

İş Piyasası ve Beceri İhtiyaçları İncelemesi 2005

Türkiye'nin 31 İli İçin İşletme İncelemesi

MEGEP, İş Piyasası Ekibi
İŞKUR, İş Gücü Piyasası Departmanı

Ankara, Haziran - 2006

NOT: EKLİ TABLOLAR CD-ROM'DAN YA DA WEB SAYFASINDAN ALINACAK
(www.megep.meb.gov.tr, www.iskur.gov.tr)

Önsöz

Bu raporda, 5651 işyeriyle (işletmeler, kamu kurumları, vb.) yapılan yüz yüze görüşmeleri temel alan bir incelemenin bulguları sunulmaktadır. Kapsama alınan iller, MEGEP projesi kapsamındaki 30 il ve Çorum'dur. Bu inceleme, yalnızca 10+ istihdamlı işyerini kapsamaktadır. Bu rapor, MEGEP projesi ile İŞKUR'un İşgücü Piyasası Bilgi Hizmetleri Dairesi Başkanlığı-İşgücü Piyasası Şube Müdürlüğü ortak çalışması sonucunda ortaya çıkmıştır. İncelemenin amacı, Milli Eğitim Bakanlığı, İŞKUR, MEGEP projesine çerçevesinde katılımcı çevresi ve özellikle de sosyal taraf olan kurum ve kuruluşlar, bunların bölge kurumları, birlikleri ve/veya üyeleri için iş gücü piyasası bilgilerini içeren analiz sonuçları sunulmaktadır.

Bu inceleme sonucunda; istihdamdaki gelişmeler, boş kadrolara uygun personelin bulunması, ekonomik durumun iş yerleri tarafından algılanması, firmaların kapasite kullanım oranı, personelin beceri sorunları, çalışanların eğitimi ve meslekî eğitim ve öğretim mezunlarının değerlendirilmesi, çıraklar ve stajyerlere ilişkin konulara vurgular yapılmaktadır. Bu konulara, raporun çeşitli bölümlerinde değinilmiştir.

İnceleme bir örneklem temelinde dayandırılarak örnek seçilen işyerlerine uygulanmasına rağmen; sonuçları çeşitli bölgelerde ve illerde iş yerlerinin iktisadi faaliyet kolları dikkate alınmış olup ağırlıklandırma (genelleme) faktörü kullanılarak iller düzeyinde tahmine gidilmiştir.

Bu raporda, yalnızca incelemenin gerçekleştirildiği 31 il ait sonuçlar sunulmaktadır ve bunlar MEGEP projesinin kapsamındaki altı bölgeye göre ayrıştırılmıştır. İl bazında daha ayrıntılı veriler, raporun ekindeki tablolarda verilecektir. Bu illere ait verilerin analizi ve raporlaştırma İşlemleri devam etmektedir.

Raporda bölgesel düzeyde ve il düzeyinde ayrıntılı eklerin yanı sıra, okurun belli sektörler; iller, meslekler vb. arasında ayırım yapmasına olanak sağlayan başka tablolar da vardır. Bu eklere CD-ROM'da ya da www.megep.meb.gov.tr ve www.iskur.gov.tr internet adreslerinden erişilebilir.

Bu rapor, İŞKUR Genel Müdürlüğü - İş Gücü Piyasası Şube Müdürlüğü ile MEGEP projesinin İş Piyasası Ekibi tarafından hazırlanmıştır. Bu konuda, tüm çalışmalara katılan İŞKUR ve MEB'in çok sayıda yönetici ve uzmanına; özellikle meslekî eğitim ve öğretim kurumlarının yönetici ve öğretmenleri ile İŞKUR İşgücü Piyasası Şube Müdür ve personeline ve il müdürlükleri personellerine bu çalışmaya katkılarından dolayı teşekkür ederiz.

İÇİNDEKİLER

Önsöz	1
İçindekiler	2
Yönetici Özeti	5
1. Giriş Ve Metodoloji	16
1.1 İncelemenin Hedefleri	16
1.2 Anketin Tasarımı Ve Yapısı	18
1.3 Örnekleme Prosedürü	18
1.4 Alan Çalışmasının Yöntemi Ve Uygulama Biçimi	21
1.5 Sonuç Veritabanı	22
1.6 Kalite Kontrolü Ve Tutarlılık Kontrolleri	23
1.7 Verilerin Analizi	24
2. İstihdam Artışı	25
2.1 Mevcut İstihdam	25
3. İstihdamla İlgili Gelişmeler	28
3.1 Giriş	28
3.2 Sektör, Bölge Ve İşletme Büyüklüğüne Göre İstihdamla İlgili Gelişmeler	28
3.3 Her Meslek Grubuyla İlgili İstihdam Beklentileri	30
4. Açık İşler İçin Personel Bulmada Yaşanan Zorlukları	32
4.1 Giriş	32
4.2 Her Bölge, Sektör Ve İşletme Büyüklüğü İçin Açık İş Oranları	32
4.3 Her Meslek Grubu İçin Kilit Açık İşler	35
4.4 Açık İşlerin Spesifik Şartları	39
5. Personelin İşe Alınması Ve İşten Çıkarılması	40
5.1 Giriş	40
5.2 Firma Büyüklüğüne, Sektöre Ve Bölgeye Göre İstihdam Oranları	40
5.3 Firmalardan Ayrılan Personel	43

6.	Firmaların Bakış Açısından Ekonomik Trendler	46
6.1	Giriş	46
6.2	Kapasite Kullanımı	46
6.3	Tam Kapasite Çalışmamamın Sebepleri	48
6.4	Kapasite Kullanım Oranlarıyla İlgili Beklentiler	49
6.5	Kapasite Kullanımı İle İlgili Beklenen Değişikliğin Sebepleri	50
6.6	Sabit Sermaye Yatırımı	52
6.7	Mevcut Ekonomik Durumun Değerlendirilmesi	53
6.8	Sektörün Genel Ekonomik Durumu	54
7.	Beceri İhtiyacı Ve Beceri Eksikliği	56
7.1	Giriş	56
7.2	Beceri Problemleri	56
7.3	Diğer Beceri Problemleri: Teknik Beceri Problemleri	60
7.4	Diğer Beceri Problemleri: Dil Beceri Problemleri	63
8.	Çalışanlara Eğitim Verilmesi	66
8.1	Giriş	66
8.2	Eğitimin Etkinlik Alanı Ve Eğitim Kurslarının Çeşitleri	66
8.3.	Diğer Kurslar	71
8.4	Dil Kursları	73
9.	Meslekî Ve Teknik Lise Mezunları	75
9.1	Giriş	75
9.2	Meslekî Eğitim Ve Öğretim Mezunlarının Firmalar Tarafından Değerlendirilmesi	76
9.3	Diğer Teknik Ve Profesyonel Beceriler	78
10.	Meslekî Eğitim Ve Öğretim Liselerindeki Çıraklık Ve Stajyerlik	80
10.1	Giriş	80
10.2	Çırakların Sayısı	81
10.3	Stajyerler	82
10.4	Stajyerlerin Sayısı	83

Ek A ANKET	87
EK B ULUSLARARASI STANDART MESLEKİ SINIFLAMA SİSTEMİ (ISCO-88) ÜST, ORTA VE ALT GRUPLAR	94
Ek C NEYMAN PAYLAŞIM METODU	98
EK D İLLERE GÖRE CEVAP VERME ORANI	99
EK E YARDIMCI DEĞİŞKEN BÖLGELERİN KATEGORİLERİ	100
EK-F YARDIMCI DEĞİŞKEN SEKTÖRLERİN KATEGORİLERİ	102
EK-G NÜFUS VE ÖRNEK RAKAMLAR (ETKİSİ DE DAHİL EDİLMİŞTİR) ANKARA	102
EK H TABLOLAR LİSTESİ	108

YÖNETİCİ ÖZETİ

Giriş

İncelemenin ana bulgularının altında, raporun konularının yapısı sırayla sunulmaktadır. Ancak uygun farklılıklar bulunduğu sektörel, bölgesel ve/veya meslekî farklılıklardan söz edilmektedir. Raporun içinde veya ekli tablolarda daha pek çok ayrıntı bulunmaktadır. Bu özel ve raporda kullanılan firmalar terimi, incelemeye katılan işyerlerine (yerel birim) karşılık gelmektedir.

İstihdam Yapısı

Bu inceleme, Türkiye'nin 31 ilinde 4,6 milyon iş gücünü istihdam eden yaklaşık 76 bin işletmeyi kapsamaktadır. Verilen rakamlar, örnekten il düzeyine yükseltilebilir verileri temel almaktadır.

İşletmeler ve bu işletmelerde çalışanların altı bölgede dağılımı şu şekildedir. (yüzde payları azalan sıradadır, ilki işyeri yüzdesi, İstanbul (%54; %57), Ankara (%18; %20), İzmir (%13; %12), Gaziantep (%8; %6), Antalya (%4; %3) ve Trabzon (%3; %2).

Bölgelerde çalışanların (çoğunda) %75'i erkektir. Gaziantep ve Trabzon bölgeleri buna istisna oluşturmaktadır. Çünkü buralarda erkek çalışanların oranı daha da fazladır (yaklaşık %86). Analiz sonuçlarına sektörel bazda yüzdelik dağılımı açısından bakıldığında; toptan ve perakende ticaret (%16), tekstil sektörü (%16), gayrimenkul ve iş (%12) ve sağlık ve kamu hizmetleri (%11) dir.

Son Altı Ay İçindeki İstihdam Gelişmeleri (Nisan 2005 – Ekim 2005)

İşletmelerde iş verenlerle yapılan görüşmelerde görüşmenin yapıldığı tarihten önceki son altı ay içinde istihdamda %0,5 oranında düşüş olduğu gözlenmiştir. Bu düşüş de şartıtcı olan durum küçük firmalarda (10-24 çalışanı olan) %6,1, orta büyüklükteki firmalarda, %4,3'lük bir azalma ve büyük firmalarda %6,1'lik bir büyüme olmuştur. Bu gelişmelerin bir kısmının mevsimsel etkilere (örneğin turizm sektöründe) bağlı olarak ortaya çıktığı tahmin edilmektedir.

İstihdam açısından daha güçlü büyüme gösteren sektörler: Madencilik ve taş ocakçılığı (%3,0), gıda ürünleri imalatı (%5,9), oteller ve lokantalar (%12,2), inşaat (%1,7), ulaşım ve haberleşme (%3,7), sağlık ve kamu hizmetleri (%0,5).

İstihdamda düşüş yaşanan sektörlerden en fazla düşüş görülen sektörler şunlardır: Ağaç ürünleri imalatı (%-2,9), makine sanayi (%-3,4), ulaşım araçları imalatı (%-5,9), gayrimenkul ve iş faaliyetleri (%-5,1).

Bölgelere göre yakın zamanda istihdam gelişmelerinde büyük farklılıklar gözlenmiştir. Antalya bölgesi en büyük istihdam büyümesini sergilemiştir (%6,5); onu Trabzon bölgesi (%2,1), İzmir bölgesi (%1,1), Gaziantep bölgesi (%0,2), Ankara bölgesi (%0,0) ve İstanbul bölgesi (%-1,5) takip etmiştir.

Önümüzdeki Altı Ayın İstihdam Beklentileri (Ekim 2005 – Nisan 2006)

Önümüzdeki altı ay için istihdam büyümesi hakkında iş verenlerle yapılan görüşmelerde iş verenlerin iyimser oldukları gözlemlenmiştir. İşletmelerde ortalama %2,1'lik büyüme beklenmektedir. Küçük iş yerlerinde önceki altı ayın istihdam beklentilerine göre iş verenler daha iyimserdir. **%4,1 (orta ölçekli: %1,5 ve büyük ölçekli: %1,7). Çeşitli sektörler, daha da büyük beklentiler sergilemektedir:?** madencilik ve taş ocakçılığı (%4,2), gıda ürünleri imalatı (%8,7), kimyasal ve yağ sanayi (%5,0), metal (dışındaki) endüstri (%4,2), otel ve lokantalar(%15,0), ulaştırma ve haberleşme (%7,4).

Şu sektörlerde düşük büyüme oranları beklenmektedir: Tekstil sanayi (%0,1), ulaşım ekipmanları imalatı (%-3,8), kamu hizmetleri (%-0,6), gayrimenkul ve iş faaliyetleri(%-3,2).

İstihdamda beklenen büyüme oranlarında bölgeler arasında şu farklılıklar gözlenmiştir: Antalya bölgesi (%9,2), Trabzon bölgesi (%4,8), Gaziantep bölgesi (%4,1), İzmir bölgesi (%3,7), Ankara bölgesi (%2,6) ve İstanbul bölgesi (%0,9)dur.

Önümüzdeki 12 Ay İçin Beklenen İstihdam Büyümesi (Ekim 2005- Ekim 2006)

İş verenlerin, önümüzdeki altı aya oranla, önümüzdeki bir yıl için işletmelerde istihdam gelişmeleri açısından daha az iyimser oldukları gözlemlenmiştir. Hatta istihdamda %1,1'lik bir düşüş olmasını beklemektedirler. Bu durum işverenlerin uzun vadede ürünlerine ve hizmetlerine olacak talep belirsizliği olabileceği beklentisi yaşayacaklarından biraz tutucu davranış göstermiş olabilecekleri tahmin edilmektedir. Firma boyutuna göre net farklılıklar vardır: Küçük firmalar beklentilerinde oldukça iyimserdir. Küçük firmalar istihdamda %4,1'lik büyüme beklerlerken, bu oran orta ölçekli firmalarda %-1,8 ve büyük firmalarda %-2,1'dir. Olumlu büyüme yalnızca şu sektörlerde beklenmektedir: Tekstil (%1,1), kimyasal ve yağ sanayi (%0,4), mali hizmetler (%0,2). 12 ay sonra işe alınacak olan çalışanların sayısı ile ilgili en kötümser olanlar şu sektörlerdir: Ahşap ürünleri imalatı (%-3,4), metal (dışındaki) endüstri (%-3,0), inşaat (%-3,8), oteller ve lokantalar(%-8,7).

En az olumsuz beklenti görülen bölgeler: Ankara (%-0,2), Gaziantep (%-0,7) ve İstanbul (%-0,7). Daha olumsuz beklentiler belirlenen bölgeler: İzmir (%-2,9), Trabzon (%-2,9) ve özellikle de Antalya (%-6,5). Buradan çıkarılabilecek sonuç; önümüzdeki 6 aya yönelik istihdam gelişmeleri ve beklentileriyle önümüzdeki 12 aya yönelik beklentilerin birbiriyle fazla tutarlı olmadığı ve oldukça mütevazı olduğu yönündedir. Hatta istihdam beklentileri sektörler ve bölgelere göre incelendiğinde de bu durum geçerliliğini korumaktadır. En küçük firmaların genellikle 24'ün üzerinde çalışanı olan firmalara göre iş oluşturma potansiyeli daha fazla olan sektörlerde yer aldıkları yönünde işaretler mevcuttur.

Bu verilerin, istihdam politikalarının belirlenmesi ve buna bağlı olarak eğitim açısından dikkatli bir şekilde analiz edilmesinde yarar görülmektedir. Eğitim kapasitesi planlama amaçlarını karşılayan bilgi temelini tamamlamak için daha uzun bir döneme ait eğilim analizini ve/veya bölgeye göre ekonomik modellemeyi temel alan iş piyasası talebiyle ilgili daha sağlıklı orta vadeli tahminler gereklidir.

En yüksek ve mutlak büyüme beklentileri şu mesleklerde görülmektedir: Kişisel ve koruyucu işçiler, **metal ve makine işçileri, makine operatörleri ve montajcılar, temel satış elemanları, müşteri hizmetleri personeli, fiziksel mühendisler ve bilim adamları, zanaatkârlar. Tarım ve bahkçılık işçileri, matbaa işçileri, kurumsal müdürler ve şoförler / mobilya fabrika işçilerinde, hukuk ve ticarete düşük veya olumsuz büyüme rakamları görülmektedir.**

Boş Kadrolara Personel Bulma Güçlükleri

Boş kadro oranları, iş verenlerin bütün önlemlerine rağmen doldurmakta güçlük yaşadıkları boş kadrolarla ilgilidir. Bunlar, son 6 ay içinde doldurulması güç olan boş kadro sayısının görüşme tarihindeki çalışan sayısına bölünmesiyle elde edilmiştir.

Firmaların yaklaşık üçte biri darboğazdaki boş kadroların varlığını rapor etmiştir ve? bu toplam rakam olarak 116.000'e karşılık gelmektedir. Genel boş kadro oranı %2,5'tir. Uluslar arası açıdan bakıldığında bu yüksek işsizlik oranına sahip bir ülke için yüksek bir rakamdır. Bu oranın küçük firmalarda iki katı daha yüksek olduğu göz önünde bulundurulmalıdır (%4,1). Ayrıca, 25-40 çalışanı bulunan firmalarda da bu oran yüksektir (%3,8). Yalnızca büyük firmalarda bu oran daha düşüktür (%1,7).

Antalya bölgesinde boş kadro oranı yüksektir (%4,8). 50'den daha az çalışanı bulunan firmalar, bu bölgede %9'dan daha fazla açık iş oranı sergilemektedir. Trabzon bölgesinde de boş kadro oranı ortalamasının biraz üzerindedir: %2,6. Ankara (%1,9) ve Gaziantep bölgesinde (%2,0) boş kadro oranı daha düşüktür, büyük işletmelerde ise bu oran özellikle düşüktür (%1,2).

Açık iş oranı yüksek olan sektörler şunlardır: Ulaştırma ve haberleşme(%5,8), tekstil ve deri sanayi (%4,0), metal (dışındaki) endüstri (%3,3), oteller ve lokantalar(%3,6) ve ahşap ürünleri imalatı (%2,7). Düşük olan sektörler ise: Mali hizmetler (%0,6) ve ulaşım ekipmanı imalatı (%1,1).

Darboğazdaki açık işlerin yüksek rakamlarda olduğu meslek kategorileri öncelik sırasına göre aşağıdaki gibidir (2000'den fazla boş kadro):

- Tekstil, kürk ve deri ürünleri makine operatörleri (15.600)
- Motorlu araç sürücülere (6.800)
- Tekstil, giyim ve ilgili ticaret işçileri (6.600)
- Fizik ve mühendislik bilimi teknisyenleri (9.100)
- Metal kalıpcıları, kaynakçılar, sac levha işçileri, yapısal (4.200)
- Metal ve maden ürünleri makine operatörleri (3.100)
- Makine mekaniği ve montajcılar (3.500)
- Mağaza satış elemanları ve nümayişçiler (3.800)
- Finans ve satış uzmanları (2.900)
- Temizlik ve restoran hizmetleri işçileri (2.800)

Darboğazdaki İş verenler açık işlerin (%64'ü) doldurulmasıyla ilgili olarak tercihlerini cinsiyet dağılımını dikkate alarak yapmaktadır. İş gücü istemlerinin (açık işlerin) %52'si erkek, %12'si kadın, geri kalan %36 ile ilgili olarak ise kadın veya erkek ayrımında tercihe gitmemektedir. Meslekler açısından dağılıma bakıldığında önemli farklılıkların olduğu gözlenmiştir. Bu durum geleneksel cinsiyet rolü farklılıklarını yansıtmaktadır. Karşılansında güçlük çekilen açık işlerin sayısının iş verenlerin cinsiyet tercihlerinden etkilendiği yönünde herhangi bir işarete dayandırılmamaktadır.

Personel İşe Alma ve İşten Çıkarma

İş gücü hareketliliği boyutu çeşitli yollarla ölçülebilir. Bu incelemede, firma düzeyinde iş gücü hareketliliği üzerinde yoğunlaşmıştır. İşletmeler ne ölçüde yeni eleman işe alıyorlar ya da işletmeler çalışanlarını belli bir dönemde mi işten çıkarıyorlar? İşe alma oranı, bir işletme tarafından son 12 ay içinde işe alınan çalışanların sayısının görüşme yapıldığı tarihteki çalışan sayısına bölünmesiyle elde edilmektedir. İşten çıkarma oranlarının işten çıkarma nedenleri itibarıyla dağılımına bakıldığında; kendisi isteyerek ve doğal nedenlerden dolayı (başka bir iş bulduğu veya emekli olduğu için) ya da gönülsüz olarak (işten çıkarılma, geçici sözleşmenin sona ermesi) firmadan ayrılan çalışanların sayısının yine görüşmenin yapıldığı tarihteki çalışan sayısına bölünmesiyle elde edilmektedir.

Oranlar genellikle sektörler veya bölgeler arasındaki karşılaştırmalar için uygundur. Bunlar, iş piyasası hareketliliğinin boyutunu sergilemekte; benzer şekilde firmaların yeni personel işe almak için ne ölçüde kalıcı çabalar göstermeleri gerektiğini ortaya koymakta; dolaylı olarak ise işe alma işlem maliyetlerinin düzeyini göstermektedir. Bu oranlar hayat boyu öğrenmeyle de ilişkilidir. Firma düzeyinde hareketliliğin meslekî dolaşım anlamına gelmesi gerekmediğinin bilinmesine rağmen; firma düzeyindeki iş gücü hareketliliği ne kadar yüksekse, o kadar fazla çalışanın eğitim alması (formal veya iş başında eğitim) gerekecektir. Bu oranlara çalışan açısından bakıldığında, iş güvencesinin durumunu da yansıtmaktadır.

Genel işe alma oranının %23 olduğu tahmin edilmektedir. Oranlar Ankara'da (%30) ve Antalya'da (ortalama olarak %35, ancak orta ölçekli firmalarda %50 gibi oldukça yüksek bir oran) bulunan küçük firmalarda oldukça yüksektir. Gaziantep bölgesinde (%15) (özellikle büyük firmalarda yalnızca %12) ve Trabzon bölgesinin küçük ölçekli firmalarında %19 (orta ölçekli işletmelerde %14) oranlar düşüktür. %23 olan ortalama işe alma oranıyla karşılaştırıldığında, bu oranlar İnşaat (%33) ve oteller ve lokantalar (%39) sektörlerinde oldukça yüksektir. Buna karşın ahşap ürünleri imalatı (%18), ulaşım araçları imalatı (%14), kamu hizmetleri (%8), toptan ve perakende ticaret (%19), sağlık ve kamu hizmetleri (%17) sektörlerinde oldukça düşüktür.

Yeni personele olan talep, en çok şu iki meslek grubunda yüksektir: Makine operatörleri ve montajcılar (132.000) ve temel satış ve hizmet meslekleri (145.000)dir. Şu mesleklerde ise yeni işe alınan personel açısından oldukça yüksek rakamlara rastlanmıştır: Çöp toplayıcılar (109.000), tekstil makinesi operatörleri

(80.000) ve madencilik ve inşaat işçileri (49.000). Yüksek yeni talep gösteren diğer meslekler şunlardır: Mağaza satış elemanları (72.000), kasiyerler ve diğer mali personel (40.000), temizlik ve restoran işçileri (38.000).

Yeni işe alınan personelin yalnızca %25'inin kadın olduğu gerçeği, kadınların Türk iş gücü piyasasına düşük katılımını yansıtmaktadır. Cinsiyet farklılıklarına diğer ülkelerde de rastlanmaktadır; ancak bu oran Türkiye'de çok daha yüksektir.

İşten Çıkarma Oranları

Ortalama olarak işten çıkarma oranı %19'dur. İşe alma oranının aksine, firma boyutu ile işten çıkarma oranı arasında bir korelasyon bulunmuştur: Küçük firmalarda işten çıkarma oranı %24, orta ölçekli firmalarda %23 ve büyük firmalarda (50'nin üzerinde çalışanı bulunan) yalnızca %18'dir.

İşten çıkarma oranlarına sektörel açıdan baktığımızda sektörden sektöre farklılık gösterdiği gözlenmiştir. Tekstil sanayi (%28), inşaat (%34), oteller ve lokantalar(%30). Şu sektörlerde oranlar daha düşüktür: Ulaşım araçları imalatı (%15), kamu hizmetleri (%7), mali hizmetler (%13), sağlık ve diğer kamu hizmetleri (%12) dir.

İşe alma ve işten çıkarma oranları arasında bir korelasyon vardır: Daha düşük işe alma oranına sahip sektörler aynı zamanda daha düşük işten çıkarma oranları sergilemektedir. Bu sektörel farklılıklara istihdam koşulları, iş gücünün eğitim yapısı, kayıt dışı istihdam oranı, mevsimsel durum, organizasyon yapılarındaki farklar ve üretim hacimlerindeki döngüsel dalgalanmalardan kaynaklanmaktadır.

Bölgeler arasındaki farklar oldukça büyüktür. Antalya bölgesi en yüksek işten çıkarma oranına sahiptir: %36. Bu oran Trabzon bölgesinde yalnızca %13'tür. Gaziantep bölgesinin işten çıkarma oranı (%15) düşüktür; ancak İzmir bölgesinin işten çıkarma oranı biraz daha yüksektir (%22). İstanbul bölgesi, incelemede aşağı yukarı ortalamayı yansıtmaktadır.

Mutlak rakamlar açısından bakıldığında, makine operatörleri ve montajcılarda (138.000) ve temel satış ve hizmet mesleklerinde (136.000) yüksektir. Daha farklılaşmış meslekî sınıflandırma açısından en yüksek dolaşım oranına tekstil makinesi operatörlerinde (94.000), çöp toplayıcılarında (104.000), mağaza satış elemanlarında (57.000), madencilik ve inşaat işçilerinde (40.000) rastlanmaktadır. İşten çıkarılan personel arasında kadınların payı %25'tir (yeni işe alınan personel oranına eşittir).

Firmaların Bakış Açısıyla Ekonomik Eğilimler

İstihdam durumunun ve firmaların açık iş ve beceri ihtiyaçları açısından karşılaştıkları sorunların daha iyi değerlendirilebilmesi için firmaların ekonomik pozisyonunun anlaşılması gerekir. Buradaki odak noktası, firmaların kendi ekonomik pozisyonlarını, Türkiye'deki ve kendi sektörlerindeki ekonomik durumu temel alarak değerlendirmeleridir. Yakın geleceğe ilişkin beklentiler, firmaların hem nitel hem de nicel anlamda kendi iş gücü talepleriyle ilgili görüşlerinin anlaşılmasına katkıda bulunabilir.

Kapasite Kullanımı

Firmalardan son 12 ay içindeki kapasite kullanım oranlarını ve yakın geleceğe ilişkin beklentilerini sınıflandırmaları istenmiştir.

Ulusal düzeyde, tüm firmaların %41'i (neredeyse) tam kapasiteyle çalışmaktadır; %31'inin kapasite kullanımını %60 ile %80 arasındadır; %20'sinin kapasite kullanımını %40 ile %60 arasındadır ve %9'unun kapasite kullanımını oldukça düşüktür (%40'ın altında).

Tam kapasitelerinin altında çalışan firmaların payı, İstanbul ve İzmir bölgesinde oldukça yüksektir. Ankara, Gaziantep ve Trabzon bölgesinde bu oran ortalamanın üzerindedir. Kapasite kullanım oranlarında sektörler

arasında büyük farklılıklar görülmektedir. Tam kapasiteyle çalışan firmaların payına baktığımızda şunları görmekteyiz. Tam kapasite ile çalışan düşük paya sahip sektörler: Gıda sanayi (%36), tekstil sanayi (%24), ahşap ve ahşap ürünleri (%29), kimya ve yağ sanayi (%21) ve metal (dışındaki) endüstri (30%). Pek çok hizmet sektöründe, bu oranlar daha da yüksektir: Kamu hizmetleri (%59), ulaştırma ve haberleşme (%50), mali hizmetler (%72), gayrimenkul ve iş faaliyetleri (%56) ve sağlık ve kamu hizmetleri (%62).

Tam Kapasitenin Altında Çalışma Nedenleri

Tam kapasite çalışmama nedenleri şirketlerce; yurt içi talep eksikliği (%50), Türkiye'nin genel ekonomik durumu (%14) ve daha sonra sektörün içinde bulunduğu ekonomik durum (%13) olarak belirtilmiştir. Önde gelen nedenlerden biri olmamasına karşın belirtilmeye değer olan diğer bir neden de yanıtla %2 oranında nitelikli personel eksikliği olarak yansımıştır ve bu Antalya ile Trabzon bölgesinde daha çok vurgulanmıştır.

Kapasite Kullanım Oranına ilişkin beklentiler

Değişim bekleyen firmalar genellikle iyimserdir: %74'ü kapasite kullanımında bir artış olmasını beklemektedir; %14'ü azalma beklemektedir ve %12'si herhangi bir değişim beklememektedir. Bu rakamlar, tüm firmaların yalnızca %34'ünün olumlu beklentilerinde kesin bir tavra sahip olduğunu göstermektedir.

Bazı sektörler, kapasite kullanımındaki artış hakkında daha iyimserdir. Bunlar mali hizmetler, kimya ve yağ sanayi, ulaşım araçları imalatı, sağlık ve kamu hizmetleridir. Tekstil ve deri sanayi, inşaat ve gıda ürünleri imalatı alanındaki firmalar, daha kötümserdir (genellikle azalma beklemektedirler).

Kapasite Kullanımında Beklenen Değişimin Nedenleri

Kapasite kullanımında artış beklenmesiyle ilgili şu nedenler belirtilmiştir: Yurt dışı talep (%10), yurt içi talep (%19), Türkiye'nin genel ekonomik durumu (%15), sektörün içinde bulunduğu ekonomik durum (%15), yeni yatırım (%13), teknik değişimlerin etkileri (%8), personel kalitesi (%8), işletmenin mali durumu (%8) ve diğer nedenler (%3).

İşletmelerden, aynı zamanda kapasite kullanımında azalma bekleme nedenlerini de belirtmeleri istenmiştir. İşverenler; yurt dışı (%6), Türkiye'nin genel ekonomik durumu (%24), sektörün içinde bulunduğu ekonomik durum (%24), yurt içi talep (%17), firmanın mali durumu (%13), personel kalitesi (%6), yeni yatırım (eksikliği) (%4), teknik değişimlerin etkileri (%2) ve diğer nedenler (%5) gibi nedenler belirtmişlerdir.

Şu sektörlerde "personel kalitesi" faktörünün olumsuz rolüne özellikle dikkat çekilmiştir: Bu durum tekstil sanayi, kimya ve yağ sanayi, kamu hizmetleri ve ulaşım araçları üretim sektörlerinde gözlenmiştir.

Yatırım Planları

İşletmelere önümüzdeki 12 aya yönelik sabit sermaye yatırımı planlayıp planlamadıkları sorulmuştur. Ayrıca yatırım planları amaca göre de belirtilmiştir. Ortaya çıkan sonuca göre firmaların üçte birinin gelecek yıla ait yatırım planları bulunmaktadır. Bölgesel farkların az olmasına karşın, önümüzdeki yıl için il yatırım planlarında firmaların %46'sını Antalya bölgesi temsil etmektedir.

Yatırım planları için şu amaçlar belirtilmiştir: Yeni makinelere yatırım (%28), yeni binaların satın alınması / yeni birimlerin eklenmesi (%25), makine veya ekipman modernizasyonu (%21), bina modernizasyonu (%16) ve otomasyon (%10).

Mevcut Ekonomik Durumun Değerlendirilmesi

İşletmelerin büyük çoğunluğu, içinde faaliyet gösterdikleri sektörlerinin geçerli ekonomik durumunun normal olduğunu (%43), iyi olduğunu (%30) veya çok iyi olduğunu (%8) düşünmektedir. İşletmelerin küçük bir kısmı da durumun 'kötü' olduğunu (%14) veya çok kötü olduğunu (%2) düşünmektedir. Bu dağılım, yukarıda sözü edilenleri az çok doğrulamaktadır. İşletmelerin ortalama olarak kapasite kullanım oranları açısından sektörün durumu hakkında tarafsız (büyük çoğunluk) veya olumlu arasında bir yerde durdukları görülmektedir.

'Çok iyi', 'iyi' ve 'normal' yanıtlarını bir arada değerlendirirsek şu bölgesel farklar bulunabilir. İşletmelerde, Ankara ve Trabzon bölgesindeki işverenler daha iyimserdir; çünkü bu bölgelerdeki işletmeler sırasıyla %84 ve %92'si sektörlerinin ekonomik durumunu çok iyi, iyi veya normal olarak değerlendirmektedir. Buna karşılık, Gaziantep ve İzmir bölgesindeki işletmeler daha kötümserdir; çünkü bu bölgelerde bulunan işletmelerin %76'sının yanıtları yukarıdaki kategorilere girmemektedir.

Sektörlerinin ekonomik durumuyla ilgili en olumlu düşünen faaliyet grupları, (çok) iyi veya normal yanıtı verenler: Mali hizmetler (%94), oteller ve lokantalar (%90), kamu hizmetleri (%90), ulaşım ekipmanı imalatı (%87) ve toptan ve perakende ticaret (%87). Yalnızca tekstil sanayinin ekonomik durumuyla ilgili olumsuz düşündüğü göz önünde bulundurulmalıdır: Tekstil sektörünün %42'si, ortalama %16'ya karşılık durumu "kötü" veya "çok kötü" olarak değerlendirmektedir.

Sektöre ekonomik bakış

Sektörlerin gelecek 12 ay ile ilgili beklentileri: %54 "daha iyi", %24 "aynı", %16 "daha kötü" ve %7 "bilinmiyor". Bölgesel farklar çok azdır. Sektörel farklılıklar da oldukça azdır. Kamu hizmetlerinde, genel bakış daha olumsuzdur; hizmet sektörlerinde ise firmaların büyük çoğunluğu daha az kötümser görünmektedir.

Beceri İhtiyaçları ve Beceri Eksiklikleri

İŞKUR ve Milli Eğitim Bakanlığı'nın (yeniden) eğitim ve öğretim politikaları doğrultusunda, işletmelerin personel becerileri ve bu becerilerin geliştirilmesine duyulan ihtiyacın algılanmasıyla ilgili karşılaştıkları sorunları anlamak büyük önem taşımaktadır. İncelemenin metodolojik sınırlamaları nedeniyle ve MEGEP projesinde gerçekleştirilen çalışmalar ışığında, sorularımızı anahtar veya öz beceriler üzerinde yoğunlaştırdık. Bu mesleklere göre özel ve teknik ve meslekî becerilerin envanterini yaptığımız gerçeğini değıştirmeyiz.

İşletmelerin yalnızca %44'ü en azından bir veya daha fazla beceri sorunu yaşadıklarını söylemişlerdir. Ortalama olarak, firmalar iki beceri sorunu bildirmişlerdir.

Belirtilen beceri sorunlarının toplam sayısında beceri türünün payı açısından, en sık bildirilen beceri sorunu sosyal becerilerle iletişim becerileridir (tüm yanıtların %27'si). Sık belirtilen diğer beceri türleri şunlardır: Yönetim becerileri (%13), temel beceriler (%13), iş planlama becerileri (%11) ve bilgi ve iletişim teknolojisi becerileri (%10). Daha az sözü edilen beceriler ticaret ve satış becerileri (%8), diğerlerini yönlendirme konusunda isteklilik (%9), ağır fiziksel iş becerileri (%5) ve mali becerilerle bütçe oluşturma becerileri (%4). Kısacası, firmalar daha çok sosyal becerilerle iletişim becerileri ve en azından mali becerilerde sorun yaşamaktadır. Firma boyutu, beceri sorunlarını neredeyse hiç etkilememektedir.

Teknik Beceri Sorunları

İşyerlerinin yaklaşık %17'si en azından bir teknik sorun yaşamıştır. Görünüşe bakılırsa, çoğu teknik sorun, bir mesleğin içeriğinin gerektirdiği becerilerle ilgilidir veya özellikle "teorik yetkinliklerle" ilgilidir. Bu ikincisi, çalışanların işlerini gerçekleştirmeye yetecek bilgiye sahip olmadıkları anlamına gelmektedir.

Teknik beceri sorunları, bir meslek grubundan diğerine farklılık gösterebilir. Meslekî eğitim ve öğretim gerektiren orta eğitim düzeyindeki meslekler, genellikle teknik beceri sorunu yaşamaktadır; yüksek nitelikli

mesleklerle düşük nitelikli mesleklerde buna sık rastlanmamaktadır. Bu orta kademe meslekler için ilk olarak teknik ve teorik yetkinliklerden söz edildiği açıktır. Ayrıca, anahtar yetkinlikler de yine diğer eğitim düzeylerinden daha fazla belirtilmiştir. Örneğin, iletişim ve organizasyon becerileri ve uygulama becerileri.

Daha net belirtmek gerekirse, özellikle toptan ve perakende ticaret ile tekstil sanayi, teknik ve meslekî beceri sorunları olduğunu bildirmektedir; bunun ardından metal (dışındaki) endüstri, ulaşım ve haberleşme, otel ve lokantalar, sağlık ve kamu hizmetleri ve ağaç ürünleri imalatı gelmektedir.

Dil Becerisi Sorunları

Firmalardan çalışanlarının yabancı dil sorunlarını belirtmeleri istenmiştir. Tüm firmaların %19'u dil becerileriyle ilgili sorun yaşadıklarını söylemişlerdir. Ortalama olarak bu firmalar 1 ile 2 arasında yabancı dilden bahsetmektedir.

İşletmelerin çoğu (%66), beceri sorunları yaşadıkları dil olarak İngilizceden söz etmektedir. Almanca %14'le ikinci sıradadır; Rusça için oran %5 ve Fransızca için de yine %5'tir. Eğitim sistemi politikasıyla ilgili çıkarılacak anlam nettir: İngilizce dil becerilerinin geliştirilmesi gerekmektedir ve bu durum bir ölçüye kadar Almanca, Fransızca ve Rusça dil becerileri için de geçerlidir.

İşletmelerin bir kısmı da özel olarak personellerinin dilbilimsel gereksinimlerini ifade etmiştir. Burada, ilgili mesleklerin teknik gereksinimleriyle ilişkili özel dil terminolojisi kastedilmektedir. Meslekî eğitim ve öğretim okullarında ders programı düzenlenirken bunun dikkate alınması gerekir.

Dil becerisi sorunları şu sektörlerde daha acildir: Ağaç ürünleri üretimi, toptan ve perakende ticaret, otel ve lokantalar, mali hizmetler, sağlık ve kamu hizmetleri. Dile göre beceri sorunlarının dağılımı, turizm sektörü (daha çok Fransızca ve Rusça ya gereksinim duyulmaktadır) ve kamu sektöründe (daha çok İngilizce üzerinde odaklanmaktadır) haricinde tüm sektörlerde aşağı yukarı aynıdır.

Şu gruplar özellikle dil becerilerinin geliştirilmesine ihtiyaç duymaktadır: Müdür veya uzman (ya da uzman yardımcısı) pozisyonlarındaki eğitimli kişiler, orta düzeyli hizmet sektörü meslekleri ve çok fazla müşteri teması içeren meslek grupları.

Çalışanların Eğitimi

Çalışanların eğitimi, firmaların insan kaynaklarının becerilerini ve yetkinliklerini istenen kalite düzeyine yükseltmek için önemli bir yönetim görevi olarak görülmektedir. Çalışanlar için bu eğitim türü, iş gücü piyasasındaki değerlerini artırmak ve kariyer çıkarlarına hizmet etmek için bir fırsat oluşturmaktadır. Hayat boyu öğrenme açısından bakıldığında, çalışan eğitimi bir ülkede insan kaynaklarının kalitesini yükseltmek için önemli kilometre taşlarından biridir. Türkiye'de çalışanların eğitimi konusunda çok fazla bilgi mevcut değildir. 2004 yılında çalışan eğitimine en azından üç gün süren sistemli kurs (firma içinde veya dışında) olarak başvurulmuştur.

Eğitimin Kapsamı ve Eğitim Kurslarının Türleri

Tüm işletmelerin çalışanlarının %39'u eğitime katılmıştır. Yine de büyük sektörel farklılıklar vardır. Ulaşım araçları imalatı, toplan ve perakende ticaret, ulaşım ve haberleşme, kamu hizmetleri ve özellikle de mali hizmetler. Şu sektörlerde eğitim daha az düzenlenmiştir: Madencilik, tekstil, ağaç ürünleri imalatı, inşaat ve kimya ve yağ sanayi sektörlerinde daha fazla işletme çalışan eğitime katılmıştır.

Çalışanların eğitiminin boyutu, aynı zamanda çalışanların sayısı açısından da ölçülmüştür. 1,5 milyondan fazla insan bir veya iki tür eğitime katılmıştır ve bu rakam tüm çalışanların %33'üne denk gelmektedir. Çalışanların kapsamı açısından sektörel farklılıklar, işletme kapsamında daha da fazla görülmektedir. Mali hizmetler ve kamu hizmetleri, eğitilen çalışanların %80'iyle en üst sırada yer almaktadır. Buna karşılık, madencilik sektörü, gıda ürünleri imalatı ve inşaat sektörlerinde çalışanların %15'inden daha azının kapsama girdiği görülmektedir.

Eğitim genellikle belirli bir bütçe veya meslekle ilişkili teknik eğitim kursları (%27) üzerinde odaklanmaktadır. Bunu satış ve pazarlama kursları (%15), yönlendirme ve eğitim kursları (%15), bilgi ve iletişim teknolojisi kursları (%11), yönetim kursları (%10) ve personel yönetim kursları (%7) takip etmektedir.

Firma İçinde veya Dışında Eğitim Kursları

Tüm eğitim kurslarının %61'i firma içinde, %32'si firma dışında ve %8'i karışık düzenlenmiştir. Bu, firmaların eğitim kurslarını firma içinde düzenlemeyi tercih ettiklerini göstermektedir. Bu tercih diğer ülkelerde de aynı şekildedir; çünkü işveren açısından etkinlik, esneklik ve verimlilik anlamında önemli avantajlara sahiptir.

Eğitim Sağlayıcılar

Firmalar eğitim için açıkça kendi eğitim merkezlerini veya holdinge ya da başka bir firmaya ait bir eğitim merkezini (%37) tercih etmektedir; bunu özel eğitim kurumları (%13), danışmanlık firmaları (%9) ve özel eğitimciler ya da öğretmenler (%6) takip etmektedir. Diğer tüm özel eğitim sağlayıcılar daha az kullanılmaktadır.

Firmalarca düzenlenen hizmet içi eğitim kursları içinde Milli Eğitim Bakanlığı'nın pazar payı oldukça düşüktür: Yaklaşık %2,5 (Halk Eğitim Merkezlerinde oran %1'den biraz fazladır). Aslında İŞKUR'un da pazar payı da çok düşüktür (%0,5'ten daha az). Çalışanların eğitiminin İŞKUR'un birinci görevi olmadığı ve bu kuruluşun her şeyden önce kayıtlı işsizleri desteklemeye odaklandığı da burada belirtilmelidir.

İşletme dışında eğitim kurslarının %14'ünün işletmenin eğitim merkezi tarafından düzenlendiği gerçeği, diğer firmaların (veya diğer holding şirketlerinin) tesislerinin kullanılması olarak yorumlanabilir. Kuşkusuz daha küçük firmaların eğitim için sektördeki daha büyük firmaların eğitim merkezleriyle iş birliği yapmaları beklenen bir durumdur.

Tüm sonuçlar, Milli Eğitim Bakanlığı yetkisi altındaki eğitim kurumlarının veya İŞKUR'un çalışanların eğitiminde pek fazla rol oynamadıklarını göstermektedir. Bunun nedenlerinin incelenmesi ve eğitim olasılıklarının ayrıntılı olarak belirlenmesi gereklidir; çünkü görünüme göre genel anlamda işletmeler çalışanlarının eğitimine önem vermektedir.

Özel eğitim kurumları (ve özel dershaneler) tarafından düzenlenen kurslar, genellikle dil kurslarıdır. Danışmanlık firmaları çeşitli kurslar sunmaktadır; ancak yönetim, satış ve pazarlama ve özel teknik konularında güçlüdürler. Eğitim için MEKSA'dan yararlanıldığında, bu genellikle özel teknik konularda bilgi ve iletişim teknolojisi kursları ve eğitimci eğitimi kursları biçiminde gerçekleşmektedir. MEB'in meslekî eğitim merkezleri, daha çok dil kursları üzerinde yoğunlaşmaktadır. Meslekî teknik eğitim merkezleri, teknik konular, yönetim ve eğitimci eğitimi türünde kurslara ağırlık vermektedir. Meslekî eğitim ve öğretim okulları özel teknik konular, dil kursları ve eğitimci eğitimi kurslarında kullanılmaktadır. Halk eğitim merkezleri de benzer türde kurslar için kullanılmaktadır; ancak bunun yanı sıra buralarda bilgi ve iletişim teknolojisi kursları da verilmektedir. İŞKUR kursları, özel teknik konular ve eğitimci eğitimi kursları türünde kurslar için kullanılmakta ve başka bir amaçla pek fazla kullanılmamaktadır.

Dil Kursları

İşletmelerin yalnızca %2,2'si çalışanları için dil eğitimi kursları düzenlemişler veya çalışanlarının bu kurslara katılmalarına izin vermişlerdir. Bu eğitimler çalışanların %0,6'sını kapsamaktadır. İşletme başına dil eğitimine katılan çalışan sayısı ortalama olarak 16'dır. Firmaların yaklaşık %19'unun personellerinde yabancı dil becerisiyle ilgili sorunlar yaşadıklarını rapor ettiklerine bakılırsa bu rakamlar oldukça düşüktür.

Çalışanlara verilen dil eğitimine daha fazla katılım sağlanan sektörler: Ulaşım araçları imalatı (%9), makine imalatı (elektrikli) (%5), otel ve lokantalar(%5) ve mali hizmetler (%3)dir. Şu sektörlerde kapsam dardır: Madencilik, inşaat, sağlık ve kamu hizmetleri, ulaşım ve haberleşme, ağaç ürünleri imalatı.

Dil eğitimine katılan işletmelerin %70'i İngilizce üzerinde yoğunlaşmaktadır ve bu oran neredeyse eğitim alan çalışanların yarısına denk gelmektedir. Almanca ve Fransızca, ikinci sıradadır.

Meslekî ve Teknik Liselerin Mezunları

İşletmelere son 12 ay içinde meslekî eğitim ve öğretim mezunu işe alıp almadıkları sorulmuş olup bunların %36'sının son 12 ay içinde meslekî eğitim ve öğretim mezunu işe aldığı ortaya çıkmıştır.

Mezunları işe alan işletmelerin en yüksek payı Antalya bölgesindedir (%39) ve en düşük payı ise İstanbul bölgesindedir (%29). Toplamda yaklaşık 20 bin firma ortalama 165 bin meslekî eğitim ve öğretim mezununu işe almıştır. Bu rakam, toplam istihdamın %3,6'sına denk gelmektedir. Buna göre son 12 ay içinde işe alınan personelin yaklaşık %15'i meslekî eğitim ve öğretim mezunudur ve bu işe alma oranı oldukça yüksektir. Bu oranlar karşılaştırıldığında (istihdam oranı olarak), Antalya bölgesinde (%4,8) ve İzmir bölgesinde (%4,2) daha yüksek oranlara rastlanmıştır. En düşük oran Trabzon bölgesinde (%2,0) görülmüştür.

İşe alınan meslekî eğitim ve öğretim mezunlarının payının yüksek olduğu sektörler şunlardır:

- Ulaşım araçları imalatı: Toplam işletmelerin %55'i ve toplam çalışanların %8'i
- Makine imalatı: Toplam işletmelerin %50'si ve toplam çalışanların %8'i
- Metal (dışındaki) endüstri: Toplam işletmelerin %36'sı ve toplam çalışanların %5'i

En düşük yüzde aşağıdaki sektörlerde görülmüştür:

- Madencilik ve taş ocakçılığı: Toplam işletmelerin %13'ü ve toplam çalışanların %1'i
- İnşaat: Toplam işletmelerin %16'sı ve toplam çalışanların %4'ü
- Mali hizmetler: Toplam işletmelerin %10'u ve toplam çalışanların %4'ü

Mutlak rakamlara bakıldığında meslekî eğitim ve öğretim mezunlarının şu sektörlerde iş bulma olasılığı daha yüksektir: tekstil sanayi, makine imalatı, mali hizmetler, ticaret ve ulaşım araçları imalatı.

Meslekî Eğitim ve Öğretim Mezunlarının Firmalar Tarafından Değerlendirilmesi

Firmalardan meslekî eğitim ve öğretim mezunlarının kalitesini “düşük”, “normal” ve “yüksek” ölçütlerine göre değerlendirmeleri istenmiştir. İşletmeler, genellikle meslekî eğitim ve öğretim mezunlarının çeşitli anahtar becerileriyle ilgili olumsuz düşüncelere sahiptir. Bu beceriler aşağıdaki gibidir (“düşük” olarak puanlandırılan becerilerin öncelik sırasına göre):

- Yabancı dil becerileri (%81)
- İdari beceriler (%43)
- Müşteri odaklılık (%35)
- Teknik ve meslekî beceriler (%31)
- Bilgisayar becerileri (%30)
- Sıkı çalışma konusunda isteklilik (%28)

Firmalar aşağıdaki becerilerle ilgili daha olumlu bir tavır sergilemektedir (“yüksek” puan verilenlerin payları):

- Öğrenme konusunda isteklilik (%40)
- Çalışma ortamına intibak (%31)
- Pratik beceriler (%23)
- Sosyal becerilerle iletişim becerileri (%21)

Endüstri sektöründen ve mali hizmetler sektöründen işverenlerin çoğu, ortalamaya göre neredeyse tüm anahtar (ve teknik) yetkinlikler konusunda memnuniyetsizdir. Mesleklere özel sorular sorulmamasına karşın; bu eleştirilerin özel sektör meslekleri için geçerli olduğu varsayılabilir. Özellikle teknik okulların ve mali sektöre öğrenci hazırlayan okulların, öğrencilerin anahtar becerilerini nasıl geliştirebileceklerini göz önünde bulundurmaları gerekmektedir.

İşletmeler kendiliğinden meslekî eğitim ve öğretim mezunlarının kendi mesleklerinin taleplerini karşılamaları için yeterli özel teorik teknik bilgiden (%36'sı belirtmiştir) ve uygulama becerilerinden (%42'si belirtmiştir) yoksun olduklarını belirtmişlerdir.

Meslekî Eğitim ve Öğretim Kurumları Çıraklık ve Stajyerlik

İşletmelere meslekî eğitim ve öğretim okullarının çıraklarından ve stajyerlerinden ne kadar faydalandıkları sorulmuş ve faaliyetleriyle ilgili olarak bu stajyerleri değerlendirmeleri istemiştir.

Uluslar arası literatüre dayanarak, işletmelerin çırakları ve stajyerleri faaliyetlerine dahil etme konusunda belirsiz düşüncelere sahip oldukları bilinmektedir. Öte yandan, çıraklarla stajyerler, aynı zamanda katılabilecekleri iş koşullarına da bağlı olarak bir ölçüye kadar üretimde ve hizmetlerde değerli bir faktör olarak görülmektedir. Ancak düşük verimlilikleri ve yönlendirilme ve eğitime gereksinimleri göz önüne alındığında, eğitimlerinin düzenlenme biçimine, okul eğitimlerinin kalitesine, yaşlarına vb. dayanarak maliyet faktörü ve organizasyona dayalı sorunların kaynağı olarak görülmektedirler. Bu anlamda, meslekî eğitim ve öğretim stajyerleri ile çırakları arasında birtakım farklılıklar olacaktır. Çıraklarla işletmeler arasında daha yakın, daha yoğun ve daha uzun süreli bir ilişki vardır.

Tüm işletmelerin yalnızca %8'i son 12 ay içinde çırakların işletmelerde çalıştıklarını ifade etmiştir. İş yeri büyüklüğüne göre farklılıklar görülmektedir: Küçük işletmeler (10-25 çalışanı bulunan), çırak çalıştırma konusunda daha düşük bir eğilim sergilemektedir (%6,5%); orta ve büyük ölçekli işletmelerde ise bu oran daha yüksektir (%10'dan biraz fazla). Şu sektörlerde çırakların payı daha yüksektir: Ağaç ürünleri imalatı, metal (dışındaki) endüstri, makine sanayi, ulaşım araçları imalatı ve ticaret. Hizmetlerin çoğunun çırakları çalıştırmaya daha az meyilli olduğu gerçeği şaşırtıcı değildir; çünkü Türkiye'deki çıraklık sistemi genellikle endüstri meslekleri üzerinde odaklanmaktadır.

Son 12 ay içinde işletmelerde çalışan çırakların tahmini sayısı 6 bin firmada yaklaşık 37 bin civarındadır; bu rakam, her firma başına 6'dan biraz daha fazladır. Toplam istihdam oranı olarak bu rakam tüm firmada %0,8'e karşılık gelmektedir ve bu işe alınan meslekî eğitim ve öğretim mezunlarının payından daha düşüktür (%3,6). Sonuçlara bakılırsa, orta ölçekli işletmelerin payı daha yüksektir (yaklaşık %2); büyük işletmelerde bu oran %0,5 ve küçük işletmelerde yaklaşık %1'dir. Bazı endüstri sektörlerinin payları daha yüksektir (özellikle ağaç ürünleri sanayi, metal (dışındaki) endüstri, makine sanayi, otel ve lokantalar. işletme boyutuyla korelasyon, sektörler arasında farklılık göstermektedir.

Stajyerler

İşletmelerin dörtte biri, son 12 ay içinde stajyerlere kendileri tarafından pratik eğitim verildiğini bildirmişlerdir. İşletme boyutu açısından, katılımda farklılıklar vardır: Küçük işletmelerde %17, orta ölçekli işletmelerde %30 ve büyük işletmelerde %52 oranlarında katılım sağlanmıştır. Bu model, çırakların katılımıyla ilgili elde edilen oranlarla aynı değildir.

Daha fazla stajyer kullanan sektörler şunlardır: Ulaşım araçları imalatı, makine imalatı, kamu hizmetleri, mali hizmetler, kimya ve yağ sanayi, ağaç ürünleri imalatı. Madencilik ve taş ocakçılığı, inşaat, gıda ürünleri imalatı, toptan ve perakende ticaret, sağlık ve kamu hizmetleri sektörlerinin oranı daha düşüktür.

Bir yıl boyunca yaklaşık 190.000 işletmede ortalama 140.000 stajyere eğitim verilmiştir (veya hâlâ verilmektedir); ortalama olarak bu oran firma başına 7,3 stajyere karşılık gelmektedir. Mevcut çalışan sayısı oranına bakıldığında bu rakam %3'e karşılık gelmektedir. Mevcut çalışan sayısı oranını katılım göstergesi olarak kabul edersek en yüksek oran Antalya bölgesinde (%4,9) ve en düşük oran İzmir bölgesinde (%2,7) bulunmaktadır.

Yine istihdam yüzdesi olarak stajyerlerin kapsama dahil edilmesi açısından sektörler arasındaki farklar şu şekildedir. En yüksek yüzdeler şöyledir: Otel ve lokantalar (%10), ulaşım araçları imalatı (%6) ve kamu hizmetleri (%6). madencilik (%1), inşaat (%1), tekstil sanayi, ticaret, gayrimenkul ve iş faaliyetleri (her biri %2) alanlarında daha düşük rakamlara ulaşılmıştır.

Meslekî Eğitim ve Öğretim Okullarının Çıraklarının ve Stajyerlerinin Değerlendirilmesi

İşletmelerin çıraklar ve stajyerlerle ilgili deneyimlerini öğrenmek, Milli Eğitim Bakanlığı açısından yararlı olacaktır. İşte bu nedenle, firmalardan üç puanlık bir ölçekte (katılıyorum, tarafsızım, katılmıyorum) uluslar arası literatürde işletmelerin tutumlarını yansıtan 10 ifadeye yanıt vermeleri istenmiştir. Maalesef çıraklar ve stajyerler hakkındaki tutumlar arasında bir ayırım yapamadık.

Bu soru, tüm firmaların %25'i tarafından yanıtlanmıştır. İşletmelerin çıraklar ve stajyerlerle ilgili görüşlerinin dengesi genelde daha çok olumlu olma eğilimindedir. Sıkı çalışma konusunda isteklilik sorusuna işletmelerin %42'si yüksek puan vermiştir; büyük bir çoğunluk (%79) “teorik kavrama eksikliğinden” bahsetmektedir (bu, çıraklardan ziyade stajyerler için geçerli olabilir); stajyerlerin eğitimlerini tamamladıktan sonra büyük olasılıkla işletmede çalışan olarak kalmayacakları (%50) düşünülmektedir. Özellikle şu konularda daha olumlu yanıtlara eğilim vardır; “ucuz iş gücü sağlıyorlar” (%57), “meslekî eğitim ve öğretim mezunlarına göre iş ortamına daha iyi adapte oluyorlar” (%78), “yönlendirilmeleri çok zaman almıyor” (%69), “eğitim merkezleri ve okullarla iş birliği konusunda sorun yaşanmıyor” (%85), “iyi bir eğitim planı hazırlamak ve uygulamak zor değil” (%72) ve “üretim ve hizmetlerimize önemli katkıda bulunuyorlar” (%48). Ayrıca, eğitim çabalarına ahlaki bağlılık oranı da yüksektir (“onları eğitmek bizim toplumsal görevimiz”: %91).

1.Giriş ve Metodoloji

1.1. İncelemenin Hedefleri

MEGEP projesinin görev tanımı, MEGEP projesi kapsamındaki 30 ilde iş piyasasının talep ve ihtiyaçlarını, özellikle nitel açıdan değerlendirmek üzere iş yerlerinde bir inceleme yapılmasını öngörmektedir.

Meslekî eğitim kurumlarının yararına iş gücü piyasası analizi, neredeyse tamamen iki yaklaşımdan birini (ve bu yaklaşımlara dayanarak geliştirilen araçları) temel almaktadır. Bazen iş gücü piyasası değerlendirmeleri tek bir incelemede ve tek bir anketle hem nitel hem de nicel özellikleri kapsamaya çalışır. Diğer durumlarda ve iyi metodolojik veya pratik nedenlerle nitel ve nicel hedefler iki farklı inceleme ayrılır. Bu incelemede, bir ölçüye kadar her iki hedefi birleştirmeye çalıştık. Nicel analiz, genellikle eğitim çıktısının geleceğe yönelik ihtiyaçlarının değerlendirilmesi amacıyla tahminde bulunma bakış açısıyla, istihdam, açık iş vb. açısından iş gücü piyasasındaki gelişmelerin ölçülmesi üzerinde odaklanmaktadır. Nitel analiz ise eğitim kurumlarına eğitim programlarını ve ders programlarını uyarlamaları için bilgi vermek amacıyla iş gücü piyasasındaki beceri ihtiyaçları üzerinde yoğunlaşmaktadır.

Genellikle eğitim sektörü ve özellikle de meslek kurumları, işin nitel yönü ve dolayısıyla beceri gereksinimi ve özellikleri üzerinde durma eğilimindedir.

Bu projede, nitel özellik üzerinde duruyoruz; bu nedenle, meslekî kurumların kendileriyle ilgili mesleklerdeki nicel gelişmeler hakkında bilgi edinmelerini sağlamak için, ek veriler toplanacaktır. MEGEP projesinin bir diğer bileşeni (Meslek Standartlarının revizyonu) çerçevesinde, seçilen belli bir meslek aralığına yönelik özel görevler ve ödevler hakkında şimdiden oldukça fazla bilgi toplanmıştır (çeşitli yollarla). Bununla birlikte bu bilgi türünün firmalardaki beceri sorunlarıyla ilgili bilgilerin yanı sıra, işverenlerin bakış açısından eğitim çıktısı, meslekî eğitim ve öğretim mezunlarıyla çıkarların kalitesinin değerlendirmesi ile tamamlanması gerekmektedir.

Beceri ihtiyaçları özelliğiyle ilişkili olarak seçilen tasarıma bakıldığında, inceleme büyük ölçüde anahtar yetkinlikler üzerinde odaklanacaktır. Bunlar, geniş yetkinliklerden çeşitli meslek gruplarına uygun farklı dereceler arasında değişmektedir. Örneğin, ekip çalışması becerileri, sosyal becerilerle iletişim becerileri, yabancı dil becerileri, iş planlama becerileri, temel hesap yapma ve okuryazarlık becerileri. Bunun yanı sıra işverenlere özel teknik ve meslekî becerilerle ilgili sorular sorulacaktır.

Bu incelemenin aşağıdaki iki hedefi vardır:

- Çeşitli meslek alanları (özellikle meslekî eğitim kurumlarıyla ilgili olanlar) için yerel iş gücü talebinde kısa ve orta vadeli gelişmelerin değerlendirilmesi
- İşverenler tarafından bu meslekler için gerek duyulan meslekî becerilerin ve bilgilerin belirlenmesi

Genellikle bir meslekî kuruma yönelik iş piyasası analizi alıştırması bazı mesleklerde zaten mevcut olan eğitimi iyileştirmeyi hedeflediği için, üçüncü bir hedef daha eklemek istiyoruz:

- Meslekî kurumların mezunlarının bilgi ve beceri düzeyiyle işverenlerin gereksinimleri arasındaki farkların belirlenmesi

İyi işgücü piyasası analizi ve özellikle de yerel insan gücü ve eğitim planlaması için işgücü piyasasının arz kısmı iyi analiz edilmeli ve talep kısmıyla karşılaştırılmalıdır. Bununla birlikte bu tür bir analiz için tek bir incelemede birleştirilemeyen başka yöntemler (Örneğin, hane halkı iş gücü incelemelerinde kullanılan istatistiksel yöntemler) kullanılması uygundur. Dolayısıyla bu iş gücü piyasası incelemesi, iş gücü piyasasının talep kısmı üzerinde odaklanacaktır.

Yöntem olarak, İşgücü Piyasası ve Beceri İhtiyaçları Analiz İncelemesi'ni seçtik. Bu seçim, 30 MEGEP ilinde proje kapsamındaki iş yerleri için doğru ve büyük ölçekli bilgiler oluşturma ihtiyacını temel almaktadır. Diğer bilgi toplama yöntemleri de kullanılabilir ve bunlar incelemeyi tamamlayıcı olarak düşünülmelidir.

Görünüşe bakılırsa, Türk meslekî kurumları işverenlerle yalnızca sınırlı ilişkiler içindedir.

AB ülkelerinden beklenebilecek işveren katılımı açısından (okul kurullarına, ders programı ve eğitim kursu danışma kurullarına katılım, öğrencilere staj imkanlarının sunulması, ekipman ve öğrenme materyallerinin sağlanması, öğretim personelinin alandaki en son gelişmelerle ilgili bilgilerinin güncellenmesi ve yeniden eğitimi gibi...) bölgeden bölgeye ve sektörden sektöre farklılık gösteren çeşitli örnekler mevcuttur. İşverenlerin meslekî kurumlarla yaklaşma konusundaki isteklilik düzeyleri bu incelemede ele alınacaktır.

İşletmelerin gelişim aşamaları arasında teknolojik, organizasyonel ve ekonomik açıdan farklar vardır. Tüm bunlar, farklı yollarla işletmelerin beceri ihtiyaçlarını etkilemektedir. Bu durumda, yalnızca meslekî kurumların yeni mezunları tarafından ihtiyaç duyulan becerilerin değerlendirilmesi genellikle yararlı olmaz. İşletmenin rekabet gücünün artırılmasına yardım etme hedefiyle mevcut personelin ihtiyaçları da dahil edilmelidir. İşletmelerin mevcut beceri ihtiyaçlarına esnek ve göreceli olarak hızlı çözümler sunulabilirse, işletmelerin gelecekteki çalışanlarını şekillendirmeye daha fazla zaman ayırma olasılığı artacak ve meslekî kurumlarla diyalog kurma konusunda daha istekli olacaklardır.

Daha önce de söylediğimiz gibi incelemenin odaklandığı nokta çalışanların beceri ihtiyaçlarının değerlendirilmesi ve beceri ihtiyaçlarının belirlenmesidir. Bu inceleme hazırlandığı sırada, istihdam hizmetleri kurumu İŞKUR ile iş birliğinin, hem kurumun hem de MEGEP'in yararına olacak sonuçlar doğuracağı ortaya çıkmıştır. İŞKUR'a danışarak, ankete özellikle onların gereksinimlerini karşılayan bölümler eklenmiştir. Örneğin, anketin birinci bölümü, meslek tahminine ilişkin veri toplanması üzerinde yoğunlaşmaktadır. Bu araç, birkaç yıl önce Ankara bölgesinde, meslekî istihdamdaki büyüme ve düşüş beklentilerine dayanarak kısa vadeli meslek tahminleri yapmak için başarıyla kullanılmıştır. İŞKUR'un amacı, bu aracı düzenli olarak öncekinden daha geniş bir bölgesel ölçekte kullanmaktır. Bu amaca yönelik olarak ilk defa bu kadar sayıda il kapsama alınmıştır. İŞKUR'un talebi üzerine, MEGEP kapsamındaki 30 ile Çorum da eklenmiştir.

MEGEP'in asıl ilgilendiği nokta, ekonominin endüstri sektörlerini kapsamak olsa da incelemenin ticari ve ticari olmayan hizmet sektörlerini de kapsayacak şekilde genişletilmesine karar verilmesidir. Bu durum asıl İŞKUR'un ihtiyaçlarını karşılayacaktır; çünkü İŞKUR, ekonominin tüm sektörlerine hizmet sunmayı amaçlamaktadır. Ayrıca bunun MEGEP projesine yararı, endüstri dışındaki sektörlerle açılmasını sağlamaktadır. Eğitim reformunu amaçlayan MEGEP projesi kapsamındaki bazı meslekler, hem endüstri hem de hizmet sektörlerinde temsil edilmektedir. Bununla birlikte örneklemede net bir çizgi çekilmiştir: Tarım sektörü örnekleme çerçevesinin dışında bırakılmıştır. Ayrıca, ciddi bir değerlendirmeden sonra, 10'un altında çalışanı bulunan en küçük ölçekli firmaların da incelemeye dahil edilmemesine kadar verilmiştir. Bu sınırlamanın nedeni, bu küçük firmaların aynı anket içinde orta ve büyük ölçekli firmalarla birlikte ele alınamamasıdır. Küçük firmaların iş oluşumu, iş gücü dolaşımı, yatırımlar, pazarlar, teknoloji kullanımı, personelin uzmanlaşma derecesi, beceri ihtiyaçları ve diğer özellikler açısından geri kalanlardan farklı olduğu düşünülmektedir. İstihdamın yaklaşık %50'sinin bu küçük firmalarda yer aldığı göz önünde bulundurulmalıdır.

Anket kapsamına dahil edilen konuların özeti şöyledir:

- İşverenlerin kendi firmalarındaki istihdam gelişmelerini ve yakın geleceğe yönelik beklentilerini değerlendirmeleri
- Açık işlerin nitelikli personelle doldurulması konusunda yaşanan sorunlar
- İşletme düzeyinde iş gücü dolaşımı: İşletmeler tarafından işe alınan ve işten çıkan (doğal, gönüllü ve gönülsüz nedenlerden dolayı) çalışanların derecesi
- İşletmeler tarafından kendi sektörlerindeki ekonomik durumun ve ekonomik bakış açısının değerlendirilmesi
- Mevcut personelin beceri sorunları
- İşletmeler tarafından çalışanlarının eğitimi için gerçekleştirilen eylemler
- Meslekî eğitim ve öğretim mezunları kalitesinin değerlendirilmesi
- İşletmeler açısından çırakların ve stajyerlerin değerlendirilmesi

Bu konuları kapsayan anketin tasarımı süreci, bir sonraki bölümde açıklanacaktır. Bu rapor, yukarıda sözü edilen konularla ilgili inceleme sonuçlarını ayrı bölümler halinde kapsamaktadır.

1.2. Anketin Tasarımı ve Yapısı

Ciddi bir değerlendirmenin ardından, yüz yüze görüşme yönteminde karar kılınmıştır. Değerlendirilecek konuların karmaşıklığının sıradan posta yoluyla veya telefonla görüşmeye izin vermeyeceği düşünülmüştür. Anket, İŞKUR ve MEGEP projesi İş gücü Piyasası Ekibi'yle yakın iş birliği içinde tasarlanmıştır. Bunun amacı, Bölüm 1.1'de anlatılan konuların kapsama alınmasıdır.

Anketin tasarımı beş toplantıda İŞKUR ve MEGEP tarafından yoğun bir biçimde görüşülmüştür. İlgili odağı olan konular arasındaki farklılıklar dikkate alınarak kapsama alınacak konular, anketin çeşitli bölümlerinde sorulacak sorular, soruların nitelikleri arasında bir uzlaşmaya varılmasını gerektirmiştir. Göreceli olarak küçük firmalardan çok büyük firmalara kadar her türde işletme, kamu kurumları ve özel kuruluşlar, çeşitli eğitim ve iş geçmişlerine sahip kişiler tarafından yanıtlanabilecek bir anket oluşturulmaya çalışılmıştır. İlkede insan kaynakları bölüm yöneticileri veya personel işlerinden sorumlu müdürlerle görüşülmesi amaçlanmıştır. Bu kişilere, özellikle daha büyük işletmelerde, görüşme sırasında üretim veya hizmet bölümleri yöneticilerinin destek olması tavsiye edilmiştir.

Anket taslağı, düzenlenen çeşitli toplantılarda MEGEP İş gücü Piyasası Ekibini destekleyen İşgücü Piyasası Çalışma Grubu'yla ve İŞKUR'un İş gücü Piyasası Şube Müdürlüğü ile tartışılmıştır. Daha önce de belirtildiği gibi anket çok çeşitli iş kuruluşlarının soruları yanıtlayabileceği şekilde tasarlanmıştır. Nicel bilgilerle ilgili olarak (Örneğin, çalışan sayısı, açık işler...), firmaların tahmin yapmasına izin verilmiştir. Firmalarda eğitim düzeyi veya mesleğe göre istihdam durumunun eksiksiz ve kesin tablosunu oluşturma girişiminde bulunulmamıştır. Bununla birlikte, meslek alanlarında istihdam gelişmeleri ve beceri ihtiyaçlarının iyi ve güvenilir göstergeleri sağlanmaya çalışılmıştır. Meslekî boyut anketin tamamında kullanılmıştır. Bu, İŞKUR'a ve eğitim kurumlarına yeterli ayrıntıya sahip sektörel ve meslekî bilgi sağlayacaktır. Bu nedenle bu rapor, örneklemenin boyutunun istatistiksel olarak elverdiği sınıflandırma ölçüsünde, sektörlerle ve mesleklere göre ayrılmış bilgiler sağlamak üzerine odaklanmaktadır.

Sorular, mümkün olduğu kadar açık uçlu cevaplardan kaçınılacak şekilde oluşturulmuştur. Önceden yapılandırılmış sorular, standardizasyon bakış açısıyla analizde büyük bir avantaj sağlamaktadır. Bununla birlikte çeşitli konularda ve özellikle de anketin beceri ihtiyaçları bölümünde açık uçlu cevaplara izin verilmesi gerekiyordu. Bu cevaplar, MEGEP projesinin İş Piyasası Ekibi'ni destekleyen MEB'in ve İŞKUR'un İş Analizi Uzmanları tarafından sınıflandırılmıştır.

Anket taslakları iki türlü bir çalışmada MEB ve İŞKUR personeli tarafından teste tabi tutulmuştur. Bunlar çeşitli sektörlerde ve boyutlarda yaklaşık 30 Ankara firmasında test edilmiştir. Anketler, çok karmaşık ve çok zor soruların anketten çıkarılması amacıyla alınan cevaplara dayanarak değiştirilmiştir. Bu da kaliteli cevaplar alma ihtiyacı söz konusu olduğunda kaçınılmaz hale gelen bir sadeleştirme düzeyi sağlamıştır.

Anket bu raporda Ek A'da verilmiştir.

1.3. Örneklem Yöntemi

Kullanılan örneklem yöntemi, normal rasgele örneklem yöntemi (genel veya aşamalı) değildir; çünkü asıl MEGEP projesi tarafından seçilen meslek alanlarına uygun yeterliliğe sahip işletmeleri bu incelemeye dahil etmek istedik. İkinci adımda, bu örneklem İŞKUR için uygun kuruluşları kapsayacak şekilde genişletilmiştir.

İncelemenin temel amacı, işgücü piyasası beceri ihtiyaçlarını incelemek ve dolayısıyla sektör ve mesleği belirlemektir. Bu nedenle, MEGEP projesi kapsamındaki meslekler için hangi ekonomik faaliyetlerin önemli olduğunu bulmak üzere birinci analizler yapılmıştır. Bu amaç doğrultusunda kapsamlı bir veritabanı çalışmasının yapılması gerekmiştir. Meslekî ve ekonomik faaliyet düzeyinde en güncel ayrıntılı bilgi kaynağının DİE'nin 2000 Genel Nüfus Sayımı olduğu görülmüştür. Maalesef, sektörel işletme

araştırmasından elde edilen daha yakın tarihli bir bilgi mevcut değildir. Sektörel kapsamı bulunan diğer bir yakın tarihli veri kaynağı da 2002 DİE Genel Sanayi ve İş Yerleri Sayımı'dır. Bu çalışma, ekonomik faaliyet düzeyinde çalışanlarla ilgili bilgi içermekte ancak meslekî boyutu kapsamamaktadır. MEGEP projesinin ilgilendiği sektörleri belirlemek üzere bu iki veri kaynağı incelenmiştir. Sektörlere göre toplam istihdamda MEGEP'in ilgilendiği mesleklerin payı, MEGEP projesi tarafından seçilen 179 meslek için hangi ekonomik faaliyetlerin önemli olduğuna karar vermek için ölçüt olarak alınmıştır.

İncelemenin kapsamına giren 31 ilde, örneklemeyle ilgili aşağıdaki genel sonuçlara (DİE verilerine dayanarak) ulaşılmıştır (2002 verileri).

İlk önce, Genel Nüfus Sayımı'ndan ekonomik faaliyet ve meslek düzeyinde istihdam verileri kullanılarak seçilen mesleklerle ilgili önemli ekonomik faaliyetler belirlenmiştir. İkinci olarak, Genel Sanayi ve İş Yerleri Sayımı'ndan üç farklı boyutta çalışan sayısı grubuna göre kuruluş ve çalışan sayıları analiz edilmiştir: 10-24 (küçük), 25-49 (orta) ve 50 veya üzeri (büyük).

Tablo 1.1: Toplam İşletme ve çalışan sayısı

Toplam		Serbest Çalışan		1-9 çalışana sahip şirketler		1-9 çalışana sahip şirketlerin oranı	
Şirketler	Çalışanlar	Şirketler	Çalışanlar	Şirketler	Çalışanlar	Şirketler	Çalışanlar
1 880 879	6 453 684	33 076	0	1 780 650	3 296 335	96,4	51,1

Daha önce de belirtildiği gibi, aşağıdakilere karar verilmiştir:

- 10'dan daha az çalışana bulunan mikro ölçekli işletmelerin çalışma dışında bırakılmasına
- Yukarıda bahsedilen üç farklı boyuttaki grupların standart örnekleme (ve raporlama) sınıflandırması olarak kullanılmasına.

Kamu sektörü ve özel sektör kuruluşları (tarım hariç) dahil olmak üzere tüm ekonomik faaliyetler örnekleme çerçevesine dahil edilmiştir.

Çerçeve kaynağının seçilmesi:

Hangi kuruluşun iyi bir örnekleme çerçevesi sağlayabileceği incelenmiştir. Bu amaç doğrultusunda DİE (TUIK), SSK, TESK, TOBB, BAĞKUR ve Maliye Bakanlığı iş kayıtları örneklemesinin kalitesi, özellikleri ve bulunabilirliği analiz edilmiştir. Özellikle bu kuruluşların iş kayıtlarının adreslerinin ve bağlantı bilgilerinin güncellenmesi açısından ciddi kalite sorunları olduğu görülmüştür. Ayrıca, iktisadi faaliyet kodlaması örnek seçilmesi için her zaman yeterli olmamıştır. Son olarak DİE (TUIK) ve SSK iş kayıtlarının örnekleme çerçevesi için en iyileri olduğuna karar verilmiştir.

Maalesef DİE'nin (TUIK) kaydı, DİE'nin gizlilik kuralları nedeniyle örnekleme amacıyla kullanılamamıştır. Bu nedenle, örnekleme çerçevesi olarak SSK kaydının kullanılmasına karşın; bu kaydın iktisadi faaliyet kodlamalarında ciddi aksaklıklar olduğu gözlemlenmiştir. SSK, kendi hedeflerine uygun özel bir sınıflandırma sistemi (İş Kolu Kodları) kullanmaktadır. Bu sistem DİE tarafından kullanılan sınıflandırmayla (NACE) kolayca bağdaştırılamamıştır. İş Gücü Piyasası Ekibi, SSK faaliyet kodlarının DİE tarafından kullanılan sınıflandırmayla bağdaştırılabilmesi için bir geçiş anahtarı geliştirmiştir; dolayısıyla firmalar tarafından üretilen malların ve hizmetlerin SSK tanımlarının incelenmesi gerekmiştir. Geçiş anahtarının geliştirilmesi, örnekleme yöntemi için gerekli olmuştur ve bunun için ciddi iş gücü gerekmiştir. Geçiş anahtarının geliştirilmesi için SSK'nin 270 İş Kolu Kodu'ndan 110'unun seçilmesi gerekmiştir. SSK'nin 8 iş kolu kodunun DİE tarafından kullanılan sınıflamada karşılığı bulunamamıştır. DİE tarafından kullanılan

sınıflamada yer alan 73 kodun ise SSK kodlarıyla ilişkilendirilmesinde sorunlar yaşanmıştır. Üretilen mallar veya hizmetlerin isimlerine dayalı derin bir incelemenin ardından, bunların bir kısmı yeniden DİE tarafından kullanılan sınıflamada yer alan kodlara göre sınıflandırılmıştır. Sınıflandırılmayan iş kolları MEGEP hedefine yönelik örneklemenin birinci aşamasına dahil edilmemiştir.

SSK kaydı ile DİE verileri arasında kuruluşlara dayanan istatistiksel bir karşılaştırma yapılmıştır. Özellikle firma boyutu açısından büyük farklılıklar olduğu ortaya çıkmıştır. Bunların nedeni her iki kuruluş arasındaki tanım, kayıt ve ölçüm farklılıklarıdır. İncelemeye alınan illerde DİE kayıtlarında 6.453.684 çalışmanı bulunan 1.880.879 işletmeye, SSK kayıtlarında ise 6.241.022 çalışmanı bulunan 848.894 işletmeye rastlanmıştır. DİE'nin her boyuttan firmayı kapsamamasına karşın, SSK kaydına yalnızca sigortalı işçileri bulunan işletmeler dahildir. En küçük firmalar çıkarıldıktan sonra, bazı farklılıkları ortadan kaldırmak mümkün olmuştur. Bu aşağıda görülebilir.

Tablo 1.2: TUIK ve SSK kaydına göre firmalar

Kaynak	Toplam		10'dan az çalışana sahip şirketler		10 – 24 çalışana sahip şirketler		25 ve daha fazla çalışana sahip şirketler	
	Şirketler	Çalışanlar	Şirketler	Çalışanlar	Şirketler	Çalışanlar	Şirketler	Çalışanlar
SSK	848 894	6 241 022	746 210	1 818 452	62 905	937 860	39 779	3 484 710
TUIK	1 880 879	6 453 684	1 780 650	3 296 335	42 726	614 894	57 503	2 542 455

Kuruluşların Seçilmesi:

SSK kaydını örnekleme çerçevesi olarak kullanıp Neyman paylaşırma yöntemiyle örnekleme oranları belirlenmiştir (Ayrıntılı bilgi için bkz: Ek C). İl ve sektöre göre yeterli firmaları sağlamak üzere toplam 6103 firmadan oluşan planlı bir net örnek seçilmiştir.

MEGEP'in talebi üzerine, endüstriyel sektörler iki basamaklı bir düzeyde örneklenmiştir. Bu nedenle, planlanan toplam net örneğin yarısının 15'ten 33'e kadar ISIC sektörlerinden (MEGEP kapsamında seçilen mesleklerin yoğun istihdam edildiği iktisadi faaliyetler) seçilmesine verilmiştir. Örneğin diğer yarısı, İŞKUR'un amaçlarına hizmet edecek şekilde kalan iktisadi faaliyetlerden (tarım haricinde) seçilmiştir.

Seçilen illere ve sektörlerle dayanarak büyük boyutlu grup örneğinin dağılımı rasgele yapılmıştır. Bu sonuçlar aşağıda Tablo 1.3'te verilmiştir. En son sütun, illere göre örnek oranını göstermektedir. İller arasında örnek oranı açısından farklılıklar bulunmaktadır; bunun nedeni, az önce açıklanan minimum firma sayısı ihtiyacı ve aşırı örnekleme prosedürüdür.

Tablo 1.3: Pilot illere göre örnek boyutu ve örnek oranı

Province code and name	Number of companies in SSK database	Sample size	Sampling rate (C=B/A)
	A	B	C
Total of 31 provinces	95 632	6 103	0,064
1 Adana	2671	306	0,115
6 Ankara	9665	472	0,049
7 Antalya	3955	273	0,069
16 Bursa	5598	288	0,051
19 Çorum	475	80	0,168
20 Denizli	2051	223	0,109
21 Diyarbakır	754	148	0,196
23 Elazığ	377	106	0,281
25 Erzurum	564	120	0,213
26 Eskişehir	1183	213	0,180
27 Gaziantep	1521	188	0,124
32 Isparta	447	110	0,246
33 İcel	1657	181	0,109
34 İstanbul	38934	752	0,019
35 İzmir	8832	385	0,044
36 Kars	134	91	0,679
38 Kayseri	1589	182	0,115
41 Kocaeli	3592	302	0,084
42 Konya	2296	256	0,112
44 Malatya	586	124	0,212
45 Manisa	1498	224	0,150
47 Mardin	153	52	0,340
48 Muğla	1593	212	0,133
49 Muş	70	29	0,414
55 Samsun	1134	135	0,119
59 Tekirdağ	1606	209	0,130
61 Trabzon	916	143	0,156
63 Şanlıurfa	530	92	0,174
65 Van	290	94	0,324
67 Zonguldak	687	65	0,095
78 Karabük	274	48	0,175

Yanıt verilmemesi durumunu telafi etmek için ikame iş yerlerinin seçildiği göz önünde bulundurulmalıdır. Bu, aşağıda yanıt vermeyenlerle ilgili bölümde açıklanmaktadır.

Karmaşık ve tamamen rasgele olmayan örnekleme yöntemi nedeniyle ve yanıt vermeme eğiliminin etkisinden ayrı olarak olağan sonuçların istatistiksel güvenilirliğini açıklama göstergeleri uygulanabilir değildir. Buna göre sonuçlar gösterge olarak kabul edilmemelidir. Değerlendirmeye alınan tabloların hücrelerine daha fazla firma eklendikçe, göstergeler daha güvenilir hale gelmektedir.

1.4. Alan Çalışmasının Yöntemi ve Uygulama Biçimi

Daha önce de belirtildiği gibi incelemenin uygulanmasında bire bir görüşme yönteminde karar kılınmıştır.

Alan çalışması iki aşamadan oluşmuştur:

- (1) Anketörlerin seçilmesi ve eğitimi
- (2) Alan çalışmasının uygulanması (görüşmeler)

Anketörlerin Seçilmesi ve Eğitimi

Anketör toplamının üçte ikisinin MEB personelinden ve üçte birinin İŞKUR il müdürlükleri personelinden olmak üzere; İŞKUR ve MEGEP tarafından, görüşmelerin yapılmasında, yararlanıcı kuruluşların bölge personelinin kullanılmasına karar verilmiştir. Ayrıca İŞKUR'un il müdürlüklerinde yöneticilerine de alan çalışmasını koordine etme görevinin verilmesi kararlaştırılmıştır. Toplam 150 anketör seçilmiştir (Yaklaşık 100 MEB ve 50 İŞKUR personeli). MEB personeli, MEGEP kapsamında bulunan pilot kurumların program koordinatörü öğretmenlerinden (gerektiğinde MEB'e bağlı meslekî eğitim ve öğretim pilot kurumlarının diğer öğretim personelinden) oluşturulmuştur. Çalışmaya dahil edilen İŞKUR personeli, nitelikli il müdürlüğü elemanlarından oluşturulmuştur.

2005 yılının 33. Haftası'nda aşamalı bir eğitim uygulanmıştır. Bu eğitim, Ankara'da 62 personele (Her ilden 2 personel: Biri İŞKUR'dan ve diğeri MEB'den) yönelik bir buçuk günlük bir eğitim seminerinden ve aynı

hafta içinde Ankara'da eğitim gören görüşmeciler tarafından diğer görüşmecilere bir günlük ek bir eğitim verilmesinden oluşmuştur.

Ankara'daki eğitim, İŞKUR Genel Müdürlüğü'nün İş Gücü Piyasası Şube Müdürü ve personeli, MEGEP İş Gücü Piyasası Ekibi ve MEGEP İş Analizi Uzmanları Grubu üyeleri tarafından verilmiştir. Eğitimin amaçları şunlardır:

- Anketörleri ve İŞKUR bölge koordinatörlerini araştırmanın hedefleri konusunda bilinçlendirmek
- İşletmelerle nasıl bağlantı kurulacağı ve yanlış adres bilgilerinin nasıl ele alınacağı gibi konularda talimatlar vermek
- Anketteki talimatları açıklamak, anketörleri görüşmeler sırasında meydana gelebilecek sorunlara hazırlamak ve çeşitli soruların anlamlarıyla ilgili açıklama yapmak
- Alan uygulamasına yönelik ayrıntılı talimatlar içeren kitabı tanıtmak
- Alan uygulanmasıyla ilgili ana hatları vermek

Alan Çalışmasının Uygulanması (22 Ağustos – 15 Ekim 2005)

Sosyal ortak kuruluşlar, kendi kanalları vasıtasıyla incelemeyi kendi bölgesel kuruluşlarına ve üye firmalara duyurma ve onları teşvik etme görevini üstlenmişlerdir.

Alan çalışması, İŞKUR ve MEB bölge personeliyle iş birliği içinde planlara uygun olarak gerçekleştirilmiştir; ancak alan çalışması için planlanan sürenin bazı bölgelerde yaklaşık 4 hafta uzatılması gerekmiştir. Görüşmecilerin ulaşımı İŞKUR il müdürlükleri tarafından sağlanmıştır. Bunun için İŞKUR ve MEB'e ait bölge müdürlüklerinin araçları (ve toplu taşıma) kullanılmıştır.

Alan çalışması, işletmelerle etkileşiminin daha yüksek olması nedeniyle genellikle İŞKUR Genel Merkezi tarafından yönetilmiştir ve sorunlu durumlarla (firmaların iş birliği yapmayı reddetmeleri) nasıl başa çıkılacağı hakkında tavsiyeler verilmiştir. Bazı istisnai durumlarda, İŞKUR ile MEB arasında il düzeyinde iş birliğini daha fazla güçlendirmek için yönetim tarafından müdahalelerin yapılması gerekmiştir. Bununla birlikte genel anlamda iş birliği pürüzsüz şekilde işlemiş ve çoğu organizasyon sorunları bölge düzeyinde çözümlenmiştir.

Talimatlara uygun olarak firmalardan telefonla önceden randevu alınmıştır ve özellikle görüşme yapılacak kişinin firmanın nicel verileriyle ilgili sorulara hazırlanabilmesi için mümkün olduğu kadar anket, önceden gönderilmiştir. Sürekli olarak görüşmeyi reddeden işletmeler için ikame (Aynı boyutta ve aynı sektörden) başka firmalar seçilmiştir. Görüşme yapılan kişilerin insan kaynakları departmanlarının yöneticileri veya (Müdür dahil olmak üzere) firmada personel işlerinden sorumlu kişiler olmasına özen gösterilmiştir. Daha büyük firmalarda, görüşmeye katılmak üzere üretim departmanlarının müdürleri de çağrılmıştır.

Doldurulan anketlerin eksiksiz olup olmadıkları önce il koordinatörleri tarafından kontrol edilmiştir ve gereken durumlarda anketöre ek veriler toplaması talimatı verilmiştir. Alan çalışmasının sonunda, tüm anketler İŞKUR Genel Merkezi tarafından bir merkezde toplanarak, veritabanının tasarlanmasından ve verilerin işlenmesinden sorumlu işletmeye gönderilmeden önce anketlerin genel kalite kontrolü yapılmıştır.

1.5. Sonuç Veritabanı

Ağustos 2005'ten itibaren, incelenen verilerin işlenmesi ve veritabanının tasarlanması için ulusal bir ihale açılmıştır. İhale belgelerinde aşağıdaki talimatlar yer almıştır.

Tasarım aşağıdakileri kapsamaktadır.

- Yaklaşık 6000 ankette (Görüşmeciler tarafından el yazısıyla doldurulan) yer alan inceleme sonuçları için veri giriş programının oluşturulması. Bu rakam tahminidir; gerçek rakam bunun birkaç yüz kadar aşağısında veya yukarısında olabilir.
- Anket sonuçlarının veritabanına girilmesi için veri giriş personelinin seçilmesi ve eğitilmesi.
- Veri girme sürecinin yönetimi, koordinasyonu ve kalite kontrolü.

- Elektronik veritabanının sağlanması. Teklif sahibi firma başka bir yazılımın kullanılması için yeterli gerekçe sunmadığı sürece, veritabanı Access yazılımıyla tasarlanacaktır (veritabanının maliyeti, verimliliği, başka yazılıma aktarılabilirliği, esnekliği veya pratikliği açısından).
- Tüm verilerin SPSS dosyasının sağlanması (değişken sayıları, kısa değişken tanımlamaları ve verilerin kodları ve açıklamaları ile birlikte).
- Bu hizmetlerin sunulmasından sonra talep ederlerse veritabanının (yazılım) bakımı ve değiştirilmesi, veritabanının başka veritabanlarıyla bağdaştırılması, özel aktarma dosyalarının oluşturulması gibi işlerde İŞKUR ve MEGEP'e yardım sağlanması.

Veri işleme çalışma programının tasarlanmasında, göz önünde bulundurulması istenen gerekli teknik gereksinimler aşağıda belirtilmiştir:

- Verileri giren veri giriş personeli tarafından talimat kılavuzu olarak kullanılacak bir kod kitabı (Basılı) hazırlanmalıdır.
- Veri girme programı, verileri giren veri giriş personelinin veri girme çalışması sırasında otomatik olarak başvurabilecekleri şekilde talimatlar sunan elektronik bir yardım dosyası içermelidir.
- Bu, İŞKUR tarafından kullanılmakta olan ayrıntılı meslekî sınıflandırmasını (ve bunların kodlarını) içeren elektronik bir dosyanın tasarlanmasında kullanılmalıdır.
- Veri giriş programı, dahili bir kalite kontrol mekanizması içerecek şekilde tasarlanmalıdır (Örneğin, mantıksız kodların girilememesi, dahili kontrol mekanizmaları).
- Ankette verilen tüm yanıtlar veritabanına eklenmelidir. Yanıtların bir kısmının alfabetik ve bir kısmının da sayısal niteliğe sahip olacağı göz önünde bulundurulmalıdır.
- Yüklenici, veri girme işlemi için kendi personeli kullanacak veya verileri girmek üzere veri giriş personeli işe alacaktır. Veri girme işlemi, anketler alındıktan sonra 4 hafta içinde gerçekleştirilecektir. İhaleye katılan teklif sahiplerinden, başlangıç tarihine göre (bir ay) esneklik payı bırakarak tekliflerini hazırlamaları istenecektir. Teklif sahibi, veri girme işleminin kalitesini garanti edecektir. Çifte girdi programı düşünülebilir; ancak veri kalitesi başka bir şekilde garanti altına alınabilirse buna gerek kalmayabilir.

Veritabanı elektronik biçimde olmalı hem İŞKUR hem de MEGEP tarafından kolayca kullanılabilir. Veritabanı, takip incelemelerinde (Aynı firmalar arasında) kullanılacak esnekliğe sahip olmalıdır. Ürünlerin, kod kitabının, veri girme programının, elektronik veritabanının (En az 2 kopya), SPSS dosyasının (En az 2 kopya) telif hakkı ve mülkiyeti Ankara MEGEP merkez ofisine ait olacaktır.

İhalenin ilk başta başarısız olması (Yalnızca tek bir teklif alındığı için) ve yeniden ihale açılmasından sonra veritabanının tasarlanması için İstanbul'dan Frekans Araştırma firması seçilmiştir. Firma Kasım 2005 başlarında çalışmaya başlamış ve çalışmayı kendi görev tanımına uygun olarak Aralık 2005'in ilk haftasında tamamlamıştır. Veri giriş personelinin veri işleme çalışmasını %10 örnekleme dayalı olarak kontrol etmişlerdir. Bu kalite kontrolünde kabul edilebilir sınırlar dahilinde (Önemli değişkenlerde %1'den daha az) hata bulunmamıştır. Kendi görev tanımına ek olarak, firma İŞKUR Genel Merkezi araştırma personeline SPSS eğitimi vermiştir. Firma tarafından MEGEP ve İŞKUR'a lisanslı SPSS yazılımı sağlanmıştır.

Örnek veritabanı, her firmanın ayrı ayrı kayıtlarını (Access ve SPSS'te) kapsamaktadır. Veritabanı, kalite kontrolünden sonra isimlendirilmiştir (Bkz: Bölüm 1.6); bu, firmaların bağlantı bilgilerinin (Tanımlayıcı bilgilerinin) çıkarıldığı anlamına gelmektedir.

1.6. Kalite Kontrolü ve Tutarlılık Kontrolleri

Örnek için seçilen firmaların başlangıç sayısı 6103'tü. İlk seferinde 4437 firma ankette bulunan soruları yanıtlama konusunda istekli davranmıştır (%73'lük yanıt oranı); bu oran, uluslar arası deneyimlere göre oldukça yüksektir. Ek A'da yanıt verme oranının illere göre açılımı verilmektedir. Bu açılımda iller arasında önemli farklılıklar gözlenmektedir: Elazığ, Tekirdağ ve Diyarbakır'da başlangıç yanıt oranı yaklaşık %50 iken Gaziantep'te başlangıç yanıt oranı %94'tür.

Her sektörden belli bir minimum firma sayısına ihtiyaç duyduğumuz için görüşmecilere, yanıt verenlerin sayısının ilgili sektörde ihtiyaç duyulan firma sayısına ulaşmaması durumunda, örneğe ikame firma eklemeleri yönünde talimat verilmiştir. Sonuç olarak, yanıt verme oranı %93'e ulaşmıştır. Bununla birlikte bu yöntemin verilerin temsil niteliğini azaltmış olma olasılığı vardır; bu durumda sonuçlar da çarpıtılmış olabilir. Öte yandan, daha büyük sektör sayısı için sonuçları sunabiliyoruz.

Verilerin analizi için yapılan hazırlıkta, verilerin kalitesi ve tutarlılığı kontrol edilmiştir. Buna göre tüm kayıtlarda eksik değer, olanaksız veya imkansız değer (Kombinasyonu) olup olmadığı incelenmiştir.

Başlangıç veritabanı 5718 kayıttan oluşmaktaydı. Verilerin incelendiğinde 67 kayıt (yaklaşık örnekleminin %1'i) çıkarılmıştır. Çıkarılan kayıtların en büyük kısmı (42 kayıt), firmaların tarım sektörüne ait olması ve kalan 25 kayıt da çalışanları bulunmadığını ve görüşmeden sonraki 6-12 ay içinde çalışanları olacağını düşünmedikleri için çıkarılmıştır. Tarım firmalarının çıkarılmasının nedeni, bu sektörün inceleme dışında tutulmasıdır. Bu kayıtların veri setinde tutulması, ağırlıklandırma yönteminde sorunlara neden olabilirdi. Çalışanı bulunmayan 25 firmanın çıkarılması gerekiyordu; çünkü bu firmaların ağırlıklandırma yönteminde kullanılan değişkenlerden biri olan firma boyutu değişkeni eksik kalmış olacaktı. Ayrıca ankette yer alan sorulardan çoğu çalışanlar hakkındadır ve verilerin manuel incelemesi, bu firmaların uygulamada diğer tüm değişkenlerde değerlerinin eksik kaldığını göstermektedir. Bu nedenle bu kayıtların çıkarılması pek fazla bilgi kaybına yol açmamıştır. Geriye kalan 5651 firmada ilgili bilgiler, bu raporda aşağıda sunulan rakamlar için kullanılmıştır.

Bir sonraki adım, eksik değerlerin ve verilerin tutarlılığının kontrol edilmesidir. Bu kontroller, istihdam gelişimi (Soru 1), doldurulamayan açık işler (soru 3), yeni işe alınan çalışanların sayısı (Soru 5) ve firmada ayrılan çalışanların sayısı (Soru 7) üzerinde yoğunlaşmıştır.

Bu sorulara karşılık gelen uç değerleri kontrol etmek için değişkenler mevcut çalışan sayısına bölünmüştür. Açıkçası doldurulamayan açık işler, işe alma ve işten çıkarma, mevcut çalışan sayısına oranla uçlarda olabilir. Bu yeni oluşturulan değişkenler, uç değerlere sahip vakaları seçmek için kullanılmıştır. Standartlaştırılmış değer (z değeri) 2'den büyükse veya -2'den küçükse, uç değer olarak değerlendirilmektedir.

228 kayıta tüm istihdam değerleriyle ilgili eksik değerler mevcuttur. Bu firmaların istihdam gelişimiyle ilgili tahminde bulunamamış olma olasılığı vardır. Bu değişkenlerle ilgili değerler eksik kalmıştır. Diğer üç konuyla ilgili eksik değerler (Doldurulamayan açık işler, işe alınan çalışanların sayısı ve firmadan ayrılan çalışanların sayısı), diğer sorulara verilen yanıtlarla yeniden oluşturulmuş veya telefonla kontrol edilmesi tercih edilmiştir.

Toplam olarak, 398 firmanın eksik değerlerinin bulunduğu veya bir ya da daha fazla imkansız (Uç) yanıt verdikleri belirlenmiştir. Bu 398 vakaya, yanıtlarının doğruluğunu kontrol etmek üzere İş Analizi Uzmanları Grubu'nun dokuz üyesi telefonla ulaşmıştır. Bu telefon görüşmelerinin sonucunda, 283 firmanın bir veya daha fazla yanıtı düzeltilmiştir.

1.7. Verilerin Analizi

Giriş

Veriler, istatistik programı SPSS 14.0 kullanılarak analiz edilmiştir. Hazırlık analizi süreci, verilerin ağırlıklarının hesaplanmasından ve mesleklerle açık uçlu cevapların sınıflandırılmasından oluşmuştur. Bu iki adımın ardından, karmaşık analizler için kullanılabilir bir veritabanı oluşturulmuştur. Bununla birlikte, bu raporda yalnızca ana bulgular temel olarak sunulmaktadır.

Verilerin Ağırlıklarının Hesaplanması

Verilerin temsil yeteneğinin artırılması için örnekte yer alan kayıtların ağırlığı hesaplanmıştır. Daha önce de belirttiğimiz gibi örnekleme yöntemi için SSK verileri kullanılmıştır; çünkü DİE kanunu nedeniyle DİE'nin iş

yeri ayrıntısındaki verilerinin kullanılmasına izin verilmemiştir. Bununla birlikte, SSK verilerinin daha az güvenilir ve DİE verilerine göre daha az güncel olması nedeniyle, ağırlık hesaplama yönteminde 2002 DİE Genel Sanayi ve İş Yerleri Sayımı sonuçlarının kullanılması tercih edilmiştir.

SSK verilerinden DİE verilerine geçiş bizim açımızdan bazı sorunlara neden olmuştur. Ağırlık hesaplama yöntemi üç yardımcı değişkeni temel almıştır. (Bölge, Faaliyet ve İş Yeri büyüklüğü) ve bu değişkenlerin bazı kombinasyonları popülasyonda ve/veya örnekte yoktu. Bu boş hücreler yüzünden, ağırlıkları hesaplamak mümkün olamamıştır. Bu sorunu çözmek için sektör değişkeninin bazı kategorilerini birleştirmemiz ve illeri, iller yerine bölgelerle birleştirmemiz gerekmiştir. Ek B’de bu yeni sektör ve il sınıflandırmasının özetini ve veri dosyasındaki ağırlıkların listesini bulabilirsiniz.

Yeni sektör ve bölge sınıflandırmalarını yaptıktan sonra, hâlâ popülasyon rakamlarının 0’ın üzerinde olduğu üç vaka kalmıştı; ancak örnekte bunlarla eşleşme gözlenmedi. Bu sorun da verilerin aynı bölge ve sektör içinde firma büyüklüğü kategorileri arasında yeniden düzenlenerek çözülmüştür. Bu pragmatik yöntem neticesinde, en küçük ölçekli firma kategorisine 46 firma daha eklenmiş ve sırasıyla orta ve büyük ölçekli firmalardan 10 ve 36 firma çıkartılmıştır.

İşletme incelemesi 2002 yılından kaldığı için, bazı kategorilerde örnekte yer alan firma sayısının popülasyondaki firma sayısından daha fazla olduğunu görmek bizi şaşırtmadı. DİE işyeri anketi ile görüşmenin yapıldığı tarih arasında geçen üç yıl içinde, yeni firmalar ortaya çıkmış veya firmalar ana iş faaliyetlerinde değişikliğe gitmişlerdi. Bu vakalar gerçekleşseydi, kayıtların ağırlığı 1’e ayarlanırdı. Sonuçta, işletme anketinde yer alan toplam firma sayısına oranla sonuçlarımızda fazladan 159 firma bulunmaktadır.

Son olarak, İstanbul ve İzmir’deki iki firma istihdam gelişimi değişkeni açısından aşırı değerler sergiliyordu. Her iki firmaya da MEB personeli telefonla ulaştı. Bir firmayla bağlantı kurulamadı ve diğer firma de proje faaliyetlerinde küçülmeye gidiyordu. Her iki kayıt da oldukça yüksek ağırlığa ve yüksek çalışan sayısına sahip olduğu için bu kayıtların ağırlıkları 1 olarak ayarlandı ve bu kategorilerdeki diğer firmaların ağırlıkları da buna göre düzenlendi.

Mesleklerin ve Açık Uçlu Cevapların Sınıflandırılması

Meslekler ve açık uçlu cevaplar, cevapların tablolar halinde sunulabilmesi için sınıflandırıldı. Bu meslekler, İŞKUR meslek sözlüğü kullanılarak altı basamaklı ISCO kodları halinde kaydedildi. Açık uçlu cevaplar, İş Analizi Uzmanları tarafından ISCO sınıflandırması ve sağduyuya kaydedildi.

2.İSTİHDAM ARTIŞI

2.1. Mevcut İstihdam

Bu araştırma Türkiye’nin 31 ilindeki 4.6 milyon çalışanıyla 76 bin işletmeyi kapsamaktadır. Birinci bölümde açıklandığı gibi 2002 yılında yapılan DİE Genel Sanayi ve İş Yerleri Sayımı’ndan elde edilen verilerden çıkarılan değerler kullanılarak hem örnek gruplar hem de tüm **popülasyon?** düzeyinde toplanan bilgiler temel alınarak birtakım sayısal değerler ortaya konmuştur.

Altı bölgedeki işletme ve çalışan dağılımı aşağıdaki gibidir (Yüzdeler oranları büyükten küçüğe doğru sıralanmıştır.),(İş yeri, çalışanlar sayısı):
İstanbul (%54; %57), Ankara (%18; %20), İzmir (%13; %12), Gaziantep (%8; %6), Antalya (%4; %3) ve Trabzon (%3; %2).

Tablo 2.1’de işletmelerin ve çalışanların cinsiyete göre dağılımı görülmektedir. Çoğu bölgede, çalışanların yaklaşık %75’i erkek, %25’i kadındır. Gaziantep ve Trabzon bölgelerindeki erkek çalışanların oranı önemli derecede çok olduğundan (yaklaşık %86) yukarıdaki ifadenin dışında kalır. Bu kısmen bölgeler arası sektörel yapıdaki farklılıklardan kaynaklanmaktadır.

Tablo 2.1: Firmaların ve çalışanların cinsiyeti ve bölgeye göre dağılımı

Bölge - Region	İşyeri Sayısı - Number of companies		Çalışanlar sayısı - Number of employees		Her bir işletmede çalışanlar ortalaması - Average number of employees per company	Bölgelere göre toplam çalışanların cinsiyeti (%) - Gender in % of total employees per region	
	(x 1 000)	(%)	(x 1 000)	(%)		Erkek - Male	Kadın - Female
Toplam - Total	76	100	4 637	100	61	75	25
Ankara	14	18	922	20	67	77	23
Antalya	3	4	157	3	52	76	24
Gaziantep	6	8	283	6	48	86	14
İstanbul	41	54	2 629	57	64	73	27
İzmir	10	13	564	12	55	75	25
Trabzon	2	3	82	2	36	87	13

Tablo 2.2’de her sektör için benzer bilgiler sunulmuştur. Sektörel sınıflandırma göz önünde bulundurulduğu zaman çalışan yüzdeleri açısından bizim araştırmamızdaki en büyük sektörler: Toptan ve perakende ticaret (%16), tekstil sektörü (%16), gayrimenkul ve iş faaliyetleri (%12) ve sağlık ve toplum hizmetleri (%11).dir.

Bir işletmenin ortalama çalışan sayısı 61’dir. Ulaşım araçları imalatı sektöründe, kamu hizmetleri alanında (elektrik, gaz ve su), ulaştırma ve haberleşme ve madencilik ve taş ocakçılığı alanlarında faaliyet gösteren işletmeler ortalama olarak hacimce diğerlerinden daha büyüktür. Küçük ölçekli işletmeler, ağaç ürünler imalatı, toptan ve perakende ticaret, oteller ve lokantalar ve metal sanayi kollarında daha çok bulunmaktadır.

Cinsiyet dağılımı sektöre göre önemli farklılıklar göstermektedir. Kadın çalışan yüzdesinin önemli ölçüde az olduğu sektörler şunlardır: Madencilik ve taş ocakçılığı (%9), hemen hemen bütün endüstriyel sektörler (%8 ve %22 arasında değişmektedir), kamu hizmetleri (%6), inşaat (%8), ulaştırma ve haberleşme (%14). Bayan çalışan yüzdesinin yüksek olduğu sektörler mali hizmetler (%46) ve sağlık toplum hizmetleridir (%30).

Tablo 2.2: Çalışanların sektör ve cinsiyete göre dağılımı

Sektör	İşyeri Sayısı - Number of companies		Çalışanlar sayısı - Number of employees		Her bir işletmede çalışanlar ortalaması - Average number of employees per company	Bölgelere göre toplam çalışanların cinsiyeti (%) - Gender in % of total employees per region		Sector
	(x 1 000)	(%)	(x 1 000)	(%)		Erkek - Male	Kadın - Female	
Toplam	76,1	100	4 637	100	61	75	25	Total
Madencilik ve taşocakçılığı	0,5	1	53	1	106	91	9	Mining & quarrying
Gıda ürünleri imalatı	2,4	3	128	3	54	78	22	Manufacture of food products
Tekstil ve deri sanayi	10,1	13	737	16	73	61	39	Textile & leather industry
Ağaç ürünler imalatı	3,1	4	124	3	40	84	16	Manufacture of wood products
Kimya ve yağ sanayi	2,4	3	143	3	59	84	16	Chemical & oil industry
Metal sanayi	4,0	5	183	4	46	92	8	(Non) Metal industry
Makine imalatı	3,1	4	195	4	64	84	16	Manufacture of machinery
Ulaşım araçları imalatı	1,2	2	169	4	140	92	8	Manufacture of transport equipment
Kamu hizmeti	0,4	1	51	1	133	94	6	Public utilities
İnşaat	5,8	8	305	7	52	92	8	Construction
Toptan ve perakende ticaret	19,1	25	763	16	40	80	20	Wholesale & retail trade
Otel ve lokanta	5,3	7	240	5	45	79	21	Hotels & restaurants
Ulaştırma ve haberleşme	4,2	6	224	5	53	86	14	Transport & telecommunication
Mali hizmetle	4,4	6	579	12	132	54	46	Financial services
Gayrimenkul ve iş faaliyetleri	3,5	5	240	5	68	78	22	Real estate & business
Sağlık toplum hizmetleri	6,6	9	503	11	76	70	30	Health & public service

Sektörel yapı bölgeden bölgeye değişmektedir. (Her sektör ve bölge ile ilgili genel açıklamalar için Ek 1'e bakınız). Aşağıda işletmelerin ve çalışanların oranları gösterilmektedir (Yüzdeleri parantez içindedir).

Ankara

Toptan ve Perakende Ticaret (25,2%;11,9%,.);
İnşaat (13,7%; 9,6%.);
Sağlık ve Kamu Hizmetleri (11,3%; 10,2%);
Makine İmalatı (7,9%, 6,5%);
Finans Hizmetleri (7,0%.;29,3%).

İstanbul

Toptan ve Perakende Ticaret (24,0%; 17,1%);
Tekstil ve Deri Endüstrisi (18,7%; 20,1%);
Makine İmalatı (6,7%; 6,0%).

Antalya[1]

Toptan ve Perakende Ticaret (27,9%; 39,1%);
Otel ve Restoranlar (22,8%; 17,0%);
İnşaat (10,8%, 6,7);
Sağlık ve Kamu Hizmetleri (9,0%, 13,6%);
Ulaştırma ve Haberleşme (6,8;8,4%).

İzmir

Toptan ve Perakende Ticaret (25,2%;17,7%);
Tekstil ve Deri Endüstrisi (14,4%; 20,5%);
Otel ve Restoranlar (9,1%; 6,4%);
Ulaştırma ve Haberleşme (5,5%; 8,2%);
Makine İmalatı (4,7%; 6,7%).

Gaziantep

Toptan ve Perakende Ticaret (27,3%; 20;7%.);
Sağlık ve Kamu Hizmetleri (11,0%; 18,3%);
İnşaat (10,6%; 9,8%);
Tekstil ve Deri Endüstrisi (10,4%; 18,7%).

Trabzon

Toptan ve Perakende Ticaret (35,4%; 25,5%);
Sağlık ve Kamu Hizmetleri (10,7%; 14,4%);
İnşaat (9,3%; 14,4%.);
Gıda Ürünleri İmalatı (8,0%; 9,8%).

[1] Antalya turizm ve ticaret bölgesidir. Bu durum toptan ve perakende ticaret ile otel ve restoran sektörlerinin ağırlıklarını arttırmaya etki etmektedir.

3. İSTİHDAMLA İLGİLİ GELİŞMELER

3.1. Giriş

İşletmelerden aşağıdaki üç ayrı dönem için öngördükleri çalışan sayılarını bildirmeleri istenmiştir. (Not: görüşmeler Eylül 2005'te yapılmıştır):

- Geçen 6 ay
- Gelecek 6 ay
- Gelecek 12 ay

Bu dönemler, 18 aylık bir dönem içindeki istihdamla ilgili tecrübe edilmiş ve öngörülen gelişmelerle ilgili genel bir bilgi elde edebilmek için seçilmiştir. İşletme hacmi, bölgesi ve sektörüyle ilgili bilgiler için Ek 2'ye bakınız. Bahsedilen üç dönem sırayla incelenmiş ve aşağıdaki bilgilere ulaşılmıştır.

3.2. Sektör, Bölge ve İşletme Büyüklüğüne Göre İstihdamla İlgili Gelişmeler

Son altı ay içindeki istihdamla ilgili gelişmeler (Nisan 2005 – Ekim 2005)

Son altı ay içerisinde istihdam oranı %0.5 oranında düşmüştür. İlginç bir şekilde bu düşüş küçük işletmelerde çok daha fazla görülmektedir (10-24 çalışan: %6.1). Orta ölçekli işletmelerde istihdamda %4.3 oranında küçülme gerçekleşirken daha büyük işletmeler %1.6 oranında büyüme kaydetmiştir. Not: Gelişmelerin bir kısmı turizm sektöründe olduğu gibi mevsim faktörüne bağlı olarak gerçekleşmektedir.

Aşağıdaki sektörler istihdamla ilgili olarak büyüme kaydeden sektörlerdir: Madencilik ve taş ocakçılığı (%3.0), gıda ürünleri üretimi (%5.9), oteller ve lokantalar (%12.2), inşaat (%1.7), ulaştırma ve haberleşme (%3.7), ve sağlık toplum hizmetleri (%0.5).

İstihdamla ilgili olarak ciddi küçülme gösteren sektörler ise şunlardır: Ağaç ürünler imalatı vb. (%-2.9), makine sanayi (%-3.4), ulaşım araçları imalatı (%-5.9) ve gayrimenkul ve iş faaliyetleri (%-5.1).

Yukarıda bahsedilen işletme büyüklüğü ile istihdamdaki büyüme arasındaki korelasyon (İşletme büyüdükçe büyüme de artar) neredeyse bütün sektörler için doğrudur.

Her bir bölge ile ilgili son istihdam artış oranlarında önemli farklılıklar saptanmıştır. Antalya bölgesi en yüksek istihdam artış oranını kaydetmiştir (%6.5). Diğer bölgelerin oranları ise şöyledir: Trabzon i (%2,1), İzmir (%1,1), Gaziantep (%0,2), Ankara (%0,0) ve İstanbul bölgesi (%-1,5). İşletme büyüklüğüne bağlı farklılıklar, bütün bölgelerdeki küçük işletmelerde gerileme göstermektedir. Orta ve büyük ölçekli işletmeler bütün bölgelerde büyük farklılıklar göstermektedir. Özellikle Trabzon ve Antalya bölgelerindeki büyük ölçekli işletmeler yüksek büyüme oranları (%10'un üzerinde) göstermektedir. Fakat 25-49 çalışanı olan kuruluşlar Trabzon'da %-10,6'dan İzmir'de %+1,7'ye kadar değişen büyüme oranları göstermektedir. Bölgeler arasındaki istihdamdaki gelişmelerle ilgili farklılıklar kısmen sektörel yapı, firma büyüklüğü ve mevsimsel dalgalanmalar arasındaki etkileşimle açıklanabilir.

Gelecek Altı Ayla İlgili İstihdam Beklentileri (Ekim 2005- Nisan 2006)

Ek 2'deki verilerden elde edilen sonuçlar aşağıda gösterilmektedir.

İşverenler, önümüzdeki altı ay içindeki istihdam artışı konusunda ümitlidir. Ortalama %2,1'lik bir artış beklenmektedirler. Geçen altı ayın aksine; küçük işletmelerdeki istihdam beklentileri ümit vermektedir: % 4,1 (orta ölçekli: %1,5 ve büyük ölçekli: %1,7). Bazı sektörler daha da yüksek istihdam beklentisi içindedir: Madencilik ve taş ocakçılığı (%4,2), gıda ürünleri imalatı (%8,7), kimya ve yağ sanayi (%5,0), (Metal olmaya endüstri) sanayi (%4,2), otel ve lokantalar(%15,0) ulaştırma ve haberleşme (%7,4).

Takip eden sektörlerde düşük oranlar beklenmektedir: Tekstil sanayi (%0,1), ulaşım araçları imalatı (%-3,8), kamu hizmetleri (%-0,6), ve gayrimenkul ve iş faaliyetleri (%-3,2).

Not: Sadece bazı sektörler için geçmişten bu yana devam etmekte olan istihdam trendleri söz konusudur (Madencilikte, gıda üretiminde, otel ve lokantalarda, ulaştırma ve haberleşmede yüksek, ulaşım araçları imalatında ve gayrimenkul ve iş faaliyetlerinde düşük). Ayrıca şunu da belirtmek gerekmektedir, kuruluşun büyüklüğüyle olan korelasyon (Küçük firmaların en yüksek büyümeyi beklemesi) bütün sektörler için aynı olmayabilir.

Bölgelerde beklenen büyüme oranları arasında şu farklılıklar ortaya çıkmıştır: Antalya (%9,2), Trabzon (%4,8), Gaziantep (%4,1), İzmir (%3,7), Ankara (%2,6) ve İstanbul bölgesi (%0,9). Bölgeler arasındaki istihdam büyümesi ile ilgili sıralama, geçen altı ay içinde gerçekleşen istihdam artışıyla aşağı yukarı aynıdır. Özellikle Antalya bölgesi istihdam yaratmada bir itici güç rolü oynamaktadır (özellikle büyük firmalar vasıtasıyla). İşletme büyüklüğüyle bağlantılı korelasyon her bölgede ortaya çıkmamaktadır. Esasında bu ilişki bölgeden bölgeye farklılık göstermektedir.

Gelecek On İki Ayla İlgili İstihdam Beklentileri (Ekim 2005-Ekim 2006)

İşverenler gelecek yıl için firmalarındaki istihdam artışı hakkında gelecek yarı yıldan daha az ümitlidir. Hatta istihdamda %1,1'lik bir düşüş beklemektedirler. Uzun vadede ürünlerine ve hizmetlerine olan talep hususundaki belirsizlikten dolayı beklentileri hususunda ihtiyatlı davranabilirler. İşletme büyüklüğüne gelince belirgin farklılıklar göze çarpmaktadır. Küçük işletmeler beklentileri konusunda daha iyimserdir. Orta ölçekli işletmeler % -1,8 ve büyük ölçekli işletmeler % -2,1 oranında istihdam artışı beklerken küçük ölçekli işletmeler %4 oranında istihdam artışı öngörmektedir. Bu korelasyon şaşırtıcı olmakla beraber yukarıda belirtilen yarı yıl beklentileri ile ilgili bulguların tam tersinedir.

Sadece şu sektörlerde olumlu gelişme beklenmektedir: Tekstil (%1,1), kimya ve yağ sanayi (%0,4) ve mali hizmetler (%0,2). 12 ay sonra çalışanlar sayısı ile ilgili olarak en ümitsiz olan sektörler ise şunlardır: Ağaç ürünler imalatı (%-3,4), metal sanayi (%-3,0), inşaat (%-3,8), oteller ve lokantalar (%-8,7). Şaşırtıcı olan şu ki gelecek altı ay için söz konusu olan sektörel istihdam beklentisi ile gelecek 12 ay için söz konusu olan beklenti aynı değildir. İşletme büyüklüğü ile ilgili korelasyon (Küçük işletmeler istihdam artışı ile ilgili daha pozitif bir beklenti içindedir.) bütün sektörler için geçerlidir.

Her bölgeyle ilgili istihdam beklentileri belli ölçüde fark etmektedir, fakat bu beklenti son gelişmelerle ve gelecek yarıyıl ile ilgili beklentilerle uyumlu değildir. En olumsuz beklentilerle ilgili bulgulara şu bölgelerde rastlanmıştır: Ankara (%-0,2), Gaziantep (%-0,7) ve İstanbul (%-0,7). Daha olumsuz beklentiler ise İzmir (%-2,9), Trabzon i (%-2,9) ve özellikle Antalya bölgesi (%-6,5)dir. Buna rağmen en küçük işletmeler için istihdam beklentisi genellikle daha olumludur (Antalya bölgesinde %-1,4'ten Trabzon bölgesinde % 6,8'e kadar).

Sonuç

İstihdamla ilgili son artışların ve gelecek altı ve on iki ayla ilgili beklentilerin çok da tutarlı olmadığı sonucuna varılabilir. İstihdam beklentileri sektöre ve bölgeye göre analiz edildikten sonra bunun doğruluğu bir kere daha teyit edilmiş olunur. Çok küçük işletmelerin çoğu sektörde istihdam yaratmada 24 kişiden daha fazla çalışmanı olan firmalardan daha itici bir güç olduğunun belirtileri mevcuttur.

Örneklem belirsizliğinden etkilenmiş olmanın dışında, bu değerlerin bir eğitim planlama politikası bakış açısıyla dikkatli bir şekilde kullanılması gerektiğini göstermektedir. Eğitim kapasitesi planlamak amacıyla bilgi tabanını oluşturmak için iş gücü piyasasının talepleri ile ilgili, her bölge için ekonomik model ve/veya daha uzun bir dönem için yapılacak bir trend analizini temel alan, daha kesin ara dönem tahminleri yapmak gerekir.

3.3. Her Meslek Grubuyla İlgili İstihdam Beklentileri

Ek 3'te, bütün meslek dalları hakkında (ISCO-88 Uluslararası Standart Meslek Sınıflaması) her bölge için ayrı ayrı istihdam artışı ve düşüş beklentileri ile ilgili genel bir açıklama sunulmuştur. Çalışanlardan sadece en önemli işlerle ilgili büyüme beklentilerini belirtmeleri istendiği için tablo bütün istihdam artışını veya düşüşünü içermemektedir. Bu yüzden, beklenen artış ve düşüş dengesi yukarıda açıklandığı gibi toplam istihdamla ilgili beklentilerden sapma gösterebilir.

En ilginç olan denge verileridir. Beklenen artış eksi (-) beklenen düşüş. Tablo 3.1'de en çok düşüş ve artış gösteren meslekler gösterilmektedir. Neredeyse bütün mesleklerde olumlu bir dengeden bahsedilmektedir. En yüksek kesin artış beklentileri şu mesleklerle ilgili olarak tespit edilmiştir: Kişisel hizmetler ve koruma hizmetleri veren elemanlar, metal ve makine işçileri, makine operatörleri ve montajcılar, nitelik gerektirmeyen satış pozisyonlarında çalışanlar, müşteri hizmetleri personeli, mühendisler ve bilim adamları ve zanaatkarlar.

Tablo 3.1: İstihdamda beklenen değişiklikleri gösteren meslekler (İki basamaklı ISCO-kod)

Meslekler (ISCO88)	Değişim sayısı - Expected changes			Occupations (ISCO 88)
	Artış - Increase	Azalış - Decrease	Artış - Azalış Increase - Decrease	
Toplam - Total	332 228	158 423	173 805	Total
11 Kanun Yayıncılar ve Üst Seviye Yöneticiler	0	2	-2	Legislators and senior officials
12 Şirket Müdürleri	3 858	7 856	-3 998	Corporate managers
13 Küçük İşletme Sahipleri Ve Müdürleri	2 111	19	2 092	General managers
21 Fizik, Matematik Ve Mühendislik Bilimleri İle İlgili Profesyonel Meslek Mensupları	8 265	2 506	5 759	Physical, mathematical and engineering science professionals
22 Yaşam Bilimleri Ve Sağlık İle İlgili Profesyonel Meslek Mensupları	2 994	888	2 106	Life science and health professionals
23 Eğitim Bilimleri İle İlgili Profesyonel Meslek Mensupları	4 320	946	3 375	Teaching professionals
24 Diğer Profesyonel Meslek Mensupları	1 815	324	1 491	Other professionals
31 Fizik Ve Mühendislik Bilimleri İle İlgili Yardımcı Profesyonel Meslek Mensupları	25 332	13 107	12 225	Physical and engineering science associate professionals
32 Yaşam Bilimleri Ve Sağlık İle İlgili Yardımcı Profesyonel Meslek Mensupları	2 409	180	2 229	Life science and health associate professionals
34 Diğer Yardımcı Profesyonel Meslek Mensupları	11 379	15 062	-3 682	Other associate professionals
41 Büro Elemanları	9 588	23 512	-13 924	Office clerks
42 Müşteri Hizmetlerinde Çalışan Elemanlar	10 942	227	10 716	Customer service clerks
51 Kişisel Hizmetler Ve Koruma Hizmetleri Veren Elemanlar	37 889	8 972	28 917	Personal and protective services workers
52 Modeller, Satış Elemanları Ve Tanıtım Elemanları	16 766	2 592	14 174	Models, salespersons and demonstrators
61 Pazara Yönelik Nitelikli Tarım, Hayvancılık, Avcılık, Ormancılık Ve Su Ürünleri Çalışanları	1 527	1 746	-220	Market-oriented skilled agricultural and fishery workers
71 Maden Çıkarımı Ve İnşaatla İlgili İşlerde Çalışan Sanatkarlar	16 707	7 651	9 056	Extraction and building trade workers
72 Metal İşleme Ve Makine İle İlgili İşlerde Çalışan Sanatkarlar	28 953	5 947	23 006	Metal, machinery and related trades workers
73 Hassas İşlerde, El Sanatları Ve Basım İle İlgili İşlerde Çalışanlar	3 029	2 875	154	Precision, handicraft, printing and related trades worker
74 Diğer Sanatkarlar Ve İlgili İşlerde Çalışanlar	17 470	11 248	6 222	Other craft and related trades workers
81 Sabit Tesis Operatörleri	4 080	623	3 457	Stationary plant and related operators
82 Makine Operatörleri Ve Montajcılar	47 238	15 153	32 085	Machine operators and assemblers
83 Sürücüler Ve Hareketli Makinelerin Operatörleri	8 096	6 801	1 295	Drivers and mobile plant operators
91 Satış Ve Hizmetler İle İlgili Nitelik Gerektirmeyen İşlerde Çalışanlar	52 186	23 344	28 842	Sales and services elementary occupations
93 Madencilik, İnşaat, İmalat Ve Ulaştırma Sektörlerindeki Nitelik Gerektirmeyen İşlerde Çalışanlar	14 265	6 516	7 749	Labourers in mining, construction, manufacturing and transport
99 Bilinmeyen	1 008	328	681	Other occupations

Kanun yapımcılar, pazara yönelik nitelikli tarım ve balıkçılık işçileri, basım ile ilgili işlerde çalışanlar, firma yöneticileri ve sürücüler/hareketli makinelerin operatörleri için düşük denge figürleri bulunmuştur. Yönetici kadro için beklenen yüksek düşüş bazı örgütlerden gelen uç değerlerden etkilenmiş olabilir ve bunların dikkatli kullanılması gerekir.6 basamaklı veri ve daha detaylı bilgi için projenin web sayfasına bakınız: www.svet.meb.gov.tr veya www.megep.meb.gov.tr.

Eğer dengeyi bir tarafta beklenen yükseliş ve öbür tarafta beklenen düşüş olarak ikiye ayırırsak, gelişen mesleklerin öncelik sırasıyla ilgili çok fazla bilgi elde edilmemektedir. Beklenen büyümeye karşın beklenen düşüş oranı genel olarak 0,42'dir. Fakat bu meslekten mesleğe değişir. İşverenlerin bütün mesleklerle ilgili gelişmeleri daha iyi tahmin edebildiklerini ve düşüşü belli bir ölçüde göz ardı edeceklerini varsaymaktayız.

Kesin değerlerle ilgili her bölge açısından bazı farklılıklar tespit edilebilir. Trabzon hariç diğer bölgeler için denge figürlerine bakarsak kişisel hizmetler ve koruma hizmetleri veren elemanlar ve nitelik gerektirmeyen satış pozisyonlarında çalışanlar beklenen büyüme sırasında üst sıradadır. Bunun dışında gelişmekte olan önemli kategoriler aşağıdaki gibidir:

Ankara

Eğiticiler
Fizik Mühendisleri ve Bilim Adamları;
Satış Elemanları, Modeller, Göstericiler;
Makine Operatörleri

İstanbul

Makine Operatörleri
Metal ve Makine İşçileri;
Zenaatkârlar (El İşçiliği)

Antalya

Kişisel ve Koruyucu Hizmet Çalışanları (Özellikle turizmde);
Yüksek Beceri Gerektirmeyen İşlerde Çalışanlar

İzmir

Kişisel ve Koruyucu Hizmet Çalışanları ;
Fizik Mühendisleri ve Bilim Adamları;

Gaziantep

Kişisel ve Koruyucu Hizmet Çalışanları ;
Makine Operatörleri

Trabzon

Kişisel ve Koruyucu Hizmet Çalışanları ;
Satış Elemanları, Modeller, Göstericiler;
İdari Personel

Sektörde bulunan işin türü önemli ölçüde sektörün özellikleri tarafından belirlendiği için her kategorideki meslekî gelişim hususunda oldukça değişken sektörel farklılıkların ortaya çıktığı aşikârdır. Detaylar Ek 4'te gösterilmiştir.

4.AÇIK İŞLER İÇİN PERSONEL BULMADA YAŞANAN ZORLUKLAR

4.1. Giriş

Aktif iş gücü piyasası ve insan kaynakları politikaları için gerekli en önemli konulardan biri, firmaların gerekli kabiliyet ve tecrübeye sahip eleman bulmakta zorluk çektikleri açık işlerle ilgili durumlar hakkında etraflı bilgi edinmektir. Bu yüzden, bu araştırmada bu konu üzerinde durulmuştur..

İşverenlerden her meslekteki toplam açık işler sayısını belirtmeleri ve aradıkları yetkinlikler ve niteliklerle ilgili detaylı bilgi sunmaları istenmiştir. İş gücü piyasasındaki nitelik eksiklerinden dolayı nispeten yüksek işsizlik oranlarının söz konusu olduğu durumlarda doldurulması zor (darboğaz) açık işlere rastlanmaktadır. İncelenen bölgelerin büyük bir kısmında yüksek (%10'dan daha fazla) işsizlik oranlarına ve özellikle gençlerle ilgili yüksek işsizlik oranlarına rastlanmaktadır. Yine de bu şartlar altında bile işverenler nitelikli eleman bulmakta bazen zorlanmaktadır.

Dikkatimizi ilk olarak açık iş oranları üzerinde yoğunlaştıracamız. Kısa olduğu için açık iş deyimini kullanacağız. Ancak bunun doldurulması zor olan açık işler için kullanılacağını hatırlatırız. Geçen altı ay içindeki doldurulması zor olan açık işler sayısının mülakat tarihindeki çalışanların sayısına bölümü olarak tanımlanır. Bu belli bir dönemdeki iş imkânlarının toplam sayısının sadece küçük bir kısmıdır (Örneğin, bir sonraki bölümde bir firma tarafından işe alınacak olan çalışanların oranıyla karşılaştırabiliriz.). Hatta bu açık işler bulunduğu meslekleri ve son olarak da gerekli spesifik nitelikleri ve yetkinlikleri araştırmaktayız.

4.2. Her Bölge, Sektör ve İşletme Büyüklüğü İçin Açık İş Oranları

Firmaların yaklaşık üçte biri hayati öneme sahip açık işler rapor etmektedir ve açık işlerin sayısı toplamda yaklaşık 116000'i bulmaktadır. Tablo 4.1, bölge ve işletme büyüklüğüne göre açık iş oranlarını göstermektedir. Genel açık iş oranı %2,5'tir. Uluslararası bir bakış açısından yüksek işsizlik düzeyi ile tanımlanan bir ülkede bu çok yüksek bir rakamdır.

Küçük işletmelerde bu oranın iki kat daha yüksek olduğuna dikkat edilmelidir (%4.1). Aynı zamanda 25-40 çalışanı olan firmalarda de bu oran yüksektir (%3.8). Sadece daha büyük işletmelerde bu oran daha düşüktür(%1,7). Şundan da bahsetmek gerekir ki küçük işletmelerdeki yüksek oranların sebebi yüksek istihdam artışı değildir. Geçen altı ay içinde istihdam artışının küçük işletmelerde büyük işletmelerden daha düşük olduğunu gördük.

Her bir bölgede açık iş oranları şöyle değişmektedir. Antalya bölgesinde daha yüksek açık iş oranlarına rastlanmaktadır (%4,8). Bu bölgede 50'den az çalışanı olan işletmeler %9'dan daha fazla açık iş oranı göstermektedir. Trabzon bölgesindeki açık iş oranı ortalamanın biraz üzerindedir(%2,6) Ankara bölgesinde (%1,9) ve Gaziantep bölgesinde (%2,0) özellikle büyük işletmelerde (%1,2) nispeten daha düşük açık iş oranları mevcuttur.

Tablo 4.1: Bölge ve İşletme büyüklüğüne göre açık iş oranları

Bölge - Region	İşyeri büyüklüğü	Toplam çalışanlar sayısı - Total number of employees	Doldurulamayan açık iş - Number of unfilled vacancies by company size	Doldurulamayan açık işlerin oranı - Rate of unfilled vacancies	Company size
		(x 1 000)	(x 1 000)	(%)	
Toplam - Total	Toplam	4 636,6	115,7	2,5	Total
	25 den az işçi çalışan	705,4	35,8	5,1	Less than 25 employees
	25 - 49 arası işçi çalışan	651,5	24,8	3,8	25 to 49 employees
	49 dan fazla işçi çalışan	3 279,8	55,1	1,7	more than 49 employees
Ankara	Toplam	921,7	17,3	1,9	Total
	25 den az işçi çalışan	128,4	7,1	5,5	Less than 25 employees
	25 - 49 arası işçi çalışan	113,9	3,8	3,3	25 to 49 employees
	49 dan fazla işçi çalışan	679,4	6,4	0,9	more than 49 employees
Antalya	Toplam	157,3	7,6	4,8	Total
	25 den az işçi çalışan	27,5	2,5	9,2	Less than 25 employees
	25 - 49 arası işçi çalışan	20,2	1,9	9,3	25 to 49 employees
	49 dan fazla işçi çalışan	109,6	3,1	2,9	more than 49 employees
Gaziantep	Toplam	282,5	5,6	2,0	Total
	25 den az işçi çalışan	56,7	2,0	3,5	Less than 25 employees
	25 - 49 arası işçi çalışan	44,2	1,4	3,2	25 to 49 employees
	49 dan fazla işçi çalışan	181,6	2,1	1,2	more than 49 employees
İstanbul	Toplam	2 628,7	62,8	2,4	Total
	25 den az işçi çalışan	370,1	19,4	5,2	Less than 25 employees
	25 - 49 arası işçi çalışan	377,3	13,2	3,5	25 to 49 employees
	49 dan fazla işçi çalışan	1 881,3	30,2	1,6	more than 49 employees
İzmir	Toplam	564,5	20,3	3,6	Total
	25 den az işçi çalışan	98,4	3,6	3,7	Less than 25 employees
	25 - 49 arası işçi çalışan	83,3	4,1	4,9	25 to 49 employees
	49 dan fazla işçi çalışan	382,7	12,6	3,3	more than 49 employees
Trabzon	Toplam	81,9	2,2	2,6	Total
	25 den az işçi çalışan	24,3	1,1	4,7	Less than 25 employees
	25 - 49 arası işçi çalışan	12,4	0,4	3,4	25 to 49 employees
	49 dan fazla işçi çalışan	45,2	0,6	1,3	more than 49 employees

Tablo 4.2, her bölge ve sektöre göre açık iş oranlarını göstermektedir. Açık iş oranları yüksek olan sektörler ulaştırma ve haberleşme (%5,8), tekstil ve deri sanayi (%4,0), metal sanayi (%3,3), oteller ve lokantalar (%3,6) ve ağaç ürünler imalatı (%2,7)dır. Mali hizmetler (%0,6) ve ulaşım araçları imalatında (%1,1) düşük oranlar bulunmuştur.

İşletme büyüklüğüyle olan korelasyon hemen hemen bütün sektörler için geçerlidir (Bkz: Ek 5) İşletme küçüldükçe açık iş oranları artmaktadır. Özellikle metal sanayi ve makine sanayindeki ve ulaştırma ve haberleşme sektörlerindeki küçük işletmelerde açık iş oranları yüksektir.

Tablo 4.2: Her bölge ve sektöre göre açık iş oranı-I

Bölge - Region	Sektör	Toplam çalışanlar sayısı - Total number of employees	Doldurulamayan açık iş - Number of unfilled vacancies by company size	Doldurulamayan açık işlerin oranı (%) - Rate of unfilled vacancies (%)	Sektör	
Toplam - Total	Toplam	4 636 628	115 716	2,5	Total	
	Madencilik ve taşocakçılığı	53 463	1 103	2,1	Mining & quarrying	
	Gıda ürünleri imalatı	127 860	1 965	1,5	Manufacture of food products	
	Tekstil ve deri sanayi	736 638	29 226	4,0	Textile & leather industry	
	Ağaç ürünleri imalatı	124 004	3 391	2,7	Manufacture of wood products	
	Kimya ve yağ sanayi	142 528	3 094	2,2	Chemical & oil industry	
	Metal sanayi	183 393	6 142	3,3	(Non) Metal industry	
	Makine imalatı	195 161	4 107	2,1	Manufacture of machinery	
	Ulaşım araçları imalatı	169 114	1 832	1,1	Manufacture of transport equipment	
	Kamu hizmeti	51 135	1 784	3,5	Public utilities	
	İnşaat	304 766	6 352	2,1	Construction	
	Toplan ve perakende ticaret	762 625	17 296	2,3	Wholesale & retail trade	
	Otel ve lokanta	239 800	8 713	3,6	Hotels & restaurants	
	Ulaştırma ve haberleşme	223 685	12 967	5,8	Transport & telecommunication	
	Mali hizmetle	578 840	3 704	0,6	Financial services	
	Gayrimenkul ve iş faaliyetleri	240 411	5 411	2,3	Real estate & business	
	Sağlık toplum hizmetleri	503 207	8 629	1,7	Health & public service	
	Ankara	Toplam	921 747	17 279	1,9	Total
		Madencilik ve taşocakçılığı	26 379	996	3,8	Mining & quarrying
		Gıda ürünleri imalatı	28 778	438	1,5	Manufacture of food products
Tekstil ve deri sanayi		32 535	1 300	4,0	Textile & leather industry	
Ağaç ürünleri imalatı		16 478	1 160	7,0	Manufacture of wood products	
Kimya ve yağ sanayi		9 808	222	2,3	Chemical & oil industry	
Metal sanayi		43 615	1 463	3,4	(Non) Metal industry	
Makine imalatı		39 496	980	2,5	Manufacture of machinery	
Ulaşım araçları imalatı		18 491	361	2,0	Manufacture of transport equipment	
Kamu hizmeti		13 982	5	0,0	Public utilities	
İnşaat		88 262	1 916	2,2	Construction	
Toplan ve perakende ticaret		109 648	2 766	2,5	Wholesale & retail trade	
Otel ve lokanta		37 182	2 499	6,7	Hotels & restaurants	
Ulaştırma ve haberleşme		27 029	263	1,0	Transport & telecommunication	
Mali hizmetle		269 996	740	0,3	Financial services	
Gayrimenkul ve iş faaliyetleri		65 727	405	0,6	Real estate & business	
Sağlık toplum hizmetleri		94 341	1 765	1,9	Health & public service	
Antalya		Toplam	157 314	7 553	4,8	Total
		Madencilik ve taşocakçılığı	484	36	7,4	Mining & quarrying
		Gıda ürünleri imalatı	2 328	76	3,2	Manufacture of food products
	Tekstil ve deri sanayi	5 647	851	15,1	Textile & leather industry	
	Ağaç ürünleri imalatı	2 657	155	5,8	Manufacture of wood products	
	Kimya ve yağ sanayi	683	121	17,8	Chemical & oil industry	
	Metal sanayi	3 942	173	4,4	(Non) Metal industry	
	Makine imalatı	820	27	3,3	Manufacture of machinery	
	Ulaşım araçları imalatı	78	36	46,2	Manufacture of transport equipment	
	Kamu hizmeti	664	6	0,9	Public utilities	
	İnşaat	10 589	480	4,5	Construction	
	Toplan ve perakende ticaret	26 543	1 140	4,3	Wholesale & retail trade	
	Otel ve lokanta	61 138	2 827	4,6	Hotels & restaurants	
	Ulaştırma ve haberleşme	13 063	734	5,6	Transport & telecommunication	
	Mali hizmetle	2 168	0	0,0	Financial services	
	Gayrimenkul ve iş faaliyetleri	5 332	486	9,1	Real estate & business	
	Sağlık toplum hizmetleri	21 178	404	1,9	Health & public service	
	Gaziantep	Toplam	282 508	5 559	2,0	Total
		Madencilik ve taşocakçılığı	1 434	8	0,5	Mining & quarrying
		Gıda ürünleri imalatı	12 338	255	2,1	Manufacture of food products
Tekstil ve deri sanayi		53 057	717	1,4	Textile & leather industry	
Ağaç ürünleri imalatı		2 798	142	5,1	Manufacture of wood products	
Kimya ve yağ sanayi		5 192	89	1,7	Chemical & oil industry	
Metal sanayi		11 313	506	4,5	(Non) Metal industry	
Makine imalatı		4 906	100	2,0	Manufacture of machinery	
Ulaşım araçları imalatı		1 281	46	3,6	Manufacture of transport equipment	
Kamu hizmeti		4 123	3	0,1	Public utilities	
İnşaat		27 613	621	2,2	Construction	
Toplan ve perakende ticaret		55 778	906	1,6	Wholesale & retail trade	
Otel ve lokanta		8 515	201	2,4	Hotels & restaurants	
Ulaştırma ve haberleşme		20 936	215	1,0	Transport & telecommunication	
Mali hizmetle		10 102	269	2,7	Financial services	
Gayrimenkul ve iş faaliyetleri		10 009	222	2,2	Real estate & business	
Sağlık toplum hizmetleri	53 114	1 259	2,4	Health & public service		

Tablo 4.2: Her bölge ve sektöre göre açık iş oranı-II

Bölge - Region	Sektör	Toplam çalışanlar sayısı - Total number of employees	Doldurulamayan açık iş - Number of unfilled vacancies by company size	Doldurulamayan açık işlerin oranı (%) - Rate of unfilled vacancies (%)	Sector
İstanbul	Toplam	2 628 750	62 828	2,4	Total
	Madencilik ve taşocakçılığı	5 644	0	0,0	Mining & quarrying
	Gıda ürünleri imalatı	49 247	685	1,4	Manufacture of food products
	Tekstil ve deri sanayi	530 749	22 234	4,2	Textile & leather industry
	Ağaç ürünleri imalatı	86 523	1 697	2,0	Manufacture of wood products
	Kimya ve yağ sanayi	115 621	2 527	2,2	Chemical & oil industry
	Metal sanayi	93 067	2 345	2,5	(Non) Metal industry
	Makine imalatı	115 403	2 290	2,0	Manufacture of machinery
	Ulaşım araçları imalatı	137 630	1 310	1,0	Manufacture of transport equipment
	Kamu hizmeti	14 803	454	3,1	Public utilities
	İnşaat	143 829	2 769	1,9	Construction
	Toptan ve perakende ticaret	452 167	9 499	2,1	Wholesale & retail trade
	Otel ve lokanta	93 804	1 284	1,4	Hotels & restaurants
	Ulaştırma ve haberleşme	111 413	4 330	3,9	Transport & telecommunication
	Mali hizmetle	282 311	2 606	0,9	Financial services
	Gayrimenkul ve iş faaliyetleri	129 555	3 959	3,1	Real estate & business
	Sağlık toplam hizmetleri	266 984	4 837	1,8	Health & public service
İzmir	Toplam	564 459	20 337	3,6	Total
	Madencilik ve taşocakçılığı	19 261	33	0,2	Mining & quarrying
	Gıda ürünleri imalatı	27 242	404	1,5	Manufacture of food products
	Tekstil ve deri sanayi	113 508	4 070	3,6	Textile & leather industry
	Ağaç ürünleri imalatı	14 271	198	1,4	Manufacture of wood products
	Kimya ve yağ sanayi	10 656	99	0,9	Chemical & oil industry
	Metal sanayi	29 331	1 588	5,4	(Non) Metal industry
	Makine imalatı	34 016	704	2,1	Manufacture of machinery
	Ulaşım araçları imalatı	11 318	30	0,3	Manufacture of transport equipment
	Kamu hizmeti	12 123	1 235	10,2	Public utilities
	İnşaat	22 664	70	0,3	Construction
	Toptan ve perakende ticaret	98 078	2 372	2,4	Wholesale & retail trade
	Otel ve lokanta	33 856	1 810	5,3	Hotels & restaurants
	Ulaştırma ve haberleşme	45 436	7 233	15,9	Transport & telecommunication
	Mali hizmetle	11 726	0	0,0	Financial services
	Gayrimenkul ve iş faaliyetleri	25 504	300	1,2	Real estate & business
	Sağlık toplam hizmetleri	55 470	189	0,3	Health & public service
Trabzon	Toplam	81 850	2 162	2,6	Total
	Madencilik ve taşocakçılığı	260	30	11,5	Mining & quarrying
	Gıda ürünleri imalatı	7 927	107	1,3	Manufacture of food products
	Tekstil ve deri sanayi	1 142	54	4,7	Textile & leather industry
	Ağaç ürünleri imalatı	1 278	38	3,0	Manufacture of wood products
	Kimya ve yağ sanayi	569	35	6,2	Chemical & oil industry
	Metal sanayi	2 125	68	3,2	(Non) Metal industry
	Makine imalatı	519	7	1,3	Manufacture of machinery
	Ulaşım araçları imalatı	317	50	15,8	Manufacture of transport equipment
	Kamu hizmeti	5 440	79	1,5	Public utilities
	İnşaat	11 809	496	4,2	Construction
	Toptan ve perakende ticaret	20 411	613	3,0	Wholesale & retail trade
	Otel ve lokanta	5 306	92	1,7	Hotels & restaurants
	Ulaştırma ve haberleşme	5 807	192	3,3	Transport & telecommunication
	Mali hizmetle	2 537	89	3,5	Financial services
	Gayrimenkul ve iş faaliyetleri	4 284	39	0,9	Real estate & business
	Sağlık toplam hizmetleri	12 120	174	1,4	Health & public service

4.3. Her Meslek Grubu İçin Kilit Açık İşler

Tablo 4.3'te her meslekî gruba ilgili genel bir açıklama verilmiştir. (2-basamak ISCO-kod 88). Bu çalışmada meslek gruplarına göre açık işler ölçülmediği için (İşyerlerinde çalışan tüm elemanların mesleklerine ait bilgiler derlenmediğinden) açık iş oranları hesaplanamamaktadır.

En çok kilit boş pozisyona sahip meslek grupları öncelik sırasına göre aşağıda belirtilmiştir:

- Tekstil, kürk ve deri ürünleri makine operatörleri (15 600)
- Motorlu araç sürücülere (6 800)
- Tekstil, giyim ve ilgili esnaf çalışanları (6 600)
- Fizik ve mühendislik bilimleri teknisyenleri (9 100)
- Metal kalıpcıları, kaynakçılar, sac-metal işçileri, yapısal (4 200)
- Metal ve mineral ürünleri makine operatörleri (3 100)
- Makine tamircisi ve tesviyecisi (3 500)
- Mağaza satış elemanı ve tezgâhtarlar (3 800)
- Finans ve satış ortaklığı profesyonelleri (2 900)

- Ev idaresi ve lokanta çalışanları (2 800) Daha detaylı bilgiye Ek 5a'da yer verilmiştir.

Tablo 4.3: Her meslek grubu için kilit açık işler

Meslekler (ISCO88)	Da					Occupations (ISCO 88)
	Toplam - Total	(%)	Erkek - Male	Kadın - Female	Ferketmez - Doesn't matter	
Toplam	94 957	100	52	12	36	Total
12 Şirket Müdürleri	1 247	1	22	7	71	Corporate managers
13 Küçük İşletme Sahipleri Ve Müdürleri	62	0	72	0	28	General managers
21 Fizik, Matematik Ve Mühendislik Bilimleri İle İlgili Profesyonel Meslek Mensupları	2 560	3	37	2	61	Physical, mathematical and engineering science professionals
22 Yaşam Bilimleri Ve Sağlık İle İlgili Profesyonel Meslek Mensupları	2 060	2	2	25	73	Life science and health professionals
23 Eğitim Bilimleri İle İlgili Profesyonel Meslek Mensupları	377	0	6	1	93	Teaching professionals
24 Diğer Profesyonel Meslek Mensupları	368	0	6	6	88	Other professionals
31 Fizik Ve Mühendislik Bilimleri İle İlgili Yardımcı Profesyonel Meslek Mensupları	11 305	12	71	4	25	Physical and engineering science associate professionals
32 Yaşam Bilimleri Ve Sağlık İle İlgili Yardımcı Profesyonel Meslek Mensupları	1 141	1	35	10	55	Life science and health associate professionals
34 Diğer Yardımcı Profesyonel Meslek Mensupları	5 772	6	40	5	55	Other associate professionals
41 Büro Elemanları	2 902	3	29	18	53	Office clerks
42 Müşteri Hizmetlerinde Çalışan Elemanlar	1 788	2	10	17	73	Customer service clerks
51 Kişisel Hizmetler Ve Koruma Hizmetleri Veren Elemanlar	3 751	4	55	4	41	Personal and protective services workers
52 Modeller, Satış Elemanları Ve Tanıtım Elemanları	3 808	4	28	18	54	Models, salespersons and demonstrators
61 Pazara Yönelik Nitelikli Tarım, Hayvancılık, Avcılık, Ormanlık Ve Su Ürünleri Çalışanları	676	1	97	2	1	Market-oriented skilled agricultural and fishery workers
71 Maden Çıkarmı Ve İnşaatla İlgili İşlerde Çalışan Sanatkarlar	4 374	5	91	0	9	Extraction and building trade workers
72 Metal İşleme Ve Makine İle İlgili İşlerde Çalışan Sanatkarlar	9 393	10	85	3	12	Metal, machinery and related trades workers
73 Hassas İşlerde, El Sanatları Ve Basım İle İlgili İşlerde Çalışanlar	879	1	40	0	60	Precision, handicraft, printing and related trades worker
74 Diğer Sanatkarlar Ve İlgili İşlerde Çalışanlar	9 701	10	35	12	53	Other craft and related trades workers
81 Sabit Tesis Operatörleri	1 310	1	96	0	4	Stationary plant and related operators
82 Makine Operatörleri Ve Montajcıları	20 003	21	33	33	34	Machine operators and assemblers
83 Sürücüler Ve Hareketli Makinelerin Operatörleri	8 494	9	87	0	13	Drivers and mobile plant operators
91 Satış Ve Hizmetler İle İlgili Nitelik Gerektirmeyen İşlerde Çalışanlar	1 737	2	37	16	47	Sales and services elementary occupations
93 Madencilik, İnşaat, İmalat Ve Ulaştırma Sektörlerindeki Nitelik Gerektirmeyen İşlerde Çalışanlar	909	1	83	0	17	Labourers in mining, construction, manufacturing and transport
99 Bilinmeyen	340	0	59	10	31	Other occupations

Tablo 4.3'te sağ orta sütun işverenlerin kilit açık işler bayanlar tarafından mı yoksa erkekler tarafından mı doldurulması gerektiği konusundaki tercihini göstermektedir. Kilit pozisyonlar için eleman istihdam edecek olan işverenler cinsiyet konusundaki tercihlerini net bir şekilde ifade etmektedir (%52 erkek, %12 kadın), geriye kalan %36 ise işe alınacak olan kişinin kadın veya erkek oluşunun pozisyonla bir ilgisinin olmadığını ifade etmektedir. Mesleklere göre cinsiyet dağılımında kadınla erkek arasındaki geleneksel rol farklılıklarını yansıtan çok büyük farklılıklar vardır. Örneğin, inşaat işçisi olarak neredeyse sadece erkek çalışanlara ihtiyaç vardır ve sekreterlik ve diğer idari işler için ise %58 oranında bayanlar tercih edilmektedir. Kilit açık işler sayısının işverenlerin cinsiyet tercihlerinden etkilendiğine dair herhangi bir belirti yoktur; “erkek”, “kadın” veya “nötr” mesleklerde yüksek rakamlara rastlanmaktadır.

Tablo 4.4: Her bölgedeki her meslek grubu için kilit açık işler

Meslekler (3 digit İSCO 88)	Doldurulamayan açık iş sayısı - Number of unfilled vacancies							Occupations (ISCO 88)
	Toplam - Total	Ankara	Antalya	Gaziantep	İstanbul	İzmir	Trabzon	
Total	94 957	14 254	6 614	4 453	49 100	18 566	1 970	Total
12 Şirket Müdürleri	1 247	144	11	118	886	68	19	Corporate managers
13 Küçük İşletme Sahipleri Ve Müdürleri	62	11	2	0	16	22	10	General managers
21 Fizik, Matematik Ve Mühendislik Bilimleri İle İlgili Profesyonel Meslek Mensupları	2 560	551	340	446	880	185	158	Physical, mathematical and engineering science professionals
22 Yaşam Bilimleri Ve Sağlık İle İlgili Profesyonel Meslek Mensupları	2 060	737	26	563	613	110	10	Life science and health professionals
23 Eğitim Bilimleri İle İlgili Profesyonel Meslek Mensupları	377	217	59	17	61	11	13	Teaching professionals
24 Diğer Profesyonel Meslek Mensupları	368	55	40	56	192	24	1	Other professionals
31 Fizik Ve Mühendislik Bilimleri İle İlgili Yardımcı Profesyonel Meslek Mensupları	11 305	665	1 307	391	7 044	1 693	205	Physical and engineering science associate professionals
32 Yaşam Bilimleri Ve Sağlık İle İlgili Yardımcı Profesyonel Meslek Mensupları	1 141	168	188	250	488	26	21	Life science and health associate professionals
34 Diğer Yardımcı Profesyonel Meslek Mensupları	5 772	1 043	539	253	3 133	639	166	Other associate professionals
41 Büro Elemanları	2 902	290	214	132	1 793	447	27	Office clerks
42 Müşteri Hizmetlerinde Çalışan Elemanlar	1 788	278	159	202	690	443	15	Customer service clerks
51 Kişisel Hizmetler Ve Koruma Hizmetleri Veren Elemanlar	3 751	677	1 197	348	778	679	71	Personal and protective services workers
52 Modeller, Satış Elemanları Ve Tanıtım Elemanları	3 808	910	352	107	2 048	139	252	Models, salespersons and demonstrators
61 Pazara Yönelik Nitelikli Tarım, Hayvancılık, Avcılık, Ormancılık Ve Su Ürünleri Çalışanları	676	36	14	4	13	602	6	Market-oriented skilled agricultural and fishery workers
71 Maden Çıkarma Ve İnşaatla İlgili İşlerde Çalışan Sanatkârlar	4 374	1 375	78	104	2 283	303	232	Extraction and building trade workers
72 Metal İşleme Ve Makine İle İlgili İşlerde Çalışan Sanatkârlar	9 393	1 384	204	345	4 670	2 552	239	Metal, machinery and related trades workers
73 Hassas İşlerde, El Sanatları Ve Basım İle İlgili İşlerde Çalışanlar	879	200	15	43	385	203	33	Precision, handicraft, printing and related trades worker
74 Diğer Sanatkârlar Ve İlgili İşlerde Çalışanlar	9 701	1 896	551	261	5 664	1 203	126	Other craft and related trades workers
81 Sabit Tesis Operatörleri	1 310	314	80	94	507	276	38	Stationary plant and related operators
82 Makine Operatörleri Ve Montajcılar	20 003	1 752	147	379	14 476	3 196	52	Machine operators and assemblers
83 Sürücüler Ve Hareketli Makinelerin Operatörleri	8 494	1 436	220	107	1 320	5 332	80	Drivers and mobile plant operators
91 Satış Ve Hizmetler İle İlgili Nitelik Gerektirmeyen İşlerde Çalışanlar	1 737	91	674	164	378	376	55	Sales and services elementary occupations
93 Sektörlerindeki Nitelik Gerektirmeyen İşlerde Çalışanlar	909	0	16	17	715	20	141	Labourers in mining, construction, manufacturing and transport
99 Bilinmeyen	340	25	181	51	68	15	0	Other occupations

Kilit açık işler hususundaki bölgesel farklılıklar Tablo 5.4'te gösterilmektedir.

Ankara bölgesi aşağıdaki meslek gruplarında nispeten yüksek rakamlar göstermektedir:

- Yaşam bilimleri ve sağlık ile ilgili profesyonel meslek mensupları
- Maden çıkarma ve inşaat işçileri

Antalya bölgesi aşağıdaki kategoriler için yüksek rakamlar göstermektedir:

- Fizik ve mühendislik bilimleri ile ilgili yardımcı profesyonel meslek mensupları
- Kişisel hizmetler ve koruma hizmetlerinde çalışanları
- Satış ve hizmet sektöründe çalışanlar

Gaziantep bölgesi şu alanlarda nispeten daha çok açık işe sahiptir:

- Fizik ve mühendislik bilimleri ile ilgili yardımcı profesyonel meslek mensupları
- Yaşam bilimleri ve sağlık ile ilgili profesyonel meslek mensupları
- Kişisel hizmetler ve koruma hizmetlerinde çalışanları

İstanbul bölgesinin aşağıdakilerle ilgili açık iş problemleri vardır:

- Makine operatörleri ve montajcılar

İzmir bölgesi şu konularda ortalamanın üzerinde açık işe sahiptir:

- Metal, makine, vb. işçileri
- Makine operatörleri ve montajcılar
- Sürücüler ve hareketli makine operatörleri

Trabzon bölgesi aşağıdakilerle ilgili nispeten daha çok açık iş bulundurmaktadır:

- Fizik ve mühendislik bilimleri ile ilgili yardımcı profesyonel meslekler
- Modeller, satış elemanları ve tanıtım elemanları
- Maden çıkarma ve inşaat işçileri

Ek 5b, her bölgeye göre kritik açık işlerle ilgili daha detaylı bir tablo içermektedir. 6 basamak İSCO 88 sınıflandırması her bölgedeki her meslek grubu için geçerli kritik açık işlerle ilgili tablolar projenin internet sayfasında bulunmaktadır: www.svet.meb.gov.tr veya www.megep.meb.gov.tr.

Tablo 4.5: Her sektörde her meslek grubu için açık işler

Meslekler (3 digit ISCO 88)																		Occupation (3 digit ISCO 88)
	Toplam - Total	Madencilik ve taşocakçılığı - Mining & quarrying	Gıda ürünleri imalatı - Manufacture of food products	Tekstil ve deri sanayi - Textile & leather industry	Ağaç ürünleri imalatı - Manufacture of wood products	Kimya ve yağ sanayi - Chemical & oil industry	Metal sanayi - (Non) Metal industry	Makine imalatı - Manufacture of machinery	Ulaşım araçları imalatı - Manufacture of transport equipment	Kamu hizmeti - Public utilities	İnşaat - Construction	Toplan ve perakende ticaret - Wholesale & retail trade	Otel ve lokanta - Hotels & restaurants	Ulaştırma ve haberleşme - Transport & telecommunication	Mali hizmetler - Financial services	Gayrimenkul ve iş faaliyetleri - Real estate & business	Sağlık toplum hizmetleri - Health & public service	
Toplam	94 957	1 091	1 804	25 826	3 046	2 665	5 385	3 450	1 682	1 023	5 970	15 220	5 991	10 705	1 500	2 962	6 635	Total
12 Şirket Müdürleri	1 247	0	6	82	11	83	7	4	2	0	29	344	92	26	5	7	550	Corporate managers
13 Küçük İşletme Sahipleri Ve Müdürleri	62	0	0	0	12	0	0	0	0	0	0	22	2	21	5	0	0	General managers
21 Fizik, Matematik Ve Mühendislik Bilimleri İle İlgili Profesyonel Meslek Mensupları	2 560	0	105	155	32	58	147	284	34	118	515	327	0	300	74	217	194	Physical, mathematical and engineering science professionals
22 Yaşam Bilimleri Ve Sağlık İle İlgili Profesyonel Meslek Mensupları	2 060	2	110	0	0	0	4	0	0	0	0	5	28	0	0	0	1 911	Life science and health professionals
23 Eğitim Bilimleri İle İlgili Profesyonel Meslek Mensupları	377	0	0	0	0	0	0	0	0	0	5	0	0	0	0	0	372	Teaching professionals
24 Diğer Profesyonel Meslek Mensupları	368	0	7	133	58	0	3	15	5	0	5	22	23	29	0	0	68	Other professionals
31 Fizik Ve Mühendislik Bilimleri İle İlgili Yardımcı Profesyonel Meslek Mensupları	11 305	20	88	1 823	99	713	1 083	591	293	422	600	3 737	43	910	0	538	346	Physical and engineering science associate professionals
32 Yaşam Bilimleri Ve Sağlık İle İlgili Yardımcı Profesyonel Meslek Mensupları	1 141	0	72	4	0	4	0	6	0	0	0	217	145	283	0	6	404	Life science and health associate professionals
34 Diğer Yardımcı Profesyonel Meslek Mensupları	5 772	58	221	720	560	94	26	29	23	381	83	1 573	363	259	721	483	177	Other associate professionals
41 Büro Elemanları	2 902	11	48	444	30	74	73	17	0	9	128	616	415	917	0	64	58	Office clerks
42 Müşteri Hizmetlerinde Çalışan Elemanlar	1 788	0	0	13	1	0	0	0	0	0	6	877	536	9	305	0	41	Customer service clerks
51 Kişisel Hizmetler Ve Koruma Hizmetleri Veren Elemanlar	3 751	17	70	10	0	0	0	0	4	8	3	167	2 614	0	55	536	267	Personal and protective services workers
52 Modeller, Satış Elemanları Ve Tanıtım Elemanları	3 808	0	128	472	16	302	19	104	2	0	0	2 091	253	34	336	34	18	Models, salespersons and demonstrators
61 Pazara Yönelik Nitelikli Tarım, Hayvancılık, Avcılık, Ormancılık Ve Su Ürünleri Çalışanları	676	9	28	13	0	0	0	0	0	0	3	561	18	0	0	37	7	Market-oriented skilled agricultural and fishery workers
71 Maden Çıkarma Ve İnşaatla İlgili İşlerde Çalışan Sanatkarlar	4 374	183	27	134	99	276	132	177	98	32	1 554	1 405	47	0	0	40	171	Extraction and building trade workers
72 Metal İşleme Ve Makine İle İlgili İşlerde Çalışan Sanatkarlar	9 393	12	67	313	126	37	1 539	1 044	945	28	894	1 472	35	1 874	0	259	749	Metal, machinery and related trades workers
73 Hassas İşlerde, El Sanatları Ve Basım İle İlgili İşlerde Çalışanlar	879	0	0	297	324	7	88	13	15	0	117	0	0	0	0	0	17	Precision, handcraft, printing and related trades worker
74 Diğer Sanatkarlar Ve İlgili İşlerde Çalışanlar	9 701	0	733	5 713	1 210	13	131	77	29	0	28	975	278	0	0	303	210	Other craft and related trades workers
81 Sabit Tesis Operatörleri	1 310	5	2	0	102	75	446	147	14	0	64	178	185	0	0	4	87	Stationary plant and related operators
82 Makine Operatörleri Ve Montajcılar	20 003	26	25	15 301	328	743	1 455	851	191	0	26	367	5	67	0	177	452	Machine operators and assemblers
83 Sürücüler Ve Hareketli Makinelerin Operatörleri	8 494	699	55	0	24	42	41	77	0	25	1 195	118	49	5 844	0	86	240	Drivers and mobile plant operators
91 Satış Ve Hizmetler İle İlgili Nitelik Gerektirmeyen İşlerde Çalışanlar	1 737	0	7	145	0	0	98	5	9	0	198	74	806	62	0	85	249	Sales and services elementary occupations
93 Madencilik, İnşaat, İmalat Ve Ulaştırma Sektörlerindeki Nitelik Gerektirmeyen İşlerde Çalışanlar	909	15	0	17	0	146	39	0	19	0	518	58	27	27	0	0	43	Labourers in mining, construction, manufacturing and transport
99 Bilinmeyen	340	36	7	36	15	0	54	8	0	0	0	24	27	44	0	85	4	Other occupations

Kritik açık işlerde en fazla yoğunluk (1000'den fazla) aşağıdaki meslekî alanlarda parantez ( ) içinde belirtilen sektörlerde göze çarpmaktadır:

- Fizik ve mühendislik bilimleri ile ilgili yardımcı profesyonel meslekler
- Diğer profesyoneller (ticaret)
- Kişisel hizmetler ve koruma hizmetleri veren elemanlar (oteller ve lokantalar)
- Modeller, satış elemanları ve tanıtım elemanları (ticaret)
- Maden çıkarma ve inşaat işçileri (ticaret)
- Metal ve makine işçileri (metal sanayi, makine endüstrisi sanayi, ticaret, ulaştırma ve haberleşme)
- Diğer zanaat işçileri (tekstil ve deri endüstrisi sanayi)
- Makine operatörleri & montajcılar (tekstil ve deri endüstrisi sanayi, metal sanayi)
- Şoförler ve mobil tesis işçileri (inşaat, ulaştırma ve haberleşme)

Ek 5c, her sektöre göre kritik boş pozisyon açık işlerle ilgili daha detaylı bir tablo içermektedir. 6 basamak ISCO 88 sınıflandırması her sektör ve her meslek grubu için geçerli kritik boş pozisyon açık işlerle ilgili tablolar projenin internet sayfasında bulunmaktadır. www.svet.meb.gov.tr veya www.megep.meb.gov.tr

4.4. Açık İşlerin Belirli Şartları

Açık işler doldurulmasının işverenler tarafından zor olarak algılandığı gerçeğinin, pozisyonlar için gerekli niteliklerde kendini gösterdiği varsayılabilir. İşverenlere sorulan açık uçlu bir soruya cevaben bu konuyla ilgili görüşlerini beyan etmelerine fırsat tanınmıştır. Bunun sonucu olarak ortaya çıkan veri, meslekî eğitim ve öğretim politikaları açısından çok büyük önem taşımaktadır.

Gerekli nitelik ve yetkinlikler çok boyutludur. Bu aşağıdaki tabloda gösterilmiştir. Ek 6, her meslek grubunda bulunan kritik açık işlerle ilgili işe alınacak kişilerde bulunması gereken spesifik özelliklerin (nitelikler ve yetkinlikler) bir dağılımını sunmaktadır. Tablo 4.6, bu tablonun bir özetiştir.

Tablo 4.6: Kritik açık işler için gerekli spesifik özellikler

Aranılan nitelikler (beceriler)	Toplam - Total	Toplam%	Specific requirements (Qualifications and competencies)
Toplam	94 957	100	Total
İletişim	1 134	1,2	Communication skills
Bilgisayar	1 979	2,1	Computer skills
Konuşma	16	0,0	Diction skills
Eğitim becerileri	32 819	34,6	Educational competencies
Girişimcilik	20	0,0	Entrepreneurship skills
Yabancı dil bilgisi	1 597	1,7	Foreign language skills
El becerileri	382	0,4	Hand skills
Hukuk bilgisi	9	0,0	Law information
Öğrenme	8	0,0	Learning skills
Matematik	13	0,0	Mathematical skills
Dış görünüş	28	0,0	Observer (visual) competencies
İşleme becerisi	1 199	1,3	Operational skills
Organizasyon becerisi	102	0,1	Organisational skills
Teknik resim bilgisi	56	0,1	Technical drawing skills
Araç gereç kullanım bilgisi	3 698	3,9	Tools and equipment skills
Mesleki yeterlilik	23 964	25,2	Vocational competencies
Bilinmeyen	27 934	29,4	Unknown

Tabloda görüldüğü üzere işverenler henüz doldurulmamış açık işlere alınacak adayların ve (Ek 6'ya göre) özellikle genel müdürler, şoförler ve mobil tesis operatörleri, eğitim profesyonelleri, yaşam bilimi ve sağlık profesyonelleri ve metal- makine ve ilgili ticari işçiler gibi belli pozisyonlar için başvuran adayların teorik bilgiye sahip olmalarını istemektedirler.

5. PERSONELİN İŞE ALINMASI VE İŞTEN ÇIKARILMASI

5.1 Giriş

İş gücü hareketliliğinin derecesi birçok şekilde ölçülebilir. Bu araştırmada işletme düzeyinde iş gücü hareketliliği üzerine odaklanılmıştır. İşletmeler kaç kişiyi işe almaktadır veya çalışanlar işletmelerde ne kadar süreyle çalışmaktadır? Çalışmada mülakat tarihinin öncesindeki 12 ayı referans alınmıştır. Aşağıda sunulan değerler işe alım ve işten çıkarma oranları çerçevesinde tanımlanmıştır. İşe alma oranı, son 12 ay içinde işe alınan kişilerin sayısının mülakat tarihindeki çalışan sayısına bölümüdür. İşten çıkarma oranı ise son 12 ay içinde isteyerek ve doğal sebeplerden dolayı (Başka bir iş, emeklilik, vb.) veya kendi istekleri dışında (Atılma, belirli süreli sözleşmenin bitmesi) gelişen sebeplerden dolayı işletmelerden ayrılan çalışanların sayısıdır. İşletmelerin öngördükleri rakamlar yeniden sorulmuştur. Özellikle büyük işletmelerde bunlar daha az güvenilir olabilir. Bunun yanında değerler geçen 12 ay içinde bir seferden fazla işe alınmış veya işten çıkarılmış kişileri kapsayabilir. Bu da genellikle mevsimsel dalgalanmaların çok olduğu sektörler için (Turizm ve inşaat gibi...) geçerlidir.

Değerlerin nitelikleri verildiğinde, bu değerlerden işletme veya sektör düzeyinde istihdamda artış veya azalmayı yeniden yapılandırmak imkânsızdır. Aşağıda tartışılan oranlar sektörler veya bölgeler arası karşılaştırmalarla daha ilgilidir. Bu oranlar, iş gücü piyasasının hareket derecesini gösterip firmaların yeni personel istihdamı için ne kadar kalıcı çaba göstermeleri gerektiğini göstererek aynı zamanda dolaylı olarak işe alım masraflarının da düzeyini ortaya koymuş olur. Yaşam boyu öğrenme bakış açısıyla oranlar da ilgilidir. Firma düzeyinde akıcılık mutlaka işle ilgili akıcılık anlamına gelmese bile firma düzeyinde iş hareketliliği arttıkça daha çok resmi ya da iş başında çalışan eğitime gerek duyulacaktır. Çalışan perspektifinden oranlar iş güvensizliğini işaret etmektedir. Bu yüzden işletme büyüklüğü, sektörü ve bölgesine göre sadece akıcılığa odaklanılmamış; aynı zamanda iş gücü hareketliliğinin mesleklere göre dağılımına da dikkat edilmiştir.

5.2 Firma Büyüklüğüne, Sektöre ve Bölgeye Göre İstihdam Oranları

Tablo 5.1, işletme büyüklüğüne ve bölgeye göre işe alım oranlarını göstermektedir. Öngörülen genel istihdam oranının %23 olduğunu göstermektedir. Oranlar Ankara'da küçük işletmelerde%30,, Antalya'da ortalama %35 ve orta ölçekli firmalarda biraz daha yüksek (%50) olmak üzere nispeten daha yüksektir. Gaziantep bölgesinde(%15)- özellikle büyük işletmelerde (sadece %12)-ve Trabzon bölgesindeki küçük işletmelerde düşük oranlara rastlanmaktadır.

Tablo 5.1: Bölge ve işletme büyüklüğüne göre istihdam oranları

Bölge - Region	İşyeri büyüklüğü	İşe yeni alınan eleman sayısı Number of newly hired employees	Toplam çalışanlar sayısı - Total number of employees	İşe yeni alınan elemanların toplam istihdama oranı (%) - Rate of newly hired personnel (%)	Company size
Toplam - Total	Toplam	1 064 454	4 636 628	23,0	Total
	25 den az işçi çalışan	168 407	705 354	23,9	Less than 25 employees
	25 - 49 arası işçi çalışan	150 545	651 457	23,1	25 to 49 employees
	49 dan fazla işçi çalışan	745 502	3 279 818	22,7	more than 49 employees
Ankara	Toplam	227 998	921 747	24,7	Total
	25 den az işçi çalışan	39 057	128 379	30,4	Less than 25 employees
	25 - 49 arası işçi çalışan	23 960	113 938	21,0	25 to 49 employees
	49 dan fazla işçi çalışan	164 981	679 429	24,3	more than 49 employees
Antalya	Toplam	55 219	157 314	35,1	Total
	25 den az işçi çalışan	7 022	27 480	25,6	Less than 25 employees
	25 - 49 arası işçi çalışan	10 209	20 237	50,4	25 to 49 employees
	49 dan fazla işçi çalışan	37 988	109 596	34,7	more than 49 employees
Gaziantep	Toplam	42 863	282 508	15,2	Total
	25 den az işçi çalışan	12 039	56 697	21,2	Less than 25 employees
	25 - 49 arası işçi çalışan	9 007	44 211	20,4	25 to 49 employees
	49 dan fazla işçi çalışan	21 817	181 601	12,0	more than 49 employees
İstanbul	Toplam	586 907	2 628 750	22,3	Total
	25 den az işçi çalışan	80 283	370 118	21,7	Less than 25 employees
	25 - 49 arası işçi çalışan	83 283	377 337	22,1	25 to 49 employees
	49 dan fazla işçi çalışan	423 342	1 881 295	22,5	more than 49 employees
Izmir	Toplam	133 517	564 459	23,7	Total
	25 den az işçi çalışan	25 439	98 424	25,8	Less than 25 employees
	25 - 49 arası işçi çalışan	22 347	83 313	26,8	25 to 49 employees
	49 dan fazla işçi çalışan	85 731	382 722	22,4	more than 49 employees
Trabzon	Toplam	17 950	81 850	21,9	Total
	25 den az işçi çalışan	4 567	24 255	18,8	Less than 25 employees
	25 - 49 arası işçi çalışan	1 741	12 421	14,0	25 to 49 employees
	49 dan fazla işçi çalışan	11 642	45 174	25,8	more than 49 employees

Tablo 5.2, istihdam oranlarının firma büyüklüğüne ve sektöre göre değiştiğini göstermektedir. Genel olarak firma büyüklüğüne göre çok büyük farklılıklar yoktur; fakat sektörler ayrıldığında, bazı sektörlerde farklılıklar kaydedilmektedir. Takip eden sektörlerdeki büyük ölçekli işletmelerde işe alım oranları daha yüksektir. Makine ve elektrikli aletler sanayi, oteller ve lokantalar ve mali hizmetler. Şu alanlarda da küçük ölçekli firmalarda istihdam oranları yüksektir: ulaşım araçları imalatı, inşaat ve ulaştırma ve haberleşme.

Tablo 5.2: Firma büyüklüğüne ve sektöre göre istihdam oranları

Sektör	İşe yeni alınan eleman sayısı - Number of newly hired employees				Toplam çalışanlar sayısı - Total number of employees				İşe yeni alınan elemanların toplam istihdama oranı (%) - Rate of newly hired personnel (%)				Sektör
	Toplam - Total	25 den az işçi çalışan Less than 25 employees	25 - 49 arası işçi çalışan 25 to 49 employees	49 dan fazla işçi çalışan more than 49 employees	Toplam - Total	25 den az işçi çalışan Less than 25 employees	25 - 49 arası işçi çalışan 25 to 49 employees	49 dan fazla işçi çalışan more than 49 employees	Toplam - Total	25 den az işçi çalışan Less than 25 employees	25 - 49 arası işçi çalışan 25 to 49 employees	49 dan fazla işçi çalışan more than 49 employees	
Toplam	1 064 454	168 407	150 545	745 502	4 636 628	705 354	651 457	3 279 818	23,0	23,9	23,1	22,7	Total
Madencilik ve taşocakçılığı	11 784	2 931	1 180	7 673	53 463	12 339	4 764	36 359	22,0	23,8	24,8	21,1	Mining & quarrying
Gıda ürünleri imalatı	27 097	4 940	3 167	18 990	127 860	23 436	16 906	87 519	21,2	21,1	18,7	21,7	Manufacture of food products
Tekstil ve deri sanayi	168 471	20 493	23 142	124 837	736 638	90 571	97 604	548 462	22,9	22,6	23,7	22,8	Textile & leather industry
Ağaç ürünleri imalatı	22 046	6 378	4 414	11 254	124 004	28 883	27 323	67 799	17,8	22,1	16,2	16,6	Manufacture of wood products
Kımya ve yağ sanayi	27 433	5 516	4 895	17 022	142 528	24 131	22 040	96 357	19,2	22,9	22,2	17,7	Chemical & oil industry
Metal sanayi	42 372	6 662	10 617	25 093	183 393	31 917	40 800	110 676	23,1	20,9	26,0	22,7	(Non) Metal industry
Makine imalatı	50 900	5 230	6 645	39 025	195 161	26 531	30 473	138 157	26,1	19,7	21,8	28,2	Manufacture of machinery
Ulaşım araçları imalatı	24 083	3 803	3 296	16 984	169 114	8 567	12 838	147 709	14,2	44,4	25,7	11,5	Manufacture of transport equipment
Kamu hizmeti	4 125	164	330	3 631	51 135	2 213	2 380	46 543	8,1	7,4	13,9	7,8	Public utilities
İnşaat	101 629	18 188	23 509	59 932	304 766	39 425	55 766	209 574	33,3	46,1	42,2	28,6	Construction
Toptan ve perakende ticaret	142 810	42 639	31 069	69 101	762 625	201 343	153 306	407 976	18,7	21,2	20,3	16,9	Wholesale & retail trade
Otel ve lokanta	93 481	17 969	8 957	66 555	239 800	51 676	33 325	154 800	39,0	34,8	26,9	43,0	Hotels & restaurants
Ulaştırma ve haberleşme	52 461	9 995	9 202	33 265	223 685	36 769	38 510	148 406	23,5	27,2	23,9	22,4	Transport & telecommunication
Mali hizmetler	152 413	6 125	3 042	143 246	578 840	44 240	27 294	507 306	26,3	13,8	11,1	28,2	Financial services
Gayrimenkul ve iş faaliyetleri	57 300	4 878	5 917	46 505	240 411	29 916	28 515	181 980	23,8	16,3	20,7	25,6	Real estate & business
Sağlık toplum hizmetleri	86 047	12 496	11 163	62 388	503 207	53 398	59 613	390 195	17,1	23,4	18,7	16,0	Health & public service

Ortalama işe alım oranı olan %23 ile karşılaştırıldığında sektörlerdeki istihdam oranı daha yüksektir. İnşaat (%33) ve otel ve lokantalar (%39). Bunun aksine, şu sektörlerdeki oranlar göz ardı edilmeyecek kadar

düşüktür: ağaç ürünler imalatı (%18), ulaşım araçları imalatı (%14), kamu hizmetleri (%8), toptan ve perakende satış (%19), ve sağlık ve diğer kamu hizmetleri (%17). Bölgelere, sektöre ve işletme büyüğüne göre detaylandırılmış ek istihdam bilgilerini Ek 7’de bulabilirsiniz.

Yukarıdaki tablolar bütün sektörlerde bir milyondan fazla yeni çalışanın istihdam edildiğini göstermektedir. İşverenlerden yeni eleman istihdam ettikleri en önemli işleri belirtmeleri istendi. Böylece yeni işe alınan çalışanlar işe göre kategorilere ayrılabilir. Tablo 5.3, iş (2 basamaklı ISCO-kod) ve cinsiyete göre son 12 ay içinde işe alınan yeni çalışanların kesin sayılarını vermektedir. Ek 8’de 3 basamaklı ISCO-kod değerlerini bulabilirsiniz. Ne yazık ki mesleğe göre istihdam şekli ölçülemediğinden istihdam oranları hesaplanamamaktadır.

En fazla talep şu iki meslek grubuna oldu: makine operatörleri ve montajcılar (132.000), satış ve hizmet başlangıç işleri (145.000). Ek 8, şu işleri işaret etmektedir: çöpçüler (109.000), tekstil makineleri operatörleri (80.000) ve madencilik ve inşaat işçileri (49.000). Yüksek talep gören diğer meslekler ise tezgâhtarlık (72.000), kasiyerlik ve diğer mali personel (40.000) ve hizmetçilik ve restoran işçiliği (38.000).

Aynı tabloda melek gruplarına göre cinsiyet farklılıklarını araştırmak ilginçtir ve aynı zamanda bu araştırmada çalışan stokları açısından ölçülmediler. Bu farklılıklar bazı mesleklerde oldukça belirgindir. Örneğin takip eden mesleklerde istihdam edilen çalışanların %80’inden fazlası erkekti (Bakınız: Ek 8a) Kişisel ve koruyucu hizmet işçileri, ticari tarım işçileri, kütüphane ve posta çalışanları, hizmetçilik ve restoran işçiliği, bahçıvanlık, vb. inşaat ve metal üretimi ile ilgili birçok meslek, makine ve elektrikli alet üretimi, baskı işçileri, ağaç ürünler imalatı. Benzer bir kriterle (%80’den fazla) sadece iki ana meslek grubu bayanlara özgü olarak sınıflandırılmaktadır: çocuk bakıcılığı, ebelik; sekreterlik idari işler.

Yeni işe alınan çalışanların sadece %25’inin kadın olduğu gerçeği kadınların Türkiye’deki iş gücü piyasasına katılımının ne kadar düşük olduğunu göstermektedir.

Tablo 5.3 :Meslek ve cinsiyete göre son 12 ay içinde yeni işe alınan çalışanlar

Meslekler (ISCO 88)	Toplam - Total	Cinsiyetin yüzde oranı (%) - Gender in % of total		Occupations (ISCO 88)
		Erkek - Male	Kadın - Female	
Toplam	890 503	75	25	Total
11 Kanun Yapıcılar Ve Üst Düzey Yöneticiler	7	100	0	Legislators and senior officials
12 Şirket Müdürleri	11 819	61	39	Corporate managers
13 Küçük İşletme Sahipleri Ve Müdürleri	3 248	60	40	General managers
21 Fizik, Matematik Ve Mühendislik Bilimleri İle İlgili Profesyonel Meslek Mensupları	26 520	71	29	Physical, mathematical and engineering science professionals
22 Yaşam Bilimleri Ve Sağlık İle İlgili Profesyonel Meslek Mensupları	9 297	24	76	Life science and health professionals
23 Eğitim Bilimleri İle İlgili Profesyonel Meslek Mensupları	5 269	56	44	Teaching professionals
24 Diğer Profesyonel Meslek Mensupları	3 226	60	40	Other professionals
31 Fizik Ve Mühendislik Bilimleri İle İlgili Yardımcı Profesyonel Meslek Mensupları	49 934	75	25	Physical and engineering science associate professionals
32 Yaşam Bilimleri Ve Sağlık İle İlgili Yardımcı Profesyonel Meslek Mensupları	3 647	61	39	Life science and health associate professionals
34 Diğer Yardımcı Profesyonel Meslek Mensupları	43 944	75	25	Other associate professionals
41 Büro Elemanları	23 483	60	40	Office clerks
42 Müşteri Hizmetlerinde Çalışan Elemanlar	44 746	45	55	Customer service clerks
51 Kişisel Hizmetler Ve Koruma Hizmetleri Veren Elemanlar	64 461	88	12	Personal and protective services workers
52 Modeller, Satış Elemanları Ve Tanıtım Elemanları	72 403	65	35	Models, salespersons and demonstrators
61 Pazara Yönelik Nitelikli Tarım, Hayvancılık, Avcılık, Ormancılık Ve Su Ürünleri Çalışanları	2 711	81	19	Market-oriented skilled agricultural and fishery workers
71 Maden Çıkarımı Ve İnşaatla İlgili İşlerde Çalışan Sanatkârlar	42 492	99	1	Extraction and building trade workers
72 Metal İşleme Ve Makine İle İlgili İşlerde Çalışan Sanatkârlar	42 497	89	11	Metal, machinery and related trades workers
73 Hassas İşlerde, El Sanatları Ve Basım İle İlgili İşlerde Çalışanlar	9 984	83	17	Precision, handicraft, printing and related trades worker
74 Diğer Sanatkârlar Ve İlgili İşlerde Çalışanlar	37 621	74	26	Other craft and related trades workers
81 Sabit Tesis Operatörleri	10 405	91	9	Stationary plant and related operators
82 Makine Operatörleri Ve Montajcılar	132 005	63	37	Machine operators and assemblers
83 Sürücüler Ve Hareketli Makinelerin Operatörleri	29 795	99	1	Drivers and mobile plant operators
91 Satış Ve Hizmetler İle İlgili Nitelik Gerektirmeyen İşlerde Çalışanlar	144 480	80	20	Sales and services elementary occupations
93 Madencilik, İnşaat, İmalat Ve Ulaştırma Sektörlerindeki Nitelik Gerektirmeyen İşlerde Çalışanlar	65 610	93	7	Labourers in mining, construction, manufacturing and transport
99 Bilinmeyen	10 897	71	29	Other occupations

Diğer faktörler arasından sektörel yapı yeni istihdam edilen personelin cinsiyete göre dağılımını bölge düzeyinde etkilemektedir. Tablo 5.4'e göre, Ankara, Gaziantep ve Trabzon'da yeni istihdam edilen çalışanlar arasında bayanların oranı nispeten daha azdır Sırayla %15, %16 ve %16. Bu oranlar Antalya'da (%25), İstanbul'da (%30) ve İzmir'de (33%) daha yüksektir.

Tablo 5.4 :Bölgeye ve cinsiyete göre yeni işe alınan çalışanlar

Bölgeler - Regions	Toplam - Total	Cinsiyetin yüzde oranı (%) - Gender in % of total	
		Erkek - Male	Kadın - Female
Toplam - Total	890 503	75	25
Ankara	150 662	82	18
Antalya	53 824	76	24
Gaziantep	40 811	85	15
İstanbul	511 052	74	26
İzmir	121 220	69	31
Trabzon	12 934	86	14

5.3 .Firmalardan Ayrılan Personel

İşten çıkarma oranı son 12 ay içinde (gönlüllü veya gönülsüz) firmadan ayrılan kişilere tekabül etmektedir. Bu paragraftaki tablolar işten çıkarma oranının işe alma oranından biraz daha düşük olduğunu göstermektedir.

Tablo 5.5: Sektöre ve işletme büyüklüğüne göre işten çıkarma oranı

Sektör	İşten ayrılan/atılan eleman sayısı - Number of employees which were left/were dismissed				Toplam çalışanlar sayısı - Total number of employees				İşten ayrılan/atılan elemanların oranı - Ratio of employees which were left/were dismissed (%)				Sector
	Toplam Total	25 den az işçi çalışan Less than 25 employees	25 - 49 arası işçi çalışan 25 to 49 employees	49 dan fazla işçi çalışan more than 49 employees	Toplam Total	25 den az işçi çalışan Less than 25 employees	25 - 49 arası işçi çalışan 25 to 49 employees	49 dan fazla işçi çalışan more than 49 employees	Toplam Total	25 den az işçi çalışan Less than 25 employees	25 - 49 arası işçi çalışan 25 to 49 employees	49 dan fazla işçi çalışan more than 49 employees	
Toplam	900 461	169 704	151 073	579 684	4 636 628	705 354	651 457	3 279 818	19	24	23	18	Total
Madencilik ve taşocakçılığı	9 712	2 705	1 100	5 907	53 463	12 339	4 764	36 359	18	22	23	16	Mining & quarrying
Gıda ürünleri imalatı	22 281	4 918	2 549	14 814	127 860	23 436	16 906	87 519	17	21	15	17	Manufacture of food products
Tekstil ve deri sanayi	204 950	26 195	36 913	141 842	736 638	90 571	97 604	548 462	28	29	38	26	Textile & leather industry
Ağaç ürünleri imalatı	19 380	4 845	3 959	10 576	124 004	28 883	27 323	67 799	16	17	14	16	Manufacture of wood products
Kimya ve yağ sanayi	23 740	6 905	5 176	11 659	142 528	24 131	22 040	96 357	17	29	23	12	Chemical & oil industry
Metal sanayi	38 618	8 730	8 857	21 031	183 393	31 917	40 800	110 676	21	27	22	19	(Non) Metal industry
Makine imalatı	38 859	4 436	4 443	29 980	195 161	26 531	30 473	138 157	20	17	15	22	Manufacture of machinery
Ulaşım araçları imalatı	24 983	4 459	2 717	17 807	169 114	8 567	12 838	147 709	15	52	21	12	Manufacture of transport equipment
Kamu hizmeti	3 689	355	123	3 211	51 135	2 213	2 380	46 543	7	16	5	7	Public utilities
İnşaat	103 081	17 684	27 249	58 148	304 766	39 425	55 766	209 574	34	45	49	28	Construction
Toptan ve perakende ticaret	123 507	38 667	22 991	61 850	762 625	201 343	153 306	407 976	16	19	15	15	Wholesale & retail trade
Otel ve lokanta	72 609	17 045	7 347	48 216	239 800	51 676	33 325	154 800	30	33	22	31	Hotels & restaurants
Ulaştırma ve haberleşme	41 321	10 190	8 487	22 644	223 685	36 769	38 510	148 406	18	28	22	15	Transport & telecommunication
Mali hizmetler	73 017	5 718	3 201	64 098	578 840	44 240	27 294	507 306	13	13	12	13	Financial services
Gayrimenkul ve iş faaliyetleri	38 953	5 156	4 526	29 272	240 411	29 916	28 515	181 980	16	17	16	16	Real estate & business
Sağlık toplu hizmetleri	61 763	11 697	11 435	38 631	503 207	53 398	59 613	390 195	12	22	19	10	Health & public service

Tablo 5.5, sektöre ve işletme büyüklüğüne göre işten çıkarma oranlarını içermektedir. Ortalama işten çıkarma oranı %19'dur. İstihdam oranının aksine işletme büyüklüğü ile işten çıkarma arasında bir korelasyon söz konusudur. Küçük işletmeler %24'lük, orta ölçekli işletmeler %23'lük ve büyük ölçekli işletmeler (50'den fazla çalışanı olan) ise sadece %18'lik bir istihdam oranına sahiptir. Bu korelasyon aynı zamanda birçok sektörde de bulunmaktadır.

Bunun yanında sektörel işten çıkarma oranları belli bir oranda sektörden sektöre değişmektedir. Takip eden sektörlerde daha yüksek oranlar göze çarpmaktadır. Tekstil sanayi (%28), inşaat (%34), ve oteller ve lokantalar (%30). Şu sektörlerde de düşük oranlara ulaşılmıştır: ulaşım araçları üretimi (%15), kamu hizmeti (%7), mali hizmetler (%13), ve sağlık toplu hizmetleri (%12).

İşe alım ve işten çıkarma oranları arasında bir korelasyon mevcuttur. İstihdam oranı düşük olan sektörler genelde düşük işten çıkarma oranına sahiptir. Bu sektörel farklar istihdam koşulları, mevcut iş gücünün eğitim seviyesi, istihdamın gayri resmîlik derecesi, mevsimsel faktörler, örgütsel yapıdaki farklılıklar ve üretim hacmindeki sürekli dalgalanmalar gibi etkenlerden kaynaklanmaktadır.

Bölgeler arasında çok büyük fark vardır. Tablo 5.6, Antalya bölgesinin en yüksek işten çıkarma oranına sahip olduğunu göstermektedir: Trabzon bölgesindeki sadece %13'lük orana karşın %36. Gaziantep bölgesindeki işten çıkarma oranı (%15) da düşükken İzmir'de bu oran (%22) nispeten yüksektir. İstanbul bölgesi az çok araştırmadaki ortalama değerleri yansıtmaktadır. Bölgeye, sektöre ve işletme büyüklüğüne göre işten çıkarma oranlarıyla ilgili detaylı bilgiye Ek 9'dan ulaşabilirsiniz.

Tablo 5.6: Bölgeye ve işletme büyüklüğüne göre işten çıkarma oranları

Bölge - Region	İşyeri büyüklüğü	İşten ayrılan/atılan eleman sayısı - Number of employees which were left/were dismissed	Toplam istihdam - Total employees	İşten ayrılan/atılan elemanların oranı - Ratio of employees which were left/were dismissed (%)	Company size
Toplam - Total	Toplam	900 461	4 636 628	19	Total
	25 den az işçi çalışan	169 704	705 354	24	Less than 25 employees
	25 - 49 arası işçi çalışan	151 073	651 457	23	25 to 49 employees
	49 dan fazla işçi çalışan	579 684	3 279 818	18	more than 49 employees
Ankara	Toplam	155 954	921 747	17	Total
	25 den az işçi çalışan	37 701	128 379	29	Less than 25 employees
	25 - 49 arası işçi çalışan	20 417	113 938	18	25 to 49 employees
	49 dan fazla işçi çalışan	97 837	679 429	14	more than 49 employees
Antalya	Toplam	55 899	157 314	36	Total
	25 den az işçi çalışan	7 514	27 480	27	Less than 25 employees
	25 - 49 arası işçi çalışan	10 835	20 237	54	25 to 49 employees
	49 dan fazla işçi çalışan	37 549	109 596	34	more than 49 employees
Gaziantep	Toplam	42 076	282 508	15	Total
	25 den az işçi çalışan	11 685	56 697	21	Less than 25 employees
	25 - 49 arası işçi çalışan	7 906	44 211	18	25 to 49 employees
	49 dan fazla işçi çalışan	22 485	181 601	12	more than 49 employees
İstanbul	Toplam	513 817	2 628 750	20	Total
	25 den az işçi çalışan	80 953	370 118	22	Less than 25 employees
	25 - 49 arası işçi çalışan	91 176	377 337	24	25 to 49 employees
	49 dan fazla işçi çalışan	341 688	1 881 295	18	more than 49 employees
İzmir	Toplam	122 097	564 459	22	Total
	25 den az işçi çalışan	27 307	98 424	28	Less than 25 employees
	25 - 49 arası işçi çalışan	19 458	83 313	23	25 to 49 employees
	49 dan fazla işçi çalışan	75 332	382 722	20	more than 49 employees
Trabzon	Toplam	10 618	81 850	13	Total
	25 den az işçi çalışan	4 543	24 255	19	Less than 25 employees
	25 - 49 arası işçi çalışan	1 280	12 421	10	25 to 49 employees
	49 dan fazla işçi çalışan	4 795	45 174	11	more than 49 employees

Kesin rakamlar açısından (Bkz: Tablo 5.7) makine operatörleri ve montajcılar (138.000) ve satış ve hizmetler ile ilgili nitelik gerektirmeyen işlerde çalışanlar (136.000) için hareketlilik yüksektir. Ek 10, ISCO 3-basamak kodlardaki meslekler için aynı tabloları sunmaktadır. En yüksek hareketliliğin tekstil makinesi operatörleri (94.000), çöp toplama elemanları (104.000), satış elemanları (57.000), maden ve inşaat işçileri (40.000) arasında bulunduğunu göstermektedir. Bu kategoriler az çok, çok sayıda elemanın işe alındığı kategorilerle örtüşmektedir. Genel olarak işten ayrılanların sayısı işe alınanlardan daha düşüktür. Buna rağmen, meslekî düzeyde metotla ilgili sebeplerden dolayı bu değerler karşılaştırılmamaktadır. Kesin rakamlar olmaktan ziyade tahmin edilen değerler olarak yorumlanmalıdır.

Tablo 5.7: Mesleğe ve cinsiyete göre işten ayrılan kişi sayısı

Meslekler (ISCO 88)	Toplam - Total personnel that left	Cinsiyetin yüzde oranı (%) - Gender in % of total		Occupations (ISCO 88)
		Erkek - Male	Kadın - Female	
Toplam	808 243	75	25	Total
11 Kanun Yayıncılar Ve Üst Düzey Yöneticiler	29	100	0	Legislators and senior officials
12 Şirket Müdürleri	15 514	59	41	Corporate managers
13 Küçük İşletme Sahipleri Ve Müdürleri	2 741	95	5	General managers
21 Fizik, Matematik Ve Mühendislik Bilimleri İle İlgili Profesyonel Meslek Mensupları	13 381	71	29	Physical, mathematical and engineering science professionals
22 Yaşam Bilimleri Ve Sağlık İle İlgili Profesyonel Meslek Mensupları	5 588	18	82	Life science and health professionals
23 Eğitim Bilimleri İle İlgili Profesyonel Meslek Mensupları	4 956	64	36	Teaching professionals
24 Diğer Profesyonel Meslek Mensupları	3 152	70	30	Other professionals
31 Fizik Ve Mühendislik Bilimleri İle İlgili Yardımcı Profesyonel Meslek Mensupları	44 174	73	27	Physical and engineering science associate professionals
32 Yaşam Bilimleri Ve Sağlık İle İlgili Yardımcı Profesyonel Meslek Mensupları	4 351	72	28	Life science and health associate professionals
34 Diğer Yardımcı Profesyonel Meslek Mensupları	39 302	77	23	Other associate professionals
41 Büro Elemanları	18 998	63	37	Office clerks
42 Müşteri Hizmetlerinde Çalışan Elemanlar	26 213	45	55	Customer service clerks
51 Kişisel Hizmetler Ve Koruma Hizmetleri Veren Elemanlar	46 545	85	15	Personal and protective services workers
52 Modeller, Satış Elemanları Ve Tanıtım Elemanları	57 304	68	32	Models, salespersons and demonstrators
61 Pazara Yönelik Nitelikli Tarım, Hayvancılık, Avcılık, Ormancılık Ve Su Ürünleri Çalışanları	1 598	96	4	Market-oriented skilled agricultural and fishery workers
71 Maden Çıkarımı Ve İnşaatla İlgili İşlerde Çalışan Sanatkârlar	50 728	98	2	Extraction and building trade workers
72 Metal İşleme Ve Makine İle İlgili İşlerde Çalışan Sanatkârlar	45 541	87	13	Metal, machinery and related trades workers
73 Hassas İşlerde, El Sanatları Ve Basım İle İlgili İşlerde Çalışanlar	7 822	89	11	Precision, handicraft, printing and related trades worker
74 Diğer Sanatkârlar Ve İlgili İşlerde Çalışanlar	40 490	72	28	Other craft and related trades workers
81 Sabit Tesis Operatörleri	11 871	91	9	Stationary plant and related operators
82 Makine Operatörleri Ve Montajcılar	137 764	58	42	Machine operators and assemblers
83 Sürücüler Ve Hareketli Makinelerin Operatörleri	27 949	100	0	Drivers and mobile plant operators
91 Satış Ve Hizmetler İle İlgili Nitelik Gerektirmeyen İşlerde Çalışanlar	135 980	80	20	Sales and services elementary occupations
92 Tarım, Hayvancılık, Avcılık, Ormancılık Ve Su Ürünleri Sektörlerindeki Nitelik Gerektirmeyen İşlerde Çalışanlar	31	100	0	Agricultural, fishery and related labourers
93 Madencilik, İnşaat, İmalat Ve Ulaştırma Sektörlerindeki Nitelik Gerektirmeyen İşlerde Çalışanlar	57 029	91	9	Labourers in mining, construction, manufacturing and transport
99 Bilinmeyen	9 193	63	37	Other occupations

İşten çıkarılanların içinde kadınların oranı %25'dir. (Bu da yeni işe alınan kadınların oranına eşittir.). İşten çıkarılan kişiler açısından meslekî düzeydeki cinsiyetler arası farklılıklar yeni işe alınan çalışanlarla ilgili farklılıklara benzerdir.

Tablo 5.8: Bölgeye ve cinsiyete göre işten ayrılanlar

Bölgeler - Regions	Toplam - Total personnel that left	Cinsiyetin yüzde oranı (%) - Gender in % of total	
		Erkek - Male	Kadın - Female
Toplam - Total	808 243	75	25
Ankara	137 557	84	16
Antalya	53 643	81	19
Gaziantep	44 172	87	13
İstanbul	447 598	73	27
İzmir	114 282	66	34
Trabzon	10 992	88	12

Aşağı yukarı yeni çalışanların işe alımında olduğu gibi işten ayrılanlar içinde kadınların oranı (Bkz: Tablo 5.8) Ankara'da (%16), Antalya'da (%19), Gaziantep'te (%13) ve Trabzon bölgesinde (%12) daha düşüktür. Kadın oranları İstanbul bölgesinde (%27) ve İzmir bölgesinde (%34) daha yüksektir. Antalya bölgesinde işten ayrılan kadınların oranıyla karşılaştırıldığında yeni işe alınan çalışanlar arasındaki kadınların oranı nispeten yüksek (%24) olduğu için bu bölgedeki kadın istihdam oranında bir artış olmuş olabilir.

Ek 10, her bir meslek grubu ve sektör ile ilgili işten ayrılmalar konusunda daha detaylı tablolar içermektedir.

6. İŞLETMELERİN BAKIŞ AÇISINDAN EKONOMİK TRENDLER

6.1 .Giriş

Açık işler ve ihtiyaç duyulan yeteneklerle ilgili olarak işletmelerin karşılaştığı sorunların ve istihdam durumunun iyi bir değerlendirmesini yapabilmek için işletmelerin ekonomik durumlarını çok iyi anlamak gerekir. Bunun için finansal veri hiç toplanmamıştır. Bu bölümde odak noktası, Türkiye'deki ve kendi sektörlerindeki ekonomik geçmişi göz önünde bulundurarak firmaların ekonomik durumlarıyla ilgili bir öz değerlendirme yapmaları olacaktır. Yakın gelecekle ilgili beklentileri, hem nitelik hem de nicelik bakımından firmalarındaki iş gücü talebi hakkındaki görüşlerinin anlaşılmasına katkıda bulunabilir. Bölüme kapasite kullanım değerleriyle başlıyoruz.

6.2 Kapasite kullanımı

İşletmelerden son 12 ay içindeki kapasite kullanım oranları ve yakın gelecekle ilgili beklentilerini sınıflandırmaları istendi.

Toplamda firmaların %88'i bu sorulara cevap verdi (Bkz: Tablo 6.1). Soruların cevaplanmasında Antalya bölgesinde %97'den İstanbul bölgesinde %85'e kadar değişen bölgesel farklılıklar mevcuttur.

Tablo 6.1, bölgeye göre kapasite kullanım oranlarının dağılımını göstermektedir. Ulusal düzeyde, firmaların %41'i (neredeyse) tam kapasite çalışmakta,%31'i , %60 ile %80 arasında bir kapasite kullanım oranına ve %20'si %40 ile 60 ve %9'u %40'tan daha az olan çok düşük kapasite kullanım oranlarına sahiptir.

Aşağıdaki tablo bölgeler arasındaki önemli farklılıkları da göstermektedir. Tam kapasitenin altında çalışan firmaların oranı İstanbul ve İzmir bölgelerinde göz ardı edilmeyecek kadar fazladır. Ankara, Gaziantep ve Trabzon bölgelerinde ise ortalamanın üzerindedir.

Tablo 6.1: Bölgelere göre kapasite kullanımı

Bölge - Region	İşyeri sayısı - Total number of companies	Cevap veren sayısı - Response (% of total)	İşyerlerinin kapasite kullanım oranlarına göre yüzde dağılımı - Percentage distribution of enterprises by capacity utilization rate				
			Toplam - Total	% 40 dan az - Less than 40%	40-59%	60-79%	80-100%
Total	76 106	88	100	9	20	31	41
Ankara	13 767	93	100	10	17	27	47
Antalya	3 040	97	100	9	18	30	42
Gaziantep	5 846	91	100	13	17	23	47
İstanbul	40 999	85	100	9	21	33	38
İzmir	10 183	88	100	8	22	33	37
Trabzon	2 271	90	100	10	13	31	45

Tablo 6.2, kapasite kullanım oranlarında çok büyük sektörel değişikliklerin olduğunu göstermektedir. Tam kapasite çalışmakta olan işletmelere odaklanırsak şunlar bulunmaktadır. Oranlar şu sektörler için düşüktür: gıda sanayi (%36), tekstil sanayi (%24), ağaç ürünleri (%29), kimya ve yağ sanayi (%21) ve metal sanayi (%30). Birçok hizmet sektöründe oranlar daha yüksektir: kamu hizmetleri (%59), ulaştırma ve haberleşme (%50), mali hizmetler (%72), gayrimenkul ve iş faaliyetleri (%56) ve sağlık toplum hizmetleri (%62). Çok düşük kapasiteyle çalışan işletmelerin karşılaştırılması aşağı yukarı aynı sonuçların elde edilmesine sebep olur. Ek 11, kapasite kullanım oranlarıyla ilgili daha detaylı bilgi içermektedir

Tablo 6.2: Sektöre göre kapasite kullanımı

Sektör	İşyeri sayısı - Total number of companies	Cevap veren sayısı - Response (% of total)	İşyerlerinin kapasite kullanım oranlarına göre yüzde dağılımı - Percentage distribution of enterprises by capacity utilization rate					Sector
			Toplam - Total	% 40 dan az - Less than 40%	40-59%	60-79%	80-100%	
Toplam	76 106	88	100	9	20	31	41	Total
Madencilik ve taşocakçılığı	504	94	100	13	17	24	46	Mining & quarrying
Gıda ürünleri imalatı	2 371	94	100	17	21	27	36	Manufacture of food products
Tekstil ve deri sanayi	10 090	94	100	13	35	28	24	Textile & leather industry
Ağaç ürünleri imalatı	3 065	95	100	10	22	40	29	Manufacture of wood products
Kimya ve yağ sanayi	2 419	84	100	21	14	43	21	Chemical & oil industry
Metal sanayi	3 995	95	100	11	25	34	30	(Non) Metal industry
Makine imalatı	3 064	93	100	8	14	40	38	Manufacture of machinery
Ulaşım araçları imalatı	1 208	93	100	5	25	34	37	Manufacture of transport equipment
Kamu hizmeti	384	90	100	8	16	17	59	Public utilities
İnşaat	5 839	79	100	10	20	25	45	Construction
Toptan ve perakende ticaret	19 131	84	100	7	17	37	39	Wholesale & retail trade
Otel ve lokanta	5 309	94	100	13	18	34	35	Hotels & restaurants
Ulaştırma ve haberleşme	4 225	87	100	6	17	27	50	Transport & telecommunication
Mali hizmetler	4 374	82	100	4	8	16	72	Financial services
Gayrimenkul ve iş faaliyetleri	3 546	83	100	5	18	20	56	Real estate & business
Sağlık topluluğu hizmetleri	6 582	87	100	6	10	22	62	Health & public service

Bütün kapasitesini kullanmayan firmalardan kendi kapasite kullanım düzeylerini kendi sektörlerindeki beklenen seviyeyle karşılaştırmaları istendi. Bu sorulara verilen cevaplar Tablo 6.3'te sunulmaktadır. Tam kapasite çalışmakta olan işletmeler ile kapasite kullanım oranlarını bilmeyen işletmeler bu sorulara cevap vermek zorunda olmadıkları için bu sorunun cevaplanma oranı oldukça düşüktür (%47).

Bu soruya cevap veren firmaların beşte biri kendi kapasite kullanım oranlarının sektörlerindeki ortalamanın altında olduğunu, beşte üçü normal düzeyde üretim yaptıklarını ve geriye kalan kısmı da oranlarının yüksek olduğunu belirtmişlerdir.

Cevap verenlerin fikirleri bölgeye göre değişmektedir. İzmir'deki firmalar (%25) kapasite kullanım oranlarıyla ilgili olarak pozitif fikir beyan ederken Trabzon'daki firmalar daha yüksek kapasite kullanım oranlarıyla ilgili negatif fikre sahiptir. Sadece %12'si kapasite kullanım oranlarının yüksek olduğunu düşünmektedir. Diğer bölgeler aşağı yukarı ortalamaya yakındır.

Tablo 6.3: Bölgelere göre kapasite kullanımıyla ilgili görüşler

Bölge - Region	İşyeri sayısı - Total number of companies	Cevap veren sayısı - Response (% of total)	İşyerlerinin yüzde dağılımı - Percentage distribution of enterprises by opinion on capacity utilisation rate (%)			
			Toplam - Total	Düşük Low	Normal Normal	Yüksek High
Toplam - Total	76 106	47	100	19	62	19
Ankara	13 767	50	100	17	66	17
Antalya	3 040	52	100	23	58	19
Gaziantep	5 846	46	100	14	69	17
İstanbul	40 999	45	100	21	61	18
İzmir	10 183	46	100	16	60	25
Trabzon	2 271	44	100	22	66	12

Tablo 6.4'te her sektöre göre katılımcıların kapasite kullanım oranlarıyla ilgili görüşleri sunulmuştur. Nispeten yüksek kapasite kullanım oranlarına sahip işletmeler ulaştırma ve haberleşme (%26), madencilik ve taş ocakçılığı (%25), makine üretimi (%23), toptan ve perakende ticaret (%21) ve gıda maddelerinin üretimi (%21). Sektörel ortalamanın altında seyrettiklerini beyan eden firmaların oranı aynı şekilde değildir. Ek 12, işletmelerin kapasite kullanım oranları hakkında daha detaylı bilgi sunmaktadır.

Tablo 6.4 :Sektöre göre kapasite kullanım oranlarıyla ilgili görüşler

Sektör	İşyeri sayısı - Total number of companies	Cevap veren sayısı - Response (% of total)	İşyerlerinin yüzde dağılımı - Percentage distribution of enterprises by opinion on capacity utilisation rate (%)				Sektör
			Toplam - Total	Düşük Low	Normal Normal	Yüksek High	
Toplam	76 106	47	100	19	62	19	Total
Madencilik ve taşocakçılığı	504	48	100	18	57	25	Mining & quarrying
Gıda ürünleri imalatı	2 371	51	100	21	58	21	Manufacture of food products
Tekstil ve deri sanayi	10 090	50	100	14	71	15	Textile & leather industry
Ağaç ürünler imalatı	3 065	51	100	23	66	11	Manufacture of wood products
Kimya ve yağ sanayi	2 419	44	100	15	71	14	Chemical & oil industry
Metal sanayi	3 995	44	100	16	62	22	(Non) Metal industry
Makine imalatı	3 064	46	100	16	61	23	Manufacture of machinery
Ulaşım araçları imalatı	1 208	51	100	15	73	13	Manufacture of transport equipment
Kamu hizmeti	384	48	100	14	74	11	Public utilities
İnşaat	5 839	49	100	18	65	17	Construction
Toptan ve perakende ticaret	19 131	44	100	22	57	21	Wholesale & retail trade
Otel ve lokanta	5 309	49	100	20	60	19	Hotels & restaurants
Ulaştırma ve haberleşme	4 225	49	100	20	54	26	Transport & telecommunication
Mali hizmetler	4 374	42	100	20	63	18	Financial services
Gayrimenkul ve iş faaliyetleri	3 546	46	100	18	65	17	Real estate & business
Sağlık toplum hizmetleri	6 582	45	100	21	63	16	Health & public service

6.3 Tam kapasite çalışmamanın sebepleri

Tam kapasite çalışmayan firmalar bunun sebeplerini belirtmişlerdir. Bu soru normal ya da normalden yüksek seviyelerde seyreden işletmelere sorulmadığı için firmaların sadece %15'i sebeplerini bildirmiştir. Sebepler sektöre ve bölgelere göre aşağıda sunulmuştur. Tablolar kesin değerleri değil; yüzdelik dağılımını kapsamaktadır. Çünkü bu sorunun cevabı olarak birden çok seçenek işaretlenebilmiştir. Bu yüzden cevapların toplam sayısı katılımcıların toplam sayısı ile aynı değildir.

Tablo 6.5, bölgeye göre tam kapasite çalışmamanın sebeplerinin yüzdelik dağılımını göstermektedir. En önemli sebep iç talebin azlığıdır (%50), ikinci neden Türkiye'deki genel ekonomik durum (%14) ve üçüncü olarak da sektörün ekonomik durumu gelmektedir (%13). Çok belirgin olmasa da bahsetmeye değer sebeplerden birisi de cevapların %4,8'ini oluşturan nitelikli eleman yetersizliği ve Antalya ve Trabzon bölgelerinde cevap olarak sunulmuştur.

Tablo 6.5 :Bölgelere göre tam kapasite ile çalışmama sebepleri

Regions	Tam kapasite ile çalışmama nedenleri - Reasons for not working in full capacity (%)											
	Türkiye'nin genel ekonomik durumu - General economic situation of Turkey	Sektörün ekonomik durumu - Economic situation of the sector	Mali imkansızlıklar, mali sorunlar - Financial restrictions for the company	İç talep yetersizliği - Lack of domestic demand	Dış talep yetersizliği - Lack of demand outside Turkey	Nitelikli eleman yetersizliği - Lack of qualified staff	Hammadde yetersizliği - Lack of raw materials	Yeni teknoloji eksikliği - Lack of new technology	Yüksek kalite eksikliği - Deficiency of high quality staff	Sosyal ekonomik ve politik faktörler - Socio Economic and Political Factors	Sektörün durumu - State of Sector	Diğer nedenler - Other Reasons
Toplam - Total	14,0	13,0	5,6	49,5	4,3	4,8	5,0	1,3	1,6	0,7	0,1	0,0
Ankara	14,7	11,7	5,7	50,8	2,8	5,3	5,4	1,6	1,5	0,6	0,0	0,0
Antalya	11,0	13,7	5,3	44,6	4,6	7,5	7,7	2,7	1,4	1,5	0,0	0,1
Gaziantep	12,1	12,7	6,8	51,5	3,9	4,5	4,7	1,3	1,6	0,7	0,1	0,0
İstanbul	14,4	13,4	5,7	49,5	4,5	4,3	4,4	0,9	1,8	0,8	0,2	0,0
İzmir	13,3	14,0	5,0	47,8	6,0	5,3	5,5	1,5	1,4	0,3	0,0	0,0
Trabzon	13,8	8,8	5,3	51,1	2,4	6,4	6,4	2,2	2,3	1,3	0,0	0,0

Tablo 6.6'da tam kapasiteni altında çalışmanın sebepleriyle ilgili sektörel farklılıklar sunulmuştur. İç talebin azlığını tam kapasitelerini kullanamamalarına sebep olarak gösteren firmalara genelde mali hizmetler, ağaç ürünleri üretimi, toptan ve perakende ticaret, oteller ve lokantalar ve sağlık toplum hizmetleri sektörlerinde rastlanmaktadır. Metal sanayi, ağaç ürünler imalatı ve makine üretimi sektörleri "iç talebin azlığından" etkilendiklerini ileri sürerken, "Türkiye dışından gelen talebin azlığı" daha çok tekstil ve deri sanayi ve ulaşım araçları imalatı sektörleri tarafından sebep olarak sunulmuştur.

İç talebin azlığı daha çok şu sektörlerle ilgili kısıtlayıcı bir faktördür. Kamu hizmetleri, mali hizmetler, gayrimenkul ve iş faaliyetleri ve sağlık toplum hizmetleri. Personel yetersizlikleri, kamu hizmetleri, metal sanayi, kimya ve yağ sanayi alanlarında oldukça önemli bir sorundur. “Yeni teknolojinin eksikliği” genelde kimya ve yağ sanayi, madencilik ve gıda ürünleri imalatı sektörlerinde sebep gösterilmiştir. Ek 13, tam kapasite ile çalışmama ile ilgili sebepler üzerine daha detaylı bilgi sunmaktadır.

Tablo 6.6: Sektörlere göre tam kapasite ile çalışmama sebepleri

Sektör	Tam kapasite ile çalışmama nedenleri - Reasons for not working in full capacity (%)												Sektör
	Türkiye'nin genel ekonomik durumu - General economic situation of Turkey	Sektörün ekonomik durumu - Economic situation of the sector	Mali imkansızlıklar, mali sorunlar - Financial restrictions for the company	İç talep yetersizliği - Lack of domestic demand	Dış talep yetersizliği - Lack of demand outside Turkey	Nitelikli eleman yetersizliği - Lack of qualified staff	Hammaddede yetersizliği - Lack of raw materials	Yeni teknoloji eksikliği - Lack of new technology	Yüksek kalite eksikliği - Deficiency of high quality staff	Sosyal ekonomik ve politik faktörler - Socio Economic and Political Factors	Sektörün durumu - State of Sector	Diğer nedenler - Other Reasons	
Toplam	14,0	13,0	5,6	49,5	4,3	4,8	5,0	1,3	1,6	0,7	0,1	0,0	Total
Madencilik ve taşocakçılığı	11,2	12,4	3,6	54,3	2,1	4,6	4,6	3,2	3,6	0,0	0,5	0,0	Mining & quarrying
Gıda ürünleri imalatı	12,1	15,1	7,0	49,3	4,6	3,3	3,7	3,2	1,5	0,2	0,0	0,0	Manufacture of food products
Tekstil ve deri sanayi	14,7	16,9	7,8	39,2	9,4	4,7	5,1	0,6	1,4	0,0	0,0	0,0	Textile & leather industry
Ağaç ürünleri imalatı	16,8	12,4	3,9	47,4	4,2	5,3	5,5	1,9	2,1	0,4	0,0	0,0	Manufacture of wood products
Kimya ve yağ sanayi	13,6	10,2	6,1	42,1	4,5	6,4	6,4	6,0	2,2	0,2	2,3	0,0	Chemical & oil industry
Metal sanayi	13,8	12,5	5,2	45,9	6,3	5,6	5,9	1,3	3,1	0,3	0,1	0,0	(Non) Metal industry
Makine imalatı	13,6	11,5	4,7	44,6	6,8	6,6	6,7	1,4	3,7	0,5	0,0	0,0	Manufacture of machinery
Ulaşım araçları imalatı	14,3	11,6	6,3	46,1	7,8	4,8	4,8	1,0	3,2	0,0	0,0	0,0	Manufacture of transport equipment
Kamu hizmeti	10,0	7,9	1,6	60,1	0,5	7,4	7,4	1,1	2,6	1,5	0,0	0,0	Public utilities
İnşaat	12,2	13,1	5,6	53,5	1,4	4,8	5,0	1,5	1,6	1,3	0,0	0,0	Construction
Toptan ve perakende ticaret	15,0	12,8	5,9	51,1	1,5	5,2	5,2	1,0	1,5	0,8	0,0	0,0	Wholesale & retail trade
Otel ve lokanta	14,7	13,6	4,3	49,3	4,0	4,9	4,9	2,1	0,2	2,0	0,0	0,0	Hotels & restaurants
Ulaştırma ve haberleşme	13,0	13,9	4,4	55,4	5,3	2,8	3,2	0,5	1,4	0,3	0,0	0,0	Transport & telecommunication
Mali hizmetler	11,9	9,5	3,4	65,9	0,8	3,9	3,9	0,0	0,0	0,5	0,0	0,0	Financial services
Gayrimenkul ve iş faaliyetleri	11,4	11,8	5,2	60,0	4,0	2,9	2,9	0,4	1,0	0,5	0,0	0,0	Real estate & business
Sağlık toplum hizmetleri	12,8	8,0	4,5	61,8	0,6	3,8	3,8	0,3	1,5	2,9	0,0	0,0	Health & public service

6.4. Kapasite Kullanım Oranlarıyla İlgili Beklentiler

Kullandıkları kapasite oranını belirten bütün işletmelere gelecek 12 ay içerisinde kapasite kullanım oranlarının değişmesini bekleyip beklemedikleri soruldu. Bu soruya verilen cevaplar Tablo 6.7’de sunulmuştur.

Tablo 6.7 : Bölgelere göre kapasite kullanımıyla ilgili değişiklik beklentileri

Bölge - Region	İşyeri sayısı - Total number of companies	Cevap veren sayısı - Response (% of total)	Kapasite kullanım beklentisi - Expectation on capacity utilization			
			Toplam - Total	Artacak - will increase	Azalacak - will decrease	Aynı kalacak - will be the same
Toplam - Total	76106	46	100	74	14	12
Ankara	13767	51	100	71	16	12
Antalya	3040	53	100	76	16	8
Gaziantep	5846	53	100	70	15	16
İstanbul	40999	42	100	79	11	10
İzmir	10183	44	100	62	20	18
Trabzon	2271	49	100	71	10	19

Tablo bütün işletmelerin %46’sının bu soruya cevap verdiklerini göstermektedir. Bu, cevap veren firmaların yarısından çoğunun gelecek 12 ayla ilgili ne beklediklerini bilmedikleri ya da soruyu herhangi bir sebebi olmadan cevaplamadıkları anlamına gelir. Durumla ilgili değişiklik öngören işletmeler genelde durumdan ümitlidirler. %74’ü kapasite kullanımında artış, %14’ü düşüş beklemektedir ve %12’si herhangi bir değişiklik beklememektedir. Bu da firmaların sadece (%46 x %74 =) %34’ünün net olumlu beklentilerinin olduğunu göstermektedir.

Tablo 6.8’de cevaplar sektörler göre sınıflanmıştır. Bazı sektörler kapasite kullanımının artışı ile ilgili olarak diğerlerinden daha olumlu beklenti içindedirler. Bu sektörler mali hizmetler, kimya ve yağ sanayi, ulaşım araçları üretimi, sağlık toplum hizmetleridir. Sık sık düşüş beklentisi içinde oldukları için tekstil ve deri sanayi, inşaat ve gıda ürünleri üretimi sektörleri daha karamsardır.

Genel olarak çok büyük bölgesel farklılıklar göze çarpmamaktadır. İstanbul bölgesindeki firmalar kapasite kullanımıyla ilgili biraz daha ümitliken İzmir’de durum bunun tam tersinedir. Ek 14, katılımcıların kapasite kullanımıyla ilgili beklentileriyle ilgili daha detaylı bilgi sunmaktadır.

Tablo 6.8: Sektöre göre kapasite kullanımındaki değişiklik beklentileri

Sektör	İşyeri sayısı - Total number of companies	Cevap veren sayısı - Response (% of total)	Kapasite kullanım beklentisi -Expectation on capacity utilization				Sector
			Toplam - Total	Artacak - will increase	Azalacak - will decrease	Aynı kalacak - will be the same	
Toplam	76106	46	100	74	14	12	Total
Madencilik ve taşocakçılığı	504	49	100	72	8	20	Mining & quarrying
Gıda ürünleri imalatı	2371	46	100	66	23	10	Manufacture of food products
Tekstil ve deri sanayi	10090	47	100	52	27	22	Textile & leather industry
Ağaç ürünler imalatı	3065	47	100	79	14	7	Manufacture of wood products
Kimya ve yağ sanayi	2419	55	100	89	2	9	Chemical & oil industry
Metal sanayi	3995	57	100	74	13	13	(Non) Metal industry
Makine imalatı	3064	57	100	71	19	10	Manufacture of machinery
Ulaşım araçları imalatı	1208	58	100	80	7	13	Manufacture of transport equipment
Kamu hizmeti	384	37	100	65	5	30	Public utilities
İnşaat	5839	34	100	63	27	11	Construction
Toptan ve perakende ticaret	19131	41	100	81	11	8	Wholesale & retail trade
Otel ve lokanta	5309	54	100	76	7	17	Hotels & restaurants
Ulaştırma ve haberleşme	4225	48	100	72	16	12	Transport & telecommunication
Mali hizmetle	4374	41	100	92	0	8	Financial services
Gayrimenkul ve iş faaliyetleri	3546	46	100	71	9	20	Real estate & business
Sağlık toplum hizmetleri	6582	42	100	84	8	8	Health & public service

6.5.Kapasite kullanımı ile ilgili beklenen değişikliğin sebepleri

Firmalardan gelecek 12 ay için kapasite kullanımıyla ilgili artış ya da azalma beklentilerinin sebeplerini belirtmeleri istenmiştir. Araştırmaya katılan firmaların %11’i bu soruya cevap vermiş, araştırmaya katılan firmaların %27’si spesifik bir sebep belirtmemiştir.

Kapasite kullanımıyla ilgili artış beklentisi içinde olan firmalar aşağıdaki sebepleri belirtmişlerdir (Bkz: Tablo 6.9) Dış talep (%10), iç talep (%19), Türkiye’deki genel ekonomik durum (%15), sektördeki ekonomik durum (%15), yeni yatırımlar (%13), teknolojik değişimin etkisi (%8), işçilerin niteliği (%8), firmanın ekonomik durumu (%8), ve diğer sebeplerdir (%3) .

Bölgesel farklılıklar çok azdır. Buna rağmen Antalya ve Trabzon bölgesindeki kullanım artışı için çalışanların niteliği çok önemli bir neden olarak görülmektedir. Planlanan yeni yatırımlar Antalya bölgesindeki kapasite kullanım oranlarını artırabilir. Gaziantep bölgesindeki firmaların mali ve ekonomik durumları diğer bölgelerdekinden daha olumlu etkiye sahiptir.

Bölgelere göre diğer sebeplerle ilgili bilgiye Tablo 6.9’den ulaşılabilir.

Tablo 6.9: Bölgelere göre kapasite kullanımını artış beklentisi ile ilgili nedenler

Bölge - Region	Reasons to expect an increase in capacity utilisation											
	Toplam - Total	Ülke ekonomisindeki genel durum - General economic situation in Turkey	Sektördeki ekonomik durum - Economic situation of the sector	İşyerinin mali durumu - Financial situation of the company	İç talep - Domestic demand	Dış talep - Foreign demand	İşçilerin niteliği - Quality of staff	Teknolojik değişimin etkisi - Effect of technical changes	Yeni yatırımlar - New investment	Hammadde yetersizliği - deficiency of raw material	Ekonomik ve politik faktörler - Socio Economic and Political Factors	Diğer nedenler - Other Reasons
Toplam - Total	100	15	15	8	19	10	8	8	15	0	0	2
Ankara	100	15	14	9	21	9	7	8	15	0	0	1
Antalya	100	12	14	6	18	7	13	6	21	0	1	3
Gaziantep	100	15	19	11	20	7	6	7	12	0	0	2
İstanbul	100	16	15	7	19	11	8	8	14	0	0	2
İzmir	100	14	17	8	18	12	9	7	15	0	0	1
Trabzon	100	15	13	9	17	6	11	10	17	0	0	2

Kapasite kullanım oranlarının artışıyla ilgili beklentinin sebepleri ile ilgili sektörel farklılıklar Tablo 6.10’da gösterilmiştir. Sektörel farklılıklar önem arz etmektedir. Personel kalitesinin tetikleyici etkisi şu alanlarda biraz daha önem arz etmektedir: kamu hizmetleri, oteller ve lokantalar, gayrimenkul ve iş faaliyetleri. Dış

talebin rolü bir takım endüstriyel alanlarda kritik bir noktadır. Ek 15, kapasite kullanım oranlarının artışıyla ilgili beklentinin sebepleri ile ilgili daha detaylı bilgi içermektedir.

Tablo 6.10: Sektöre göre kapasite kullanım oranlarının beklenen artışıyla ilgili sebepler

Sektör	Reasons to expect an increase in capacity utilisation												Sector
	Toplam - Total	Ülke ekonomisindeki genel durum - General economic situation in Turkey	Sektördeki ekonomik durum - Economic situation of the sector	İşyerinin mali durumu - Financial situation of the company	İç talep - Domestic demand	Dış talep - Foreign demand	İşçilerin niteliği - Quality of staff	Teknolojik değişimin etkisi - Effect of technical changes	Yeni yatırımlar - New investment	Hammadde yetersizliği - deficiency of raw material	Ekonomik ve politik faktörler - Socio Economic and Political Factors	Diğer nedenler - Other Reasons	
Toplam	100	15	15	8	19	10	8	8	15	0	0	2	Total
Madencilik ve taşocakçılığı	100	12	15	11	27	11	5	7	11	0	0	0	Mining & quarrying
Gıda ürünleri imalatı	100	16	17	10	19	13	7	6	13	0	0	0	Manufacture of food products
Tekstil ve deri sanayi	100	14	14	6	15	23	8	9	11	0	0	0	Textile & leather industry
Ağaç ürünleri imalatı	100	15	20	8	18	11	5	7	15	0	0	1	Manufacture of wood products
Kimya ve yağ sanayi	100	14	13	7	19	8	8	4	22	3	0	0	Chemical & oil industry
Metal sanayi	100	14	13	9	17	12	6	10	17	0	0	0	(Non) Metal industry
Makine imalatı	100	15	11	7	21	16	5	11	12	0	0	1	Manufacture of machinery
Ulaştırma araçları imalatı	100	9	15	3	20	21	3	8	21	0	0	0	Manufacture of transport equipment
Kamu hizmeti	100	23	14	3	14	0	17	5	18	0	0	6	Public utilities
İnşaat	100	15	21	8	20	7	7	5	17	0	0	1	Construction
Toptan ve perakende ticaret	100	17	15	8	22	7	8	8	14	0	0	2	Wholesale & retail trade
Otel ve lokanta	100	16	7	9	21	5	14	5	14	0	1	7	Hotels & restaurants
Ulaştırma ve haberleşme	100	12	20	4	23	12	4	6	18	0	0	1	Transport & telecommunication
Mali hizmetler	100	23	21	9	14	8	6	7	11	0	0	1	Financial services
Gayrimenkul ve iş faaliyetleri	100	16	12	8	17	10	13	12	10	0	0	1	Real estate & business
Sağlık toplum hizmetleri	100	9	18	9	17	3	8	10	18	0	0	7	Health & public service

Firmalardan aynı zamanda kapasite kullanımıyla ilgili düşüş beklentilerinin sebeplerini de sunmaları istenmiş ve firmaların %19'u buna cevap vermiştir. Cevaplar (Bkz: Tablo 6.11) Dış talep (%6), Türkiye'deki genel ekonomik durum (%24), sektördeki ekonomik durum (%24), iç talep (%17), firmanın mali durumu (%13), işçilerin niteliği (%6), yeni yatırımlar (yapılmaması) (%4), teknik değişikliklerin etkisi (%2), ve diğer sebeplerdir(%5).

Tablo 6.11: Bölgeye göre kapasite kullanımıyla ilgili beklenen düşüşün sebepleri

Bölge - Region	Reasons to expect a decrease in capacity utilisation											
	Toplam - Total	Ülke ekonomisindeki genel durum - General economic situation in Turkey	Sektördeki ekonomik durum - Economic situation of the sector	İşyerinin mali durumu - Financial situation of the company	İç talep - Domestic demand	Dış talep - Foreign demand	İşçilerin niteliği - Quality of staff	Teknolojik değişimin etkisi - Effect of technical changes	Yeni yatırımlar - New investment	Hammadde yetersizliği - deficiency of raw material	Ekonomik ve politik faktörler - Socio Economic and Political Factors	Diğer nedenler - Other Reasons
Toplam - Total	100	24	24	13	17	10	6	2	4	0	0	1
Ankara	100	27	25	9	21	5	4	1	4	0	0	3
Antalya	100	22	28	2	24	6	3	1	11	0	0	2
Gaziantep	100	28	28	17	8	4	8	3	3	0	0	1
İstanbul	100	22	23	16	14	11	6	2	4	0	0	1
İzmir	100	24	23	9	21	13	6	2	2	0	0	1
Trabzon	100	21	18	7	17	6	8	5	9	0	0	8

İstanbul ve İzmir bölgelerinde düşüşün en önemli sebebi olarak ortalamanın üzerinde belirtilen sebep şudur: dış talep. Gaziantep bölgesinde genel ekonomik durum büyük rol oynamaktadır (%28). Antalya bölgesinde yeni yatırım (yapılmaması) beklenen düşüşü ortalamadan daha çok düşmesine sebep olmaktadır. Tablo 6.12'de sektöre göre kapasite kullanımıyla ilgili beklenen düşüşün sebepleri sunulmaktadır. Düşüş için gösterilen en önemli sebepler: metal ve makine sanayiine yönelik iç talep, inşaat sektörü için sektördeki ekonomik durum, toptan ve perakende ticaret için Türkiye'deki genel ekonomik durum. İç talebin düşüklüğü gayrimenkul ve iş faaliyetleri için daha önemli bir sebeptir. Dış talebin azlığı ise tekstil sanayi ve oteller ve lokantalar için ilgili bir sebeptir.

Şu sektörlerde "işçinin niteliği" faktörünün önem arz eden negatif rolüne dikkat çekilmektedir: tekstil sanayi, kimya ve yağ sanayi, kamu hizmetleri ve ulaşım araçlarının imalatı. Ek 16, konuyla ilgili daha detaylı bilgiyi kapsamaktadır.

Tablo 6.12: Sektöre göre kapasite kullanımıyla ilgili beklenen düşüşün sebepleri

Sektör	Reasons to expect a decrease in capacity utilisation												Sector
	Toplam - Total	Ülke ekonomisinin genel durumu - General economic situation in Turkey	Sektördeki ekonomik durum - Economic situation of the sector	İşyerinin mali durumu - Financial situation of the company	İç talep - Domestic demand	Dış talep - Foreign demand	İşçilerin niteliği - Quality of staff	Teknolojik değişimin etkisi - Effect of technical changes	Yeni yatırımlar - New investment	Hammadde yetersizliği - deficiency of raw material	Ekonomik ve politik faktörler - Socio Economic and Political Factors	Diğer nedenler - Other Reasons	
Toplam	100	24	24	13	17	10	6	2	4	0	0	1	Total
Madencilik ve taşocakçılığı	100	0	62	0	0	0	0	13	0	25	0	0	Mining & quarrying
Gıda ürünleri imalatı	100	18	38	15	20	4	1	0	3	0	0	1	Manufacture of food products
Tekstil ve deri sanayi	100	21	23	16	12	16	8	1	3	0	0	0	Textile & leather industry
Ağaç ürünleri imalatı	100	31	17	10	19	11	0	1	8	0	0	2	Manufacture of wood products
Kimya ve yağ sanayi	100	23	14	18	15	11	11	4	4	0	0	0	Chemical & oil industry
Metal sanayi	100	13	20	7	27	9	5	8	6	1	0	4	(Non) Metal industry
Makine imalatı	100	29	24	12	26	4	3	0	1	0	0	1	Manufacture of machinery
Ulaştırma araçları imalatı	100	29	25	0	27	11	7	0	0	0	0	0	Manufacture of transport equipment
Kamu hizmeti	100	5	25	15	0	0	15	15	15	0	0	9	Public utilities
İnşaat	100	23	21	8	26	3	5	0	5	0	0	9	Construction
Toplan ve perakende ticaret	100	32	29	12	11	3	6	4	3	0	0	0	Wholesale & retail trade
Otel ve lokanta	100	13	9	5	32	31	1	0	8	0	0	1	Hotels & restaurants
Ulaştırma ve haberleşme	100	24	18	19	15	10	3	1	8	0	1	0	Transport & telecommunication
Mali hizmetle	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	Financial services
Gayrimenkul ve iş faaliyetleri	100	22	34	1	36	0	3	0	3	0	0	0	Real estate & business
Sağlık toplum hizmetleri	100	33	24	6	22	0	6	3	1	0	0	5	Health & public service

6.6. Sabit sermaye yatırımı

Firmalara gelecek 12 ay için sabit sermaye yatırımı yapmayı düşünüp düşünmedikleri sorulmuştur. Yatırım planları amaçlarıyla birlikte detaylandırılmış olup bölgesel dağılım Tablo 6.13'te gösterilmektedir. İşletmelerin üçte biri gelecek yılla ilgili yatırım planlarının olduğunu göstermektedir. Bölgesel farklılıkların çok küçük olmasına rağmen, Antalya'da; bu bölgedeki firmaların %46'sı gelecek yılla ilgili yatırım planları yaptığı için öne çıkmaktadır.

Tablo 6.13: Gelecek 12 ay içinde sermaye yatırımı yapmayı planlayan firmalar

Bölge - Region	Sabit sermaye yatırımı planlayan işyeri yüzdesi - Percentage of enterprises planned investment			
	Toplam -Total	Evet -Yes	Hayır - No	Cevapsız - No answer
Toplam - Total	100	34	64	3
Ankara	100	36	62	2
Antalya	100	46	54	1
Gaziantep	100	30	67	2
İstanbul	100	33	64	3
İzmir	100	31	67	2
Trabzon	100	33	66	1

Yatırım planları ile ilgili şu hedeflerden bahsedilmiştir: yeni makineye yatırım yapma (%28), yeni binalar alınması / yeni birimlerin eklenmesi (%25), makine ekipman modernizasyonu (%21), binanın modernizasyonu (%16) ve otomasyon (%10). Tablo 6.14'te görüldüğü üzere yatırım çeşitleriyle ilgili bölgesel farklar küçüktür. Binaların modernizasyonu Trabzon bölgesinde daha önemli bir yatırım planı olarak görülmektedir

Tablo 6.14: Bölgeye göre yatırım türleri

Bölge - Region	Planlanan sabit sermaye yatırım türleri - Type of fixed capital investment (%)					
	Toplam -Total	Yeni makine ve ekipman satın alımı - New machinery, equipment procurement	Makine, ekipman modernizasyonu - Machinery or equipment modernization	İşyerinin genişletilmesi, yeni birimler eklenmesi, yeni binalar alınması - Addition of new units, procurement of new buildings	Binanın modernizasyonu, işyerinin mekansal olarak yenilenmesi - Modernization of the building	Otomasyon - Automation
Toplam - Total	100	28	21	25	16	10
Ankara	100	28	19	27	16	10
Antalya	100	28	18	29	16	10
Gaziantep	100	26	20	30	15	10
İstanbul	100	28	21	24	16	11
İzmir	100	31	23	23	14	8
Trabzon	100	26	17	24	22	11

Tablo 6.15'te sektörel farklılıklar gösterilmektedir. Planlanan çeşitli yatırım türlerini göstermektedir. Madencilik sektöründe yeni makine ve ekipman alımı önemlidir. Gıda üretim sanayi, kimya ve yağ sanayi, ticaret, mali hizmetler, ulaştırma ve haberleşme için "Bilgi Teknolojileri" eğitimi almış personel gerektiren otomasyon önemlidir. Ek 17, işletmelerin yatırım planlarıyla ilgili kapsamlı bilgi içermektedir.

Tablo 6.15 :Sektöre göre yatırım türleri

Sektör	Planlanan sabit sermaye yatırım türleri - Type of fixed capital investment (%)						Sector
	Toplam - Total	Yeni makine ve ekipman satın alımı - New machinery, equipment procurement	Makine, ekipman modernizasyonu - Machinery or equipment modernization	İşyerinin genişletilmesi, yeni birimler eklenmesi, yeni binalar alınması - Addition of new units, procurement of new buildings	Binanın modernizasyonu, işyerinin mekansal olarak yenilenmesi - Modernization of the building	Otomasyon - Automation	
Toplam	100	28	21	25	16	10	Total
Madencilik ve taşocakçılığı	100	41	19	21	14	6	Mining & quarrying
Gıda ürünleri imalatı	100	32	19	24	13	12	Manufacture of food products
Tekstil ve deri sanayi	100	34	23	22	13	9	Textile & leather industry
Ağaç ürünleri imalatı	100	31	22	27	14	6	Manufacture of wood products
Kimya ve yağ sanayi	100	31	24	21	9	15	Chemical & oil industry
Metal sanayi	100	31	24	23	13	10	(Non) Metal industry
Makine imalatı	100	32	22	25	12	9	Manufacture of machinery
Ulaştırma araçları imalatı	100	37	15	21	15	11	Manufacture of transport equipment
Kamu hizmeti	100	25	26	28	9	12	Public utilities
İnşaat	100	32	23	28	11	6	Construction
Tüptan ve perakende ticaret	100	22	19	26	20	12	Wholesale & retail trade
Otel ve lokanta	100	21	16	22	34	7	Hotels & restaurants
Ulaştırma ve haberleşme	100	39	20	20	8	13	Transport & telecommunication
Mali hizmetler	100	15	20	34	16	15	Financial services
Gayrimenkul ve iş faaliyetleri	100	23	20	27	18	11	Real estate & business
Sağlık topluluğu hizmetleri	100	28	20	30	17	5	Health & public service

6.7. Mevcut ekonomik durumun değerlendirilmesi

İşletmelerden sektörlerindeki ekonomik durumu beşli ölçek üzerinden "çok iyi", "iyi", "normal", "kötü", "çok kötü" ve "fikrim yok" olarak değerlendirmeleri istenmiş, her bölgeyle ilgili cevaplar Tablo 6.16'da sunulmuştur.

Bu sorunun cevaplanma oranı yüksek çıkmıştır: %99. İşletmelerin çoğunluğu sektörlerinin mevcut ekonomik durumunu normal (%43), iyi (%30) veya hatta çok iyi (%8) olarak değerlendirmektedir. Firmaların %3'ünün durumuyla ilgili herhangi bir fikri yokken geriye kalan firmalar da durumu 'kötü' (%14) veya 'çok kötü' olarak değerlendirmiştir (%2). Bu dağılım yaklaşık olarak yukarıda gösterilenleri teyit etmektedir.. İşletmelerin kapasite kullanımlarıyla ilgili sektörel ortalamada nötrden (çoğunluk nötr) pozitif doğru bir tutum sahibi oldukları görülmüştür.

Eğer "çok iyi", "iyi", "normal" cevaplarını birlikte alırsak aşağıdaki bölgesel farklılıklar tanımlanabilir. Ankara ve Trabzon bölgelerindeki firmaların sırayla %84 ve %92'si sektörlerinin ekonomik durumunu çok iyi, iyi veya normal olarak değerlendirdikleri için bu bölgelerdeki firmalar daha iyimser görünmektedir.

Bunun aksine, İzmir ve Gaziantep bölgelerindeki 76 firmanın cevapları daha önceden bahsedilen kategorilere girdiği için İzmir ve Gaziantep'teki firmalar daha karamsar görünmektedir.

Tablo 6.16: Bölgeye göre firmaların sektörlerindeki mevcut ekonomik durumları

Bölge - Region	İşyeri sayısı - Total number of companies	Cevap veren sayısı - Response (% of total)	Girişimcilerin görüşleri - Opinion of companies on current economic situation (%)						
			Toplam - Total	Çok iyi - Very good	İyi - Good	Normal - Normal	Kötü - Bad	Çok kötü - Very bad	Görüşü olmayan - No idea
Toplam - Total	76 106	99	100	8	30	43	14	2	3
Ankara	13 767	100	100	12	33	39	12	3	1
Antalya	3 040	100	100	9	33	38	17	2	0
Gaziantep	5 846	99	100	8	29	39	14	4	5
İstanbul	40 999	98	100	7	29	46	14	2	3
İzmir	10 183	99	100	7	28	41	16	3	5
Trabzon	2 271	99	100	17	36	39	6	1	1

Sektörel farklılıklar Tablo 6.17'de gösterilmektedir. Sektörlerinin ekonomik durumuyla ilgili en olumlu sektörler şunlardır: parantez içinde (çok) iyi veya normal olarak değerlendirilen sektörler vardır: mali hizmetler (%94), oteller ve lokantalar (%90), kamu hizmetleri (%90), ulaştırma araçlarının imalatı (%87) ve toptan ve perakende ticaret (%87). Sadece tekstil sanayinin sektöründeki ekonomik durumla ilgili negatif olduğuna dikkat edilmelidir: %42 durumu kötü veya çok kötü olarak değerlendirirken yaklaşık %16'sı ortalamanın üzerinde değerlendirme yapmıştır. Konuyla ilgili daha detaylı bilgi için Ek 18'e bakınız.

Tablo 6.17: Sektöre göre firmaların sektörlerindeki mevcut ekonomik durum

Sektör	İşyeri sayısı - Total number of companies	Cevap veren sayısı - Response (% of total)	Girişimcilerin görüşleri - Opinion of companies on current economic situation (%)							Sector
			Toplam - Total	Çok iyi - Very good	İyi - Good	Normal - Normal	Kötü - Bad	Çok kötü - Very bad	Görüşü olmayan - No idea	
Toplam	76 106	99	100	8	30	43	14	2	3	Total
Madencilik ve taşocakçılığı	504	96	100	3	35	42	15	1	4	Mining & quarrying
Gıda ürünleri imalatı	2 371	98	100	7	29	42	15	4	2	Manufacture of food products
Tekstil ve deri sanayi	10 090	100	100	1	12	40	36	6	5	Textile & leather industry
Ağaç ürünleri imalatı	3 065	96	100	3	26	51	17	1	2	Manufacture of wood products
Kimya ve yağ sanayi	2 419	100	100	5	30	45	15	2	3	Chemical & oil industry
Metal sanayi	3 995	100	100	6	27	49	12	3	2	(Non) Metal industry
Makine imalatı	3 064	99	100	8	32	46	11	2	1	Manufacture of machinery
Ulaşım araçları imalatı	1 208	100	100	7	33	47	10	1	2	Manufacture of transport equipment
Kamu hizmeti	384	98	100	14	37	38	9	1	0	Public utilities
İnşaat	5 839	99	100	10	33	39	9	1	7	Construction
Toptan ve perakende ticaret	19 131	98	100	6	33	48	11	1	1	Wholesale & retail trade
Otel ve lokanta	5 309	100	100	13	32	45	7	2	2	Hotels & restaurants
Ulaştırma ve haberleşme	4 225	99	100	11	39	31	13	5	1	Transport & telecommunication
Mali hizmetler	4 374	98	100	15	47	33	3	0	2	Financial services
Gayrimenkul ve iş faaliyetleri	3 546	99	100	13	21	50	10	3	3	Real estate & business
Sağlık topluluğu hizmetleri	6 582	99	100	15	35	35	10	1	5	Health & public service

6.8. Sektörün genel ekonomik durumu

İşletmelerden gelecek 12 ayda sektörle ilgili beklentilerini 'daha iyi olacak', 'aynı olacak', 'daha kötü olacak' ve 'fikrim yok' şeklinde belirtmeleri istenmiştir. Tablo 6.18 bölgelere göre sınıflandırılmış cevapları sunmaktadır.

Tablo 6.18'de firmaların %99'unun bu soruya cevap verdiklerini göstermektedir. Ortalama olarak cevaplar şu şekildedir: 'daha iyi olacak' %54, 'aynı olacak' %24, 'daha kötü olacak' %16 ve 'fikrim yok' %7. Bölgesel farklılıklar oldukça azdır.

Tablo 6.18: Bölgelere göre gelecek 12 aydaki sektörle ilgili beklentiler

Bölge - Region	İşyeri sayısı - Total number of companies	Cevap veren sayısı - Response (% of total)	İşyeri beklentilerinin yüzde dağılımı - Expectations of enterprises on economic situation (%)				
			Toplam - Total	Daha iyi olacak - Will be better	Aynı kalacak - Will be the same	Daha kötü olacak - Will be worse	Görüşü olmayan - No idea
Toplam - Total	76 106	99	100	54	24	16	7
Ankara	13 767	100	100	53	26	17	5
Antalya	3 040	100	100	52	27	16	6
Gaziantep	5 846	99	100	54	23	16	7
İstanbul	40 999	98	100	54	24	16	6
İzmir	10 183	99	100	54	18	18	10
Trabzon	2 271	100	100	52	29	14	4

Tablo 6.19’da cevaplar sektöre göre sunulmaktadır. Sektörel farklılıklar oldukça küçüktür. Hizmet sektöründe faaliyet gösteren firmaların çoğu biraz daha az karamsarlarırken, kamu hizmetlerindeki genel görünüş biraz daha ümitsizdir. Katılımcıları sektör beklentileriyle ilgili ilave bilgiyi Ek19’da bulabilirsiniz.

Tablo 6.19:Sektöre göre gelecek 12 aydaki sektörle ilgili beklentiler

Sektör	İşyeri sayısı - Total number of companies	Cevap veren sayısı - Response (% of total)	İşyeri beklentilerinin yüzde dağılımı - Expectations of enterprises on economic situation (%)					Sector
			Toplam - Total	Daha iyi olacak - Will be better	Aynı kalacak - Will be the same	Daha kötü olacak - Will be worse	Görüşü olmayan - No idea	
Toplam	76 106	99	100	54	24	16	7	Total
Madencilik ve taşocakçılığı	504	98	100	53	26	17	3	Mining & quarrying
Gıda ürünleri imalatı	2 371	98	100	55	20	16	9	Manufacture of food products
Tekstil ve deri sanayi	10 090	100	100	54	10	18	17	Textile & leather industry
Ağaç ürünleri imalatı	3 065	96	100	55	22	19	5	Manufacture of wood products
Kimya ve yağ sanayi	2 419	100	100	53	22	19	6	Chemical & oil industry
Metal sanayi	3 995	100	100	53	27	15	6	(Non) Metal industry
Makine imalatı	3 064	98	100	53	28	13	7	Manufacture of machinery
Ulaşım araçları imalatı	1 208	98	100	52	24	18	6	Manufacture of transport equipment
Kamu hizmeti	384	99	100	51	24	20	5	Public utilities
İnşaat	5 839	98	100	55	26	15	4	Construction
Toptan ve perakende ticaret	19 131	99	100	54	24	17	5	Wholesale & retail trade
Otel ve lokanta	5 309	99	100	54	25	16	5	Hotels & restaurants
Ulaştırma ve haberleşme	4 225	99	100	54	27	14	5	Transport & telecommunication
Mali hizmetler	4 374	97	100	52	35	11	3	Financial services
Gayrimenkul ve iş faaliyetleri	3 546	99	100	54	23	18	5	Real estate & business
Sağlık topluluk hizmetleri	6 582	99	100	53	27	15	4	Health & public service

7. BECERİ İHTİYACI VE BECERİ EKSİKLİĞİ

7.1 .Giriş

İŞKUR'un ve Milli Eğitim Bakanlığı'nın (yeniden) eğitim politikaları için personelin yeterlilikleri ile ilgili firmaların karşılaştığı problemler, bu yeterliliklerin artırılması konusunu derinlemesine incelemek ve anlamak çok büyük önem arz eder. Bu bölümde bu konunun detaylı bir şekilde üzerinde durulacaktır. Araştırmanın kısıtlamaları ve MEGEP projesinde yapılan işler göz önünde bulundurularak, sorular anahtar veya çekirdek beceriler üzerine odaklanmıştır. Meslek gruplarına göre spesifik, teknik ve profesyonel becerilerle ilgili bir envanter hazırlanmıştır. Bütün sonuçlar işletme büyüklüğüne, bölgesine ve meslek gruplarına göre aşağıda sunulacaktır.

7.2. Beceri problemleri

İşletmelere çalışanlarının nitelikleriyle ilgili herhangi bir sorunla karşılaşmış veya karşılaşmadıkları sorulduğunda, katılan firmaların sadece %44'ü çalışanların nitelikleriyle ilgili en az bir ve ya iki problemle karşılaştıkları cevabını vermişlerdir. İşletmelerin geri kalan kısmının karşılaştıkları problemlerin çok ciddi problemler olmadığını düşündükleri verilen cevaplardan görülmektedir. İşletmeler birden fazla nitelik problemi sunabildikleri için toplam cevap sayısı bu soruya cevap veren işletmelerin sayısını aşmaktadır. Genel olarak firmalar iki yeterlilik probleminden bahsetmektedir.

Tablo 7.1: Bölge ve sektöre göre beceri yetersizlik problemleri ile ilgili verilen cevapların oranları

Bölge, sektör ve işyeri ölçeği	Cevap veren sayısı - Response rate (% of total)	Number of answers		Region, sector and company size
		Toplam - Total	average skill problems per company	
Toplam	43,6	96 239	2,9	Total
Bölge				Region
Ankara	39,9	15 285	2,8	Ankara
Antalya	64,1	7 343	3,8	Antalya
Gaziantep	37,7	6 253	2,8	Gaziantep
İstanbul	43,9	50 421	2,8	İstanbul
İzmir	43,9	13 557	3,0	İzmir
Trabzon	48,3	3 381	3,1	Trabzon
Sektör				Sector:
Madencilik ve taşocakçılığı	44,4	544	2,4	Mining & quarrying
Gıda ürünleri imalatı	42,6	3 010	3,0	Manufacture of food products
Tekstil ve deri sanayi	51,7	13 185	2,5	Textile & leather industry
Ağaç ürünleri imalatı	45,5	4 647	3,3	Manufacture of wood products
Kimya ve yağ sanayi	48,1	4 516	3,9	Chemical & oil industry
Metal sanayi	51,3	4 676	2,3	(Non) Metal industry
Makine imalatı	44,8	4 648	3,4	Manufacture of machinery
Ulaşım araçları imalatı	43,5	1 569	3,0	Manufacture of transport equipment
Kamu hizmeti	40,4	422	2,7	Public utilities
İnşaat	30,7	5 367	3,0	Construction
Toptan ve perakende ticaret	43,4	23 864	2,9	Wholesale & retail trade
Otel ve lokanta	54,8	9 573	3,3	Hotels & restaurants
Ulaştırma ve haberleşme	39,7	4 930	2,9	Transport & telecommunication
Mali hizmetler	27,8	3 317	2,7	Financial services
Gayrimenkul ve iş faaliyetleri	42,5	3 855	2,6	Real estate & business
Sağlık toplu hizmetleri	40,8	8 116	3,0	Health & public services
İşyeri ölçeği				Company size
25 den az işçi çalışan	41,7	54 864	2,8	Less than 25 employees
25 - 49 arası işçi çalışan	46,5	23 304	2,8	25 to 49 employees
49 dan fazla işçi çalışan	47,1	18 071	3,3	more than 49 employees

Verilen cevapların oranlarında sektörel ve bölgesel farklılıklar mevcuttur. Bu oranlar Tablo 7.1’de gösterilmektedir. Tablo, firmaların %64’ünün soruya cevap verdiği Antalya’da bu oranın çok daha fazla olduğunu göstermektedir. Ayrıca, firmalar toplam ortalamanın üzerinde nitelik problemi sunmuşlardır: toplam ortalama olan 2’den daha fazla olan 2,5 nitelik problemi sunmuşlardır. Gaziantep’te ve Ankara’da bu oranlar biraz daha düşüktür, sırasıyla Gaziantep ve Ankara’daki firmaların sırayla %38 ve %40’ı bu bölgedeki nitelik problemlerinden bahsetmektedir. Sektörel farklılıklar hususunda ise: tekstil ve deri sanayiinde nispeten daha fazla firma, metal sanayi ve oteller ve lokantalar nitelik problemleri öne sürmüşlerdir. Kimya ve yağ sanayiinde faaliyet gösteren firmaların niteliksel problem sayıları, her sektör için ortalama rakam olan 2,6 nitelik probleminden önemli derecede daha fazladır. Son olarak, yanıt oranı ve nitelik problemlerinin sayısı işletme büyüklüğüyle orantılı olarak az da olsa artmaktadır, fakat bu farklılıklar çok küçüktür.

Önceden sınıflandırılmış kilit nitelikler şunlardır: Yönetim becerileri, temel ve esas beceriler, sosyal beceriler ve iletişim becerileri, bilgisayar ve bilişim teknolojileri becerileri, maliye ve bütçeleme becerileri, ticaret ve satış becerileri, diğerlerine öğretme ve eğitim verme isteği, iş planlama becerileri ve ağır fiziksel çalışma koşullarında çalışabilme becerileridir. Her beceriyle ilgili problem dağılımları Tablo 7.2’de sunulmuştur.

Herhangi bir beceri çeşidinin bahsedilen beceri yetersizlik problemlerinin toplam sayısı içindeki oranı açısından, en çok orana sahip olan sosyal ve iletişim becerisidir (bütün cevapların %27’si). Sıklıkla bahsedilen diğer beceri türleri ise yönetim becerileri (%13), temel ve esas beceriler (%13), iş planlama becerileri (%11) ve bilgisayar ve bilişim teknolojisi becerileridir (%10). Daha az bahsedilen beceriler ise ticaret ve satış becerileri (%8), diğerlerine öğretme isteği (%9), ağır fiziksel çalışmaya yatkın olma becerisi (%5) ve maliye ve bütçeleme becerileridir (%4). Kısacası, firmalar en çok problemi sosyal ve iletişim becerileri konusunda, en az problemi ise maliye becerilerinde yaşamaktadır.

Tablo aynı zamanda cevapların bölgelere göre dağılımını da göstermektedir. Yukarıda bahsedilen ortalama model az çok bölgesel düzeyde de yansıtılmıştır. En belirgin sapma sosyal ve iletişim becerilerinden ve bilgisayar ve bilişim teknolojileri becerilerinden en çok bahsedilen Trabzon’daki firmaların cevaplarında görülmektedir (Toplam cevabın sırayla %36 ve %14’ü). Gaziantep’te de en çok iletişim becerilerinden bahsedilmektedir (%32).

Tablo 7.2: Beceri türüne ve bölgeye göre beceri yetersizlikleri

Bölge - Region	Toplam - Total	Beceri yetersizlik türleri - Type of skill problem (%)									
		Toplam - Total	Yönetim becerileri - Management skills	Temel ve esas beceriler - Elementary and basic skills	Sosyal ve iletişim becerileri - Social and communication skills	Bilgisayar ve bilişim teknolojisi becerileri - Computer and information technology skills	Maliye ve bütçeleme becerileri - Financial and budgeting skills	Ticaret ve satış becerileri - Commercial and selling skills	Diğerlerine öğretme ve eğitim verme isteği - Willingness to teach and coach others	İş planlama becerileri - Work planning skills	Ağır fiziksel çalışma koşullarına uygun yetenek - Abilities for heavy physical work
Toplam - Total	96 239	100	13	13	27	10	4	8	9	11	5
Ankara	15 285	100	9	12	29	10	3	10	10	12	5
Antalya	7 343	100	13	18	29	10	3	9	6	8	5
Gaziantep	6 253	100	14	13	32	14	3	6	7	8	4
İstanbul	50 421	100	15	12	25	10	5	7	9	11	5
İzmir	13 557	100	10	15	26	9	2	8	9	15	6
Trabzon	3 381	100	9	10	36	14	4	10	6	6	5

Büyük firmaların yanıt oranının biraz daha yüksek olmasına rağmen; her firma başına beceri yetersizlik problemlerinin sayısı gibi firma büyüklüğü de beceri problemlerini hemen hemen hiç etkilememektedir. Beceri yetersizlik problemleriyle ilgili daha detaylı bilgiye Ek 20a’dan ulaşabilirsiniz.

Tablo 7.3 :Beceri türüne ve işletme büyüklüğüne göre beceri yetersizlik problemleri

İşyeri ölçeği	Toplam - Total	Beceri yetersizlik türleri - Type of skill problem (%)										Company size
		Toplam - Total	Yönetim becerileri - Management skills	Temel ve esas beceriler - Elementary and basic skills	Sosyal ve iletişim becerileri - Social and communication skills	Bilgisayar ve bilişim teknolojisi becerileri - Computer and information technology skills	Maliye ve bütçeleme becerileri - Financial and budgeting skills	Ticaret ve satış becerileri - Commercial and selling skills	Diğerlerine öğretme ve eğitim verme isteği - Willingness to teach and coach others	İş planlama becerileri - Work planning skills	Ağır fiziksel çalışma koşullarına uygun yetenek - Abilities for heavy physical work	
Toplam	96 239	100	13	13	27	10	4	8	9	11	5	Total
25 den az işçi çalışan	54 864	100	13	12	27	10	4	8	10	11	5	Less than 25 employees
25 - 49 arası işçi çalışan	23 304	100	14	14	27	12	4	8	7	11	5	25 to 49 employees
49 dan fazla işçi çalışan	18 071	100	14	14	26	11	3	6	9	10	6	more than 49 employees

Tablo 7.4 beceri yetersizlik problemlerinin beceri türüne ve sektöre göre dağılımını göstermektedir.

Tablo 7.4: Beceri türüne ve sektöre göre beceri yetersizlik problemleri

Sektör	Toplam - Total	Beceri yetersizlik türleri - Type of skill problem (%)										Sector
		Toplam - Total	Yönetim becerileri - Management skills	Temel ve esas beceriler - Elementary and basic skills	Sosyal ve iletişim becerileri - Social and communication skills	Bilgisayar ve bilişim teknolojisi becerileri - Computer and information technology skills	Maliye ve bütçeleme becerileri - Financial and budgeting skills	Ticaret ve satış becerileri - Commercial and selling skills	Diğerlerine öğretme ve eğitim verme isteği - Willingness to teach and coach others	İş planlama becerileri - Work planning skills	Ağır fiziksel çalışma koşullarına uygun yetenek - Abilities for heavy physical work	
Toplam	96 239	100	13	13	27	10	4	8	9	11	5	Total
Madencilik ve taşocakçılığı	544	100	13	15	28	6	1	9	6	6	16	Mining & quarrying
Gıda ürünleri imalatı	3 010	100	11	19	31	9	2	9	7	6	5	Manufacture of food products
Tekstil ve deri sanayi	13 185	100	11	22	24	8	2	7	9	11	6	Textile & leather industry
Ağaç ürünler imalatı	4 647	100	11	7	24	16	2	9	8	15	8	Manufacture of wood products
Kımya ve yağ sanayi	4 516	100	15	10	18	6	8	4	20	17	2	Chemical & oil industry
Metal sanayi	4 676	100	12	17	16	12	1	5	10	15	11	(Non) Metal industry
Makine imalatı	4 648	100	21	15	19	10	6	5	8	13	4	Manufacture of machinery
Ulaşım araçları imalatı	1 569	100	11	13	23	9	2	8	13	14	5	Manufacture of transport equipment
Kamu hizmeti	422	100	9	14	25	18	6	2	6	11	8	Public utilities
İnşaat	5 367	100	15	17	23	13	5	1	5	10	9	Construction
Toptan ve perakende	23 864	100	13	8	29	12	5	14	9	8	2	Wholesale & retail trade
Otel ve lokanta	9 573	100	16	13	35	4	2	6	10	9	4	Hotels & restaurants
Ulaştırma ve haberleşme	4 930	100	13	13	30	13	3	5	6	11	5	Transport & telecommunication
Mali hizmetle	3 317	100	10	7	38	12	5	9	5	12	1	Financial services
Gayrimenkul ve iş	3 855	100	16	10	30	10	6	4	9	11	5	Real estate & business
Sağlık toplu hizmetleri	8 116	100	11	12	27	12	4	5	7	12	10	Health & public service

Beceri türüyle ilgili problemlerin sektörden sektöre farklılık arz ettiği açıktır. Birçok sektör yukarıda açıklanan genel modelden sapma göstermektedir. Önemli sektör farklılıkları şunlardır:

Sektör	<u>Çok Problemlili Olarak Rapor Edilen Noktalar</u>	<u>Daha Az Problemlili Noktalar</u>
Madencilik & Taşocakçılığı	Ağır Şartlarda Çalışma Becerisi	Bilgisayar Ve Bilişim Teknolojileri Becerisi İş Planlama Becerisi
Gıda Ürünleri İmalatı	Temel Esas Beceriler Sosyal Ve İletişim Becerileri	İş Planlama Becerisi
Tekstil Ve Deri Sanayi	Temel Esas Beceriler	-----
Kimya Ve Yağ Sanayi	Diğerlerine Öğretme Ve Eğitim Verme İsteği	Sosyal Ve İletişim Becerileri İş Planlama Becerileri
Ağaç Ürünleri İmalatı	Bilgisayar Ve Bilişim Teknolojileri Becerisi	Temel Esas Beceriler
Metal Sanayi	Temel Esas Beceriler	Sosyal Ve İletişim Becerileri
Makine İmalatı	Yönetim Becerileri	Sosyal Ve İletişim Becerileri
Ulaşım Araçları İmalatı	-----	-----
Kamu Hizmetleri	Bilgisayar Ve Bilişim Teknolojileri Becerisi	Yönetim Becerileri
İnşaat	Maliye Ve Bütçeleme Becerisi	Ticaret Ve Satış Becerisi Ticaret Ve Satış Becerisi
Toptan Ve Perakende Ticaret	Ticaret Ve Satış Becerisi	-----
Oteller Ve Lokantalar	Sosyal Ve İletişim Becerileri	Bilgisayar Ve Bilişim Teknolojileri Becerisi
Taşımacılık Ve Haberleşme	-----	-----
Mali Hizmetler	Sosyal Ve İletişim Becerileri	Temel Esas Beceriler
Gayrimenkul Ve İş Faaliyetleri	-----	Ticaret Ve Satış Becerisi
Sağlık Toplum Hizmetleri	Ağır Şartlarda Çalışma Becerisi	-----

Hangi meslekler hangi çeşit beceri problemleriyle karşılaşır? Bu; yeniden düzenlenen eğitim politikaları için olduğu kadar, Meslekî Eğitim ve Öğretim programlarının müfredat gelişimi için de hayati önem taşımaktadır. Aşağıdaki tablo tek basamaklı meslekî kategorilere ilk ve genel bir belirti niteliği taşımaktadır. Bu da meslekî kategorilerle çeşitli beceri problemleri arasında büyük farklar olduğunu göstermektedir. Fakat bunlar burada analiz edilmemiştir. Daha spesifik meslekler açısından beceri çeşidine göre kısa bir tablo sunmayı tercih ettik. Bunun için de üç basamaklı seviyeyi kullandık ve belirli bir meslek için beceri problemleriyle karşı karşıya kalan firmaların kesin sayısına yoğunlaştık. Aşağıda becerilere göre en önemli meslekleri nicelik olarak sunduk (Parantez içlerinde firmaların sayıları).

İş Piyasası ve Beceri İhtiyaçları İncelemesi 2005

Yönetim Becerileri	N	Finansman ve Bütçe Becerileri	N
Finans ve Satış Profesyonelleri	976	Hesaplayıcı Memurlar	1 290
Diğer Bölüm Yöneticileri	935	Tezgâhtarlar	501
Tezgâhtarlar	814	Diğer Bölüm Yöneticileri	498
Fizik ve Mühendislik Bilimleri Teknisyenleri	717	Boyacılar, Yapı-İnşaat Temizleyicileri ve İlişkili Meslekler	198
Otel ve Restoran Hizmetlerinde Çalışanlar	709	Metal Kalıpcılar, Kaynakçılar, Sac-Metal İşleri, Metal Yapı Hazırlayıcıları ve İlişkili Meslekler	198
İmalat ve Uygulama Bölüm Yöneticileri	597	Finans ve Satış Profesyonelleri	196
Hesaplayıcı Memurlar	566		
Materyal Kayıt ve Ulaştırma Memurları	560		
Temel ve Esas Beceriler		Öğretmeye İsteklilik ve Başkalarına Önderlik Etme	
Tekstil Deri Ürünleri Makine Operatörleri	1 527	Tezgâhtarlar	966
Fizik ve Mühendislik Bilimleri Teknisyenleri	893	Otel ve Restoran Hizmetlerinde Çalışanlar	829
Tezgâhtarlar	861	Tekstil ve Deri Ürünleri Makine Operatörleri	450
Otomatik Kumanda ve Endüstriyel Robot Operatörleri	852	Fizik ve Mühendislik Bilimleri Teknisyenleri	437
Tekstil, Giyim ve İlişkili Meslekler	774	Metal Kalıpcılar, Kaynakçılar, Sac-Metal İşleri, Metal Yapı Hazırlayıcıları ve İlişkili Meslekler	398
Otel ve Restoran Hizmetlerinde Çalışanlar	736	Hesaplayıcı Memurlar	381
		Kauçuk ve Plastik Ürünleri Makine Operatörleri	379
		Tekstil, Giyim ve İlişkili Meslekler	374
Sosyal ve İletişim Becerileri		Çalışma Planı Becerileri	
Tezgâhtarlar	3 840	Tezgâhtarlar	1 019
Otel ve Restoran Hizmetlerinde Çalışanlar	2 098	Fizik ve Mühendislik Bilimleri Teknisyenleri	659
Finans ve Satış Profesyonelleri	1 854	Hesaplayıcı Memurlar	564
Çöp Toplayıcılar ve İlişkili Diğer Meslekler	1 207	Finans ve Satış Profesyonelleri	555
Fizik ve Mühendislik Bilimleri Teknisyenleri	1 155	Otel ve Restoran Hizmetlerinde Çalışanlar	503
		Tekstil Deri Ürünleri Makine Operatörleri	474
		İmalat ve Uygulama Bölüm Yöneticileri	439
Bilgisayar ve Bilgi Teknolojileri Becerileri		Ağır Fiziksel Çalışmaya Uygunluk	
Hesaplayıcı Memurlar	903	Fizik ve Mühendislik Bilimleri Teknisyenleri	609
Tezgâhtarlar	796	Çöp Toplayıcılar ve İlişkili Diğer Meslekler	342
İdari Profesyoneller	780	Diğer Meslekler	321
Bilgisayar Profesyonelleri	650	Ev Yardımcıları, Temizleyici ve Çamaşırcılar	276
Fizik ve Mühendislik Bilimleri Teknisyenleri	621	Tekstil ve Deri Ürünleri Makine Operatörleri	268
Sekreterler ve Klavye Operasyon Memurları	556	Taşıma İşleri ve Nakliye Hayvanı Terbiyecileri	261
Finans ve Satış Profesyonelleri	526	İnşaat Tamamlayıcıları ve İlişkili Meslekler	257
		Otel ve Restoran Hizmetlerinde Çalışanlar	224
Ticaret ve Satış Becerileri			
Tezgâhtarlar	3 055		
Finans ve Satış Profesyonelleri	2 360		

Yukarıdaki liste büyük dikkatle yorumlanmalıdır. Bazı meslek gruplarının tüm beceri problemleri çeşitlerinin arasında bulunması bazı meslek kategorilerinde çok sayıda çalışan bulunmasından kaynaklanmaktadır. Önemli problemleri olabilecek diğer mesleklerle ilgili daha detaylı bilgi Ek 20b ve 20c'den elde edilebilir. Fakat yine de bu rakamlar eğitim ve koruma programlarının hangi meslekî kategori için uygun olduğuna açıklık getirmektedir. Bunun dışında, hangi meslekî kategori için ve ne ölçüde eğitim ve öğrenme sürecinin daha etkin bir şekilde organize edilmesinin zorunlu olduğuna da işaret etmektedir. Bu temel becerilerin bazıları okullarda yeni konular tanıtılarak ya da mevcut müfredatın içeriklerini yeniden düzenleyerek öğretilir. Özellikle sosyal ve iletişim becerileri, ticari beceriler ve iş planlama becerileri, meslekî eğitim ve öğretim okullarındaki ve yüksek eğitimdeki eğitim programlarının didaktik ve pedagojik ilkelerini yeniden gözden geçirmeyi gerekli kılmaktadır.

Ekler aynı zamanda sektöre göre hangi işletmelerin beceri problemleriyle yüz yüze kaldığının değerlendirmesini de mümkün kılmaktadır. Eğitim politikalarını düzenlerken belirli mesleklerin yer aldığı sektörler arasında ayırım yapabilmek çok önemlidir. Temel becerilerin bile müfredat gerekliliklerinde sektörden sektöre ve meslekten mesleğe farklılık gösterebileceği açık bir şekilde görülebilecektir.

7.3. Diğer Beceri Problemleri: Teknik Beceri Problemleri

Firmalara son 12 ayda bir önceki bölümde bahsedilenlerden başka özellikle çeşitli mesleklerin içerikleriyle ilgili olan teknik ve meslekî herhangi bir beceri problemiyle karşılaşmış oldukları sorulmuştur. Bu oldukça detaylı ve çok geniş cevaplara yol açabilecek açık uçlu bir sorudur. Daha detaylı bir bakış için Ek 21'e bakınız. Bu beceri problemleri çeşitli kategorilerde sınıflandırılmıştır. Bazı kategoriler yukarıda bahsedilen temel becerileri nitelerken, diğer kategorilerin teknik bir doğası bulunmaktadır.

Tüm firmaların yaklaşık %17'si bu soruya cevap vermiştir ve bu da en az bir beceri problemiyle karşı karşıya olduklarını gösterir. Sınıflandırılmış cevaplar Tablo 7.5'te sunulmuştur. Çoğu teknik problemin mesleğin içeriği tarafından gerekli kılınan becerileri ya da özellikle "teorik yetkinliği" nitelediği ortaya çıkmıştır. Bu da işi yürütmek için çalışanların yeterli bilgiye sahip olmadıklarını ima eder.

Tablo 8.5'te sonuçlar aynı zamanda bölgelere de bölünmüştür. Buradaki farklılıklar çoğu beceri çeşidi için oldukça büyüktür. Sonuçlar yerel değerlendirmenin beceri problemlerini tespit etmek için gerekli olduğunu ve çalışanların eğitim politikalarının hazırlanması için eğitime ihtiyaç duyulduğunu işaret etmektedir.

Tablo 7.5: Bölgeye Göre Teknik Beceri Problemleri (diğer beceri problemleri)

Teknik beceriler	Total reported		Technical skill problem per region in %						Technical skills
	Toplam - Total	%	Ankara	Antalya	Gaziantep	Istanbul	Izmir	Trabzon	
Toplam	17 855	100	100	100	100	100	100	100	
İletişim becerisi	1089	6	6	4	4	7	2	9	Communication skills
Bilgisayar becerisi	705	4	2	3	1	6	0	4	Computer skills
Eğitim becerisi	6513	36	32	37	28	38	39	31	Theoretical knowledge
Yabancı dil becerisi	59	0	0	0	0	0	2	0	Foreign language skills
Yasa bilgisi	17	0	0	0	1	0	0	0	Legal information
Öğrenme becerisi	232	1	0	0	1	2	0	0	Learning skills
Matematik becerisi	64	0	0	0	2	0	0	0	Mathematical skills
Operasyon becerisi	504	3	0	1	1	5	0	0	Operational skills
Organizasyon Becerisi	995	6	5	12	5	5	6	14	Organisation skills
Fiziksel dayanıklılık	101	1	1	0	0	0	1	3	Physical competencies
Öğretme becerisi	23	0	0	0	1	0	1	0	Teaching skills
Teknik resim becerisi	301	2	3	0	1	2	2	0	Technical drawing skills
Makine ve alet kullanım	486	3	8	2	2	2	2	1	Tools and equipment skills
Meslek beceri	6017	34	39	39	49	29	40	35	Vocational competencies
Belirtilmeyen	750	4	4	1	5	4	5	2	Not specified

Beceri problemleri bir meslek grubundan diğerine değişiklik gösterebilir. Hangi meslek grubunun en fazla beceri problemleriyle yüz yüze kaldığını görmek ilginç olacaktır. Tablo 7.6, bir meslekî eğitim ve öğretim eğitiminin gerekli olduğu orta eğitim seviyesindeki, mesleklerin en çok yukarıda değinilen beceri problemleriyle karşılaştıklarını belirtmektedir ve bu tabloda üst becerili ya da alt becerili meslekler hemen hemen hiç yoktur. Ek 22' den elde edilen ek bilgilere göre teknik ve teorik yetkinlikler orta düzey meslekler için ilk sırada yer almaktadır. Bunun yanı sıra diğer eğitim seviyelerinden daha fazla yine temel yetkinliklere değinilmiştir: iletişim, organizasyon ve işlemsel beceriler.

Tablo 7.6: Teknik beceri problemleri meslekler

İş Piyasası ve Beceri İhtiyaçları İncelemesi 2005

Meslekler (ISCO 88)	Total reported technical skill problems		Occupations (ISCO 88)
	Toplam - Total	%	
Toplam - Total	17 855	100	Total
12 Şirket Müdürleri	222	1	Corporate managers
13 Küçük İşletme Sahipleri Ve Müdürleri	3	0	General managers
21 Fizik, Matematik Ve Mühendislik Bilimleri İle İlgili Profesyonel Meslek Mensupları	432	2	Physical, mathematical and engineering science professionals
22 Yaşam Bilimleri Ve Sağlık İle İlgili Profesyonel Meslek Mensupları	111	1	Life science and health professionals
23 Eğitim Bilimleri İle İlgili Profesyonel Meslek Mensupları	64	0	Teaching professionals
24 Diğer Profesyonel Meslek Mensupları	60	0	Other professionals
31 Fizik Ve Mühendislik Bilimleri İle İlgili Yardımcı Profesyonel Meslek Mensupları	2 461	14	Physical and engineering science associate professionals
32 Yaşam Bilimleri Ve Sağlık İle İlgili Yardımcı Profesyonel Meslek Mensupları	129	1	Life science and health associate professionals
34 Diğer Yardımcı Profesyonel Meslek Mensupları	1 154	6	Other associate professionals
41 Büro Elemanları	928	5	Office clerks
42 Müşteri Hizmetlerinde Çalışan Elemanlar	435	2	Customer service clerks
51 Kişisel Hizmetler Ve Koruma Hizmetleri Veren Elemanlar	798	4	Personal and protective services workers
52 Modeller, Satış Elemanları Ve Tanıtım Elemanları	999	6	Models, salespersons and demonstrators
61 Pazara Yönelik Nitelikli Tarım, Hayvancılık, Avcılık, Ormancılık Ve Su Ürünleri Çalışanları	50	0	Market-oriented skilled agricultural and fishery workers
71 Maden Çıkarımı Ve İnşaatla İlgili İşlerde Çalışan Sanatkârlar	889	5	Extraction and building trade workers
72 Metal İşleme Ve Makine İle İlgili İşlerde Çalışan Sanatkârlar	1 967	11	Metal, machinery and related trades workers
73 Hassas İşlerde, El Sanatları Ve Basım İle İlgili İşlerde Çalışanlar	267	1	Precision, handicraft, printing and related trades worker
74 Diğer Sanatkârlar Ve İlgili İşlerde Çalışanlar	1 154	6	Other craft and related trades workers
81 Sabit Tesis Operatörleri	274	2	Stationary plant and related operators
82 Makine Operatörleri Ve Montajcılar	2 501	14	Machine operators and assemblers
83 Sürücüler Ve Hareketli Makinelerin Operatörleri	664	4	Drivers and mobile plant operators
91 Satış Ve Hizmetler İle İlgili Nitelik Gerektirmeyen İşlerde Çalışanlar	183	1	Sales and services elementary occupations
93 Madencilik, İnşaat, İmalat Ve Ulaştırma Sektörlerindeki Nitelik Gerektirmeyen İşlerde Çalışanlar	217	1	Labourers in mining, construction, manufacturing and transport
99 Bilinmeyen	1 893	11	Other occupations

Tablo 7.7, sektöre göre beceri problemlerinin dağılımını göstermektedir. Özellikle toptan ve perakende satış ticareti, teknik ve meslekî beceri problemlerini kesinlikle yaşamaktadır ve bunları metal sanayi, ulaşım ve haberleşme, otel ve lokantalar, sağlık toplum hizmetleri ve ağaç ürünleri imalatı takip etmektedir.

Tablo 7.7: Sektöre göre teknik beceri problemleri (diğer beceri problemleri)

Sektör	Total reported technical skill problems		Sector
	Toplam - Total	%	
Toplam	17 855	100	Total
Madencilik ve taşocakçılığı	52	0	Mining & quarrying
Gıda ürünleri imalatı	585	3	Manufacture of food products
Tekstil ve deri sanayi	2 525	14	Textile & leather industry
Ağaç ürünler imalatı	1 163	7	Manufacture of wood products
Kimya ve yağ sanayi	651	4	Chemical & oil industry
Metal sanayi	1 468	8	(Non) Metal industry
Makine imalatı	1 019	6	Manufacture of machinery
Ulaşım araçları imalatı	290	2	Manufacture of transport equipment
Kamu hizmeti	109	1	Public utilities
İnşaat	1 304	7	Construction
Toptan ve perakende ticaret	4 028	23	Wholesale & retail trade
Otel ve lokanta	1 300	7	Hotels & restaurants
Ulaştırma ve haberleşme	1 363	8	Transport & telecommunication
Mali hizmetle	379	2	Financial services
Gayrimenkul ve iş faaliyetleri	449	3	Real estate & business
Sağlık toplum hizmetleri	1 171	7	Health & public service

7.4. Diğer Beceri Problemleri: Dil Beceri Problemleri

Firmalardan çalışanlarının yabancı dil problemlerini belirlemeleri istenmiştir. Tüm firmaların %19'u dil beceri problemleriyle karşı karşıya olduklarını belirtmektedir. Ortalama olarak, bu firmalar 1,5 dilden bahsetmektedir.

Tablo 7.8, göstermektedir ki çoğu firma (%66), beceri problemleriyle karşı karşıya kaldıklarında İngilizce'den bahsetmektedir. Almanca sadece %14 ile ikinci sırada yer alırken, Rusça (%5), ve Fransızca (%5) ve diğer tüm dil beceri problemleri aşağıdaki tabloda belirtilmiştir. Eğitim sistemi için politika uygulamaları çok açıktır: İngilizce dil becerilerini yükseltmek gereklidir ve Almanca, Fransızca ve Rusça dil becerilerini de daha az ölçüde de olsa iyileştirmek gereklidir.

Bazı firmalar spesifik olarak personellerinin dil ile ilgili gereklerini belirtmişlerdir: meslekleri ile ilgili teknik gerekleri karşılayan spesifik dil terminolojisinden bahsetmektedirler. Meslekî eğitim ve öğretim okullarında dil müfredatı düzenlerken bu göz önünde bulundurulmalıdır.

Dil problemleri şu sektörlerde çok acildir: (Ek 23'e bakınız) ağaç ürünleri imalatı, toptan ve perakende ticaret, otel ve lokantalar, mali hizmetler, sağlık toplum hizmetleri. Turizm sektörü (daha çok Fransızca ve Rusça için gerekli) ve kamu sektörü (daha çok İngilizce diline odaklanmıştır) hariç dile göre beceri problemlerinin dağılımı hemen hemen tüm sektörler için aynıdır.

Beceri problemlerinin yoğunluğu bölgeden bölgeye pek de farklılık göstermemektedir. Fakat yine de çoğunlukla bölgeler arasındaki sektörel farklardan dolayı, dile göre dağılım bölgeden bölgeye çeşitlilik gösterir. Bu da Tablo 7.8'de gösterilmiştir. Çok çeşitli dil beceri problemleri İstanbul, Ankara ve İzmir bölgelerinde yaşanmaktadır. Bu bölgeler iş ve turistik aktiviteler yoluyla en fazla uluslararası irtibatı olan bölgelerdir. Örneğin Trabzon bölgesinde çok fazla firma Rusça diliyle ilgili problemlerle karşılaşmaktadır.

Tablo 7.8: Bölgeye göre dil beceri problemleri (diğer beceri problemleri)

Yabancı iller	Toplam - Total reported problems		Bölge - Region						Foreign language
	Toplam - Total	%	Ankara	Antalya	Gaziantep	Istanbul	Izmir	Trabzon	
Toplam	21.059	100	100	100	100	100	100	100	Total
İngilizce	13.988	66	75	51	65	67	66	77	English
Almanca	2.862	14	11	30	15	10	22	1	German
Rusca	1.071	5	3	15	1	5	1	15	Russian
Fransızca	1.063	5	1	1	2	7	5	4	French
Hollandaca	21	0	0	1	0	0	0	0	Dutch / Flamish
İtalyanca	171	1	1	1	0	1	1	0	Italian
Arapça	313	1	2	0	12	1	1	0	Arabic
İspanyolca	83	0	0	0	0	1	0	0	Spanish
Çince	53	0	0	0	0	0	0	1	Chinese
Farsça	18	0	0	0	0	0	0	0	Farsi
Japonca	97	0	1	0	0	1	0	0	Japanese
Azerice	113	1	0	0	0	1	0	0	Azerbaijan
Diğer	69	0	0	1	0	0	0	1	Other
Belirtilmeyen	1.136	5	6	1	5	6	4	0	Did not mention a specific language

Aşağıdaki en önemli meslek grupları (iki basamaklı seviye: Ek 24' te bilgi 3 basamaklı seviyedeki meslekler için parçalara ayrılmıştır) için dil beceri problemlerinin dağılımını göstermektedir. Bu tabloda değinilmeyen birçok meslek grubu için çoğu firma ciddi dil becerisi problemleriyle karşılaşmamaktadır. Şu grupların dil becerilerini geliştirmeye ihtiyaçları olduğu çok açıktır: idari ve profesyonel (ya da yardımcı profesyonel) pozisyonlarda olan yüksek eğitimliler, orta düzey hizmet sektörü meslekleri ve çok müşteriyle irtibatlı meslek grupları. Bu tablo aynı zamanda bazı meslek gruplarında eksikliklerin İngilizce dışındaki diğer dillerde ortaya çıktığını da göstermektedir. Bu çıkarım firma müdürlerine, diğer yardımcı profesyonellere, idari personele, müşteri hizmetleri personeline, kişisel ve koruma hizmetleri işçilerine ve satıcı ve göstericilere de uygundur.

Hemen hemen hiç bir dil problemiyle karşılaşmayan meslek grupları; yasa koyucu personel, biyoloji ve sağlık yardımcı profesyonelleri, maden işçileri, zanaatkarlar, sürücüler ve gezgin atölye operatörleri, sökme ve inşaat işçileri, öğretmenler, genel müdürler, gezici atölye ve ilgili operatörler ve satış ve servis çalışanlarıdır. Bu gruplar için beceri problemlerinin belirtilmemesinin nedeni iki tane olabilir. Ya görevleri için yabancı dil becerileri yeterlidir ya da özellikle düşük becerili işler için herhangi bir dil becerisine ihtiyaçları yoktur. Fakat yine de bazı işletmeler sürücü grupları için bile Arapça dilinin (bazı İngilizce dil becerileri dışında) iyi kullanımının gerekliliğini ifade etmektedir.

Tablo 7.9: Mesleğe ve dile göre dil beceri problemleri (diğer beceri problemleri)

Meslekler (ISCO 88)	Total reported language problems		Yabancı dil problemi yaşayan işyerlerinin yüzde dağılımı - Percentage of companies faced with foreign language skill problems by type of foreign						Occupations (ISCO 88)
	Toplam - Total	%	Toplam - Total	İngilizce - English	Almanca - German	Rusca - Russian	Fransızca - French	Diğer - Other	
Toplam	21 059	100	100	66	14	5	5	10	Total
11 Kanun Yapıcılar Ve Üst Düzey Yöneticiler	2	0	100	50	50	0	0	0	Legislators and senior officials
12 Şirket Müdürleri	1 764	8	100	61	20	5	7	6	Corporate managers
13 Küçük İşletme Sahipleri Ve Müdürleri	89	0	100	93	0	0	0	7	General managers
21 Fizik, Matematik Ve Mühendislik Bilimleri İle İlgili Profesyonel Meslek Mensupları	1 205	6	100	72	18	0	1	9	Physical, mathematical and engineering science professionals
22 Yaşam Bilimleri Ve Sağlık İle İlgili Profesyonel Meslek Mensupları	433	2	100	92	4	0	0	4	Life science and health professionals
23 Eğitim Bilimleri İle İlgili Profesyonel Meslek Mensupları	47	0	100	82	0	0	18	0	Teaching professionals
24 Diğer Profesyonel Meslek Mensupları	754	4	100	79	9	1	7	4	Other professionals
31 Fizik Ve Mühendislik Bilimleri İle İlgili Yardımcı Profesyonel Meslek Mensupları	1 107	5	100	69	12	2	1	17	Physical and engineering science associate professionals
32 Yaşam Bilimleri Ve Sağlık İle İlgili Yardımcı Profesyonel Meslek Mensupları	14	0	100	100	0	0	0	0	Life science and health associate professionals
34 Diğer Yardımcı Profesyonel Meslek Mensupları	4 334	21	100	70	13	6	4	7	Other associate professionals
41 Büro Elemanları	1 831	9	100	75	11	3	5	6	Office clerks
42 Müşteri Hizmetlerinde Çalışan Elemanlar	1 565	7	100	65	15	7	3	10	Customer service clerks
51 Kişisel Hizmetler Ve Koruma Hizmetleri Veren Elemanlar	1 810	9	100	53	14	12	12	9	Personal and protective services workers
52 Modeller, Satış Elemanları Ve Tanıtım Elemanları	3 361	16	100	64	17	6	8	5	Models, salespersons and demonstrators
71 Maden Çıkarımı Ve İnşaatla İlgili İşlerde Çalışan Sanatkarlar	123	1	100	93	2	2	1	2	Extraction and building trade workers
72 Metal İşleme Ve Makine İle İlgili İşlerde Çalışan Sanatkarlar	400	2	100	75	25	0	0	0	Metal, machinery and related trades workers
73 Hassas İşlerde, El Sanatları Ve Basım İle İlgili İşlerde Çalışanlar	176	1	100	99	1	0	0	0	Precision, handicraft, printing and related trades worker
74 Diğer Sanatkarlar Ve İlgili İşlerde Çalışanlar	40	0	100	41	59	0	0	0	Other craft and related trades workers
81 Sabit Tesis Operatörleri	121	1	100	52	0	48	0	0	Stationary plant and related operators
82 Makine Operatörleri Ve Montajcılar	230	1	100	78	10	0	0	11	Machine operators and assemblers
83 Sürücüler Ve Hareketli Makinelerin Operatörleri	172	1	100	70	14	0	8	8	Drivers and mobile plant operators
91 Satış Ve Hizmetler İle İlgili Nitelik Gerektirmeyen İşlerde Çalışanlar	144	1	100	30	10	12	0	48	Sales and services elementary occupations
93 Madencilik, İnşaat, İmalat Ve Ulaştırma Sektörlerindeki Nitelik Gerektirmeyen İşlerde Çalışanlar	30	0	100	55	0	0	0	45	Labourers in mining, construction, manufacturing and transport
99 Bilinmeyen	1 307	6	100	47	5	3	1	44	Other occupations

8. ÇALIŞANLARA EĞİTİM VERİLMESİ

8.1. Giriş

Çalışan eğitimi gerekli nitelik seviyesine ulaşmada becerileri geliştirmek ve firmaların insan kaynakları yetkinliklerinde önemli bir idari görev olarak düşünülmektedir. Bireysel çalışanlar için bu tip eğitim iş pazarında değerlerini yükseltmek ve kariyerlerine hizmet için çok iyi bir fırsattır. Hayat boyu eğitim perspektifinden bakıldığında çalışan eğitimi bir ülkenin insan kaynakları niteliğini yükseltmede bir kilometre taşıdır. Türkiye’de çalışan eğitiminin ne ölçüde olduğu hakkında pek fazla şey bilinmemektedir. Bu araştırmada şu sorunun üzerine yoğunlaşmıştır: “Çalışanlarınızdan 2004 yılı içinde firmanın inisiyatifiyle ya da firmaya danışarak herhangi bir eğitim programına katılan oldu mu?” Bahsedilen eğitimden kastedilen en az üç gün süren (firma içinde ya da dışında) sistematik bir kurstur. İş eğitimi esnasındaki sempozyumlar ve konferanslar ne öğrencilerin ne de çırağın stajyerlikleri eğitim kursları olarak düşünülmemektedir. Eğitim evde ya da işyerinden dışarıda gerçekleşen bir süreç olabilir.

Aşağıda değişik bakış açılarından bulgular sunulmaktadır. Eğitimin etkinlik alanı, kursların çeşitleri, sektör, bölge ve eğitim tedarikçileri (eğitimin organize edilmesi ve uygulanması). Meslekî bilgi sorulmadığı için mesleğe göre hiç bir ayırım yapılamaz. Biz özellikle çalışan eğitiminde pazar payı açısından Milli Eğitim Bakanlığı’nın eğitim tedarikçisi olarak rolü üzerine odaklanacağız.

8.2. Eğitimin Etkinlik Alanı ve Eğitim Kurslarının Çeşitleri

Tablo 8.1’e göre tüm firmaların % 39’undaki çalışanlar eğitime katılmıştır. Fakat yine de çok büyük sektörel farklar bulunmaktadır. Şu sektörlerde daha fazla firma çalışan eğitimine katılmıştır: ulaşım araçları imalatı, toptan ve perakende ticaret, ulaşım ve haberleşme, kamu hizmetleri ve özellikle mali hizmetler. Daha az eğitim organize edilen sektörler: madencilik, tekstil, ağaç ürünleri imalatı, inşaat, kimya ve yağ sanayi.

Tablo 8.1: Sektöre göre eğitim aktivitelerine katılan girişimciler ve çalışanlar

Sektör	Enterprises involved in training		Employees involved in training		Sector
	Toplam - Total	in % of total	Toplam - Total	in % of total	
Toplam	29 360	39	1 530 291	33	Total
Madencilik ve taşocakçılığı	115	23	6 596	12	Mining & quarrying
Gıda ürünleri imalatı	816	34	17 479	14	Manufacture of food products
Tekstil ve deri sanayi	2 024	20	129 265	18	Textile & leather industry
Ağaç ürünler imalatı	607	20	20 452	16	Manufacture of wood products
Kimya ve yağ sanayi	737	30	24 322	17	Chemical & oil industry
Metal sanayi	1 372	34	37 874	21	(Non) Metal industry
Makine imalatı	1 245	41	47 863	25	Manufacture of machinery
Ulaşım araçları imalatı	643	53	81 178	48	Manufacture of transport equipment
Kamu hizmeti	257	67	43 269	85	Public utilities
İnşaat	1 491	26	33 803	11	Construction
Toptan ve perakende ticaret	8 594	45	228 120	30	Wholesale & retail trade
Otel ve lokanta	2 118	40	67 163	28	Hotels & restaurants
Ulaştırma ve haberleşme	1 947	46	58 997	26	Transport & telecommunication
Mali hizmetle	3 480	80	554 405	96	Financial services
Gayrimenkul ve iş faaliyetleri	1 408	40	81 589	34	Real estate & business
Sağlık toplum hizmetleri	2 505	38	97 915	19	Health & public service

Çalışan eğitimi miktarı çalışan sayısı ile ölçülebilir. 1 milyondan fazla çalışan ki bu da tüm çalışanların %33’üne denk gelir bir ya da daha fazla eğitim kurslarına katılmıştır. Fakat bu büyük rakam aslında bir kişinin birden fazla kez sayılmasından dolayı daha düşük bir çalışan sayısı ağını niteleyebilir: birden fazla eğitim kursuna katılan çalışanlar göz önüne alındığında...

Çalışan etkinlik alanındaki sektörel farklar aynı zamanda Tablo. 8.1’de gösterilmiştir. Hatta bunlar firma etkinlik alanlarındakinden daha da fazla vurgulanmıştır. Mali hizmetler ve kamu kuruluşları eğitilmiş işçilerin

%80'nden daha fazlasıyla birlikte en yukarıda sıralanmaktadır. Bunların aksine, maden sektörü, gıda maddelerinin üretimi ve yapımı %15'ten daha az bir çalışanla daha düşük bir etkinlik alanını işaret eder.

25 nu'lu Ekte, rakamlar sektörel ve bölgesel olarak bölünmüştür. Firma etkinlik alanı açısından, bölgesel farklar küçük, fakat çalışan etkinlik alanı açısından büyüktür. İstanbul bölgesinde (%35) ve Ankara bölgesinde (%39) çalışan etkinlik alanı diğer tüm bölgelerden daha büyüktür. Bu farklar kısmen, firma büyüklüğü ve sektörel yapıdaki bölgesel farklardan kaynaklanmaktadır.

Kurs çeşitleri aşağıda Tablo 8.2'de belirtilmiştir. Her firma 2004 yılı boyunca doğal olarak, birden fazla çeşit kurs düzenlemiş olabilir. Aşağıdaki numaralar, düzenlenen kurs sayısını temsil eder. Ortalama olarak, tüm firmalar tarafından belirlenen kurslar 2.1. nu.'lu Eğitimde yer almaktadır.

Kursların çoğu, ankette önceden sıralanmıştır. 9.2. nu.'lu Tabloda 2. kolondan itibaren, odak daha çok belirli konu veya iş alanı ile ilgili kurslar (%27) gibi teknik eğitimle ilgili kurslara kaymıştır. Bunları, %15 ile satış ve pazarlama kursları, yine %15 ile yetiştirme ve eğitim kursları, %11 ile bilgisayar ve bilişim teknolojisi kursları, %10 ile yönetim kursları ve %7 ile personel yönetimi kursları izlemektedir.

Eğitime çeşidindeki bölgesel farklar, Tablo 8.2'de de sunulmuştur. Trabzon bölgesinin satış ve pazarlama kurslarındaki %24'lük hayret verici bir yüksek hisseyi işaret etmesine karşın, farklar aslında küçüktür.

Tablo. 8.2: Bölgelere göre çeşit ve dağılım açısından düzenlenen kurslar

Kurs	Bölge - Region							Content of course
	Toplam - Total	Ankara	Antalya	Gaziantep	İstanbul	İzmir	Trabzon	
Toplam	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	Total
Yönetim kursları	10	11	12	7	11	8	9	Management courses
Bilgisayar ve Bilişim Teknolojisi kursları	10	8	9	9	11	11	13	ICT courses
Satış ve pazarlama kursları	15	14	14	13	15	15	23	Sales and marketing courses
Mali konularla ilgili (yönetim) kurslar	5	5	7	7	6	4	6	Financial (management) courses
Personel yönetim kursları	7	6	7	5	7	7	7	Personnel management courses
Raporlama ve İletişim kursları	5	6	7	5	5	4	3	Reporting and communication courses
Personel eğitim, öğretim ve yetiştirme kursları	15	18	16	17	14	14	8	Staff training /teaching/coaching courses
Belirli bir konuya ilişkin teknik ve mesleki kurslar	27	27	22	31	26	29	29	Technical courses related to a specific o
Yabancı dil kursları	3	1	4	1	4	4	1	Foreign language courses
Diğer kurslar	2	5	0	4	1	5	1	Other courses

Yukarıda çalışan etkinlik alanının yaklaşık %33 olduğu belirtilmektedir. Katılımcı sayıları çeşitlerine göre tüm kurslara eklendiğinde bazı çalışanların birden fazla kursa katılmış olmaları ortaya çıkmaktadır. Eğitime katılan her çalışan başına ortalama düşen kurs sayısı 1,3'tür.

Kurs çeşidi ve bölge başına düşen etkinlik alanı Tablo 8.3'te gösterilmiştir. Tablo 8.3'te de sunulduğu gibi işletmeler tarafından uygulanan kurs sayıları açısından etkinlik alanı ile kıyaslandığında bazı farklar vardır; örneğin, teknik konulardaki eğitim kursları için çalışanların hisseleri Ankara bölgesinde ve Trabzon'daki satış ve pazarlama kursları daha yüksektir.

Tablo 8.3: Kurs çeşitlerine ve bölgelere göre eğitime katılan çalışanların hisseleri

Kurs	Bölge - Region							Content of course
	Toplam - Total	Ankara	Antalya	Gaziantep	Istanbul	Izmir	Trabzon	
Toplam	100	100	100	100	100	100	100	Total
Yönetim kursları	4	3	6	6	4	5	5	Management courses
Bilgisayar ve Bilişim Teknolojisi kursları	5	4	4	6	6	4	9	ICT courses
Satış ve pazarlama kursları	8	7	6	10	9	4	15	Sales and marketing courses
Mali konularla ilgili (yönetim) kurslar	6	18	2	4	1	1	2	Financial (management) courses
Personel yönetim kursları	4	2	3	5	5	4	5	Personnel management courses
Raporlama ve İletişim kursları	4	3	8	7	3	7	2	Reporting and communication courses
Personel eğitim, öğretim ve yetiştirme kursları	24	10	24	26	31	27	21	Staff training /teaching/coaching courses
Belirli bir konuya ilişkin teknik ve mesleki kurslar	40	51	37	29	34	41	39	Technical courses related to a specific occupation
Yabancı dil kursları	1	0	10	1	2	3	0	Foreign language courses
Diğer kurslar	4	2	0	6	5	5	3	Other courses

Evde ya da Dışarıda Eğitim Kursları

Tüm eğitim kurslarının %61'i evde, %32'si dışarıda ve %8'i karışık nitelikli olarak organize edildiği tespit edilmiştir. Bu da işletmelerin evde kurslar düzenlemeyi tercih ettiğini gösterir. Bu tercih diğer ülkelerde de görülür; çünkü bu işveren için yararlılık, esneklik ve verimlilik gibi avantajlar getirir. Tablo 8.4'te bu dağılımın hemen hemen her çeşit kursta bulunduğu görülmektedir. Sadece satış ve pazarlama kurslarının karışık nitelikli kurslar gibi daha fazla sıklıkla düzenlendiği görülür (kısmen evde ve kısmen dışarıda).

Tablo. 8. 4: Kurs çeşidine göre evde ya da dışarıda olan eğitim kursları

Kurs	Toplam - Total	Course type			Content of course
		Firma içi - In-company courses	Firma dışı - External courses	Karma - Both external and in-company	
Toplam	100,0	100,0	100,0	100,0	Total
Yönetim kursları	10	10	14	12	Management courses
Bilgisayar ve Bilişim Teknolojisi kursları	10	10	11	11	ICT courses
Satış ve pazarlama kursları	15	15	14	24	Sales and marketing courses
Mali konularla ilgili (yönetim) kurslar	5	6	6	5	Financial (management) courses
Personel yönetim kursları	7	7	6	4	Personnel management courses
Raporlama ve İletişim kursları	5	5	4	5	Reporting and communication courses
Personel eğitim, öğretim ve yetiştirme kursları	15	17	10	10	Staff training /teaching/coaching courses
Belirli bir konuya ilişkin teknik ve mesleki kurslar	27	25	28	27	Technical courses related to a specific occupation
Yabancı dil kursları	3	2	7	1	Foreign language courses
Diğer kurslar	2	3	2	1	Other courses

Eğitim Tedarikçileri

Çeşitli eğitim tedarikçileri tarafından bir eğitim politikası tespit etmek için hangi tip eğitim için hangi tedarikçilerin işletme tarafından kullanıldığına bilinmesi gereklidir. Tablo 8.5, birinci soruya cevabı vermektedir. Firmaların eğitim amacıyla kendi eğitim merkezlerini ya da holding veya diğer bir firmanın eğitim merkezlerini kullanma eğilimleri %37 ile ilk sıradaki tercihleri olurken, özel eğitim kurumları tarafından yürütülenler %13'le danışman firmalar tarafından yürütülenler %9'la ve özel eğitimci ve özel öğretmenler tarafından düzenlenenler %6 ile bunu izlemektedir.

Bu çalışmada özellikle Milli Eğitim Bakanlığı'nın ve İŞKUR'un rolü ile çok ilgilenilmiştir. Milli Eğitim Bakanlığı'nın pazar payı çok düşüktür (Aşağıda tablo 8.5'te belirtilen ilk dört kategoriye bakınız, yaklaşık %2.5'tir. Kamu Eğitim Merkezleri için %1'den biraz daha fazladır.). İŞKUR'un pazar payı ise aslında çok düşüktür: %0.5'ten daha az. İŞKUR her şeyden önce işsiz kişilere desteğe yoğunlaştığından dolayı çalışan eğitiminin bu kurumun öncelikli görevi olmadığı belirtilmelidir.

Her bir kurs çeşidiyle ilgili bazı açık farklar gösterilmiştir. İşletmenin eğitim merkezi tarafından düzenlenen %14'lük dışarıda organize edilen eğitim kurslarının yürütülmesi gerçeği diğer işletmelerin olanaklarını kullanma olarak yorumlanabilir (ya da diğer holding firmaların). Daha küçük firmalar için eğitim sektöründeki büyük işletmelerin eğitim merkezleriyle işbirliği kurmaları doğal olarak beklenebilir.

Dışarıda düzenlenen kurslarda Milli Eğitim Bakanlığı'nın hissesi %5 civarındadır ve İŞKUR için bu sadece %0,3'tür. İşletmelerin açık olarak karışık nitelikli kursları tercih ettikleri ve sonrasında daha fazla, danışmanlık firmalarıyla, KOSGEB'le, üniversitelerle ve MEKSA ile çalıştıkları tespit edilmiştir.

Tüm bu sonuçlar ne Milli Eğitim Bakanlığı ne de İŞKUR otoritesi olan eğitim kurumlarının çalışan eğitimi konusunda önemli bir rol oynamadığını göstermektedir. Genellikle firmalar çalışanlarının eğitimine oldukça fazla dikkat ettiklerinden bunun ile ilgili nedenlerin araştırılması ve daha fazla eğitim olanaklarının daha fazla detayla tespit edilmesi ihtiyacı bulunmaktadır.

Tablo 8. 5: Eğitim tedarikçileri tarafından düzenlenen kurslar ve eğitim kurslarının yerleri

	Toplam - Total		Course type								Training provider
			Firma içi - In-company courses		Firma dışı - External courses		Karma - Both external and in-company		Unknown		
	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%	
Total	62 477	100	33 246	100	16 350	100	3 849	100	9 032	100	Total
Mesleki ve Teknik Öğretim Okulları (MEB)	312	0	73	0	121	1	22	1	96	1	Vocational and technical s
Mesleki ve Teknik Eğitim Merkezi (METEM)	456	1	81	0	122	1	24	1	229	3	Vocational and technical e
Mesleki Eğitim Merkezi (MEM)	220	0	25	0	161	1	25	1	9	0	Vocational educational ce
Halk eğitim merkezi (MEB)	512	1	59	0	367	2	61	2	24	0	Public training centre (unc
MEKSA eğitim merkezi	57	0	19	0	29	0	9	0	0	0	MEKSA training centre
Kamu yükseköğretim kurumu (üniversite)	487	1	146	0	177	1	49	1	116	1	Public higher education in
Özel yüksek eğitim kurumu	534	1	117	0	221	1	66	2	129	1	Private Higher education i
Kendi firma ya da holding tarafından işletilen eğitim merkezi	23 276	37	17 567	53	1 935	12	1 019	26	2 755	31	Training centre run by own
Uluslararası hibe yapılan proje	312	1	251	1	34	0	14	0	13	0	International donor project
İşçi ve işveren örgütleri	507	1	172	1	127	1	5	0	204	2	Labour and employer orga
Ticaret ve/veya sanayi odaları	472	1	36	0	354	2	47	1	34	0	Chamber of commerce or
Belediyeler	283	0	70	0	136	1	9	0	68	1	Municipality training centre
KOSGEB	1 367	2	318	1	799	5	195	5	55	1	KOSGEB
İŞKUR	182	0	99	0	65	0	0	0	18	0	ISKUR
Diğer toplum kuruluşları	773	1	215	1	489	3	31	1	38	0	Other public organizations
Özel eğitim kurumu	7 916	13	2 360	7	4 100	25	606	16	849	9	Private training institution
Danışmanlık firması	5 927	9	2 138	6	2 198	13	1 126	29	464	5	Consultancy company
Özel eğitmen	4 012	6	2 642	8	925	6	220	6	225	2	Private tutor
Diğer	9 398	15	4 570	14	3 218	20	298	8	1 312	15	Others
NA	5 474	9	2 287	7	771	5	24	1	2 392	26	Unknown

Bu araştırma, yaklaşık 1,2 milyon çalışanın %70'inin evde katılımlı kurslarla, %24'ünün dışarıda düzenlenen kurslarla ve %6'sının karışık nitelikli kursların oluşturduğu eğitim kurslarıyla çevrelendiğini tespit etmektedir. Çalışanların sayısı açısından düşünüldüğünde işletmeler, çalışan eğitimlerini kendi firmalarında ya da en azından diğer bir firmanın ya da holding ortağının iş yerinde düzenlemeyi daha çok tercih etmektedirler.

Tablo 8. 6: Eğitim kurslarının çeşit ve yerlerine göre çalışanların dağılımı

Kurs	Toplam - Total	Course type			Content of course
		Firma içi - In-company courses	Firma dışı - External courses	Karma - Both external and in-company	
Toplam	100,0	100,0	100,0	100,0	Total
Yönetim kursları	3,8	3,0	9,2	4,0	Management courses
Bilgisayar ve Bilişim Teknolojisi kursları	5,1	3,5	9,2	11,2	ICT courses
Satış ve pazarlama kursları	7,8	8,2	11,4	3,8	Sales and marketing courses
Mali konularla ilgili (yönetim) kurslar	6,6	8,3	3,7	0,6	Financial (management) courses
Personel yönetim kursları	3,9	2,8	9,2	1,6	Personnel management courses
Raporlama ve İletişim kursları	3,8	3,6	6,5	3,3	Reporting and communication courses
Personel eğitim, öğretim ve yetiştirme kursları	23,5	20,8	10,6	36,3	Staff training /teaching/coaching courses
Belirli bir konuya ilişkin teknik ve mesleki kurslar	39,8	44,0	33,7	32,9	Technical courses related to a specific subject
Yabancı dil kursları	1,4	0,9	3,9	2,5	Foreign language courses
Diğer kurslar	4,3	4,9	2,7	4,0	Other courses

Tablo 8.7 her çeşit kurs için eğitim tedarikçilerinin dağılımını göstermektedir. Kurs çeşitlerinde de açık farklar bulunmaktadır. Firmaların kendi eğitim merkezleri çok çeşitli eğitim kursları için kullanılır; fakat işletme, finansal yönetim ve iletişim kursları için daha az kullanılmaktadır.

Özel eğitim kurumları (ve bireysel özel öğretmenler) tarafından organize edilen kurslar çoğunlukla dil kurslarıdır. Danışmanlık firmaları çok çeşitli kurslar açmalarına karşın, işletme, satış ve pazarlama ve uzmanlaşmış teknik konularda daha güçlüdürler. Eğer MEKSA eğitim için kullanılıyorsa bu çoğunlukla bilgisayar ve bilişim teknolojileri kursları, uzmanlaşmış teknik konular ve eğitmenleri eğitime kursları içindir. Milli Eğitim Bakanlığı'nın meslekî eğitim merkezleri kuvvetli bir şekilde dil kurslarına odaklanmaktadır. Meslekî teknik eğitim kursları teknik konulara, işletme ve eğitici yetiştirme tipi kurslara eğilmektedir. Meslekî eğitim okulları belirli teknik konular, dil kursları ve eğitici kurslar için kullanılır. Kamu eğitim merkezleri yine aynı tip kurslar için kullanılmakla birlikte bilgisayar ve bilişim teknolojileri kursları için de kullanıldıkları tespit edilmiştir.

İŞKUR kursları, belirli teknik konular ve eğitici eğiten tipi kurslar için kullanılırken bunlardan başka herhangi bir amaç için hemen hemen hiç kullanılmamaktadır.

Tablo. 8. 7:Kurs tipi ve eğitim tedarikçisine göre eğitimde yer alan işletmeler

	Toplam - Total	Yönetim kursları - Management courses	Bilgisayar ve Bilişim Teknolojisi kursları - ICT courses	Satış ve pazarlama kursları - Sales and marketing courses	Mali konularla ilgili (yönetim) kurslar - Financial (management) courses	Personel yönetim kursları - Personnel management courses	Raporlama ve İletişim kursları - Reporting and communication courses	Personel eğitim, öğretim ve yetiştirme kursları - Staff training /teaching /coaching courses	Belirli bir konuya ilişkin teknik ve meslekî kurslar - Technical courses related to a specific subject	Yabancı dil kursları - Foreign language courses	Diğer kurslar - Other courses	Training provider
Total	100	10	10	15	5	7	5	15	27	3	2	Total
Mesleki ve Teknik Öğretim Okulları (MEB)	100	7	3	3	1	3	2	30	47	3	1	Vocational and technical school (MoNE)
Mesleki ve Teknik Eğitim Merkezi (METEM)	100	6	6	14	5	2	0	24	35	8	2	Vocational and technical educational centre (MoNE)
Mesleki Eğitim Merkezi (MEM)	100	17	1	8	2	6	0	14	50	0	1	Vocational educational centre (MoNE)
Halk eğitim merkezi (MEB)	100	0	37	0	0	0	11	5	42	3	1	Public training centre (under MoNE)
MEKSA eğitim merkezi	100	47	29	3	0	0	0	3	18	0	0	MEKSA training centre
Kamu yükseköğretim kurumu (üniversite)	100	23	4	7	4	6	8	18	26	2	1	Public higher education institution (university)
Özel yüksek eğitim kurumu	100	22	13	14	10	10	4	9	14	5	0	Private Higher education institution
Kendi firma ya da holding tarafından işletilen eğitim merkezi	100	9	11	17	7	7	6	16	25	0	1	Training centre run by own company or holding
Uluslararası hibe yapılan proje	100	0	25	23	2	1	3	2	36	0	6	International donor project
İşçi ve işveren örgütleri	100	3	0	22	3	14	16	8	22	2	8	Labour and employer organizations
Ticaret ve/veya sanayi odaları	100	10	4	9	6	4	3	15	45	1	4	Chamber of commerce or industry
Belediyeler	100	2	1	0	21	11	4	16	38	1	6	Municipality training centre
KOSGEB	100	16	7	20	4	5	2	10	32	1	4	KOSGEB
İŞKUR	100	5	0	3	1	5	4	19	55	0	7	ISKUR
Diğer toplum kuruluşları	100	0	6	22	7	7	1	13	42	2	1	Other public organizations
Özel eğitim kurumu	100	11	15	10	4	7	4	11	22	15	2	Private training institution
Danışmanlık firması	100	15	10	19	6	7	4	11	24	1	3	Consultancy company
Özel eğitmen	100	11	11	11	5	6	5	14	27	8	2	Private tutor
Diğer	100	9	6	12	3	4	5	17	36	1	6	Others
NA	100	11	11	17	5	9	5	19	18	1	2	Unknown

Birden fazla kursa katılanların birden fazla sayılmaları da hesaba katılarak eğitimde yer alan çalışanların toplam sayısı yaklaşık 1,8 milyondur. Tablo 8.8, kurs çeşidine ve eğitim tedarikçisine göre eğitime katılan çalışan sayısını sunmaktadır. Bu da genel sonuçların aynı olmasına karşın; çalışan sayısının söylenenden daha somut bir tablonun çıkarılmasına imkân sağlamaktadır. Bakanlığın eğitim kurumları, eğitici eğitime/yetiştirme kursları, dil kursları ve belirli teknik konular alanlarındaki kurslarda biraz daha kuvvetlidir.

Firmaların eğitim merkezleri aynı zamanda teknik konular üzerine de yoğunlaşmaktadır; fakat bunun yanı sıra raporlama ve iletişim kursları, satış ve pazarlama kurslarına odaklanmaktadırlar. İŞKUR, şaşırtıcı bir şekilde raporlama ve iletişim kurslarına oldukça fazla kursiyer çekebilmektedir.

Tablo 8.8: Kurs çeşidi ve eğitim tedarikçisine göre eğitime katılan çalışanlar

	Toplam - Total	Yönetim kursları - Management courses	Bilgisayar ve Bilişim Teknolojisi kursları - ICT courses	Satış ve pazarlama kursları - Sales and marketing courses	Mali konularla ilgili (yönetim) kurslar - Financial (management) courses	Personel yönetim kursları - Personnel management courses	Raporlama ve iletişim kursları - Reporting and communication courses	Personel eğitim, öğretim ve yetiştirme kursları - Staff training /teaching /coaching courses	Belirli bir konuya ilişkin teknik ve meslekî kurslar - Technical courses related to a specific subject	Yabancı dil kursları - Foreign language courses	Diğer kurslar - Other courses	Training provider
Total	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	Total
Mesleki ve Teknik Öğretim Okulları (MEB)	1	0	0	0	0	1	0	2	1	0	0	Vocational and technical school (MonE)
Mesleki ve Teknik Eğitim Merkezi (METEM)	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	Vocational and technical educational centre (MoNE)
Mesleki Eğitim Merkezi (MEM)	0	0	0	0	0	1	0	0	0	0	0	Vocational educational centre (MonE)
Halk eğitim merkezi (MEB)	0	0	2	0	0	0	1	0	0	0	0	Public training centre (under MoNE)
MEKSA eğitim merkezi	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	MEKSA training centre
Kamu yükseköğretim kurumu (üniversite)	1	3	0	0	0	0	0	2	0	0	0	Public higher education institution (university)
Özel yüksek eğitim kurumu	0	1	0	1	0	0	0	0	0	0	0	Private Higher education institution
Kendi firma ya da holding tarafından işletilen eğitim merkezi	37	14	24	29	5	19	40	32	52	35	48	Training centre run by own company or holding
Uluslararası hibe yapılan proje	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	International donor project
İşçi ve işveren örgütleri	0	0	0	0	0	1	1	0	0	0	1	Labour and employer organizations
Ticaret ve/veya sanayi odaları	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	10	Chamber of commerce or industry
Belediyeler	1	0	0	0	0	0	0	0	1	3	1	Municipality training centre
KOSGEB	1	3	1	0	0	1	0	0	0	0	6	KOSGEB
İŞKUR	0	0	0	0	0	0	2	0	0	0	1	ISKUR
Diğer toplum kuruluşları	0	0	0	0	0	1	0	0	1	0	0	Other public organizations
Özel eğitim kurumu	11	21	21	8	2	23	14	16	4	4	7	Private training institution
Danışmanlık firması	6	17	4	6	3	17	13	3	7	5	4	Consultancy company
Özel eğitmen	15	23	5	11	85	8	8	16	8	12	3	Private tutor
Diğer	13	7	27	6	2	5	7	8	20	39	14	Others
NA	12	10	14	36	2	21	14	18	5	1	5	Unknown

8. 3. Diğer Kurslar

İşletmelerin ek olarak son on iki ay boyunca uygulanmış üç teknik eğitim kurslarını da tayin etme fırsatları da doğmuştur ve geniş oranda cevaplar alınmıştır. Tablo 8.9’da belirtilen birçok kategoride bunlar sınıflandırılmıştır. Bu tablo, diğer teknik kursları içine alan sektör başına (ve çalışanların payları başına) firmaların hisselerini sunmaktadır.

Şu sonuçlara varılabilir: Tüm çalışanların %16’sını kapsayan tüm firmaların yaklaşık %21’i kendi personelleri için teknik ve meslekî eğitim kursları düzenlemiştir(bazı işletmeler birden fazla çeşit kurs düzenledikleri için farklı teknik kurslardaki figürlerin toplamı genel toplama gönderme yapar bu da birden fazla kez sayıldıklarını ifade eder). Tahmini olarak kursların yaklaşık yarısı kati olarak teknik ya da meslekî kurslardır. Organizasyon yeteneği gibi diğer kurslar yukarıda bahsedilen anahtar yetkinliklerin çoğunu içine alır. Bu da işletmelerin bu tip temel yetkinliklere (özellikle iletişim ve organizasyon yetenekleri) verdiği değerlerin bir kez daha altını çizmektedir. Görüldüğü üzere çoğu kurs hijyene, iş güvenliğine ve iş sağlığına odaklanmıştır. Bunların sıklığı yasal

zorunluluklardan ya da işverenler ve ticaret birlikleri arasındaki sektörel anlaşmalardan etkilenebilmektedir.

Tablo 8.9: Kurs çeşidine göre teknik kurslara katılan firmalar ve çalışanlar

Teknik ve mesleki kurslar	Çalışan - Employees involved in technical or professional training		İşyeri - Companies involved in technical or professional training		Technical and professional courses
	Toplam - Total	in % of total employees	Toplam - Total	in % of total companies	
Toplam	747 373	16,1	12 746	16,7	Total
Temizlik	21 292	0,5	303	0,4	Hygiene
İletişim	10 459	0,2	755	1,0	Communication skills
İnşaat	333	0,0	24	0,0	Construction
Yagın	12 184	0,3	308	0,4	Fire protection
Yabancı dil	295	0,0	52	0,1	Foreign languages
İş güvenliği ve sağlık	292 700	6,3	1 287	1,7	Job safety and health
Organizasyon	63 495	1,4	1 650	2,2	Organisation skills
Teknik ve mesleki beceri	156 921	3,4	6 016	7,9	Technical and professional skills
El aletleri kullanımı	93 977	2,0	1 143	1,5	Tools and equipment
Toplam kalite yönetimi	95 717	2,1	1 208	1,6	Total quality management

Teknik eğitim kurslarını organize etmeyi hangi sektörler daha gerekli bulmaktadır? Bu sorunun cevabı Tablo 8.10'da gösterilmiştir. Hem firma sayısı açısından hem de çalışan etkinlik alanı bakımından sektörler arasında büyük farklar bulunmaktadır. Özellikle ulaşım araçları imalatında, kamu kuruluşlarında ve taşıma ve telekomünikasyonda birçok firma ve çalışan teknik eğitim kurslarına katılmaktadır. Fakat endüstri ve hizmet sektörleri teknik eğitimde daha az aktif olduğu anlaşılmaktadır. Çeşitli sektörler tarafından kurs çeşitleriyle ilgili daha detaylı figürler Ek 27'de bulunmaktadır.

Tablo 8.10 : Sektöre göre teknik kurslara katılan firmalar ve çalışanlar

Sektör	Çalışan - Employees involved in technical or professional training		İşyeri - Companies involved in technical or professional training		Sector
	Toplam - Total	in % of total employees	Toplam - Total	in % of total companies	
Toplam	747 373	16,1	12 746	16,7	Total
Madencilik ve taşocakçılığı	3 197	6,0	87	17,2	Mining & quarrying
Gıda ürünleri imalatı	12 493	9,8	401	16,9	Manufacture of food products
Tekstil ve deri sanayi	31 413	4,3	769	7,6	Textile & leather industry
Ağaç ürünler imalatı	9 286	7,5	343	11,2	Manufacture of wood products
Kimya ve yağ sanayi	12 561	8,8	518	21,4	Chemical & oil industry
Metal sanayi	23 474	12,8	1 040	26,0	(Non) Metal industry
Makine imalatı	14 831	7,6	711	23,2	Manufacture of machinery
Ulaşım araçları imalatı	167 344	99,0	502	41,6	Manufacture of transport equipment
Kamu hizmeti	6 391	12,5	117	30,5	Public utilities
İnşaat	31 067	10,2	725	12,4	Construction
Toptan ve perakende ticaret	90 544	11,9	3 052	16,0	Wholesale & retail trade
Otel ve lokanta	24 863	10,4	739	13,9	Hotels & restaurants
Ulaştırma ve haberleşme	199 911	89,4	966	22,9	Transport & telecommunication
Mali hizmetler	59 155	10,2	1 082	24,7	Financial services
Gayrimenkul ve iş faaliyetleri	24 269	10,1	698	19,7	Real estate & business
Sağlık toplum hizmetleri	36 574	7,3	997	15,2	Health & public service

8.4. Dil Kursları

2004 yılında işletmelerden çalışanları için düzenledikleri dil kurslarının belirtilmesi istenmiştir. Dil kurslarının etkinlik alanı (işletme ve çalışan sayısına açısından) Tablo 8.11’den elde edilebilir. Firmaların sadece %2,2’si çalışanları için dil eğitim kursları düzenlemekte ya da çalışanların bu tür kurslara katılmaları için izin vermektedir. Kapsam çalışanların %0,6’sını oluşturmaktadır. Her işletme başına dil eğitimine katılan çalışan yüzdesi ortalama %16’dır. Fakat bu rakamlar işletmelerin yaklaşık %19’unun dil yetkinliği sorunlarıyla karşı karşıya olduklarını belirttikleri göz önüne alındığında çok düşüktür.

Yine bazı sektörler dil eğitimine diğerlerine göre daha fazla katılım göstermektedirler. Çalışan etkinlik alanı açısından düşünüldüğünde hisseler ulaşım araçları imalatında %9, elektrikli makine imalatında %5, otel ve lokantalarda %5 ve mali hizmetlerde %3 daha yüksektir. Madencilik, inşaat, sağlık toplum hizmetleri, ulaştırma ve haberleşme ve ağaç ürünleri imalatında etkinlik alanı çok düşüktür.

Tablo 8.11: Sektörlere göre dil kursuna katılan firmalar ve çalışanlar

Sector	Çalışan - Employees involved in language training		İşyeri - Companies involved in language training		Sektör
	Toplam - Total	in % of total employees	Toplam - Total	in % of total companies	
Toplam	29 657	0,6	1 888	2,5	Total
Madencilik ve taşocakçılığı	0	0,0	0	0,0	Mining & quarrying
Gıda ürünleri imalatı	609	0,5	40	1,7	Manufacture of food products
Tekstil ve deri sanayi	1 051	0,1	235	2,3	Textile & leather industry
Ağaç ürünler imalatı	242	0,2	36	1,2	Manufacture of wood products
Kimya ve yağ sanayi	553	0,4	43	1,8	Chemical & oil industry
Metal sanayi	638	0,3	141	3,5	(Non) Metal industry
Makine imalatı	2 624	1,3	158	5,2	Manufacture of machinery
Ulaşım araçları imalatı	6 130	3,6	151	12,5	Manufacture of transport equipment
Kamu hizmeti	13	0,0	6	1,6	Public utilities
İnşaat	65	0,0	29	0,5	Construction
Toptan ve perakende ticaret	6 305	0,8	415	2,2	Wholesale & retail trade
Otel ve lokanta	7 871	3,3	294	5,5	Hotels & restaurants
Ulaştırma ve haberleşme	1 025	0,5	75	1,8	Transport & telecommunication
Mali hizmetle	854	0,1	149	3,4	Financial services
Gayrimenkul ve iş faaliyetleri	889	0,4	78	2,2	Real estate & business
Sağlık toplum hizmetleri	788	0,2	39	0,6	Health & public service

Dil eğitimine katılan firmaların %70’i eğitilen çalışanların yaklaşık yarısının etkinlik gösterdiği İngilizce diline odaklanmaktadır. Toplam istihdamın oranları göz önüne alındığında dil eğitimindeki etkinlik alanı çok düşük olmasına karşın İngilizce için en yüksektir. Firmaların %1.5’inde çalışanların %0.3’ü İngilizce dil kurslarına devam etmektedir. Fakat maalesef ilgili firmaların yaklaşık %17’si personellerini hangi dil üzerine eğittiklerini belirtmemişlerdir. İngilizce dışındaki diğer tüm diller hemen hemen hiç belirtilmemiştir. Almanca ve Fransızca İngilizce’den sonra 2. Sırayı almaktadır. Dil eğitimindeki bu öncelik sırası belli ölçüde mevcut personelin karşılaştığı dil problemindeki öncelik sırasına tekabül eder. Daha detaylı rakamlar Ek 28’de görülebilir.

Tablo 8. 12 :Dile göre dil eğitimine katılan firmalar ve çalışanlar

	Toplam - Total	in % of total employees	in % of total employees involved in language courses	Toplam - Total	in % of total companies	in % of total companies involved in language courses	
Toplam	29 657	0,6	100	1 888	2,5	100	Total
Almanca	3 456	0,1	12	114	0,1	6	German
Fransızca	2 768	0,1	9	49	0,1	3	French
İngilizce	14 779	0,3	50				

9. MESLEKİ VE TEKNİK LİSE MEZUNLARI

9.1 .Giriş

Firmalara son 12 ay boyunca meslekî eğitim ve öğretim mezunlarına ne kadar istihdam sağladıkları sorulmuştur ve hemen hemen bütün firmalar bu soruyu yanıtlamıştır. Firmaların %74'ü son 12 ayda hiç meslekî eğitim ve öğretim mezununu işe almadıklarını kaydetmişlerdir.

Bu mezunlara istihdam sağlayan firmaların oranları Antalya bölgesinde %39 ile en yüksek ve İstanbul bölgesinde %29 ile en düşüktür (Tablo 9.1'e bakınız). Toplamda, yaklaşık 20 bin firma yaklaşık 165 bin meslekî eğitim ve öğretim mezunlarına istihdam sağlamıştır. Bu da görüşmelerin yapıldığı tarih itibarıyla toplam istihdamın %3,6'sına karşılık gelmektedir. Bu da aynı zamanda son 12 ayda işe alınan personelin yaklaşık %15'inin meslekî eğitim ve öğretim mezunu olduğunu da göstermektedir ve bu da istihdamda oldukça yüksek bir orana işaret eder. İstihdama oranlandığında nispeten daha yüksek oranlar Antalya bölgesinde %4,8, ve İzmir bölgesinde %4,2 görülmektedir. En düşük oran ise Trabzon bölgesinde görülür %2,0.

Tablo 9.1 :Bölgeye göre meslekî eğitim öğretim mezunlarına istihdam sağlayan firmalar

Bölge - Region	İşe alınma durumu - Companies that hired VET graduates			İşe yeni alınan mezun sayısı - Number of recruited VET graduates		
	Toplam - Total	in % of total companies that hired VET graduates	in % of total companies in the region	Toplam - Total	in % of total hired VET graduates	in % of total employees in the region
Toplam - Total	19 457	100	26	158 422	100	3
Ankara	3 462	18	25	20 338	13	2
Antalya	878	5	29	7 592	5	5
Gaziantep	1 218	6	21	8 299	5	3
İstanbul	11 032	57	27	96 955	61	4
İzmir	2 453	13	24	23 571	15	4
Trabzon	415	2	18	1 668	1	2

Tablo 9.2, çeşitli sektörler için genel bir bakış sunmaktadır. Meslekî eğitim ve öğretim mezunlarının dahil edilmesi bu mezunlara istihdam sağlayan firmaların toplam istihdama yüzde oranlarıyla ölçülebilmektedir. Bu tablo, aynı zamanda aşağıdaki sektörlerin 2004 yılında bu mezunlar için daha fazla dahil etme kapasitesi olduğunu göstermektedir.

- Ulaşım araçları imalatı: Toplam işletmelerinin %55'i, toplam çalışanların %8'idir.
- Makine İmalatı: Toplam işletmelerinin %50'si, toplam çalışanların %8'idir.
- Metal sanayi: Toplam işletmelerinin %36'sı, toplam çalışanların %5'idir.

En düşük yüzdeler ise şu sektörlerde görülmektedir:

- Madencilik ve Taş ocakçılığı: Toplam işletmelerin %13'ü, toplam çalışanların %1'dir.
- İnşaat: toplam işletmelerin %16'sı, toplam çalışanların %4'üdür.
- Mali hizmetler: Toplam işletmelerin %10'u, toplam çalışanların %4'üdür.

Bu tablo, Meslekî eğitim ve öğretim mezunlarının tekstil sanayi, makine imalatı, mali hizmetler, ticaret ve ulaşım araçları imalatı sektörlerinde iş bulma şanslarının kesinlikle çok yüksek olduğunu sunmaktadır. Ek 29, bu konu ile ilgili rakamlar hakkında daha detaylı bilgi vermektedir.

Tablo 9.2: Sektöre göre meslekî eğitim ve öğretim mezunlarına istihdam sağlayan firmalar

Sektör	İşe alınma durumu - Companies that hired VET graduates			İşe yeni alınan mezun sayısı - Number of recruited VET graduates			Sector
	Toplam - Total	in % of total companies that hired VET graduates	in % of total companies in the region	Toplam - Total	in % of total hired VET-graduates	in % of total employees in the region	
Toplam	19 457	100	26	158 422	100	3	Total
Madencilik ve taşocakçılığı	67	0	13	411	0	1	Mining & quarrying
Gıda ürünleri imalatı	474	2	20	4 093	3	3	Manufacture of food products
Tekstil ve deri sanayi	2 431	12	24	19 369	12	3	Textile & leather industry
Ağaç ürünleri imalatı	757	4	25	4 161	3	3	Manufacture of wood products
Kimya ve yağ sanayi	592	3	24	8 069	5	6	Chemical & oil industry
Metal sanayi	1 456	7	36	9 335	6	5	(Non) Metal industry
Makine imalatı	1 519	8	50	16 003	10	8	Manufacture of machinery
Ulaşım araçları imalatı	660	3	55	14 179	9	8	Manufacture of transport equipment
Kamu hizmeti	153	1	40	1 903	1	4	Public utilities
İnşaat	935	5	16	7 196	5	2	Construction
Toplantı ve perakende ticaret	4 752	24	25	18 936	12	2	Wholesale & retail trade
Otel ve lokanta	1 442	7	27	7 858	5	3	Hotels & restaurants
Ulaştırma ve haberleşme	898	5	21	4 038	3	2	Transport & telecommunication
Mali hizmetler	435	2	10	23 211	15	4	Financial services
Gayrimenkul ve iş faaliyetleri	1 052	5	30	9 201	6	4	Real estate & business
Sağlık topluluk hizmetleri	1 836	9	28	10 460	7	2	Health & public service

9.2 Meslekî Eğitim ve Öğretim Mezunlarının Firmalar Tarafından Değerlendirilmesi

İşletmelerinden meslekî eğitim ve öğretim mezunlarının yetkinliklerini oranları ‘düşük’, ‘normal’ ve ‘yüksek’ olan bir değerlendirme sistemi ile değerlendirmeleri istenmiştir. Tüm işletmelerin %23’ü bu isteğe yanıt vermiş, bölgesel düzeyde hemen hemen aynı oranlar bulunmuştur.

Tablo 9.3, yetkinlik çeşidine göre bir genel bakış sağlamaktadır. Hemen hemen hiç bir işletmeler (Sadece yüzde birden biraz fazla) meslekî eğitim ve öğretim merkezi mezunlarının teknik ve meslekî yetkinlikleri hakkında ilaveten belirli bir yorumda bulunmamıştır. Eğer kendimizi öncelikle temel becerilerle sınırlandırırsak aşağıdaki tablo bize bazı ilginç farklar sunmaktadır.

Tablo 9.3: Beceri çeşidine göre meslekî eğitim ve öğretim mezunlarının değerlendirilmesi

Kalitesi	Opinion of employers			Quality
	Düşük - Low	Normal - Normal	Yüksek - High	
Uygulama beceriler	26	51	23	Practical skills
Sosyal ve iletişim becerileri	21	57	22	Social and communication skills
Yönetim becerileri	43	49	9	Administrative skills
Yabancı dil becerileri	81	17	2	Foreign language skills
Müşteriye odaklanma	35	52	14	Client-orientedness
Öğrenmeye hevesli olma	11	48	40	Willingness to learn
Bilgisayar becerileri	30	52	18	Computer skills
Çalışma ortamına uyum sağlama becerisi	8	61	31	Ability to adapt to a work environment
Yoğun çalışma isteği	28	50	22	Willingness to work hard
Eğitim becerileri	56	26	17	Educational competencies
Hukuk bilgisi	100	0	0	Law information
Öğrenme becerisi	0	0	100	Learning skills
Operasyon becerisi	43	28	29	Operational skills
Organizasyon becerisi	0	0	0	Organisational skills
Öğretme becerisi	0	0	100	Teaching skills
Teknik resim becerisi	43	32	25	Technical drawing skills
Malzeme kulanma becersisi	9	91	0	Tools and equipment skills
Mesleki beceri	31	64	5	Vocational competencies

İşletmeler genellikle meslekî eğitim ve öğretim mezunlarının birçok temel becerileri ile ilgili pozitiften çok negatif bir tutum sergilemektedir. Bunlar şöyledir (Diğer becerilere göre nispeten daha düşük olan beceriler notlandırmada öncelikli olarak yer almıştır):

- Yabancı Dil Becerileri (%81)
- Yönetim Becerileri (%43)
- Müşteriye Odaklanma (%35)
- Teknik ve Profesyonellik Becerileri (%31)
- Bilgisayar Becerileri (%30)
- Yoğun Çalışma İsteği (%28)

Aşağıdaki beceriler hakkında firmaların biraz daha fazla pozitif görüşleri bulunmaktadır ('yüksek' olarak puanlanan oranlar):

- Öğrenmeye Hevesli Olma (%40)
- Çalışma Ortamına Uyum Sağlama (%23)
- Sosyal ve İletişim Becerileri (%21)

Sektörel dağılımdan etkilenen bölgesel farklar Tablo 9.4'te gösterilmiştir. Antalya'da işletmeler Meslekî Eğitim ve Öğretim mezunları hakkında daha fazla pozitifken, Trabzon'da negatiftir. Belirli beceriler için farklar büyüktür.

Her bir beceri çeşidi hazırlanan bu tablodan önemli dersler çıkarılabilir. Belirli beceriler hakkında önemli ölçüde daha fazla negatif tutum sergileyen sektörler şu şekildedir (Ek 30'daki tabloya dayanarak):

Pratik beceriler:

Gıda imalatı, ağaç ürünleri imalatı, metal sanayi, ulaşım araçlarının imalatı, mali hizmetler

Sosyal ve iletişim becerileri:

Ağaç ürünleri imalatı, mali hizmetler

İdari beceriler:

Çoğu sanayi alanları, mali hizmetler

Yabancı dil becerileri:

Çoğu sanayi alanları, mali hizmetler, gayrimenkul ve iş faaliyetleri

Müşteri merkezilik:

Bütün endüstriyel sektörler, mali hizmetler, gayrimenkul ve iş faaliyetleri

Öğrenmeye isteklilik:

Madencilik ve taşocakçılığı, metal sanayi, kamu hizmetleri

Bilgisayar becerileri:

Gıda ürünleri imalatı, ağaç ürünleri imalatı, metal sanayi, makine imalatı, ulaşım araçları imalatı, kamu hizmetleri, mali hizmetler, sağlık toplum hizmetleri

Çalışma ortamına adapte olma kabiliyeti:

Ağaç ürünleri imalatı, metal sanayi

Çok çalışmaya isteklilik:

Ağaç ürünleri imalatı

Spesifik teknik bilgi ve iş bilgisi:

Kimya ve yağ sanayi, metal sanayi, toptan ve perakende ticaret, mali hizmetler.

Bu sonuçlardan, çoğu sanayi sektöründe ve mali hizmetlerdeki işverenlerin hemen hemen tüm temel (ve teknik) yetkinliklerden ortalamanın üstünde bir memnuniyetsizlik yaşadıkları çıkarılabilir. Belirli mesleklerle ilgili herhangi bir soru sorulmamış olmasına rağmen bu eleştirilerin en çok sektörün karakteristik mesleklerine uygulandığı farz edilebilir. Özellikle teknik okullar ve mali sektöre hazırlayan okullar öğrencilerin temel yeteneklerini nasıl yükseltebileceklerini düşünmek zorundadır.

Tablo 9.4: Beceri çeşidi ve bölgeye göre meslekî eğitim ve öğretim mezunlarının değerlendirilmesi

Kalitesi	Opinion of employers	Toplam - Total	Bölge - Region						Quality
			Ankara	Antalya	Gaziantep	Istanbul	Izmir	Trabzon	
Uygulama beceriler	Toplam - Total	100	100	100	100	100	100	100	Practical skills
	Düşük - Low	26	25	24	23	28	19	34	
	Normal - Normal	51	57	23	54	49	54	45	
	Yüksek - High	23	18	54	24	23	27	22	
Sosyal ve iletişim becerileri	Toplam - Total	100	100	87	100	100	100	100	Social and communication skills
	Düşük - Low	21	22	16	18	24	12	18	
	Normal - Normal	57	52	18	53	58	62	70	
	Yüksek - High	22	26	53	29	18	25	12	
Yönetim becerileri	Toplam - Total	100	100	128	100	100	100	100	Administrative skills
	Düşük - Low	43	39	38	46	44	42	49	
	Normal - Normal	49	53	46	44	48	49	42	
	Yüksek - High	9	8	44	10	8	9	9	
Yabancı dil becerileri	Toplam - Total	100	100	175	100	100	100	100	Foreign language skills
	Düşük - Low	81	87	77	80	80	79	77	
	Normal - Normal	17	12	80	18	17	21	21	
	Yüksek - High	2	1	18	2	3	0	2	
Müşteriye odaklanma	Toplam - Total	100	100	112	100	100	100	100	Client-orientedness
	Düşük - Low	35	34	23	45	34	37	34	
	Normal - Normal	52	45	45	44	55	49	53	
	Yüksek - High	14	21	44	11	11	14	13	
Öğrenmeye hevesli olma	Toplam - Total	100	100	65	100	100	100	100	Willingness to learn
	Düşük - Low	11	14	7	15	11	8	13	
	Normal - Normal	48	45	15	43	49	55	57	
	Yüksek - High	40	40	43	42	39	37	30	
Bilgisayar becerileri	Toplam - Total	100	100	100	100	100	100	100	Computer skills
	Düşük - Low	30	34	31	37	27	34	36	
	Normal - Normal	52	47	50	45	54	51	57	
	Yüksek - High	18	19	18	17	19	15	7	
Çalışma ortamına uyum sağlama becerisi	Toplam - Total	100	100	100	100	100	100	100	Ability to adapt to a work environment
	Düşük - Low	8	11	7	9	8	5	13	
	Normal - Normal	61	58	51	56	63	56	65	
	Yüksek - High	31	31	42	35	29	39	22	
Yoğun çalışma isteği	Toplam - Total	100	100	100	100	100	100	100	Willingness to work hard
	Düşük - Low	28	28	25	24	28	31	25	
	Normal - Normal	50	51	46	46	51	46	63	
	Yüksek - High	22	21	29	30	21	24	12	
Meslekî beceri	Toplam - Total	0	0	0	0	0	0	0	Other vocational competencies
	Düşük - Low								
	Normal - Normal								
	Yüksek - High								

9.3 .Diğer Teknik ve Profesyonel Beceriler

Tüm işletmelerin %3'ü meslekî eğitim ve öğretim mezunlarının teknik ve meslekî becerileri üzerine kendiliğinden yorumlarda bulunmuşlardır. Fakat bu cevapların bir kısmı daha önce söylenmiş olan temel beceriler ile ilgilidir. Bu açık cevaplar Tablo 9.5'te değinilen kategoriler kullanarak sınıflandırılmıştır. Bu tablo aynı zamanda bölgesel yönünü de açığa çıkarmaktadır.

Tablo 9.5: Beceri çeşidi ve bölgeye göre meslekî eğitim ve öğretim mezunlarının beceri problemleri

Kalitesi	Opinion of employers	Toplam - Total	Bölge - Region						Other skills and qualities mentioned by employers
			Ankara	Antalya	Gaziantep	İstanbul	İzmir	Trabzon	
Eğitim becerileri	Toplam - Total	100	100	100	100	100	100	100	Theoretical knowledge
	Düşük - Low	56	39	80	24	61	50	76	
	Normal - Normal	26	38		59	28	13	22	
	Yüksek - High	17	24	20	18	10	37	2	
Hukuk bilgisi	Toplam - Total	100				100			Legal information
	Düşük - Low	100				100			
	Normal - Normal								
	Yüksek - High								
Öğrenme becerisi	Toplam - Total	100			100	100			Learning skills
	Düşük - Low								
	Normal - Normal								
	Yüksek - High	100			100	100			
Operasyon becerisi	Toplam - Total	100	100	100	100	100	100	100	Operational skills
	Düşük - Low	43	63	67	80	32	100		
	Normal - Normal	28	7	24	14	36		68	
	Yüksek - High	29	30	8	6	32		32	
Öğretme becerisi	Toplam - Total	100				100			Training and coaching skills
	Düşük - Low								
	Normal - Normal								
	Yüksek - High	100					100		
Teknik resim becerisi	Toplam - Total	100			100	100	100	100	Technical drawing skills
	Düşük - Low	43			100	46	34		
	Normal - Normal	32				27	66		
	Yüksek - High	25				27		100	
Malzeme kulanma becerisi	Toplam - Total	100	100	100		100			Tools and equipment skills
	Düşük - Low	9	100			7			
	Normal - Normal	91		100		93			
	Yüksek - High								
Mesleki beceri	Toplam - Total	100	100	100	100	100	100	100	Other vocational competencies
	Düşük - Low	31		100	19	70		100	
	Normal - Normal	64			81	30	100		
	Yüksek - High	5	100						

Bu tabloda açıkça görüldüğü üzere firmaların da fikirleri dahilinde meslekî eğitim ve öğretim mezunları işlerinin gereklerini yerine getirebilmeleri (açıklanan: %36) için gerekli spesifik teorik bilgiler ve işlemsel becerilerden (açıklanan: %42) yoksundur. Teknik çizim becerileri ve bilgisayar becerileri gibi söz konusu alan ile ilgili diğer kategoriler ve spesifik araçları kullanabilmek için gerekli becerilere çok daha az değinilmektedir. Bölgesel farklılıklar çok büyüktür. Özellikle Trabzon'da teorik bilgiler açısından ve Ankara bölgesinde de işlemsel becerilerde yetersizlik olduğu görülmektedir.

10 . MESLEKİ EĞİTİM VE ÖĞRETİM KURUMLARINDA ÇIRAKLIK VE STAJYERLİK

10.1.Giriş

İşletmelere stajyerler ya da çıraklardan (Meslekî eğitim ve öğretim okullarının stajlarında) ne derecede faydalandıkları ve eğitilen bu kişilerin aktiviteler için önemlerinin değerlendirilmesi sorulmuştur. Fakat meslekî eğitim ve öğretim mezunları için tanımlanan temel becerilerin değerlendirilmesi bir önceki bölümde yapılamamıştır.

Uluslar arası literatürden bilindiği üzere işletmeler, çırakları ve stajyerleri aktivitelerine dahil etme konusunda belirsiz görüşler beyan etmektedir. Bir taraftan belli bir ölçüye kadar katıldıkları çalışma koşulları altındaki üretimleri ve hizmetleri için değerli bir faktör olarak düşünürler. Diğer bir taraftan da düşük üretkenlikleri ve onları yönlendirme, eğitme ve yetiştirme ihtiyaçları göz önüne alındığında onları zarar faktörü olarak ve organizasyon problemlerinin sebebi olarak görmeye başlarlar. Tüm bunlar da eğitim metotlarının organizasyonu ya da okul eğitimlerinin niteliğinden, yaşlarından kaynaklanmaktadır. Bu nedenle, meslekî eğitim ve öğretim stajyerleri ve çırakları arasında bazı farklar bulunacaktır. Çıraklar firmalarıyla daha yakın, yoğun ve daha sürekli ilişkiler kurmaktadır. Fakat çıraklar ve stajyerler arasında firmalara her iki tip kursiyerler için ayrı ayrı fikirlerini sorup kesin ayrımlar yapılamamıştır.

Tüm işletmelerin sadece % 8'i çırakların son 12 ayda işletmelerinde çalışmakta olduklarını beyan etmiştir. İşletmelerin büyüklüklerine göre farklar bulunmaktadır: küçük firmalar (10-25 çalışanlı), çırakları (%6,5) yerleştirmede orta boy ve büyük işletmelere göre (%10'dan biraz fazla) daha az eğilim göstermektedir.

Bölgesel farklar Tablo 10.1' de gösterilmiştir. İzmir ve Trabzon'daki işletmeler tıpkı Antalya bölgesindeki büyük işletmeler gibi daha fazla çırak kullanmaktadır. Ama Gaziantep bölgesindeki işletmeler çıraklara iş verme hususunda en az eğilimi gösteren bölgedir.

Tablo 10.1: Bölgelere göre çıraklara iş veren firmalar

Bölge - Region	Çırak çalışan işyeri sayısı - companies where apprentices worked				Çırak çalıştırılan işyeri yüzdesi - Companies where apprentices worked as share of total companies (%)			
	Toplam - Total	25 den az işçi çalışan Less than 25 employees	25 - 49 arası işçi çalışan 25 to 49 employees	49 dan fazla işçi çalışan more than 49 employees	Toplam - Total	25 den az işçi çalışan Less than 25 employees	25 - 49 arası işçi çalışan 25 to 49 employees	49 dan fazla işçi çalışan more than 49 employees
Toplam - Total	6 129	3 032	1 899	1 199	8	7	11	10
Ankara	1 240	716	367	157	9	8	12	8
Antalya	155	66	25	63	5	3	4	12
Gaziantep	214	69	87	59	4	2	7	7
İstanbul	3 057	1 392	1 064	602	7	6	10	9
İzmir	1 180	596	296	288	12	10	13	18
Trabzon	283	192	60	30	12	12	17	11

Aşağıdaki Tablo 10.2, her sektör için çıraklara iş veren işletmelerin oranlarını vermektedir. Büyük oranlar ağaç ürünleri imalatında, metal sanayinde, makine sanayinde, ulaşım araçları imalatında ve ticarete görülmektedir. Çıraklık sistemi Türkiye'de daha çok endüstriyel mesleklere odaklandığı için birçok hizmet sektörünün çırakları işe yerleştirmede az eğilim göstermeleri şaşırtıcı değildir.

İşletme büyüklüğüne bağlı olarak oranlardaki farklar tüm sektörlerde bulunmaz. Örneğin, makine sanayinde ve ulaşım araçlarının imalatında nispeten çıraklığın yüksek oranı aynı zamanda küçük işletmelerde de görülmektedir.

Çırakların çalıştığı firmalarla ilgili daha detaylı açıklama Ek 31’de mevcuttur.

Tablo 10.2: Sektörlere göre çıraklara iş veren firmalar

Sektör	Çırak çalışan işyeri sayısı - companies where apprentices worked				Çırak çalıştıran işyeri yüzdesi - Companies where apprentices worked as share of total companies (%)				Sector
	Toplam - Total	25 den az işçi çalışan Less than 25 employees	25 - 49 arası işçi çalışan 25 to 49 employees	49 dan fazla işçi çalışan more than 49 employees	Toplam - Total	25 den az işçi çalışan Less than 25 employees	25 - 49 arası işçi çalışan 25 to 49 employees	49 dan fazla işçi çalışan more than 49 employees	
Toplam	6 129	3 032	1 899	1 199	8	7	11	10	Total
Madencilik ve taşocakçılığı	8	0	2	6	2	0	2	5	Mining & quarrying
Gıda ürünleri imalatı	134	71	29	34	6	5	6	9	Manufacture of food products
Tekstil ve deri sanayi	723	198	325	200	7	4	13	10	Textile & leather industry
Ağaç ürünler imalatı	359	193	99	66	12	10	13	16	Manufacture of wood products
Kimya ve yağ sanayi	244	164	40	39	10	12	7	9	Chemical & oil industry
Metal sanayi	658	331	169	158	16	16	15	22	(Non) Metal industry
Makine imalatı	710	439	169	102	23	26	21	20	Manufacture of machinery
Ulaşım araçları imalatı	212	103	57	52	18	20	16	16	Manufacture of transport equipment
Kamu hizmeti	15	6	1	7	4	4	2	5	Public utilities
İnşaat	124	16	71	37	2	0	5	4	Construction
Toptan ve perakende ticaret	1 999	1 043	705	251	10	8	17	14	Wholesale & retail trade
Otel ve lokanta	308	151	74	83	6	4	8	13	Hotels & restaurants
Ulaştırma ve haberleşme	106	29	43	34	3	1	4	5	Transport & telecommunication
Mali hizmetler	50	36	0	14	1	1	0	4	Financial services
Gayrimenkul ve iş faaliyetleri	169	117	21	31	5	6	3	5	Real estate & business
Sağlık topluluğu hizmetleri	310	134	93	83	5	4	6	7	Health & public service

10.2 .Çırakların Sayısı

Son 12 ayda firmalarda çalışan çırakların tahmini sayısı yaklaşık 6 bin işletme içinde, yaklaşık 37 bindir ve bu da her bir işletmenin 6’sından biraz daha fazlasının çırak istihdam ettiği anlamındadır. Toplam istihdamdaki oranı tüm işletmelerde istihdam edilmiş meslekî eğitim ve öğretim mezunlarını oranından (%3,6) daha azdır %0,8. Tüm bu oranlar da orta ölçekli firmaların yaklaşık %2 ile en yüksek orana sahip olduğu ortaya çıkarken büyük işletmelerde sadece %0.5 ve küçük işletmelerde yaklaşık %1’dir. Ama bu dağılım her bölgede bulunmamakla birlikte İzmir ve Trabzon bölgelerindeki küçük işletmelerde çok daha fazla olanaklar olduğu görülmektedir (Bakınız: Tablo 10.3).

Tablo 10. 3: Bölgeye göre çırak sayısı

Bölge - Region	Çırak sayısı - Number of apprentices				Çırakların oranı - Share of apprentices in total employees(%)			
	Toplam - Total	25 den az işçi çalışan Less than 25 employees	25 - 49 arası işçi çalışan 25 to 49 employees	49 dan fazla işçi çalışan more than 49 employees	Toplam - Total	25 den az işçi çalışan Less than 25 employees	25 - 49 arası işçi çalışan 25 to 49 employees	49 dan fazla işçi çalışan more than 49 employees
Toplam - Total	36 395	6 034	13 097	17 264	0,8	0,9	2,0	0,5
Ankara	5 433	1 350	1 832	2 251	0,6	1,1	1,6	0,3
Antalya	1 188	158	54	976	0,8	0,6	0,3	0,9
Gaziantep	917	243	241	433	0,3	0,4	0,5	0,2
İstanbul	22 297	2 573	10 051	9 673	0,8	0,7	2,7	0,5
İzmir	5 535	1 181	716	3 638	1,0	1,2	0,9	1,0
Trabzon	1 026	530	203	293	1,3	2,2	1,6	0,6

Tablo 10.4, her sektör için aynı oranları sunmaktadır. Bazı sanayi sektörleri daha fazla oranlara sahiptir; özellikle, ağaç ürünleri imalatı, metal sanayi, makine sanayi ve otel ve lokantalar gibi... işletme büyüklüğüyle orantılı olan korelasyon sektörden sektöre farklılık göstermektedir.

Çıraklıkla ilgili daha detaylı bilgiler Ek 32’de mevcuttur.

Tablo 10. 4: Sektöre göre çırakların sayısı

Sektör	Çırak sayısı - Number of apprentices				Çırakların oranı - Share of apprentices in total				Sektör
	Toplam - Total	25 den az işçi çalışan Less than 25 employees	25 - 49 arası işçi çalışan 25 to 49 employees	49 dan fazla işçi çalışan more than 49 employees	Toplam - Total	25 den az işçi çalışan Less than 25 employees	25 - 49 arası işçi çalışan 25 to 49 employees	49 dan fazla işçi çalışan more than 49 employees	
Toplam	36 395	6 034	13 097	17 264	0,8	0,9	2,0	0,5	Total
Madencilik ve taşocakçılığı	383	0	78	305	0,7	0,0	1,6	0,8	Mining & quarrying
Gıda ürünleri imalatı	523	163	75	286	0,4	0,7	0,4	0,3	Manufacture of food products
Tekstil ve deri sanayi	8 724	648	4 460	3 616	1,2	0,7	4,6	0,7	Textile & leather industry
Ağaç ürünleri imalatı	3 039	573	831	1 635	2,5	2,0	3,0	2,4	Manufacture of wood products
Kimya ve yağ sanayi	398	224	58	116	0,3	0,9	0,3	0,1	Chemical & oil industry
Metal sanayi	3 460	586	616	2 258	1,9	1,8	1,5	2,0	(Non) Metal industry
Makine imalatı	2 093	823	410	860	1,1	3,1	1,3	0,6	Manufacture of machinery
Ulaştırma araçları imalatı	2 281	254	229	1 799	1,3	3,0	1,8	1,2	Manufacture of transport equipment
Kamu hizmeti	326	13	7	306	0,6	0,6	0,3	0,7	Public utilities
İnşaat	244	72	54	118	0,1	0,2	0,1	0,1	Construction
Toptan ve perakende ticaret	5 955	1 853	1 771	2 331	0,8	0,9	1,2	0,6	Wholesale & retail trade
Otel ve lokanta	1 397	255	279	863	0,6	0,5	0,8	0,6	Hotels & restaurants
Ulaştırma ve haberleşme	1 279	29	99	1 150	0,6	0,1	0,3	0,8	Transport & telecommunication
Mali hizmetler	236	181	0	56	0,0	0,4	0,0	0,0	Financial services
Gayrimenkul ve iş faaliyetleri	383	234	35	113	0,2	0,8	0,1	0,1	Real estate & business
Sağlık toplu hizmetleri	5 674	127	4 097	1 451	1,1	0,2	6,9	0,4	Health & public service

10.3 .Stajyerler

İşletmelerin dörtte biri son 12 ay boyunca stajyerlerin yararlı bir biçimde kendileri tarafından eğitildikleri cevabını vermiştir. İşletme büyüklüğü açısından katılımlarında farklar bulunmaktadır: Küçük işletmelerde %17, orta ölçekli işletmelerde %30 ve büyük ölçeklilerde %52’dir. Bu model çırakların katılımı için bulunan tip ile aynı değildir. Büyük işletmeler daha fazla stajyeri işe almasını özendirerek herhangi bir yasal kural olmadığı da göz önünde bulundurulmalıdır.

Bölgesel farklılıklar Tablo 10.5’te gösterilmiştir. Bu farklar açıktır: Ankara bölgesinde işletmelerin katılımı daha azdır (%24, ve özellikle büyük işletmelerde daha düşüktür (%42)), İstanbul bölgesinde daha fazla katılım gözlenirken (%27, özellikle orta ölçekli ve büyük işletmelerde, Trabzon bölgesinde de hemen hemen aynı tablo hakimdir (%29, küçük işletmelerde daha fazla katılım).

Tablo 10. 5: Bölgeye göre son 12 ay boyunca stajyerleri eğitmekte olan firmalar

Bölge - Region	Stajyer çalıştıran işyeri sayısı - Companies that trained interns				Stajyer çalıştıran işyeri oranı - Companies that trained interns as share of total companies (%)			
	Toplam - Total	25 den az işçi çalışan Less than 25 employees	25 - 49 arası işçi çalışan 25 to 49 employees	49 dan fazla işçi çalışan more than 49 employees	Toplam - Total	25 den az işçi çalışan Less than 25 employees	25 - 49 arası işçi çalışan 25 to 49 employees	49 dan fazla işçi çalışan more than 49 employees
Toplam - Total	19 232	7 799	5 402	6 031	25,3	16,8	30,1	51,8
Ankara	3 318	1 697	828	793	24,1	19,4	26,5	42,1
Antalya	645	217	153	276	21,2	11,1	27,1	53,0
Gaziantep	1 320	624	303	393	22,6	16,7	24,1	46,4
İstanbul	10 927	3 735	3 573	3 619	26,7	15,5	34,6	55,5
İzmir	2 365	1 106	434	825	23,2	17,7	18,6	51,8
Trabzon	658	420	112	125	29,0	25,5	31,6	47,0

Sektörel farklar Tablo 10,6’da sunulmuştur. En yüksek stajyer kullanımı gösteren sektörler: Ulaştırma araçları imalatı, makine imalatı, kamu hizmetleri, mali hizmetler, kimya ve yağ sanayi ve ağaç

ürünleri imalatıdır. Daha düşük oranlar ise madencilik ve taşocakçılığı, inşaat, gıda ürünleri imalatı, toptan ve perakende satış ve sağlık toplum hizmetleridir.

İşletme büyüklüğü ve stajyerleri eğitime istekliliği arasındaki korelasyon her sektörde bulunmamaktadır. Uygulanabilir stajyer eğitime katılma istekliliği özellikle birçok sanayi sektöründe ve büyük işletmelerden nispeten yüksek görülebilir sonucu gözler önüne serilmiştir.

Tablo 10. 6: Sektöre göre stajyerleri eğiten firmalar

Sektör	Stajyer çalıştıran işyeri sayısı - Companies that trained interns				Stajyer çalıştıran işyeri oranı - Companies that trained interns as share of total companies (%)				Sector
	Toplam - Total	25 den az işçi çalıştırılan Less than 25 employees	25 - 49 arası işçi çalıştırılan 25 to 49 employees	49 dan fazla işçi çalıştırılan more than 49 employees	Toplam - Total	25 den az işçi çalıştırılan Less than 25 employees	25 - 49 arası işçi çalıştırılan 25 to 49 employees	49 dan fazla işçi çalıştırılan more than 49 employees	
Toplam	19 232	7 799	5 402	6 031	25,3	16,8	30,1	51,8	Total
Madencilik ve taşocakçılığı	52	8	11	33	10,4	3,3	8,6	27,3	Mining & quarrying
Gıda ürünleri imalatı	447	167	102	179	18,9	10,8	21,9	49,1	Manufacture of food products
Tekstil ve deri sanayi	2 293	368	729	1 196	22,7	6,8	28,2	57,3	Textile & leather industry
Ağaç ürünleri imalatı	941	412	301	227	30,7	21,8	39,2	56,3	Manufacture of wood products
Kimya ve yağ sanayi	838	230	297	310	34,6	16,5	49,2	73,6	Chemical & oil industry
Metal sanayi	1 120	323	447	350	28,0	15,2	39,5	47,7	(Non) Metal industry
Makine imalatı	1 765	939	433	393	57,6	54,7	52,7	74,8	Manufacture of machinery
Ulaşım araçları imalatı	625	192	200	233	51,7	36,5	57,0	70,5	Manufacture of transport equipment
Kamu hizmeti	170	38	22	110	44,2	23,3	31,7	72,3	Public utilities
İnşaat	888	272	234	382	15,2	8,4	15,1	36,7	Construction
Toptan ve perakende ticaret	3 651	1 214	1 358	1 078	19,1	9,3	32,1	59,3	Wholesale & retail trade
Otel ve lokanta	1 405	660	348	398	26,5	17,8	37,2	60,0	Hotels & restaurants
Ulaştırma ve haberleşme	999	442	231	326	23,6	17,5	21,7	50,6	Transport & telecommunication
Mali hizmetler	1 823	1 452	235	137	41,7	45,8	28,5	35,8	Financial services
Gayrimenkul ve iş faaliyetleri	848	516	166	166	23,9	24,8	21,3	24,3	Real estate & business
Sağlık toplum hizmetleri	1 367	566	288	514	20,8	15,4	17,5	40,5	Health & public service

10.4 .Stajyerlerin Sayısı

Yaklaşık olarak 140.000 stajyer bir yıl süreyle yaklaşık 19.000 işletmede eğitilmiş hatta hala eğitilmektedir. Her firma başına stajyerlerin ortalama olarak %7,3'ü düşmektedir. Bu oranın şu anda çalışanların sayısına oranı yaklaşık %3'e denk gelmektedir. Eğer son değinilen oran katılımın belirleyicisi olarak kullanılırsa Antalya bölgesi en yüksek orana (4,9) sahip görünürken İzmir bölgesi ise en düşük orana sahiptir (2,7). Altındaki tablo 10. 7'ye bakınız.

Bu belirleyiciye dayanarak yukarıda katılan işletmelerin oranları ile ilgili rapor edilenin aksine bir korelasyon olduğu düşünülebilir. Firma ne kadar küçükse stajyerleri çalışanlarına kıyasla o kadar fazla dahil ettikleri anlaşılmıştır: sırayla oranlar şöyledir 4,5, 3,2, ve 2,7'dir. Fakat bu korelasyon tüm bölgelerde bulunmamaktadır.

Tablo 10. 7: Firma büyüklüğüne ve bölgelere göre stajyerlerin sayıları

Bölge - Region	Stajyer sayısı - Number of interns				Toplam istihdam içinde stajyer oranı - Interns as share of total employees (%)			
	Toplam - Total	25 den az işçi çalışan Less than 25 employees	25 - 49 arası işçi çalışan 25 to 49 employees	49 dan fazla işçi çalışan more than 49 employees	Toplam - Total	25 den az işçi çalışan Less than 25 employees	25 - 49 arası işçi çalışan 25 to 49 employees	49 dan fazla işçi çalışan more than 49 employees
Toplam - Total	140 075	32 461	20 691	86 923	3,0	4,6	3,2	2,7
Ankara	28 948	4 068	2 538	22 342	3,1	3,2	2,2	3,3
Antalya	7 731	2 627	904	4 200	4,9	9,6	4,5	3,8
Gaziantep	7 014	1 524	1 215	4 274	2,5	2,7	2,7	2,4
İstanbul	78 417	20 637	13 841	43 939	3,0	5,6	3,7	2,3
İzmir	15 366	2 524	1 944	10 898	2,7	2,6	2,3	2,8
Trabzon	2 600	1 081	249	1 270	3,2	4,5	2,0	2,8

Tablo 10.8, araştırmaların yapıldığı gün itibariyle stajyerlerin etkinlik alanlarındaki sektörel farkları yine istihdam yüzdesi olarak göstermektedir. En yüksek yüzdeler otel ve lokanta sektöründe (%10), ulaşım araçları imalatında (%6) ve kamu hizmetlerinde (%6) bulunmaktadır. Düşük rakamlar ise madencilikte (%1), inşaat (%1) ve tekstil sanayi, ticaret, gayrimenkul ve iş faaliyetlerinde (her biri %2) bulunmaktadır. Firma büyüklüğü ile korelasyon her sektörde bulunmamaktadır.

Tablo 10. 8: Firma büyüklüğü ve sektöre göre stajyer sayıları

Sektör	Stajyer sayısı - Number of interns				Toplam istihdam içinde stajyer oranı - Interns as share of total employees (%)				Sector
	Toplam - Total	25 den az işçi çalışan Less than 25 employees	25 - 49 arası işçi çalışan 25 to 49 employees	49 dan fazla işçi çalışan more than 49 employees	Toplam - Total	25 den az işçi çalışan Less than 25 employees	25 - 49 arası işçi çalışan 25 to 49 employees	49 dan fazla işçi çalışan more than 49 employees	
Toplam	140 075	32 461	20 691	86 923	3,0	4,6	3,2	2,7	Total
Madencilik ve taşocakçılığı	540	25	42	473	1,0	0,2	0,9	1,3	Mining & quarrying
Gıda ürünleri imalatı	3 422	423	299	2 700	2,7	1,8	1,8	3,1	Manufacture of food products
Tekstil ve deri sanayi	13 869	736	2 740	10 393	1,9	0,8	2,8	1,9	Textile & leather industry
Ağaç ürünleri imalatı	4 059	956	1 238	1 866	3,3	3,3	4,5	2,8	Manufacture of wood products
Kimya ve yağ sanayi	4 671	236	692	3 743	3,3	1,0	3,1	3,9	Chemical & oil industry
Metal sanayi	4 729	549	1 230	2 950	2,6	1,7	3,0	2,7	(Non) Metal industry
Makine imalatı	7 821	2 129	1 621	4 072	4,0	8,0	5,3	2,9	Manufacture of machinery
Ulaşım araçları imalatı	9 928	415	708	8 806	5,9	4,8	5,5	6,0	Manufacture of transport equipment
Kamu hizmeti	3 287	121	53	3 113	6,4	5,5	2,2	6,7	Public utilities
İnşaat	3 395	497	582	2 316	1,1	1,3	1,0	1,1	Construction
Toptan ve perakende ticaret	14 208	2 118	2 884	9 207	1,9	1,1	1,9	2,3	Wholesale & retail trade
Otel ve lokanta	23 279	15 465	1 861	5 952	9,7	29,9	5,6	3,8	Hotels & restaurants
Ulaştırma ve haberleşme	7 318	1 005	1 098	5 215	3,3	2,7	2,9	3,5	Transport & telecommunication
Mali hizmetler	20 018	4 964	576	14 477	3,5	11,2	2,1	2,9	Financial services
Gayrimenkul ve iş faaliyetleri	4 025	1 569	230	2 225	1,7	5,2	0,8	1,2	Real estate & business
Sağlık toplu hizmetleri	15 508	1 254	4 837	9 417	3,1	2,3	8,1	2,4	Health & public service

Meslekî Eğitim ve Öğretim Okullarının Stajyerlerinin Değerlendirilmesi

Milli Eğitim Bakanlığı için çırakları ve stajyerleri olan işletmelerin tecrübelerinden yararlanmak çok faydalı olmaktadır. Bu nedenle işletmelerden uluslar arası literatürde işletmelerin tutumlarını yansıtabilecek on ifade hakkında üç seçenekli (katılıyorum, nötr, katılmıyorum) bir anket doldurmaları istenmiştir. Fakat maalesef işletmelerin stajyer ve çıraklara olan tutumunu bu ankette ayırmak mümkün olmamıştır. Anketteki sorular bu kursiyerler son 12 ay boyunca çalıştıkları için yine onlar ile ilgili görüşleri yansıtmaktadır.

Bu soru tüm işletmelerin %25'i tarafından cevaplandırılmıştır. Buradaki maddeler pozitif ya da negatif olarak ifade edilmiştir. Tablo 10. 9'da bu pozitif ve negatif ifadelerle değinilmiştir. İşletmelerin çırakları ve stajyerleri ile ilgili görüşlerindeki denge genellikle negatiften çok pozitif

tutumlarını göstermektedir. Ama yine de, bu anketler madde madde incelenirse eleştirel bazı söylemlere yer verilebilir.

İşletmelerin %42'sinde çok çalışmaya isteklilik en yüksek orana sahiptir. Fakat yine de büyük bir çoğunluk (%79) teorik nosyonun eksikliğinden dem vurmaktadır (bu stajyerlerden çok çıraklara uygundur) ve yine birçok işletme kursiyerlerin eğitildikten sonra o işletmede çalışan (%50) olarak devam edemeyecekleri olasılığından bahsetmektedir. Şu maddelere daha fazla pozitif cevap verme eğilimi saptanmıştır: "Ucuz iş gücüdürler" (%57), "Meslekî eğitim ve öğretim mezunlarından iş ortamına daha iyi uyum sağlamaktadırlar" (%78), "Onları yetiştirmek için çok fazla zamana ihtiyaç yoktur" (%69), "Eğitim merkezleri ve okullarla iş birlikleri sorunu olmamaktadır" (%85), "İyi bir eğitim planı hazırlamak ve uygulamak zor değildir" (%72) ve "Bizim imalat ve hizmetlerimize çok fazla katkı sağlamaktadırlar" (%48) şeklindedir. Aynı zamanda onları eğitime çabalarımıza çok büyük etik katkı sağlamaktadırlar ("Onları eğitmek bizim kamu görevimizdir: %91). Sadece çırakların ve stajyerlerin eğitimine katkıda bulunan işletmelerin görüşlerini beyan etmeleri istenmiş; fakat onları eğitmekten kaçınan işletmelerden fikir beyan etmeleri beklenmemiştir.

Tablo 10. 9: İşverenlerin çıraklar ve stajyerler hakkındaki görüşleri

Statements	Response rate (%)	Distribution of respondents' answers				Statements
		Toplam - Total	Katılıyor - Agree	Katılmıyor - Disagree	Bilgisi yok - Do not know	
Ucuz ve faydalı bir işgücü biçimidir	90	100	57	39	5	Are a cheap and useful form of labour
İş şartlarına uyumu, genel okul mezunlarına kıyasla daha kolay sağlanmaktadır	91	100	78	16	6	Adapt better to the work requirements of the company than graduates from vocational and technical high schools
Yoğun çalışmaya daha fazla isteklidirler	90	100	42	47	11	Show a great willingness to work hard
Teorik bilgi eksiklikleri vardır	90	100	79	16	5	Have a lack of theoretical notion
Eğitilmesi çok zaman alır	90	100	31	62	7	Need a lot of time to coach them
Diploma aldıktan sonra firmadan ayrılmama yönünde büyük bir eğilim göstermektedirler	90	100	56	32	11	Are very likely not to leave the company after they have received a diploma
Mesleki teknik okul ve mesleki eğitim merkezleri ile işbirliği yapılması sorun oluşturmaktadır	89	100	15	76	9	Cooperation with the training centres for apprenticeship and schools is problematic
İşyerimizde bu öğrenciler için iyi bir eğitim planı hazırlanması ve uygulanması zordur	89	100	29	65	6	It is hard to draft and implement a good training plan for them in our company
Ürün ya da hizmetlerimize büyük katkı sağlamaktadırlar	90	100	48	37	14	Contribute much to our production or services
Öğrencilerin ehil işçiler olmasına imkan sağlamak için onları eğitmek kamu görevimizdir	90	100	91	5	4	It is our public duty to train apprentices so that they can become skilled workers

Aşağıda Tablo 10.10'da bölgesel farklar maddelerle uyuşmasına göre sunulmuştur. Bu farklılıkların fazla olmadığını da göstermektedir ve bunlar Ek 35'ten elde edilebilir.

Tablo 10. 10: Bölgelere göre çıraklar ve stajyerlerle ilgili ifadelere katılan işveren yüzdeleri

Statements	Share of respondents that agree with the statement							Statements
	Toplam - Total	Ankara	Antalya	Gaziantep	İstanbul	İzmir	Trabzon	
Ucuz ve faydalı bir işgücü biçimidir	57	49	57	56	61	50	60	Are a cheap and useful form of labour
İş şartlarına uyumu, genel okul mezunlarına kıyasla daha kolay sağlanmaktadır	78	75	78	83	77	86	74	Adapt better to the work requirements of the company than graduates from vocational and technical high schools
Yoğun çalışmaya daha fazla isteklidirler	42	43	46	58	40	42	44	Show a great willingness to work hard
Teorik bilgi eksiklikleri vardır	79	82	80	83	77	79	77	Have a lack of theoretical notion
Eğitilmesi çok zaman alır	31	28	29	29	31	34	31	Need a lot of time to coach them
Diploma aldıktan sonra firmadan ayrılmama yönünde büyük bir eğilim göstermektedirler	56	57	56	69	54	56	56	Are very likely not to leave the company after they have received a diploma
Mesleki teknik okul ve mesleki eğitim merkezleri ile işbirliği yapılması sorun oluşturmaktadır	15	16	20	17	14	14	10	Cooperation with the training centres for apprenticeship and schools is problematic
İşyerimizde bu öğrenciler için iyi bir eğitim planı hazırlanması ve uygulanması zordur	29	34	22	33	26	33	33	It is hard to draft and implement a good training plan for them in our company
Ürün ya da hizmetlerimize büyük katkı sağlamaktadırlar	48	46	59	55	47	51	45	Contribute much to our production or services
Öğrencilerin ehil işçiler olmasına imkan sağlamak için onları eğitmek kamu görevimizdir	91	93	96	95	89	95	97	It is our public duty to train apprentices so that they can become skilled workers

EK-A ANKET

MEGEP / SVET

Meslek Eğitim ve Öğretim Sisteminin Güçlendirilmesi Projesi
Strengthening the Vocational Education and Training System in Turkey

2005 YILI İŞGÜCÜ PİYASASI BİLGİLERİ SORU KAĞIDI

DİKKAT:

1. Bu anket, İŞKUR ile Millî Eğitim Bakanlığı AB MEGEP (Mesleki Eğitim ve Öğretim Sisteminin Güçlendirilmesi Projesi) işbirliği ile yapılmaktadır.
2. Bu araştırmanın amacı :
  - a. İşgücü piyasasında meydana gelen değişimleri ve gelişmeleri izleyerek, bu değişim ve gelişmelerin işgücü ihtiyacı üzerindeki etkisini ortaya çıkarmak.
  - b. Türkiye'de Mesleki ve Teknik Eğitim sisteminin iş piyasasının ihtiyaçları doğrultusunda iyileştirilebilmesi için, işyerlerinin talep ettikleri beceri ihtiyaçlarını belirlemektir.
3. Derlenen veriler sadece bu amaçların gerçekleştirilmesi için kullanılacak olup, gizli tutulacak ve başka hiçbir kurum veya kişiye verilmeyecektir.

BÖLÜM I- ADRES BİLGİLERİ

(Açıklama: Adres ve işyeri bilgileri ile kodlar, önceden verilecek olan listelerden alınacak ve kontrol edilerek yazılacaktır)

İşyerinin ünvanı	:	.....
İşyerinin ana faaliyeti ve kodu	:	..... [ ] [ ] [ ] [ ]
İşyeri örnek sıra no:	:	[ ] [ ] [ ] [ ] Vergi numarası [ ] [ ] [ ] [ ] [ ] [ ] [ ] [ ] [ ] [ ] [ ] [ ]
Örnek durumu	:	[ ] [ ] [ ] [0=Örnek işyeri, 1=Birinci ikame, 2=İkinci ikame]
İl adı	:	..... [ ] [ ]
İlçe adı	:	..... [ ] [ ]
Köy veya mahalle adı	:	.....
Cadde veya sokak adı	:	.....
İç ve dış kapı numarası	:	...../.....
İşyeri telefon no	:	[ ] [ ] [ ] [ ] [ ] [ ] [ ] [ ]
İşyeri Fax no	:	[ ] [ ] [ ] [ ] [ ] [ ] [ ] [ ]
İşyerinin e-mail adresi	:	.....@.....
İşyerinin web adresi	:	http://www.....
İşyerinizin statüsünü belirtiniz	:	1 ☐ Kamu 2 ☐ Özel
İşyerinizin çalışma şeklini belirtiniz.	:	1 ☐ Sürekli 2 ☐ Mevsimlik 2 ☐ Her ikisi de
İşyeriniz İŞKUR'la daha önce işbirliği yaptı mı ?	:	1 ☐ Evet 2 ☐ Hayır
Anketi dolduruş tarihi	:	...../...../2005

A. İŞGÜCÜ BÖLÜMÜ

S.1. İşyerinizde halen çalışmakta olan personel sayısını toplam, erkek ve kadın ayrıntısında, 6 ay önceki çalışan sayısını ise toplam olarak belirtiniz? Önümüzdeki 6 ay ve 12 ay sonrası için toplam tahmini çalışan sayınızı belirtiniz?

	Toplam	Erkek	Kadın
a. Mevcut çalışan sayısı			
b. 6 ay önceki çalışan sayısı			
c. 6 ay sonrası için tahmini çalışan sayısı			
d. 12 ay sonrası için tahmini çalışan sayısı			

S.2. 12 ay sonrasında, çalışanlar sayısında önemli değişiklik olacağını düşündüğünüz meslekleri belirtiniz ve bu mesleklerde meydana gelebilecek çalışanlar sayısındaki **artışı veya azalışı sayı** olarak yazınız.

	Meslekler	ISCO Kodu	12 ay sonrasında beklenen değişiklik	
			Artış sayısı	Azalış sayısı
a.				
b.				
c.				
d.				
e.				
f.				
g.				
h.				
i.				
j.				

S.3. Geçen 6 aylık süre içinde, nitelikli eleman yetersizliği nedeniyle doldurulamayan açık iş oldu mu?

Evet 1 → Evet ise lütfen toplam sayıyı belirtiniz : .....

Hayır 2 → **(Soru 5'e geçiniz)**

S.4. Lütfen eleman temininde güçlük çektiğiniz meslekleri önem sırasına göre belirtiniz. Her bir meslek için ihtiyaç duyulan eleman sayısını cinsiyetine göre ve mümkünse aradığınız nitelik ve becerileri ile birlikte belirtiniz.

	Meslekler	ISCO Kod	Sayı	Cinsiyet 1= Erkek 2=Kadın 3=Fark etmez	Gerekli özellikler nitelik ve beceriler
a.			.....	☐	
b.			.....	☐	
c.			.....	☐	
d.			.....	☐	
e.			.....	☐	
f.			.....	☐	
g.			.....	☐	
h.			.....	☐	
i.			.....	☐	

S.5. İşyeriniz, geçen 12 ay içinde işe geçici personel dahil yeni eleman aldı mı? Cevap evet ise sayısını belirtiniz.
(Açıklama: Gerekliyse tahmini bilgi alınız. Çırak ve stajyerleri dahil etmeyiniz)

Evet 1 → Evet ise lütfen toplam sayıyı belirtiniz : .....

Hayır 2 → (Soru 7'ye geçiniz)

S.6. Geçen 12 aylık dönem içinde işe en çok yeni eleman alınan meslekleri belirtiniz.

Meslekler	ISCO Kod	Son 12 ay içinde işe alınan eleman sayısı		
		Toplam	Erkek	Kadın

S.7. Geçen 12 aylık dönem içinde işyerinizde herhangi bir eleman işten çıkarıldı mı veya ayrıldı mı? Cevap Evet ise sayısını belirtiniz.

Evet 1 → Evet ise lütfen toplam sayıyı belirtiniz : .....

Hayır 2 → (Soru 9'a geçiniz)

S.8. Geçen 12 aylık dönem içinde en çok elemanın işten çıkartıldığı veya ayrıldığı meslekleri belirtiniz.

Meslekler	ISCO Kod	Son 12 içinde işten çıkartılan/ayrılan eleman sayısı		
		Toplam	Erkek	Kadın

B. EKONOMİK GELİŞME BÖLÜMÜ

S.9. Geçen 12 aylık dönem içinde gerçekleşen işyerinizin kapasite kullanım oranını yüzde olarak belirtiniz.

40 dan az	40-59 arası	60-79 arası	80-100 arası	Bilmiyor
1 ☐	2 ☐	3 ☐	4 ☐ (Soru 12' ye geçiniz)	5 ☐ (Soru 15'e geçiniz)

S.10. Yukarıda belirttiğiniz bu oran, sektörünüzdeki diğer şirketlerle kıyasladığınızda, hangi seviyededir?

Düşük	Normal	Yüksek
1 ☐	2 ☐	3 ☐

S.11. İşyerinizin tam kapasite ile çalışmama nedenlerini belirtiniz? (Açıklama: Tüm şıklar okunacak ve birden fazla şık işaretlenebilecektir. İlgili kutulara X koyunuz)

a. Ülkenin genel ekonomik durumu	1	☐
b. Sektörün içinde bulunduğu durum	2	☐
c. Mali imkansızlıklar, mali sorunlar	3	☐
d. İç talep yetersizliği	4	☐
e. Dış talep yetersizliği	5	☐
f. Nitelikli eleman yetersizliği	6	☐
g. Hammadde yetersizliği	7	☐
h. Teknolojik yetersizlik	8	☐
i Diğer (Belirtiniz):	9	☐
j. Fikri yok, cevapsız	10	☐

S.12. Geçen 12 aylık dönemle karşılaştırıldığında, gelecek 12 ay içinde işyerinizin kapasite kullanım oranında bir değişiklik (artış/düşüş) beklenmekte midir?

1 ☐ Evet	2 ☐ Hayır (Soru 15'e geçiniz)	3 ☐ Bilmiyor (Soru 15'e geçiniz)
---------------------------------	--	---

S.13. İşyerinizin gelecek dönem için (gelecek 12 ay) belirlediği kapasite kullanım oranı hedefini önceki dönemle (gecen 12 ay) karşılaştırarak belirtiniz. Kapasite kullanım oranınız artacak mı azalacak mı?

Artacak	Azalacak	Aynı kalacak	→ (Soru 15'e geçiniz)
1 ☐	2 ☐	3 ☐	

S.14. Gelecek dönem için kapasite kullanım oranındaki artış veya azalış beklentinizin nedenlerini belirtiniz. (İlgili kutulara X koyunuz)

a. Ülke ekonomisindeki genel durum	1	☐
b. Sektördeki ekonomik durum	2	☐
c. İşyerinin mali durumu	3	☐
d. İç talep	4	☐
e. Dış talep	5	☐
f. İşçilerin niteliği	6	☐
g. Teknolojik değişimin etkisi	7	☐
h. Yeni yatırımlar	8	☐
i Diğer (Belirtiniz):	9	☐
j. Fikri yok, cevapsız	10	☐

S.15. İşyeriniz, gelecek 12 ay içinde yeni sabit sermaye yatırımı yapmayı planlıyor mu?

Evet	1 ☐	Hayır	2 ☐	→ (Soru 17'ye geçiniz)
------	----------------------------	-------	----------------------------	------------------------

S.16. Yatırım yapılacak alanları belirtiniz. (İlgili kutulara X koyunuz)

a. Yeni makine ve ekipman satın alımı	1	☐
b. Makine, ekipman modernizasyonu	2	☐
c. İşyerinin genişletilmesi, yeni birimler eklenmesi, yeni binalar alınması	3	☐
d. Binanın modernizasyonu, işyerinin mekansal olarak yenilenmesi	4	☐
e. Otomasyon	5	☐
f. Diğer (Belirtiniz):	6	☐
g. Emin değil, bilmiyor	7	☐

S.17. İşyerinizin yer aldığı iş kolunun (sektörün) mevcut durumu hakkında ne düşünüyorsunuz?

Çok iyi	İyi	Normal	Kötü	Çok kötü	Fikri yok
1 ☐	2 ☐	3 ☐	4 ☐	5 ☐	6 ☐

S.18. İşyerinizin de içinde yer aldığı iş kolunun (sektörün) 12 ay sonraki ekonomik durumunu bugünkü ekonomik durumu ile karşılaştırarak görüşünüzü belirtiniz?

Gelişecek	Aynı kalacak	Daha kötü olacak	Fikri yok
1 ☐	2 ☐	3 ☐	4 ☐

İNTERNET ÜZERİNDEN PANEL ARAŞTIRMASINA KATILIM

S.19. Bu bölüme kadar sorulan soruları her 6 ayda bir internet üzerinden cevaplamak ister miydiniz?

1 ☐ Evet	2 ☐ Hayır
---------------------------------	----------------------------------

(Açıklama: Anketin bu bölümü, nitelikli işgücü eksikliğini azaltmak için, iş piyasasında meslekler ayrıntısında meydana gelecek talep değişimi hakkında İŞKUR'a erken uyarıda bulunmak amacıyla her 6 ayda bir tekrarlanacaktır. Bu soru, bu bölümden oluşacak anket çalışmasına internet üzerinden katılmak isteyen işyerlerini belirlemek amacıyla sorulmaktadır)

C. BECERİ İHTİYACI BÖLÜMÜ

S.20. Mevcut çalışanlarınızın, hangi mesleklerde becerileri ile ilgili sorunlar yaşamaktasınız? Size değişik beceri çeşitleri okuyacağım. Eğer işyeriniz bu becerilerle ilgili sorun yaşıyorsa, sorun yaşanan her bir beceri için en fazla 3 mesleği belirtiniz. (Önce sorun yaşanan becerinin koduna X koyunuz daha sonra mesleklerle ait bilgileri alınız)

Beceri tipi	Meslek 1	ISCO Kodu	Meslek 2	ISCO Kodu	Meslek 3	ISCO Kodu
01	.....		.....		.....	
02	.....		.....		.....	
03	.....		.....		.....	
04	.....		.....		.....	
05	.....		.....		.....	
06	.....		.....		.....	
07	.....		.....		.....	
08	.....		.....		.....	
09	.....		.....		.....	
10	.....		.....		.....	

Kod Eksikliği duyulan beceri türü

- 01 Yönetim becerileri
 02 Temel ve esas beceriler
 03 Sosyal ve iletişim becerileri
 04 Bilgisayar ve bilişim teknolojisi becerileri
 05 Maliye ve bütçeleme becerileri

Kod Eksikliği duyulan beceri türü

- 06 Ticaret ve satış becerileri
 07 Diğerlerine öğretme ve eğitim verme isteği
 08 İş planlama becerileri
 09 Ağır fiziksel çalışma koşullarına uygun yetenek
 10 Diğer belirtiniz.

S.21.a. Çalışanlarınızın diğer teknik yada mesleki becerileri ile ilgili sorunlar yaşıyor musunuz? Cevabınız evet ise, lütfen bu becerileri ve bu becerilerle ilgili olarak sorun yaşadığınızı meslekleri belirtiniz. (Her bir beceri çeşidi için bir tane meslek belirtilecektir.)

Kod	Teknik ve mesleki beceriler	Meslekler	ISCO Kodu
	.....	.....	
	.....	.....	
	.....	.....	
	.....	.....	

S.21.b. Çalışanlarınızın yabancı dil becerileri ile ilgili sorunlar yaşıyor musunuz? Cevabınız evet ise, beceri eksikliği yaşanan en fazla 2 yabancı dili ve bu dillerle ilgili eksikliğini hissettirdiğiniz mesleği belirtiniz.

Kod	Yabancı dil becerileri	Meslekler	ISCO Kodu
	.....	.....	
	.....	.....	

S.22. 2004 yılında çalışanlarınızdan işyeri tarafından hizmet içi eğitim kursuna tabi tutulan oldu mu? (Açıklama:Tahmini bir sayı alınmaya çalışılacaktır. Eğitim, işyeri tarafından işyeri içinde veya dışında akşam kursları olarak düzenlenmiş olabilir. Eğitim, en az 3 günlük sistematik bir şekilde verilen herhangi bir öğretimi ifade eder. Konferanslar eğitim olarak değerlendirilmemelidir. Öğrencilerin beceri eğitimi amacıyla İşyerinde çalışmalarını, bu tür eğitim olarak sayılmaması gerekmektedir)

- Evet 1 → Evet ise lütfen toplam sayıyı belirtiniz : .....
(Sayıyı bilmiyorsanız, bir tahminde bulununuz)
- Hayır 2 → **(Soru 24'e geçiniz)**

S.23. Düzenlenen hizmet içi eğitim kurslarının amacını belirtiniz. Lütfen, teknik ve mesleki amaçlı kursların içeriğinin ayrıntılarını, katılan çalışanların sayılarını, uygulayıcı eğitim kurumunu ve eğitim türünü belirtiniz. **(Aşağıda bahsedilen tüm seçenekler okunacak ve uygulananlar için tahmini sayı istenecektir)**

Kursların içeriği	Katılan çalışanların sayısı	Uygulayan kurum (bakın aşağıdaki liste)	Kurs türü 1. Firma içi 2. Firma dışı 3.Karma
a. Yönetim kursları	..... Adet	☐ ☐ ☐	☐
b. Bilgisayar ve Bilişim Teknolojisi kursları	..... Adet	☐ ☐ ☐	☐
c. Satış ve pazarlama kursları	..... Adet	☐ ☐ ☐	☐
d. Mali konularla ilgili (yönetim) kurslar	..... Adet	☐ ☐ ☐	☐
e. Personel yönetim kursları	..... Adet	☐ ☐ ☐	☐
f. Raporlama ve İletişim kursları	..... Adet	☐ ☐ ☐	☐
g. Personel eğitim, öğretim ve yetiştirme kursları	..... Adet	☐ ☐ ☐	☐
h. Belirli bir konuya ilişkin teknik ve mesleki kurslar , ... Adet belirtiniz:	..... Adet	☐ ☐ ☐	☐
h1.	..... Adet	☐ ☐ ☐	☐
h2.	..... Adet	☐ ☐ ☐	☐
h3.	..... Adet	☐ ☐ ☐	☐
i. Yabancı dil kursları. Belirtiniz.(En fazla 2 dil)	..... Adet	☐ ☐ ☐	☐
i1.	..... Adet	☐ ☐ ☐	☐
i2.	..... Adet	☐ ☐ ☐	☐
j. Diğerleri, belirtin:	..... Adet	☐ ☐ ☐	☐

Kurs düzenleyen kurumların listesi:

01. Mesleki ve Teknik Öğretim Okulları (MEB)	11. Ticaret ve/veya sanayi odaları
02. Mesleki ve Teknik Eğitim Merkezi (METEM)	12. Belediyeler
03. Mesleki Eğitim Merkezi (MEM)	13. KOSGEB
04. Halk eğitim merkezi (MEB)	14. İŞKUR
05. MEKSA eğitim merkezi	15. Diğer toplum kuruluşları
06. Kamu yükseköğretim kurumu (üniversite)	16. Özel eğitim kurumu
07. Özel yüksek eğitim kurumu	17. Danışmanlık firması
08. Kendi firma ya da holding tarafından işletilen eğitim merkezi	18. Özel eğitmen
09. Uluslararası hibe yapılan proje	19. Diğer (belirtiniz).....
10. İşçi ve işveren örgütleri	.....

S.24. Mesleki-teknik okul mezunlarında 2004 yılı içerisinde eleman işe aldınız mı? Cevabınız evet ise sayısını belirtiniz

- Evet 1 → Evet ise lütfen toplam sayıyı belirtiniz : .....
- Hayır 2 → **(Soru 26'ya geçiniz)**

S.25. Mesleki ve teknik okul mezunlarının kalitesini nasıl değerlendirirsiniz? (**Açıklama: Görüşülen kişiye tüm şıklar okunacak ve düşük, normal veya yüksek olarak görüş alınacaktır**)

	1. Düşük,	2. Normal,	3. Yüksek
a. Uygulama becerileri	1	☐	
b. Sosyal ve iletişim becerileri (Bir takım içinde çalışma dahil).....	2	☐	
c. İdari beceriler	4	☐	
d. Yabancı dil becerileri.....	5	☐	
e. Müşteriye odaklanma.....	6	☐	
f. Öğrenmeye hevesli olma.....	7	☐	
g. Bilgisayar becerileri.....	8	☐	
h. Çalışma ortamına uyum sağlama becerisi.....	9	☐	
i. Yoğun çalışma isteği.....	10	☐	
j. Teknik ve mesleki beceriler: Açıklayınız.			
j1.	...	☐	
j2.	...	☐	

S.26. Son bir yıl içinde işyerinizde beceri eğitimi gören mesleki eğitim merkezi (çıraklık eğitimi) öğrencisi çırak öğrenci var mı? Cevabınız EVET ise sayısını belirtiniz.

Evet 1 → Çırak öğrenci sayısını belirtiniz:..... Hayır 2

S.27. Son bir yıl içinde işyerinizde beceri eğitimi gören mesleki - teknik okul öğrencisi stajyer var mı? Cevabınız EVET ise sayısını belirtiniz.

Evet 1 → Öğrenci sayısını belirtiniz: ..... Hayır 2

Soru 26 ve 27 hayır ise soru 29'a geçiniz.

S.28. İşyerinizde beceri eğitimi gören mesleki-teknik okul veya mesleki eğitim merkezi (çıraklık eğitimi) öğrencisini nasıl değerlendiriyorsunuz. Lütfen katılıp katılmadığınızı belirtiniz. (İlgili kutu/kutular X koyunuz. Tüm şıkları okuyunuz.)

İşyerinizin deneyimine göre mesleki-teknik okul veya mesleki eğitim merkezi öğrencisi

1. Katılıyor,
2. Katılmıyor
3. Kararsız/Bilmiyor

a. Ucuz ve faydalı bir işgücü biçimidir	1	☐
b. İş şartlarına uyumu, genel okul mezunlarına kıyasla daha kolay sağlanmaktadır	2	☐
c. Yoğun çalışmaya daha fazla isteklidirler	3	☐
d. Teorik bilgi eksiklikleri vardır	4	☐
e. Eğitilmesi çok zaman alır	5	☐
f. Diploma aldıktan sonra firmadan ayrılmama yönünde büyük bir eğilim göstermektedirler	6	☐
g. Mesleki teknik okul ve mesleki eğitim merkezleri ile işbirliği yapılması sorun oluşturmaktadır	7	☐
h. İşyerimizde bu öğrenciler için iyi bir eğitim planı hazırlanması ve uygulanması zordur	8	☐
i. Ürün ya da hizmetlerimize büyük katkı sağlamaktadırlar	9	☐
j. Öğrencilerin ehil işçiler olmasına imkan sağlamak için onları eğitmek kamu görevimizdir	10	☐

S.29. Belli aralıklarla örneğin her yıl, sizinle benzer konularda İŞKUR veya MEB tarafından düzenli olarak (örneğin yılda bir defa) anket yapılmasını kabul eder misiniz?

Evet 1 Hayır 2

CEVAPLAYANIN Adı : .....

Soyadı : .....

Ünvanı : .....

İşyeri telefon numarası: : [ ] [ ] [ ] [ ] [ ] [ ] [ ] [ ] [ ] [ ]

E-mail adres : .....@ .....

Görüş ve yorumları: .....

.....

.....

.....

ANKETÖRÜN Adı : .....

Soyadı : .....

Ünvanı : .....

İşyeri telefon numarası: : [ ] [ ] [ ] [ ] [ ] [ ] [ ] [ ] [ ] [ ]

Görüş ve yorumları: .....

.....

.....

.....

EK-B

ULUSLAR ARASI STANDART MESLEKİ SINIFLAMA SİSTEMİ (ISCO-88) ÜST, ORTA VE ALT GRUPLAR

Üst grup 1: Yasa koyucular, yüksek mevkili memurlar ve yöneticiler

11 Yasa koyucular ve yüksek mevkili memurlar

- 111 Yasa koyucular
- 112 Yüksek mevkili devlet memurları
- 113 Geleneksel idareci ve muhtarlar
- 114 Özel menfaat kurumlarının yüksek mevkili memurları

12 Firma Yöneticileri

- 121 Müdürler ve baş idareciler
- 122 İşletme ve İmalat bölümü müdürleri
- 123 Diğer bölümlerin müdürleri

13 Genel Müdürler

- 131 Genel Müdürler

Üst grup 2: Profesyoneller

21 Fizik, matematik ve mühendislik bilimi profesyonelleri

- 211 Fizikçiler, kimyacılar ve ilgili diğer profesyoneller
- 212 Matematikçiler, istatistikçiler ve ilgili diğer profesyoneller
- 213 Bilgi işlem profesyonelleri
- 214 Mimarlar, mühendisler ve ilgili diğer profesyoneller

22 Biyoloji ve sağlık profesyonelleri

- 221 Biyoloji profesyonelleri
- 222 Sağlık profesyonelleri (hemşirelik hariç)
- 223 Hemşirelik ve ebelik profesyonelleri

23 Öğretmenlik Profesyonelleri

- 231 Yüksekokul, üniversite ve yüksek eğitim profesyonelleri
- 232 Orta eğitim öğretmenlik profesyonelleri
- 233 İlköğretim ve ilköğretim öncesi öğretmenlik profesyonelleri
- 234 Özel eğitim öğretmenlik profesyonelleri
- 235 Diğer öğretmenlik profesyonelleri

24 Diğer Profesyoneller

- 241 İşletme profesyonelleri
- 242 Hukuk profesyonelleri
- 243 Arşivciler, kütüphaneciler ve ilgili bilgi profesyonelleri
- 244 Sosyal bilimler profesyonelleri ve ilgili profesyoneller
- 245 Yazarlar ve yaratan ya da sahneleyen sanatçılar
- 246 Din profesyonelleri

Üst grup 3: Teknisyenler ve müttetik profesyoneller

31 Fizik ve mühendislik bilimi müttetik profesyonelleri

- 311 Fizik ve mühendislik bilimi teknisyenleri
- 312 Bilgisayar müttetik profesyonelleri
- 313 Optik ve elektronik araç operatörleri
- 314 Gemi ve uçak kontrolörleri ve teknisyenleri

315 Güvenlik ve kalite kontrolörleri

32 Biyoloji ve Sağlık Ortak Profesyonelleri

321 Biyoloji teknisyenleri ilgili ortak profesyoneller

322 Modern sağlık ortak profesyonelleri (hemşirelik hariç)

323 Hemşirelik ve ebelik ortak profesyonelleri

324 Geleneksel tıp uygulayıcıları ve şifa verenler

33 Öğretmenlik ortak profesyonelleri

331 İlköğretim eğitimi öğretmenlik ortak profesyonelleri

332 İlköğretim öncesi eğitimi öğretmenlik ortak profesyonelleri

333 Özel eğitim öğretmenlik ortak profesyonelleri

334 Diğer öğretmenlik ortak profesyonelleri

34 Diğer Ortak Profesyoneller

341 Finans ve satış ortak profesyonelleri

342 Ticari hizmetler mümessili ve borsa acenteleri

343 Yönetim ortak profesyonelleri

344 Gümrük, vergi ve ilgili hükümet ortak profesyonelleri

345 Polis müfettişleri ve dedektifler

346 Sosyal hizmet ortak profesyonelleri

347 Sanat, eğlence ve spor ortak profesyonelleri

348 Din ortak profesyonelleri

Üst grup 4: Memurlar

41 İdare Memurları

411 Sekreterler ve klavye işlem memurları

412 Sayısal memurlar

413 Materyal-kaydedici ve nakil memurları

414 Kütüphane, posta ve ilgili memurlar

419 Diğer idare memurları

420 Müşteri hizmetleri memurları

421 Kasiyerler, veznedarlar ve ilgili memurları

422 Müşteri bilgi memurları

Üst grup 5: Hizmet işçileri ve mağaza ve market satış işçileri

51 Kişisel ve koruma hizmetleri işçileri

511 Seyahat görevlileri ve ilgili çalışanlar

512 Ev idaresi ve lokanta hizmetleri çalışanları

513 Kişisel bakım ve ilgili çalışanlar

514 Diğer kişisel hizmet çalışanları

515 Astrologlar, falcılar ve ilgili çalışanlar

516 Koruyucu hizmet çalışanları

52 Modeller, satış elemanları ve tanıtım elemanları

521 Moda ve diğer modeller

522 Mağaza satış elemanları ve göstericiler

523 Küçük dükkan ve market satış elemanları

Üst grup 6: Vasıflı tarım ve balıkçılık işçileri

61 Piyasaya yönelik tarım ve balıkçılık işçileri

611 Piyasaya yönelik bahçıvanlar ve mahsul yetiştiricileri

612 Piyasaya yönelik hayvan yetiştiricileri ve ilgili işçiler

613 Piyasaya yönelik mahsul ve hayvan yetiştiricileri

614 Ormancılık ve ilgili işçiler

615 Balıkçılık işçileri, avcılar ve tuzakçılar

62 Geçimlik tarım ve balıkçılık işçileri

621 Geçimlik tarım ve balıkçılık işçileri

Üst grup 7: El Sanatları ve İlgili Çalışanlar

71 Çıkarma ve İnşaatçılık İşçileri

711 Madenciler, ateşleyiciler, taşçılar ve oymacılar

712 Bina iskeleti inşaatı ve ilgili inşaat işçileri

713 Bina tamamlayıcılar ve ilgili inşaat işçileri

714 Boyacılar, bina yapı temizleyicileri ve ilgili inşaat işçileri

72 Metal, makine ve ilgili inşaat işçileri

721 Metal kalıpçılar, kaynakçılar, sac levha işçileri, yapısal metal hazırlayıcıları ve ilgili inşaat işçileri

722 Demirciler, alet yapanlar ve ilgili inşaat işçileri

723 Makine tamircileri ve döşemeciler

724 Elektrikli ve elektronik araç tamircileri ve döşemecileri

73 Hassas el sanatları, basımcılık ve ilgili inşaat işçileri

731 Metal ve diğer maddelerle çalışan hassas işçiler

732 Çömlekçiler, cam imalatçıları ve ilgili inşaat işçileri

733 Tahta, tekstil, deri ve diğer materyallerle ilgili uğraşan el sanatları işçileri

734 Basımcılar ve ilgili inşaat işçileri

74 Diğer el sanatları ve ilgili inşaat işçileri

741 Gıda işleme ve ilgili diğer inşaat işçileri

742 Tahta işlemecileri, marangozlar ve ilgili diğer inşaat işçileri

743 Tekstil, giysi ve ilgili inşaat işçileri

744 Keçe, deri ve ayakkabıcı inşaat işçileri

Majör grup 8: Üretim tesisi ve makine yöneticileri ve montajcıları

81 Sabit atölyeler ve ilgili operatörler

811 Madencilik ve mineral işleme tesisi operatörleri

812 Metal işleme tesisi operatörleri

813 Cam, seramik ve ilgili tesis operatörleri

814 Ahşap işleme ve kağıt imalatı tesisi operatörleri

815 Kimyasal işleme tesisi operatörleri

816 Güç üretimi ve ilgili tesis operatörleri

817 Otomasyona geçmiş montaj hattı ve endüstriyel robot operatörleri

82 Makine Operatörleri ve Montajcıları

821 Metal ve madeni ürünler makine operatörleri

822 Kimyasal madde makine operatörleri

823 Kauçuk ve plastik ürün makine operatörleri

824 Ağaç ürünleri makine operatörleri

825 Basımcılık, ciltlemecilik ve kağıt ürünleri makine operatörleri

826 Tekstil, kürk ve deri ürünleri makine operatörleri

827 Gıda ve ilgili ürünler makine operatörleri

828 Montajcıları

829 Diğer makine operatörleri ve montajcıları

83 Sürücüler ve gezgin atölye operatörleri

831 Motorlu lokomotif sürücüler ve ilgili diğer işçiler

832 Motorlu araç sürücüler

833 Tarım ve diğer gezgin atölye operatörleri

834 Gemilerin güvertelerindeki tayfalar ve ilgili işçiler

Üst grup 9: Basit Meslekler

91 Satış ve hizmetler basit meslekleri

- 911 Sokak satıcıları ve ilgili işçiler
- 912 Ayakkabı temizleme ve diğer sokak basit meslekleri
- 913 Ev ve ilgili yardımcıları, temizlikçiler ve çamaşırcılar
- 914 Kapıcılar ve pencere ve ilgili temizlikçiler
- 915 Haberciler, hamallar, kapıcılar ve ilgili işçiler
- 916 Çöpçüler ve ilgili işçiler

92 Tarım, balıkçılık ve ilgili işçiler

- 921 Tarım, balıkçılık ve ilgili işçiler

93 Maden, inşaat, imalat ve ulaşımdaki işçiler

- 931 Maden ve inşaat işçileri
- 932 İmalat işçileri
- 933 Ulaşım işçileri ve yük işleri yöneticileri

Üst grup 0: Silahlı Kuvvetler

- 01 Silahlı Kuvvetler

011 Silahlı Kuvvetler

KAYNAK: Uluslar Arası Çalışma Örgütü (ILO)

EK-C

NEYMAN PAYLAŞIM METODU

Neyman paylaşım metodunun formülü şöyledir:

$$n_h = \frac{N_h S_h}{\sum N_h S_h} \cdot n$$

Birlikte:

N_h Her örnek çerçevesindeki bölüm h için firma sayısı

S_h Bölüm h için çalışanların sayısının varyansının karekökü

n Her ilin toplam örnek ölçüsü

n_h Her il için, h bölümü için örnek bölüm,

Örnek ölçüden sonra her bölüm hesaplanır ve aşağıdaki formüle göre her bölümün ekonomik aktivitesinin (f_h) örnek oranı hesaplanır.

$$f_h = n_h / N_h$$

Ek-D

İLLERE GÖRE CEVAP VERME ORANI

Province	Total sample	Initial response		First addition from reserve	Second addition from reserve	Total response	
		Total	Rate (in % of total sample)			Total	Rate ¹⁾ (in % of total sample)
Total	6 103	4 437	72,7	721	493	5 651	92,6
Adana	306	237	77,5	33	20	290	94,8
Ankara	472	279	59,1	82	34	395	83,7
Antalya	273	170	62,3	60	35	265	97,1
Bursa	288	236	81,9	38	6	280	97,2
Çorum	80	63	78,8	6	2	71	88,8
Denizli	223	127	57,0	40	35	202	90,6
Diyarbakir	148	78	52,7	32	74	184	124,3
Elazığ	106	53	50,0	31	28	112	105,7
Erzurum	120	76	63,3	11	2	89	74,2
Eskisehir	213	180	84,5	15	3	198	93,0
Gaziantep	188	176	93,6	6	4	186	98,9
Isparta ²⁾	110	n.a.	n.a.	n.a.	n.a.	130	118,2
İçel	181	149	82,3	26	5	180	99,4
İstanbul	752	420	55,9	112	160	692	92,0
İzmir	385	268	69,6	38	20	326	84,7
Kars	91	55	60,4	4	0	59	64,8
Kayseri	182	157	86,3	22	4	183	100,5
Kocaeli	302	260	86,1	21	5	286	94,7
Konya	256	209	81,6	23	10	242	94,5
Malatya	124	111	89,5	5	4	120	96,8
Manisa	224	180	80,4	23	9	212	94,6
Mardin	52	38	73,1	2	0	40	76,9
Mugla	212	174	82,1	12	10	196	92,5
Mus	29	26	89,7	1	1	28	96,6
Samsun	135	119	88,1	11	3	133	98,5
Tekirdağ	209	110	52,6	30	7	147	70,3
Trabzon	143	118	82,5	13	4	135	94,4
Sanliurfa	92	75	81,5	8	3	86	93,5
Van	94	67	71,3	9	4	80	85,1
Zonguldak	65	55	84,6	5	0	60	92,3
Karabük	48	43	89,6	1	0	44	91,7

¹⁾ In some provinces (in italic) the total response rate is more than 100%, because the number of cases added from the two reserves.

²⁾ In Isparta, respondents have not been registered properly by source (main sample, first addition, second addition)..

EK-E

YARDIMCI DEĞİŞKEN BÖLGELERİN KATEGORİLERİ

İllerin Kategorileri

Region	Provinces	Region	Provinces
Ankara	Ankara Çorum Eskişehir Karabük Kayseri Konya Zonguldak	Istanbul	Bursa Istanbul Kocaeli Tekirdağ
Antalya	Antalya Isparta	Izmir	Denizli Izmir Manisa Muğla
Gaziantep	Adana Diyarbakır Elazığ Gaziantep Içel Malatya Mardin Muş Şanlıurfa	Trabzon	Erzurum Kars Samsun Trabzon Van

EK-F YARDIMCI DEĞİŞKEN SEKTÖRLERİN KATEGORİLERİ

Yeni Sektör Kategorileri	Başlangıç Sektör Kategorileri
Madencilik ve Taş Ocakçılığı	Madencilik ve Taş Ocakçılığı
Gıda Ürünleri İmalatı	Gıda ve İçecek Ürünleri İmalatı Tütün Ürünleri İmalatı
Tekstil ve Deri Sanayi	Tekstil ve Tekstil Ürünleri Üretimi Konfeksiyon Sanayi Ve Kürk Boyama Deri Ve Deri Ürünleri İmalatı
Ağaç Ürünleri İmalatı	Ağaç ve Ağaç Ürünleri İmalatı Kağıt Hamuru ve Kağıt Ürünleri Yayıncılık ve Baskıcılığı Kaydedilmiş Medyanın Yayıncılığı, Basımcılığı ve Çoğaltılması N.E.C. İmalatı
Kimyasal ve Petrol Sanayi	Kok Arıtılmış Petrol Ürünleri ve Nükleer Yakıt İmalatı Kimyasal, Kimyasal Maddelerin ve Plastik Maddelerin İmalatı Kauçuk ve Plastik Ürünleri Sanayi
Metal Sanayi	Diğer Madensel Mineral Ürünleri İmalatı Ham Metaller ve Üretilmiş Metal Ürünlerin İmalatı Makine Hariç Üretilmiş Metal Ürünlerin İmalatı
Makine Sanayi	Makine ve Araç İmalatı Elektrikli Makine ve Cihaz İmalatı Radyo Televizyon ve İletişim Araçları İmalatı Hassas Medikal ve Optik Cihazları İmalatı
Ulaşım araçları imalatı	Ulaşım Araçları İmalatı Diğer Ulaşım Araçları İmalatı
Kamu Hizmetleri İnşaat	Elektrik, Gaz Ve Su İnşaat
Toptan ve Perakende Satış Oteller ve Lokantalar	Toptan ve Perakende Satış Oteller ve Lokantalar
Ulaşım ve haberleşme	
Mali Hizmetler	Ulaşım ve Haberleşme
Emlak ve İşletme	Mali Aracılık ve Sigortacılık Emlak ve İşletme
Kamu Sağlık Hizmetleri	Sağlık ve Sosyal Görev Diğer Hizmetler ve Aktiviteler

Ek-G

NÜFUS VE ÖRNEK RAKAMLAR (ETKİSİ DE DAHİL EDİLMİŞTİR)

Ankara

Bölge	Sektör	Firma Büyüklüğü	Nüfus	Model	Etki
Ankara	Madencilik ve taş Ocakçılığı	25 çalışandan az	91	11	8,27
		25-49 çalışan	37	13	2,85
		50 çalışandan fazla	46	16	2,88
	Gıda Ürünleri İmalatı	25 çalışandan az	341	37	9,22
		25-49 çalışan	121	28	4,32
		50 çalışandan fazla	62	28	2,21
	Tekstil ve deri sanayi	25 çalışandan az	167	19	8,79
		25-49 çalışan	89	18	4,94
		50 çalışandan fazla	101	49	2,06
	Ağaç ürünleri imalatı	25 çalışandan az	337	23	14,65
		25-49 çalışan	127	19	6,68
		50 çalışandan fazla	57	30	1,90
	Kimyasal ve petrol sanayi	25 çalışandan az	207	10	20,70
		25-49 çalışan	63	13	4,85
		50 çalışandan fazla	35	6	5,83
	Metal Sanayi	25 çalışandan az	515	26	19,81
		25-49 çalışan	267	52	5,13
		50 çalışandan fazla	175	63	2,78
	Makine İmalatı	25 çalışandan az	380	28	13,57
		25-49 çalışan	183	34	5,38
		50 çalışandan fazla	107	34	3,15
	Ulaşım araçları imalatı	25 çalışandan az	81	9	9,00
		25-49 çalışan	37	12	3,08
		50 çalışandan fazla	22	12	1,83
	Kamu hizmetleri	25 çalışandan az	41	3	13,67
		25-49 çalışan	14	2	7,00
		50 çalışandan fazla	32	6	5,33
	İnşaat	25 çalışandan az	1060	38	27,89
		25-49 çalışan	445	26	17,12
		50 çalışandan fazla	300	37	8,11
	Toptan ve Perakende Satış	25 çalışandan az	2468	47	52,51
		25-49 çalışan	755	41	18,41
		50 çalışandan fazla	254	34	7,47
	Oteller ve Lokantalar	25 çalışandan az	743	12	61,92
		25-49 çalışan	169	12	14,08
		50 çalışandan fazla	82	12	6,83
	Ulaşım ve haberleşme	25 çalışandan az	382	13	29,38
		25-49 çalışan	115	16	7,19
		50 çalışandan fazla	81	23	3,52
	Mali hizmetler	25 çalışandan az	655	23	28,48
		25-49 çalışan	185	4	46,25
		50 çalışandan fazla	99	5	19,80
Emlak ve İşletme	25 çalışandan az	417	21	19,86	
	25-49 çalışan	138	20	6,90	
	50 çalışandan fazla	144	25	5,76	
Kamu sağlığı hizmetleri	25 çalışandan az	879	44	19,98	
	25-49 çalışan	374	41	9,12	
	50 çalışandan fazla	287	98	2,93	

Antalya

Bölge	Sektör	Firma Büyüklüğü	Nüfus	Model	Etki	
Antalya	Madencilik ve taş Ocakçılığı	25 çalışandan az	12	1	12,00	
		25-49 çalışan	0	0		
		50 çalışandan fazla	0	2	1,00	
	Gıda Ürünleri İmalatı	25 çalışandan az	79	6	6	13,17
		25-49 çalışan	16	3	3	5,33
		50 çalışandan fazla	8	6	6	1,33
	Tekstil ve deri sanayi	25 çalışandan az	26	8	8	3,25
		25-49 çalışan	14	3	3	4,67
		50 çalışandan fazla	25	14	14	1,79
	Ağaç ürünleri imalatı	25 çalışandan az	76	8	8	9,50
		25-49 çalışan	5	4	4	1,25
		50 çalışandan fazla	0	9	9	1,00
	Kimyasal ve petrol sanayi	25 çalışandan az	34	3	3	11,33
		25-49 çalışan	6	3	3	2,00
		50 çalışandan fazla	0	0	0	
	Metal Sanayi	25 çalışandan az	53	10	10	5,30
		25-49 çalışan	26	5	5	5,20
		50 çalışandan fazla	11	5	5	2,20
	Makine İmalatı	25 çalışandan az	23	4	4	5,75
		25-49 çalışan	0	4	4	1,00
		50 çalışandan fazla	0	4	4	1,00
	Ulaşım araçları imalatı	25 çalışandan az	0	1	1	1,00
		25-49 çalışan	0	0	0	
		50 çalışandan fazla	0	1	1	1,00
	Kamu hizmetleri	25 çalışandan az	5	4	4	1,25
		25-49 çalışan	0	0	0	
		50 çalışandan fazla	0	3	3	1,00
	İnşaat	25 çalışandan az	210	6	6	35,00
		25-49 çalışan	73	10	10	7,30
		50 çalışandan fazla	45	8	8	5,63
	Toptan ve Perakende Satış	25 çalışandan az	607	15	15	40,47
		25-49 çalışan	164	13	13	12,62
		50 çalışandan fazla	66	12	12	5,50
	Oteller ve Lokantalar	25 çalışandan az	342	22	22	15,55
		25-49 çalışan	116	25	25	4,64
		50 çalışandan fazla	226	92	92	2,46
	Ulaşım ve haberleşme	25 çalışandan az	135	4	4	33,75
		25-49 çalışan	40	2	2	20,00
		50 çalışandan fazla	32	5	5	6,40
	Mali hizmetler	25 çalışandan az	110	5	5	22,00
		25-49 çalışan	30	1	1	30,00
		50 çalışandan fazla	0	0	0	
Emlak ve İşletme	25 çalışandan az	78	3	3	26,00	
	25-49 çalışan	14	4	4	3,50	
	50 çalışandan fazla	39	3	3	13,00	
Kamu sağlığı hizmetleri	25 çalışandan az	164	14	14	11,71	
	25-49 çalışan	57	9	9	6,33	
	50 çalışandan fazla	49	31	31	1,58	

Gaziantep

Bölge	Sektör	İşletme büyüklüğü	Nüfus ¹	Örneklem	Ağırlık
Gaziantep	Madencilik & taşocakçılığı	25den daha az çalışan	21	4	5.25
		25-49 çalışan	6	4	1.50
		50 ve daha fazla çalışan	4	5	1.00
	Gıda ürünleri imalatı	25den daha az çalışan	186	20	9.30
		25-49 çalışan	74	21	3.52
		50 ve daha fazla çalışan	44	31	1.42
	Tekstil ve deri sanayi	25den daha az çalışan	267	54	4.94
		25-49 çalışan	156	63	2.48
		50 ve daha fazla çalışan	162	85	1.91
	Ağaç ürünleri imalatı	25den daha az çalışan	87	11	7.91
		25-49 çalışan	13	5	2.60
		50 ve daha fazla çalışan	0	7	1.00
	Kimya ve yağ sanayi	25den daha az çalışan	76	19	4.00
		25-49 çalışan	31	10	3.10
		50 ve daha fazla çalışan	19	10	1.90
	Metal sanayi	25den daha az çalışan	141	22	6.41
		25-49 çalışan	51	22	2.32
		50 ve daha fazla çalışan	27	25	1.08
	Makine imalatı	25den daha az çalışan	85	18	4.72
		25-49 çalışan	24	9	2.67
		50 ve daha fazla çalışan	11	8	1.38
	Ulaşım araçları imalatı	25den daha az çalışan	21	5	4.20
		25-49 çalışan	0	5	1.00
		50 ve daha fazla çalışan	0	2	1.00
	Kamu hizmetleri	25den daha az çalışan	25	8	3.13
		25-49 çalışan	0	11	1.00
		50 ve daha fazla çalışan	17	14	1.21
	İnşaat	25den daha az çalışan	331	64	5.17
		25-49 çalışan	166	42	3.95
		50 ve daha fazla çalışan	107	68	1.57
	Toptan ve perakende ticaret	25den daha az çalışan	1116	31	36.00
		25-49 çalışan	340	28	12.14
		50 ve daha fazla çalışan	136	28	4.86
	Oteller ve lokantalar	25den daha az çalışan	263	10	26.30
		25-49 çalışan	38	10	3.80
		50 ve daha fazla çalışan	25	12	2.08
	Taşımacılık ve haberleşme	25den daha az çalışan	286	20	14.30
		25-49 çalışan	114	24	4.75
		50 ve daha fazla çalışan	61	20	3.05
	Mali hizmetler	25den daha az çalışan	318	8	39.75
		25-49 çalışan	57	4	14.25
		50 ve daha fazla çalışan	22	2	11.00
	Gayrimenkul ve iş faaliyetleri	25den daha az çalışan	93	20	4.65
		25-49 çalışan	41	17	2.41
		50 ve daha fazla çalışan	46	23	2.00
	Sağlık toplum hizmetleri	25den daha az çalışan	429	66	6.50
		25-49 çalışan	127	75	1.69
		50 ve daha fazla çalışan	123	156	1.00

İstanbul

Bölge	Sektör	İşletme büyüklüğü	Nüfus ¹	Örneklem	Ağırlık
İstanbul	Madencilik & taşocakçılığı	25den daha az çalışan	83	3	27.67
		25-49 çalışan	52	3	17.33
		50 ve daha fazla çalışan	33	3	11.00
	Gıda ürünleri imalatı	25den daha az çalışan	547	14	39.07
		25-49 çalışan	156	17	9.18
		50 ve daha fazla çalışan	146	33	4.42
	Tekstil ve deri sanayi	25den daha az çalışan	4184	37	113.08
		25-49 çalışan	1949	78	24.99
		50 ve daha fazla çalışan	1462	110	13.29
	Ağaç ürünleri imalatı	25den daha az çalışan	1132	21	53.90
		25-49 çalışan	547	11	49.73
		50 ve daha fazla çalışan	282	24	11.75
	Kimya ve yağ sanayi	25den daha az çalışan	876	12	73.00
		25-49 çalışan	442	20	22.10
		50 ve daha fazla çalışan	323	43	7.51
	Metal sanayi	25den daha az çalışan	1079	34	31.74
		25-49 çalışan	616	32	19.25
		50 ve daha fazla çalışan	386	45	8.58
	Makine imalatı	25den daha az çalışan	1009	29	34.79
		25-49 çalışan	498	34	14.65
		50 ve daha fazla çalışan	330	42	7.86
	Ulaşım araçları imalatı	25den daha az çalışan	356	19	18.74
		25-49 çalışan	267	53	5.04
		50 ve daha fazla çalışan	271	58	4.67
	Kamu hizmetleri	25den daha az çalışan	19	6	3.17
		25-49 çalışan	17	4	4.25
		50 ve daha fazla çalışan	57	4	14.25
	İnşaat	25den daha az çalışan	1180	24	49.17
		25-49 çalışan	671	14	47.93
		50 ve daha fazla çalışan	437	32	13.66
	Toptan ve perakende ticaret	25den daha az çalışan	6543	33	198.27
		25-49 çalışan	2273	39	58.28
		50 ve daha fazla çalışan	1063	40	26.58
	Oteller ve lokantalar	25den daha az çalışan	1568	11	142.55
		25-49 çalışan	417	11	37.91
		50 ve daha fazla çalışan	207	18	11.50
	Taşımacılık ve haberleşme	25den daha az çalışan	1299	21	61.86
		25-49 çalışan	636	27	23.56
		50 ve daha fazla çalışan	354	37	9.57
	Mali hizmetler	25den daha az çalışan	1447	40	36.18
		25-49 çalışan	422	33	12.79
		50 ve daha fazla çalışan	227	49	4.63
	Gayrimenkul ve iş faaliyetleri	25den daha az çalışan	1231	22	55.95
		25-49 çalışan	499	17	29.35
		50 ve daha fazla çalışan	365	43	8.49
	Sağlık toplum hizmetleri	25den daha az çalışan	1587	16	99.19
		25-49 çalışan	873	22	39.68
		50 ve daha fazla çalışan	581	67	8.67

İzmir

Bölge	Sektör	Firma Büyüklüğü	Nüfus	Model	Etki
İzmir	Madencilik ve taş Ocakçılığı	25 çalışandan az	46	8	5,75
		25-49 çalışan	31	14	2,21
		50 çalışandan fazla	33	20	1,6
	Gıda Ürünleri İmalatı	25 çalışandan az	266	15	17,73
		25-49 çalışan	66	15	4,40
		50 çalışandan fazla	81	21	3,86
	Tekstil ve deri sanayi	25 çalışandan az	750	48	15,63
		25-49 çalışan	374	58	6,45
		50 çalışandan fazla	329	81	4,06
	Ağaç ürünleri imalatı	25 çalışandan az	225	13	17,31
		25-49 çalışan	73	10	7,30
		50 çalışandan fazla	45	17	2,65
	Kimyasal ve petrol sanayi	25 çalışandan az	165	9	18,33
		25-49 çalışan	62	14	4,43
		50 çalışandan fazla	44	12	3,67
	Metal Sanayi	25 çalışandan az	300	14	21,43
		25-49 çalışan	156	21	7,43
		50 çalışandan fazla	127	31	410
	Makine İmalatı	25 çalışandan az	207	20	10,35
		25-49 çalışan	113	29	3,90
		50 çalışandan fazla	71	37	1,92
	Ulaşım araçları imalatı	25 çalışandan az	62	4	15,50
		25-49 çalışan	38	9	4,22
		50 çalışandan fazla	34	8	4,25
	Kamu hizmetleri	25 çalışandan az	31	3	10,33
		25-49 çalışan	20	4	5,00
		50 çalışandan fazla	25	8	3,13
	İnşaat	25 çalışandan az	331	21	15,76
		25-49 çalışan	154	20	7,70
		50 çalışandan fazla	105	17	6,18
	Toptan ve Perakende Satış	25 çalışandan az	1759	29	60,66
		25-49 çalışan	560	17	32,94
		50 çalışandan fazla	247	22	11,23
	Oteller ve Lokantalar	25 çalışandan az	647	14	46,21
		25-49 çalışan	171	29	5,90
		50 çalışandan fazla	107	3	2,02
	Ulaşım ve haberleşme	25 çalışandan az	335	9	37,22
		25-49 çalışan	133	13	10,23
		50 çalışandan fazla	93	25	3,72
	Mali hizmetler	25 çalışandan az	460	5	92,00
		25-49 çalışan	130	1	130,00
		50 çalışandan fazla	34	1	34,0
	Emlak ve İşletme	25 çalışandan az	223	7	31,86
		25-49 çalışan	82	12	6,83
		50 çalışandan fazla	70	19	3,68
Kamu sağlığı hizmetleri	25 çalışandan az	452	20	22,60	
	25-49 çalışan	167	19	8,79	
	50 çalışandan fazla	149	40	3,73	

Trabzon

Bölge	Sektör	Firma Büyüklüğü	Nüfus	Model	Etki
Trabzon	Madencilik ve taş Ocakçılığı	25 çalışandan az	0	0	
		25-49 çalışan	5	2	2,50
		50 çalışandan fazla	1	1	1,00
	Gıda Ürünleri İmalatı	25 çalışandan az	123	20	6,15
		25-49 çalışan	32	15	2,13
		50 çalışandan fazla	22	23	1,00
	Tekstil ve deri sanayi	25 çalışandan az	23	6	3,3
		25-49 çalışan	5	1	5,00
		50 çalışandan fazla	6	3	2,33
	Ağaç ürünleri imalatı	25 çalışandan az	35	5	7,00
		25-49 çalışan	0	4	1,00
		50 çalışandan fazla	0	4	1,00
	Kimyasal ve petrol sanayi	25 çalışandan az	35	5	7,000
		25-49 çalışan	0	1	1,00
		50 çalışandan fazla	0	0	
	Metal Sanayi	25 çalışandan az	42	8	5,25
		25-49 çalışan	16	4	4,00
		50 çalışandan fazla	6	7	1,00
	Makine İmalatı	25 çalışandan az	13	2	6,50
		25-49 çalışan	0	0	
		50 çalışandan fazla	0	2	1,00
	Ulaşım araçları imalatı	25 çalışandan az	6	1	6,00
		25-49 çalışan	0	3	1,00
		50 çalışandan fazla	0	1	1,00
	Kamu hizmetleri	25 çalışandan az	42	13	3,23
		25-49 çalışan	7	5	1,40
		50 çalışandan fazla	10	18	1,00
	İnşaat	25 çalışandan az	134	33	4,06
		25-49 çalışan	43	22	1,95
		50 çalışandan fazla	29	47	100
	Toptan ve Perakende Satış	25 çalışandan az	592	19	31,16
		25-49 çalışan	36	15	9,07
		50 çalışandan fazla	52	12	4,33
	Oteller ve Lokantalar	25 çalışandan az	148	13	11,38
		25-49 çalışan	24	6	4,00
		50 çalışandan fazla	16	8	2,00
	Ulaşım ve haberleşme	25 çalışandan az	80	4	20,00
		25-49 çalışan	25	2	12,50
		50 çalışandan fazla	24	7	3,43
	Mali hizmetler	25 çalışandan az	178	4	44,50
		25-49 çalışan	0	0	
		50 çalışandan fazla	0	0	
	Emlak ve İşletme	25 çalışandan az	39	22	1,77
		25-49 çalışan	4	7	1,00
		50 çalışandan fazla	7	20	1,00
	Kamu sağlığı hizmetleri	25 çalışandan az	160	38	4,21
		25-49 çalışan	46	18	2,56
50 çalışandan fazla		29	45	1,00	

EK-H TABLOLAR LİSTESİ

TABLO 1.1	TOPLAM ŞİRKETLER VE ÇALIŞANLAR	19
TABLO 1.2	TÜRKİYE İSTATİSTİK KURUMU VE SSK KAYITLARINA GÖRE ŞİRKETLER	20
TABLO 1.3	PİLOT İLLERE GÖRE ÖRNEK ÖLÇÜ VE ORANLAR	21
TABLO 2.1	BÖLGEYE VE CİNSİYETE GÖRE ŞİRKETLERİN VE ÇALIŞANLARIN DAĞILIMI	26
TABLO 2.2	ÇALIŞANLARIN SEKTÖRE VE CİNSİYETE GÖRE DAĞILIMI	26
TABLO 3.1	İSTİHDAMDA BEKLENEN DEĞİŞİKLİKLERLE MESLEKLER (2 BASAMKALI ISCO-KODLU)	30
TABLO 4.1	BÖLGEYE VE ŞİRKET BÜYÜKLÜĞÜNE GÖRE BOŞ POZİSYON ORANLARI	33
TABLO 4.2	HER BÖLGEYE VE SEKTÖRE BOŞ POZİSYONLAR -I	34
TABLO 4.2	HER BÖLGEYE VE SEKTÖRE BOŞ POZİSYONLAR -II	35
TABLO 4.3	MESLEKİ KATEGORİLER İÇİN KİLİT BOŞ POZİSYONLAR	36
TABLO 4.4	BÖLGELER İÇİN MESLEKİ KATEGORİLERDE KİLİT BOŞ POZİSYONLAR	36
TABLO 4.5	SEKTÖRLER İÇİN MESLEKİ KATEGORİLERDE BOŞ POZİSYONLAR	38
TABLO 4.6	KRİTİK AÇIK İŞLER İÇİN GEREKLİ SPESİFİK ÖZELLİKLER	39
TABLO 5.1	BÖLGELERE VE ŞİRKET BÜYÜKLÜĞÜNE GÖRE İŞE ALMA ORANLARI	41
TABLO 5.2	SEKTÖRLERE VE ŞİRKET BÜYÜKLÜĞÜNE GÖRE İŞE ALMA ORANLARI	41
TABLO 5.3	MESLEĞE VE CİNSİYETE GÖRE SON 12 AYDA YENİ İŞE ALINANLAR	42
TABLO 5.4	BÖLGEYE VE CİNSİYETE GÖRE YENİ İŞE ALINANLAR	43
TABLO 5.5	SEKTÖRE VE ŞİRKET BÜYÜKLÜĞÜNE GÖRE İŞTEN ÇIKARMA ORANLARI	43
TABLO 5.6	BÖLGEYE VE ŞİRKET BÜYÜKLÜĞÜNE GÖRE İŞTEN ÇIKARMA ORANLARI	44
TABLO 5.7	MESLEĞE VE CİNSİYETE GÖRE İŞTEN AYRILAN ÇALIŞAN SAYISI	45
TABLO 5.8	BÖLGEYE VE CİNSİYETE GÖRE İŞTEN AYRILAN ÇALIŞANLAR	45
TABLO 6.1	BÖLGEYE GÖRE KAPASİTE KULLANIMI	46
TABLO 6.2	SEKTÖRE GÖRE KAPASİTE KULLANIMI	47
TABLO 6.3	BÖLGEYE GÖRE KAPASİTE KULLANIM ORANI HAKKINDAKİ GÖRÜŞLER	47
TABLO 6.4	SEKTÖRE GÖRE KAPASİTE KULLANIM ORANI HAKKINDAKİ GÖRÜŞLER	48
TABLO 6.5	BÖLGEYE GÖRE TAM KAPASİTE ÇALIŞILMAMASININ NEDENLERİ	48
TABLO 6.6	SEKTÖRE GÖRETAM KAPASİTE ÇALIŞILAMAMASININ NEDENLERİ	49
TABLO 6.7	HER BÖLGE İÇİN KAPASİTE KULLANIMINDAKİ DEĞİŞİKLİKLER HAKKINDA BEKLENTİLER	49
TABLO 6.8	HER SEKTÖR İÇİN KAPASİTE KULLANIMINDAKİ DEĞİŞİKLİKLER HAKKINDA BEKLENTİLER	50
TABLO 6.9	BÖLGEYE GÖRE KAPASİTE KULLANIM ORANINDAKİ BEKLENEN ARTIŞIN NEDENLERİ	50
TABLO 6.10	SEKTÖRE GÖRE KAPASİTE KULLANIM ORANINDAKİ BEKLENEN ARTIŞIN NEDENLERİ	51
TABLO 6.11	BÖLGEYE GÖRE KAPASİTE KULLANIM ORANINDAKİ BEKLENEN DÜŞÜŞÜN NEDENLERİ	51
TABLO 6.12	SEKTÖRE GÖRE KAPASİTE KULLANIM ORANINDAKİ BEKLENEN DÜŞÜŞÜN NEDENLERİ	52
TABLO 6.13	GELECEK 12 AY İÇİNDE SERMAYE YATIRIMI YAPMAYI PLANAYAN ŞİRKETLER	52
TABLO 6.14	BÖLGEYE GÖRE YATIRIM AMAÇLARI	53
TABLO 6.15	SEKTÖRE GÖRE YATIRIM AMAÇLARI	53

TABLO 6.16	BÖLGEYE GÖRE ŞİRKETLERİN SEKTÖRLERİNİN MEVCUT EKONOMİK DURUMU	
TABLO 6.17	SEKTÖRE GÖRE ŞİRKETLERİN EKONOMİK DURUMU	54
TABLO 6.18	BÖLGEYE GÖRE GELECEK 12 AYDA SEKTÖR İÇİN BEKLENTİLER	54
TABLO 6.19	SEKTÖRE GÖRE GELECEK 12 AYDA SEKTÖR İÇİN BEKLENTİLER	55
TABLO 7.1	BÖLGEYE VE SEKTÖRE GÖRE BECERİ PROBLEMLERİNE YANIT ORANI	55
TABLO 7.2	BECERİ ÇEŞİDİ VE BÖLGEYE GÖRE BECERİ PROBLEMLERİ	56
TABLO 7.3	BECERİ ÇEŞİDİ VE ŞİRKET BÜYÜKLÜĞÜNE GÖRE BECERİ PROBLEMLERİ	57
TABLO 7.4	HER BECERİ ÇEŞİDİ VE SEKTÖRE GÖRE BECERİ PROBLEMLERİ	58
TABLO 7.5	BÖLGEYE GÖRE TEKNİK BECERİ PROBLEMLERİ (DİĞER BECERİ PROBLEMLERİ)	58
TABLO 7.6	TEKNİK BECERİ PROBLEMLİ MESLEKLER	61
TABLO 7.7	SEKTÖRE GÖRE TEKNİK BECERİ PROBLEMLERİ (DİĞER BECERİ PROBLEMLERİ)	61
TABLO 7.8	BÖLGEYE GÖRE DİL BECERİSİ PROBLEMLERİ (DİĞER BECERİ PROBLEMLERİ)	62
TABLO 8.2	KURS ÇEŞİDİNE GÖRE DÜZENLENEN KURSLAR VE BÖLGELERE GÖRE DAĞILIMLARI	64
TABLO 8.3	KURS ÇEŞİDİ VE BÖLGEYE GÖRE EĞİTİME KATILAN ÇALIŞANLARIN ORANLARI	67
TABLO 8.4	KURS ÇEŞİDİNE GÖRE EVDE YA DA DIŞARIDA EĞİTİM	68
TABLO 8.5	EĞİTİM TEDARİKÇİLERİNE VE EĞİTİM KURSLARININ YERLERİNE GÖRE KURSLAR	68
TABLO 8.6	KURS ÇEŞİDİNE VE EĞİTİM KURSLARININ YERLERİNE GÖRE ÇALIŞANLARIN DAĞILIMI	69
TABLO 8.7	KURS ÇEŞİDİNE VE EĞİTİM TEDARİKÇİSİNE GÖRE EĞİTİME KATILAN ŞİRKETLER	69
TABLO 8.8	KURS ÇEŞİDİNE VE EĞİTİM TEDARİKÇİSİNE GÖRE EĞİTİME KATILAN ÇALIŞANLAR	70
TABLO 8.9	KURS ÇEŞİTLERİNE GÖRE TEKNİK KURSLARA KATILAN ŞİRKETLER VE ÇALIŞANLAR	71
TABLO 8.10	SEKTÖRE GÖRE TEKNİK KURSLARA KATILAN ŞİRKETLER VE ÇALIŞANLAR	72
TABLO 8.11	SEKTÖRE GÖRE DİL KURSLARINA KATILAN ŞİRKETLER VE ÇALIŞANLAR	72
TABLO 8.12	DİLE GÖRE DİL EĞİTİMİNE KATILAN ŞİRKETLER VE ÇALIŞANLAR	73
TABLO 9.1	BÖLGEYE GÖRE MESLEKİ EĞİTİM VE ÖĞRETİM MEZUNLARINI İŞE ALAN ŞİRKETLER	74
TABLO 9.2	SEKTÖRE GÖRE MESLEKİ EĞİTİM VE ÖĞRETİM MEZUNLARINI İŞE ALAN ŞİRKETLER	75
TABLO 9.3	BECERİ ÇEŞİDİNE GÖRE MESLEKİ EĞİTİM VE ÖĞRETİM MEZUNLARININ DEĞERLENDİRİLMESİ	HATA! YER İŞARETİ TANIMLANMAMIŞ.
TABLO 9.4	BECERİ ÇEŞİDİNE VE BÖLGEYE GÖRE MESLEKİ EĞİTİM VE ÖĞRETİM MEZUNLARININ DEĞERLENDİRİLMESİ	76
TABLO 9.5	BECERİ ÇEŞİDİNE VE BÖLGEYE GÖRE MESLEKİ EĞİTİM VE ÖĞRETİM MEZUNLARININ BECERİ PROBLEMLERİ	78
TABLO 10.1	BÖLGEYE GÖRE ÇİRAKLARI İŞE ALAN ŞİRKETLERCOMPANIES	79
TABLO 10.2	SEKTÖRE GÖRE ÇİRAKLARI İŞE ALAN ŞİRKETLER	80
TABLO 10.3	BÖLGEYE GÖRE ÇİRAK SAYISI	81
TABLO 10.4	SEKTÖRE GÖRE ÇİRAK SAYISI	81
TABLO 10.5	BÖLGEYE GÖRE STAJYERLERİ EĞİTEN ŞİRKETLER	82
TABLO 10.6	SEKTÖRE GÖRE STAJYERLERİ EĞİTEN ŞİRKETLER	82
TABLO 10.7	ŞİRKET BÜYÜKLÜĞÜNE VE SEKTÖRE GÖRE STAJYER SAYISI	83

TABLO 10.8 ŞİRKET BÜYÜKLÜĞÜNE VE BÖLGEYE GÖRE STAJYER SAYISI	84
TABLO 10.9 ÇIRAKLAR VE STAJYERLER HAKKINDA ŞİRKETLERİN GÖRÜŞLERİ	85
TABLO 10.10 BÖLGEYE GÖRE ÇIRAKLAR VE STAJYERLER HAKKINDAKİ İFADELERE KATILAN İŞVERENLERİN YÜZDESİ	86